

August Blanche
Hyrekuskens fortællinger

August Blanche

Hyrerkuskens fortællinger

Virkelighedsbilleder

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af August Blanche: *Hyrekuskens fortællinger* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of August Blanche: *Hyrekuskens fortællinger* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Figge Höglund

I året 1826 gik der en dreng ved navn Figge Höglund i fjerde klasse af Sct. Klara-skolen i Stockholm. Det var langt fra, at han var af de flittigste, men da han var godmodig, munter og livlig, holdt kammeraterne meget af ham. Hans moder, der var gift med et bud i et af ministerierne, bestemte ham tidligt til den gejstlige stand. Da han var en seks-syv år, havde han en gang draperet sig med sin moders sorte kjole, lavet sig en præstekrave af hendes kappebånd og til præstekjole brugt faderens sorte bukser. Efter at have pyntet sig således, havde han givet sig til at prædike, men samtidig gestikuleret så ivrigt, at han var kommet til at knuse et lille porcelænslam, som madam Höglund havde foræret sin mand på hans 40-årige fødselsdag. Det eneste udbytte, den lille prædikant havde af sin debut, var en dragt prygl, fordi han havde slået det lille lam itu, men hans prøveprædiken gjorde for øvrigt et sådant indtryk på moderen, at hun i sønnen mente at have fundet stof til en mægtig hyrde for den kristne menighed, såfremt han i tide ved passende tugt fik lært at tage vare på fåreflokken.

Figge Höglund, der var så stærk i at prædike, havde, mærkeligt nok, meget svært ved at få bugt med dogmerne. Gud skal vide, om han nogensinde fik lært katekismen, men sikkert er det, at en hottentot ikke ville have haft større vanskelighed ved at tilegne sig *Salighedslæren* end Figge. Forgæves anvendte Trysén, skolens daværende rektor, for hans saligheds skyld alle sine gamle og velkendte kraftmidler.

"Hvorfor læser du ikke på dine lektier, din dovne slubbert," spurgte den strenge rektor.

"Det gør jeg også," svarede Figge, "men jeg kan da ikke gøre for, at jeg ikke kan komme ud af Salighedslæren."

"Så skal jeg i det mindste hjælpe dig med *Vækkelsen*," råbte Trysén og greb Figge i hårtoppen. Rektoren fik nogle totter hår, men det var også alt, hvad han fik ud af dette umulige hoved.

Det er rimeligt nok, at Figge aldrig læste på sine lektier, thi al den tid han havde til overs fra skolen, anvendte han til sin yndlingsidræt, som bestod i, ubuden og uden at betale at køre bag på byens hyrevogne. Forgæves råbte de misundelige gadedrenge til kusken, "der er en bag!". Forgæves slog denne bag, alt hvad han kunne, Figge sad godt nok dér, hvor han sad, med ryggen vendt mod snerten, og delte tappert skæbne med de arme heste.

På denne måde lærte han tidligt at kende Blåporten, Stallmästargården, Hagalund og flere andre restaurationer, som på den tid var de mest besøgte. Når vognen eller slæden omtrent havde nået sit mål, hoppede han af i tide og løb ind i skænkestuen, hvor han viste sig meget artig over for jomfruen og kaldte hende søde lille frøken, hvilke artigheder i reglen belønnedes med smil og smørrebrød; de sidste faldt sandsynligvis mere i hans smag end de første. Når vognen atter skulle hjemad, sneg han sig igen op på sin sædvanlige plads, for den, som kører ud, vil også køre hjem, især når det koster lige meget.

Det skete heller ikke så sjældent, at han bærede større begravelser ved sin nærværelse, dvs. på bagsædet af en af de forreste vogne. Han syntes, det var ganske morsomt at køre i

procession og under klokkeringingning. Kuskene, som snart fik øje på deres fordømte fripassager, der trods sørgehøjtiden var i den sædvanlige lyse vadmelsdragt og den grønne skindkasket, overøste ham med de mest velmente forbandelser; men han var lige så døv for dem som den ensomme passager i ligvognen.

For imidlertid at kunne fortsætte sine lystture med mindre risiko, øvede han sig i den kunst at opfange snerten, når kusken slog bag med pisken, og i samme øjeblik skære så meget af den, som han kunne komme til. Derpå kastede han det afskårne stykke med knuderne på gaden og sad rolig, afventende resultatet, som ikke lod længe vente på sig.

De stakkels krikker, som ikke mere påvirkedes af den oplivende snert og muligvis derfor troede, at blidere følelser havde fundet vej til kuskens hjerte, sagtnede deres sædvanlige luntetrav og endte med at slå over i en mageligere gangart. Kusken søgte ganske vist at rive dem ud af deres vildfarelse, men forgæves. Han slog så sveden haglede af ham, mens hestene blev mere og mere afkølede, et forhold, der var lige modsat det, som ellers plejer at finde sted mellem kuske og heste. Kuskene, der snart opdagede gerningsmanden, og forgæves rottede sig sammen for at tage øjeblikkelig hævn over Figge, der var dem for rask til bens, klagede til de respektive vognmænd og disse igen til skolens rektor. Det var således en hel samfundsklasse, der optrådte som klager, og der blev følgelig et storartet forhør i skolen. To medlemmer af vognmandslauget var til stede; rektor Tryséns øjne slog lyn; nu var den gamle i sit es.

"Hvorfor sidder du bag på hyrevognene, din bonvivant?" begyndte rektoren forhøret.

"Jo, for der var ingen anden plads til mig," svarede Figge glad – nu var han inde på sit yndlingsemne.

"Og hvorfor skærer du snerten af pissen?" vedblev rektoren.

"Fordi jeg ikke kan få lov at sidde i fred ... fordi kusken slår bag," erklærede Figge med et harmfuldt blik på medlemmerne af vognmandslauget.

"Ned på bænken med dig, din slyngel!" befalede rektoren, "og forsøg nu på at skære snerten af, mens jeg *slår bag*."

Den strenge rektor udviklede ved denne lejlighed en overordentlig kraft; han vidste jo, at han nu svang svøben i overværelse af sagkyndige personer, og han ville vise disse herrer, at hans dressur var lige så god som kuskenes. Kort sagt, *rector scholæ* slog som en hyrekusk og Figge Höglund modtog, tålmodig som en vognmandshest, den forskrækkeligste dragt prygl, som han nogensinde havde fået; den hindrede ham dog ikke i endnu samme aften at indtage sin sædvanlige plads bag på en vogn. Figge Höglund var uforbederlig.

Ked af Tryséns spanskkrør og Alnanders *Salighedslære* begyndte han snart at skulke, ikke blot dage, men også hele uger, ja måneder, hvilket havde til følge, at han en skønne dag blev jaget ud af skolen. Han savnedes ikke desto mindre meget af kammeraterne, for han var en rask dreng, trofastheden selv og ganske sikkert ikke nogen dumrian, så at det ville vist være gået ham lige så godt som mangan anden her i verden, når han blot ikke havde haft en så ubetvingelig lyst til at køre.

Fire eller fem år efter traf forfatteren, som da var student, sin gamle skolekammerat Figge Höglund stående i porten til vognmandsforretningen ved "Röda Bodarna"; han kunne da

være omkring en og tyve år, var blevet stor og stærk og havde det samme sunde og ærlige ansigt som før.

"Nå, hvad tager du dig nu for, kære Höglund?" spurgte forfatteren.

"Jeg har i fire år været bogholder her ved vognmandsforretningen," svarede han, "og nu forestår jeg den for enkens regning."

"Nå, så du har forsonet dig med vognmandslauget! ... hvem skulle have troet, at svælget mellem dig og hyrekuskene nogensinde skulle være blevet udfyldt?"

"Svælget?" gentog han, "den afstand, der skilte os, var jo egentlig ikke større end fra bagsædet og til bukken."

"Nå, nu kan du da køre så meget du vil, uden at behøve at være bange for kuskens pisk eller rektorens spanskrør."

"Å! nu har jeg fået min lyst styret, det nytter ikke at give bagerbørn hvedebrød."

"Nu kommer du vel aldrig på bukken?"

"Å jo, det kan ske ... bliver en af kuskene syg eller holder blå mandag, så må jeg til det."

"Bliver du generet af fripassagerer på bagsædet?"

"Ja vist ... den eneste alderdom, som ungdommen har lyst til at følge, er og bliver de gamle vogne."

"Og du lader dem da køre i fred?"

"Jeg gør pokker, gør jeg, jeg slår bag alt hvad jeg kan ... Tiden går og vi går med den, og så tænker jeg nu mere på de stakkels heste end jeg gjorde dengang."

"Får du nu lov til at beholde dine snerte?"

"Nej, de går tit i løbet," svarede Höglund; "hvornår har en ny opfindelse nogensinde gavnet sin opfinder?" tilføjede han og lo

hjerteligt af sine barndomseventyr, som vi derefter passiarede om længe.

Han besøgte forfatteren nogle gange og var hjertelig velkommen, for han havde oplevet og hørt meget i de fire år, han havde været bogholder hos vognmanden, og han fortalte gerne om det. Det er disse fortællinger, der meddeles i det følgende. De er måske ikke alle lige lystige, men hvem kan gøre for det? Glæden og sorgen vokser jo på samme rod ligesom rosen og tornene.

Hustruen

Jeg stod en aften i porten med frakkekraven smøget op over ørerne og hænderne dybt nede i lommerne, for det var 18 graders kulde, og så utålmodigt snart ud over torvet, snart op ad Nya Kungsholmsbrogatan. Alle vore vinterkøretøjer med tilhørende kuske og heste var ude, for der var den aften bal i Amaranten [Note 1\)](#), og jeg ventede på, at et af dem skulle komme hjem for at besørge en anden bestilt kørsel.

Men der kom ingen. Det er jo ganske vist rart for en vognmand, når alle hans køretøjer er optaget, men det er heller ikke morsomt at være nødt til at afvise en kunde eller sige Nej til en, som er villig til at give hvad som helst for at få en vogn. Det er virkelig ofte hændt, at fornemme og rige folk har tigget mig om heste og vogn med en iver, som om det gjaldt deres evige salighed. Selv vognmænd kan en gang imellem blive forgudede. Skræddere og skomagere bliver det måske oftere, da et par benklæder eller et par sko, som ikke kommer til den lovede tid, let kan forspilde et menneskes hele lykke.

En ung embedsmand er således blevet tilsagt til på en bestemt tid at indfinde sig hos sin høje foresatte, men får ikke sine bukser fra skrædderen og kan ikke give møde; han bliver straks anset for en ligegyldig og upålidelig person, og bliver forbigået for kammerater med dårligere evner, men med bedre skræddere. En ung pige skal træffe sin tilbeder på et bal; hun får ikke de bestilte sko i rette tid og må blive hjemme. Den elskede genstand indfinder sig på ballet, træffer andre skønheder, men med sko, og han glemmer den skoløse.

Men for at komme tilbage til min fortælling, jeg stod og kiggede til alle sider, men ikke en eneste af vore vogne var til at øjne. De holdt nok og ventede udenfor herskabernes porte, fordi herrerne og damerne ikke kunne blive færdige med deres toilette til ballet. Når jeg tænkte på, hvad folk og dyr måtte døje i den kolde vinteraften, så bandede jeg i mit stille sind silkekjoler og blomster i håret, kalvekryds og manchetter, ja hele den glade og lykkelige verden, som danser sig varm uden at behøve det, og næppe føler mere til vinteren end gennem den vaniljeis, som læsker dens læber.

Uformodet og uden at jeg havde set, hvorfra hun var kommet, stod der foran mig en velklædt dame med kyse, krave og muffe af ægte mår, samt med et tyndt florslør for ansigtet. "En lukket kane til Norrbacka, men lige på øjeblikket!" råbte hun åndeløs.

"Der er ingen hjemme," svarede jeg overensstemmende med sandheden.

"Ingen hjemme!" gentog hun, øjensynlig meget nedslået.

"Men måske der er hos de andre vognmænd i nabolaget ... vil De ikke høre hos Söderstrøm, hos Winter eller hos ..."

"Jeg har været hos dem alle," afbrød hun mig, "men allesammen er de ude, alle!"

"Det er det velsignede Amarant-bal," oplyste jeg, "men vil De ikke gå ind på kontoret og vente lidt; det er muligt at jeg snart får et af mine køretøjer hjem, for jeg venter dem hvert øjeblik."

"Men når der nu ikke kommer noget!" udbrød hun med forøget angst; "og jeg kan ikke vente, må ikke vente, ... å, hvor jeg er ulykkelig!"

"Det gør mig ondt, men hvad skal jeg gøre?"

"Der bliver så ikke andet for, end at jeg må gå," ytrede hun halvhøjt og ligesom talende med sig selv; "men gå den lange vej, og i denne forskrækkelige kulde ... jeg når aldrig derhen, jeg vil segne og dø ... ja dø ... men døden vil jo være en velgerning for et så beklagelsesværdigt væsen som jeg."

Dette sagde hun med et så klagende udtryk, at jeg uvilkårligt blev rørt. Der er visse strenge i menneskehjertet, som vibrerer selv ved de simpleste ord.

"Det kunne måske dog være muligt," trøstede jeg, "og jeg tror ..."

"Kunne det være muligt?" afbrød hun, idet hun greb om min arm.

"Jeg har ganske vist en hest på stalden, men den er gammel og halt," vedblev jeg, "og jeg har en slæde, men den er også dårlig, og ..."

Den stakkels dame sank næsten om i mine arme; derved gled hendes slør til side, så at jeg ved lygtens skin fik øje på et smukt, om end ikke ungt ansigt.

Da jeg havde lovet hende at gøre, hvad jeg kunne, løb jeg ind i urtekræmmerens butik ved siden af, og bad en af svendene, som var en god ven af mig, om nu og da at kaste et blik ud over torvet, og meddele de hjemkommende kuske de nye bestillinger, som ventede på dem.

Derefter trak jeg en gammel slæde frem af vognskuret, af stalden en gammel hest, og forenede dem med hinanden, et værdigt par, for begge havde næsten lige svært ved at gå af sig selv. "Jakob" havde vel været grå i sin ungdom, og burde nu med sine tredive år på bagen have været hvid, men i stedet for var den gulbrun, som følge af manglende røgt og pleje. Hvem

bryder sig om at pleje et gammelt øg, som dertil halter på alle fire?

Jeg hjalp min skønne ubekendte op i slæden, tog selv plads ved hendes side, og gav Jakob et rap. Jakob vendte hovedet til siden, ligesom for at spørge mig, om det virkelig var mit alvor, at den skulle trække os. Overbevist om det ved et nyt og endnu skarpere rap af pisken, satte den sig i bevægelse, men det varede længe, inden den kom i sit sædvanlige luntetrav. Da den haltede lige meget på alle fire ben, så lå der noget vist harmonisk i dette trav; men for alt i verden ville jeg ikke have kørt med den midt på dagen.

Min passager ytrede ikke et ord hele vejen, men trods pelskåben og muffen, som hun holdt trykket imod brystet, syntes jeg, at jeg kunne høre, hvor voldsomt hendes hjerte bankede. Endelig kom vi til Norrbacka, den første restauration på venstre hånd fra Norrtull.

"Tak for Deres venlighed," sagde den ubekendte, idet jeg hjalp hende ud af slæden, "vær nu så god at vente på mig, jeg skal ikke opholde Dem længe."

Hun skyndte sig op ad trappen til restaurationen.

Jeg trak Jakob ind i skuret, lagde et par dækkener over dens magre lemmer, og gik derpå selv ind i skænkestuen.

"Ih, er det Dem, herr Höglund!" råbte en af opvartningspigerne, – jeg var nemlig godt kendt på stedet – "men," tilføjede hun, "damen er ovenpå; jeg kan tænke mig, at De er hendes lykkelige ledsager for i aften ..."

"Jeg er hendes kusk, det er det hele," svarede jeg.

"Er der nogen dame, der kører herud alene? Det var da mærkeligt," ytrede jomfruen, "men hun forekom mig nu også

noget besynderlig."

"Hvorledes det?"

"Jo, straks da hun kom, ville hun vide, om her ikke var kommet en herre og en dame hertil i aften, og da jeg sagde hende, at det var der, forlangte hun et værelse ved siden af deres; så gav hun mig en torigsdalerseddel, og bad mig om at lade hende være alene."

"Kender De den herre, der er med?"

"Ja, det skulle jeg mene, hvem kender ikke manufakturhandler F-d, som har butik inde i Drottninggatan? Det er en rigtig pæn mand, og billig det er han; dette nydelige silkeforklæde, som De ser her, koster mindst 4 rigsdaler i andre butikker, men hos F-d fik jeg det for 3½, og så oven i købet lidt bånd med i tilgift."

"Men hvad er det for en dame, han har med sig?"

"Det er Aurora, som før var på Stallmästargården; da hun kom hertil for to år siden fra Småland, da hed hun Grete, men om hun så kalder sig aldrig så mange gange Aurora, så skinner dog altid Grete igennem."

"Hvorledes ser hun ud?"

"Jo, ansigtet er godt nok, sagde bonden om rødspætten."

"Men er han ikke gift, han, manufakturhandleren?"

"Jo vist, men på restauration er alle herrer ugifte."

Jeg begyndte nu at ane, hvorledes det hang sammen med min ubekendte. Da jeg havde drukket et glas punsch, og købt nogle skiver brød til Jakob, gik jeg atter ud i skuret ... Jakob vendte hovedet om imod mig, ligesom bebrejdende mig, at jeg havde ladet den stå således ude og fryse, mens jeg selv gik på værtshus

og drak punsch, men den blev snart forsonet ved det, jeg havde med.

Jeg havde lige givet den den sidste bid, da en heftig ordstrid mellem en mand og en kvinde nåede mit øre.

"Nå! så din marekat er kommet herud alene for at udspionere mig!" råbte manden.

"Nej, ikke for at udspionere, men for at overbevise mig om, hvad alverden længe har fortalt ... Gustav, det er altså for denne dårlige kvindes skyld, at du ruinerer dit hus, og styrter din familie i den dybeste elendighed!"

Denne bebrejdelse besvaredes af manden med så grove skældsord, at man kun sjældent hører mage til dem uden af en rå, arrig husbond, når han farer løs på en af sine karle, eller af en rå mand, når han piner og plager en tålmodig engel af hustru.

Jeg trak Jakob ud af skuret, og kørte lige løs på manden, som stod neden for trappen. Han blev overrasket, skyndte sig op ad trappen og forsvandt. Jakob vendte hovedet til den anden side: Jeg tror næsten, den skammede sig på menneskehedens vegne.

Da jeg på ny havde hjulpet den stakkels dame op i slæden, kørte jeg hende tilbage, uden at der opstod nogen samtale mellem os, før ved hjørnet af Store Vattngränd.

"Hvorhen ønsker fruén, at jeg skal køre?" spurgte jeg.

"Hvorhen De vil, blot ikke hjem," mumlede hun krampagtigt.

"Men har fruén da ingen venner at tage ind hos?"

Hun svarede med et udtryk, som endnu klinger i mine øren:

"Ak, jeg har elsket så inderligt, at jeg ikke har haft tid til at skaffe mig venner."

Hvad skulle jeg gøre? Jeg måtte ikke køre hende hjem, og på gaden kunne jeg dog ikke sætte hende af. Jeg tog da mit parti, og kørte hende hjem til min moder.

Min gamle moder brummede rigtignok i begyndelsen, men da hun hørte den stakkels dames silkekjole rasle, og fik øje på de tre tykke guldringe [Note 2\)](#) på hendes finger, blev hun roligere; men hvori den lykke bestod, som disse tre guldringe antydede, fik min moder snart oplysning om.

Den stakkels kone blev omtrent tre uger hos min moder, og i den tid kom skilsmissen mellem hende og hendes mand i stand.

Hun sygnede hen fra den ene dag til den anden, og tog til sidst ud på landet. Før hun rejste, gav hun, som bevis på sin taknemmelighed, min moder en smuk silkekjole og mig en smuk brystnål med rosenstene. Min moder var ganske henrykt over silkekjolen, men synet af brystnålen gør altid mig vemodig stemt, for rosenstenene glimrer som tårer.

Mandens anden hustru

En eftermiddag kom jeg ind på kontoret for at se, hvilke bestillinger der var gjort i min fraværelse, for jeg havde været ude i byen i forretninger.

Jeg fandt da blandt andet følgende:

Bestilt af manufakturhandler F-d i Drottninggatan: en karet til at møde kl. 7 aften for at køre til "Hagalund".

Det var nu omtrent otte måneder efter den aften, da jeg kørte hans nu fraskilte hustru til Norrbacka, men ikke desto mindre gav det et sæt i mig, da jeg så manufakturhandlerens navn, og på ny lød i mine ører ordskiftet, som jeg havde hørt den kolde vinteraften uden for restaurationen.

Der er noget, der er værre end at begå en forbrydelse, og det er at forsvare forbrydelsen, navnlig da når forsvaret kun består i nye fornærmelser mod den uskyldigt lidende, som tilfældet den gang var.

Derfra hidrørte den dybe uvilje, som jeg nærede over for denne mand; at det alene skulle være, fordi han var utro, kunne ikke være tilfældet, for det er jo desværre så almindeligt her i verden, og må desuden blive fruernes sag.

Jeg besluttede straks at bestige bukken i stedet for den kusk, som ellers skulle have kørt, og køre hr. F-d til Hagalund. Hvad der bevægede mig til at tage denne beslutning, mindes jeg ikke. Var det måske min hensigt, at få hestene til at løbe løbsk, så manufakturhandleren brækkede halsen? Nej, og det ville heller ikke have kunnet lade sig gøre med mine rolige heste. Men ligesom man gerne søger at komme i berøring med gode

menneker, enten for selv at få godt af dem eller på en eller anden måde at vise dem sin erkendtlighed og tjenstvillighed, så søger man også undertiden at træffe sammen med de onde, for muligvis at få lejlighed til at berede dem en eller anden forlegenhed.

Jeg satte min blanklædershat på hovedet, tog kuskekavajen over mig, og holdt snart med min karet uden for F-d's port.

Det varede ikke længe, før herr F-d kom, dog ikke fulgt af en dame, som jeg havde ventet, men af en yngre herre, i hvem jeg mente at genkende en af hans butikssvende. Tro i min rolle for aftenen, åbnede jeg vogn døren for dem, og de steg ind i vognen, hvorefter jeg atter indtog min plads og satte vognen i bevægelse.

Aftenen var mørk og det ruskede; det var henimod slutningen af september.

Langt om længe og uden at vi havde oplevet noget eventyr, kom vi til Hagalund, hvor jeg holdt uden for restaurationen.

Handelsmanden og hans svend skyndte sig ind i restaurationen, og jeg kørte ind i vognskuret med min store "bagerbutik" – et almindeligt navn for de store hyrevogne.

Jeg blev inde i skuret, for jeg havde ingen lyst til at vise mig i restaurationen i den uniform, jeg var i den aften.

Der var vel gået en halv times tid, da butikssvenden kom ind til mig og sagde, jeg skulle køre frem foran restaurationens trappe, hvilket jeg også gjorde.

"Gå så ind i skænkestuen," sagde han, "og få dig en snaps og en bid brød med en flaske øl til, men skynd dig, for vi skal snart køre."

Derefter sprang han ind igen uden at høre mit "Nej tak", men derom kunne han vel heller ikke let have drømt.

Jeg gik, men ikke længere end ind i forstuen for at stå i læ for regnen. Jeg havde ikke stået der længe, før jeg hørte trin knirke på trappen ovenfor.

"Er du vis på, at kusken er inde i skænkestuen?" hørte jeg handelsmanden spørge.

"Javel, herre," forsikrede svenden, "og jeg tør bande på, han kommer ikke ud, så længe der er en dråbe i flasken og en krumme i brødbakken."

"Godt, lad os så med al forsigtighed bære den hulde skønne ned."

"Aha," tænkte jeg; "jeg anede jo nok, at der var en kvinde med i spillet," og nysgerrig efter at få at vide, for det første, hvorfor den hulde skønne måtte bæres ned, og for det andet, hvorfor det var så nødvendigt, at jeg hele tiden skulle spise til aften, trak jeg mig tilbage til en krog af den mørke forstue.

De to herrer steg så forsigtigt og stille som muligt ned ad trappen, førende med sig et legeme, som, at dømme efter deres pusten, ikke kunne være så ganske let. De passerede forstuen uden at blive mig va'r, og blev stående med deres byrde ved vognen, hvis dør jeg hørte dem åbne og derefter igen lukke ... Så vendte de igen tilbage med lettere trin og skyndte sig op ad trappen, småleende og hviskende indbyrdes.

I en fart var jeg henne ved min vogn, hvis vindue jeg fandt trukket for, mens gardinerne inden for var rullet ned. Jeg åbnede døren og kiggede ind i vognen. Der var bælgmørkt, dog troede jeg at kunne opdage en på forsædet siddende figur i

damekjole og ditto hat med nedhængende slør, men ubevægelig og stille.

"Må jeg ikke brede hestedækkenet ud over Deres fødder?" spurgte jeg, for at besmykke min påtrængenhed.

Jeg fik ikke noget svar, og jeg ville lige til at gentage mit spørgsmål, da der i det samme lød stemmer inde fra restaurationen; jeg lukkede vogndøren og stillede mig hen foran hestene, idet jeg lod som om jeg rettede noget ved seletøjjet. F-d og hans butikssvend viste sig atter.

"Du gik jo ikke ind i skænkestuen, som jeg sagde, du skulle," bemærkede den sidste.

"Jeg er hverken sulten eller tørstig," svarede jeg.

"Hvor har du da været?"

"Jeg har været et stykke hen ad vejen."

"Godt, du skal få dygtigt med drikkepenge i stedet. Nu op på vognen med dig og lad det gå, som det var smurt, ind ad byen til."

Så rullede vi af sted. Jeg standsede ved acciseboden, hvor der jo skulle finde toldvisitation sted.

To toldbetjente, den ene med lygte, nærmede sig vognen, åbnede dens dør og begyndte som sædvanlig at føle på vognens gulv og sider.

"Å! gode herre," hørte jeg F-d sige, "væk endelig ikke min kone, hun blev dårlig, mens vi kørte, men er heldigvis nu faldet i søvn."

"Hans kone!" gentog jeg for mig selv og begyndte at få nogle underlige tanker.

Betjentene lukkede nu vogndøren og var ved at trække sig tilbage.

"Væk fruén, kanske det vil lønne sig," hviskede jeg til den anden toldbetjent.

"Å, holdt lidt," råbte denne, der forstod en halvkvædet vise, og åbnede igen døren.

"Hvad skal det sige?" spurgte F-d, men denne gang, syntes jeg, med en ikke aldeles sikker stemme.

"Å, jeg ville kun spørge, om fruén ikke skulle have lyst til et glas vand," svarede toldbetjenten og begyndte på ny at undersøge vognen.

"Vand!" råbte F-d, "hun sover jo ... og forresten ..."

"Det var som pokker," udbrød den visiterende, "fruén må da sove den evige søvn, eftersom hun ikke mærker, at jeg kniber hende i benet."

Der var ingen, som svarede på dette.

"Måske herrerne vil være så venlige at stige ud," ytrede den anden toldbetjent, "så skal vi nok se at gøre Hendes Nåde rask igen, hvis hun er syg."

Jeg skævede til siden og så mine to passagerer stumme og i høj grad nedslagne stige ud af vognen, hvorefter toldbetjentene trak den sovende dame ud og ved forenede kræfter bar hende ind i vagtstuen uden just at røbe nogen synderlig ærbødighed for kønnet.

Alle fulgte efter og jeg med. Der blev sendt bud efter toldinspektøren, som straks efter indfandt sig. Det var en gammel afskediget major med hvide knebelsbarter og et jovialt ydre.

"God aften, herr F-d, hvorledes står det til?" begyndte han, "jeg har hørt, at De har fået Dem en kone, ret efter Deres hoved, men at hun allerede er lagt på bære, den stakkel ... Ja, nu er det

min tur at obducere hende på videnskabens og det kongelige toldkammers vegne."

Derefter nærmede han sig et stort bord, hvorpå man havde lagt manufakturhandlerens kone, en ret omfangsrig skikkelse, men lige så stum og ubevægelig som før.

"Nogen skønhed var hun just ikke," vedblev majoren, "hun har jo ingen næse, og det klæder just ikke, men hun mangler nok også mund og øjne, og det kan jo være ganske heldigt for en ægtemand ... Et vældig stort hoved har hun, det må hun da kunne have meget i ... Nej! hvad ser jeg ... ægte kniplinger, ægte Brysler-kniplinger i store masser, hun må have været meget knibsk, ha! ha! ha! ... nu kommer vi til brystet, nej, men se, men se, hele barmen fyldt med de nydeligste ure af fransk guld ... det kan lade sig høre ... Et dejligt bryst, skønt ikke af prøvet guld, et hjerte, som både slår og repeterer ... Her har vi maven ... Himmel! Indvoldene er jo af det skønneste silke, silkestrømper i tilstrækkelig mængde til de elleve tusinde jomfruer, og benene, nå to stykker af det allerfineste silkefløj, sort er det jo rigtignok ... sorte ben, ha, ha, hun var altså halvvejs negerinde, den skønne, men det gør ingen ting, Gud give, at alle kvinder var lige så meget værd som denne, og at alle anatomer havde lige så meget udbytte af videnskaben som jeg!"

Under denne enetale havde den skønnes legeme opløst sig i en mængde større og mindre pakker, alle ufortoldede og som følge heraf hjemfaldne til konfiskering.

Efter omtrent en times forløb, og efter at alle de nødvendige ceremonier var iagttaget, fik herr F-d og hans svend lov til at træde af.

"Hvor skal jeg nu køre hen?" spurgte jeg.

"Kør ad Helvede til!" svarede handelsmanden, idet han ravede ind i vognen.

"Det vil altså sige, jeg skal køre herren hjem," svarede jeg og gav hesten et rap af pisken.

Jeg satte mine passagerer pænt af uden for deres port og kørte så hjem til mig selv, uden at have fået hverken "Godnat" eller drikkepenge, men jeg sov desuagtet godt den nat, for jeg syntes, at det puds, jeg havde spillet manufakturhandleren, var velfortjent.

Han var da ikke så aldeles følelsesløs, kræmmeren, for jeg er vis på, at han sørgede oprigtigt over tabet af sin anden hustru.

Et eventyr i Hagaparken

"Figge," siger en dag min moder til mig, "du er ganske vist for ung til at gifte dig, men det skader dog ikke, at du i tide tænker derpå, du har jo set jomfru Kristine nogle gange, hende, der er en datter af malerenken madam Lindstrøm henne i Mäster Samuelsgata, hun har seks tusind rigsdaler efter sin gudfader, som var brudesvend ved moderens bryllup; smuk er pigebarnet jo ganske vist ikke, men for seks tusind kan du stille en pæn lille vognmandsforretning på benene, bed din herre, om du ikke på næste søndag må låne en jomfru Kristines vogn, for jeg har inviteret Lindstrøms til frokost i Hagaparken, men når du går forbi vinkælderen, så køb en kande rødvin, for man må ikke se på, hvad det koster, når der er noget vigtigt i gære, jeg skal imidlertid vaske dine hvide bukser, og tage pletterne af din sorte frakke; gør nu, som jeg har sagt, Figge, og glem for alting ikke rødvinen."

Hele dette lille foredrag holdt min moder i et åndedrag. Jeg havde et par gange haft lejlighed til at se jomfru Kristine. Hun havde et langt horgult hår, lyseblå øjne, der sad som på stilke, en stor hvas næse, der var lidt lyseblå på tippen ligesom et damaseret huggejern.

Men tanken om de 6000, og at jeg snart kunne blive min egen herre og borger i staden, gjorde det mindre vellystigt for mig at nærme mig hendes næse. Jeg tror endogså, at jeg to nætter i rad drømte om, at jeg kørte med hende ved min side i min vogn hen over Jorden op i skyerne og himlen, og med de prægtigste heste for.

Næste søndag eftermiddag holdt jeg, som det var bestemt, med forretningens største rumlekaske uden for min moders dør.

Foruden min moder, madam Lindstrøm og hendes datter, fik jeg øje på og genkendte en madam Lagge, enke efter en bødker i Surbrunnsgatan, samt hendes søn, en lang tyndbenet rækel, som var svend hos urtekræmmer Hasle på Høtorvet, og nu viste sig med en guitar, hængende i et lyseblåt bånd over den ene skulder.

"Jeg kunne ikke undgå at invitere madam Lagge med," hviskede min moder til mig. "Jeg var til kaffe hos hende i går, og hun trakteredede mig med hvide pølser, men jeg kunne jo ikke ane, at hun ville tage sin blegfæsedede søn med, men hold dig bare tapper, Figge, og vis, at du kan slå en diskenspringer af marken, skønt han har guitar på ryggen og alle lommerne fulde af rosiner og mandler."

De tre mødre indtog og fyldte forsæderne, mens Lagge og jeg sad på bagsædet med jomfru Kristine imellem os. Men da min moders madkurv, der var lige så høj, bred og lang som sæderne, indtog hele gulvet, så var passagererne, både på for- og bagsædet, nødt til at strække benene ud over den, og klemme fødderne ind mellem genboernes, hvilket havde til følge, at den enes fødder, ved hvert stød den tunge vogn gjorde, kom i en ret følelig berøring med de andres sider.

"Det er da nogle skrækkelige støvler, De har på, herr Höglund," bemærkede ved en sådan lejlighed madam Lagge, der ømmede sig svært, "hvorfor går De dog ikke med sko om sommeren ligesom min Adolf og andre fine kavalierer?"

"For Guds skyld, herr Lagge, stød dog ikke med foden til vinflaskerne; for jeg har vin med, skal jeg sige Dem," tilføjede hun, for at denne behagelige meddelelse skulle formilde indtrykket af mine støvler.

"Synes De ikke, at hvidt klæder Kristine godt?" spurgte madam Lindstrøm.

"Å! hun er yndig," råbte min moder og madam Lagge, som med én mund.

"Sort klæder mig forresten endnu bedre," bemærkede jomfru Kristine, "sort klæder næsten alle blondiner, men jeg ville da ikke tage min sorte silkekjole på i dag."

"Å! jomfru," sukkede urtekræmmersvenden, "De er såmænd også farlig nok i den hvide."

"Nå og hvad synes du, Figge?" spurgte min moder, som formodentlig syntes, at det varede noget længe, inden jeg kom med min kompliment.

"Jeg synes næsten," svarede jeg, "at sorte lakerede seler med messingbeslag skulle ..."

Jeg tav pludselig, for jeg så min moder skifte farve, og de andre stirre på mig som en forrykt. Sagen var den, at jeg stadig drømte om min vordende vognmandsforretning.

"Det er dog et guddommeligt vejr," afbrød endelig herr Lagge den pinlige tavshed, "hvor det må være herligt at promenere på græssets grønne tæppe."

"Jeg synes oprigtig talt, der er måde med den herlighed," bemærkede min moder, "nej, skal man have det godt, så skal man køre i en magelig vogn som denne. Det er min søn, vi har at takke for vognen, for min søn får alt, hvad han vil, af sin principal; han vil have min søn til kompagnon, og så er min søn

da vis på at blive kavalerist ved borgervæbningen, eftersom han har hest at ride på, og det er der nok andre, der ikke har – ser De det!"

"Det var også nogle dejlige heste at ride på," bemærkede urtekræmmersvendens moder, "min Adolf ville ikke have hjerte til at være vognmand og se de arme krikker blive pint – nej, må jeg så bede om urtekræmmeren. Madam Lagge, sagde herr Hasle til mig forleden, jeg er yderst tilfreds med Deres søn. Han kan lave fire kræmmerhuse, mens de andre kan lave to, han kan passe to vægtskåle på en gang, mens de andre knapt kan passe en, og han har et snakketøj, som trækker kunderne fra de andre urtekræmmere, han er den raskeste svend, jeg nogen sinde har haft, for alt går som en røg for ham."

De to mødre kom nu for deres sønners skyld i et livligt ordskifte, som varede lige til vi nåede Hagaparken. Vi stod ud af vognen, slog os ned på Brunnsvikens romantiske strand, og min moder dækkede nu op med den stadseligste frokost i græsset. Hun tog to æg ud af den store kurv, bød mig og jomfru Kristine et hver og opfordrede os til at støde dem mod hinanden, hvilket vi også gjorde.

"Kristine og min Figge bliver gift på samme dag," erklærede min moder, "for begge æg er lige meget revnede."

"Lad nu min Adolf forsøge!" råbte madam Lagge og puffede mig til side.

Hendes Adolf stødte nu sit æg mod jomfru Kristines, men med en sådan kraft, at hun fik hele æggeblommen i kjoleærmet. Hun blev vred, men min rival faldt på knæ for hende, og mens han tørrede kjoleærmet af, lagde han hele nævefulde af rosiner og mandler i hendes og moderens hænder.

Jeg gik ned til vandet og samlede småsten, hvorefter jeg gav mig til at slå smut. Herr Lagge forsøgte også, men blev til min store glæde besejret i denne idræt. Han tog nu sin guitar og begyndte at synge: "*Uppå fjältets gröna parker*" etc., "*Mossbelupen hydda*" etc., "*Lebe woln förgäs mig nicht*" etc. Han sang endogså noget af Frithjof:

Kung Ring med sin drottning till gästabud far,
på sjön ligger isen så spegelklar,
hoppfallerallellalla och hippfallerallellalla,
på sjön ligger isen så spegelklar.

Alle sang med af fuld hals undtagen min moder, som skælvede af uro og angst.

"Kan du da ingenting, ulykkelige barn?" hviskede hun til mig.

Jeg stod straks på hovedet i græsset, begyndte derefter at gå på hænderne og vendte til sidst mølle omkring hele selskabet.

Jeg høstede bifald for min færdighed, jomfru Kristine smilede til mig, og min moder klappede i hænderne af henrykkelse.

"Man kan se, at herr Höglund har meget med vogne at bestille," bemærkede herr Lagge hånlig, men tilføjede noget melankolsk, "det er sørgeligt at se et menneske efterligne noget så simpelt som et vognhjul; tillader jomfru Kristine mig at deklamere et lille stykke?"

"Å ja! Syng, deklamér!" udbrød den unge dame.

Urtekræmmersvenden rejste sig op og deklamerede med den bekendte skuespiller Almlöfs stemme: "Blodrød gik solen ned, og en sort guldsky modtog dens sidste stråler. Lynet fo'r flammende ned og splintrede de tusindårige ege på Appenninernes toppe."

"Å! det er af Mazarino eller Rinaldo," råbte jomfru Kristine og klappede i hænderne af henrykkelse. "Så De har også læst om disse ædle røvere, disse udødelige helte, som har begejstret mig i en så voldsom grad."

"Ak, jeg har læst dem alle, og jeg har selv skrevet en større roman," erklærede min rival.

"Nej, har De skrevet en roman, herr Lagge?" vedblev pigebarnet, aldeles ude af sig selv, "hvad hedder den?"

"Røverne," svarede herr Lagge.

"Formodentlig i to dele," sagde jeg.

"Hvad har *De* skrevet?" spurgte herr Lagge og målte mig med et rasende blik.

"Ja, hvad har De skrevet?" gentog jomfruen spotsk.

"Ingenting," svarede jeg. "Men jeg har set over fire hundrede Mazarinoer ude på Långholmen."

"Usling!" udbrød herr Lagge.

"Bryd Dem blot ikke om, hvad bogholderen siger," ytrede jomfruen.

Jeg troede, at min stakkels moder skulle besvime.

Synet af hende og af min ny vognmandsforretning, som jeg tydeligt så køre ind i en urtekræmmerbutik, bestemte mig til at tage en dristig beslutning.

"Oh, jomfru Kristine," sagde jeg og søgte at efterligne en anden kendt skuespiller, Torlow, "forlang ikke, at man skal være en Mazarino eller en Rinaldo i disse tider, da skovene er blevet så udhuggede, og politiet ikke er til at have med at gøre. Men man kan have Mazarinos mod i sit bryst, og hans styrke i sin arm, uden at være fuldt så høj som han. Et ord af Dem, jomfru, og jeg styrter mig på øjeblikket ned i den brusende,

skummende vove," tilføjede jeg, pegende på Brunnsvikens næsten ubevægelige flade.

"Å ja, gør det, gør det!" råbte Kristine og sendte mig et strålende blik.

"Gør det," hviskede min moder, "men pas blot på, at dine gode klæder ikke bliver våde."

Jeg gjorde et skridt ned imod stranden, men betænkte mig.

"Jeg skal gøre det," forsikrede jeg, "jeg skal styrte mig i Mälaren eller i havet, hvor som helst De vil, dyrebare pige, men forlang ikke, at jeg skal kaste mig ud i Brunnsvikens stillestående vand, der ligner kørvelsuppe, og hvor fiskene kastes døde ind mod en mudret bred."

"Så skal *jeg* gøre det!" råbte urtekræmmersvenden og ilede ned mod stranden, vadede ud gennem mudderet og dukkede til sidst ned under vandet, således som han gik og stod.

"Å du ædle, du modige mand!" udbrød Kristine og strakte armene ud efter ham.

Jeg stod flov og skamfuld og mælede ikke et ord.

Madammerne Lagge og Lindstrøm udstødte råb om hjælp, mens min moder syntes at tage sagen noget roligere; måske håbede hun i sin moderlige ømhed for mig, at min farlige medbejler skulle blive på bunden. Det varede imidlertid ikke længe, før min rival kom vadende tilbage ind mod stranden, aldeles grøn af andemad, thi det var den tid på sommeren, da vandet i Brunnsviken har den smukkeste grønne farve.

"Din til døden, Kristine!" råbte han og trykkede hende i sine pjaskvåde arme.

"Uh! hvor du er våd!" sukkede Kristine, "men en helt er du, min Adolf!"

"Nå, hvad siger De til det?" råbte herr Lagge triumferende til mig.

"Ja, hvad siger De?" gentog Kristine hånligt.

"Jeg siger ikke andet," svarede jeg, der var på det rene med, at spillet var tabt, "end at man burde lægge helten på strygebrættet, for nu er han da både skyllet og vredet tilstrækkeligt."

"Ja, det vil jeg da give min søn ret i," tilføjede min moder og pakkede de sørgelige levninger af frokosten i madkurven, for dog at redde, hvad reddes kunne.

"Feje usling!" skreg herr Lagge og stormede hen imod mig med knyttede næver.

Under almindelige forhold var jeg sikkert ikke løbet for sådan et fæhoved som han, men vandet drev af ham som af en flodgud, så jeg truedes jo med en kamp både til lands og til vands; jeg flygtede derfor, men herr Lagge satte efter mig af alle kræfter. Det var, som om jeg havde haft en regnskylle efter mig i hælene.

"Å du ædle, du modige mand!" gentog Kristine og løb efter sin tilbeder.

Men ikke nok med det, vore trende mødre satte sig også i bevægelse efter os, og idet de løb så hurtigt, som deres små tykke ben tillod det, uddelte de diverse knubs og anstrengte sig ivrigt for at spænde ben for hinanden. Der var et livligt kapløb op ad vejen til Haga Slot.

Men bedst som jeg løb, hørte jeg et fortvivlet nødråb bagved mig; jeg vendte mig om og fandt min forfølger liggende, lige så lang han var, med hoved og hænder i et helt krat af brændenælder. Han vrælede sådan, at de opskræmmede fugle

skyndsomst tog flugten over mod den anden side af Brunnsviken. Denne følsomhed for legemlig smerte skadede hans sag.

"Det er jo rædsomt at høre et voksent mandfolk sådan brøle for ingenting," hørte jeg Kristine sige til sin moder, "hvor mangel ædel røver har ikke haft sine tyve bøsseku­gler i brystet og sine tredive sabelhug i hovedet, uden at have givet den mindste lyd fra sig."

Da folk nu strømmede til fra alle kanter, nødtes vi til i største hast at stuve os ind i vor vogn, og køre bort fra Haga. Jeg skal ikke omtale den stormende konversation inde i vognen, hvor vi sad våde og dampende som i et russisk dampbad.

Således endte denne sommerudflugt. To måneder efter annammedes jomfru Kristine og hendes 6000 rigsdaler af en lille fyr, der var noget ved jernbanen. Min stolte vognmandsforretning gik op i røg, men jeg havde dog den tilfredsstillelse, at min rival, den stakkels Lagge, heller ikke fik noget for sit gode tøj, som han havde fået ødelagt.

Den Spanske Sorte

"Først folk og siden fæ," hedder det, men undertiden kunne det gerne lyde modsat, for sandt at sige, har jeg ofte haft mere ondt af heste end af mennesker.

En dag blev der ført en ualmindelig stor hingst ind i vor gård; den var sort som kul og glinsende som silke.

"Hvor har De fået den fra?" spurgte jeg min principal, der netop kom i samme øjeblik.

"Jeg har købt den af den spanske minister."

"Men så har den vel en eller anden fejl?"

"Ja, der er noget galt ved det ene bagben, men den kan blive god til Klara sogns ligvogn."

"Hvem skal den så gå i spand med?"

"Med Sorte Bjørn, rimeligvis."

"Men så får den også lov til at trække Sorte Bjørn."

"Å, et par kan blive meget lykkeligt, selv om hver har sit eget sind," forsikrede min principal, "og forresten behøver det da heller ikke at gå i strakt karriere til graven."

Den ny ankomne slog med nakken, som det anstod en firbenet grande af Spanien, der måske har græsset på Andalusiens yppige sletter, lyttende til kastagnetternes lyd og mandolinernes toner. Trods sin dårlighed dansede den nok så smukt hen over gården, mens fråden, ligesom sølvglimmer, flød ned over dens ravnsorte bringe.

"Dans du, mens du kan, det varer ikke længe, før du får danset af," sagde jeg ved mig selv og førte den ind i vor tarvelige stald.

Den rystede på hovedet ved synet af sine vordende kammerater. I egenskab af vært bød jeg den straks alt, hvad huset formåede af gammelt hø og dårlig havre.

Den lugtede til retterne, men ville ikke tage til takke; jeg havde en tvebak i lommen, den bød jeg den, og den åd den med begærlighed; derefter smagte den virkelig på havren, sandsynligvis af høflighed mod værten. Dette røbede belevenhed, men den havde jo også hørt til corps diplomatique.

Lidt efter lidt måtte den dog vænne sig til vor almindelige staldkost. De første måneder fik den af pisken, fordi den løb for hurtigt, senere hen, fordi den gik for langsomt. Det varede ikke længe, så tabte den både huld og glans, og dens før så højt bårne hoved bøjede sig dybt mod jorden.

Det er hårdt, når det går tilbage for mennesker, som har været i bedre omstændigheder, men det er endnu tungere for heste. Der er hverken stiftelser eller fattighuse for dem; de må slide, til de styrter.

Så meget jeg kunne, søgte jeg at skåne den smukke Spanske Sorte, som vi kaldte den. Hver morgen kl. syv plejede jeg at gå ind i stalden, og havde da i reglen et stykke wienerbrød med til den. Det kan nok være, at den så kroede sig; måske den erindrede de dage, da silkebløde hænder trakteredes den med brød og sukker og klappede dens smukke blanke skind, der nu var furet af piskesnerten. Blev jeg borte blot et minut over syv, så hørte jeg den straks stampe og vrinske i stalden. Hvem véd? måske talte den, akkuratere end mangelanden, døgnets lange timer. Når den kom hjem efter sit tunge dagværk, blev den altid så lang i ansigtet, som karlene sagde, når den ikke fik øje på mig, og ville, selv om den var træt, kun yderst nødtigt ind i

stalden. Når det på nogen måde var muligt, gik jeg også senere ind til den for at vise, at den eneste ven, den havde tilbage, endnu var i live.

En morgenstund kom jeg ind i stalden, netop som en af karlene var ved at slå den med en skruenøgle, som formodentlig har ligget nærmest ved hånden. Når karlene har fået en røffel af husbonden, er det ikke ualmindeligt, at de derefter stormer ind i stalden, for at udøse deres harme over de uskyldige firbenede. Jeg tog fyren i nakken, og smurte ham eftertrykkeligt igennem med de knyttede næver. Jeg ved ikke, om den Sorte forstod, hvad jeg gjorde for den, men da jeg gik ind til den i båsen, vendte den hovedet om imod mig og nærmede snuden til min mund, ligesom om den ville kysse mig.

Tit rev den sig løs fra karlene i gården, løb hen til kontoret, stødte kontordøren op med hovedet og kiggede ind, muligvis for at høre, om der var mange bestillinger den dag, og i så fald bede mig om at lade den blive hjemme og pleje sine dårlige ben. Med min bedste vilje kunne jeg dog ikke altid tjene den heri, for ingen lægeattest kunne fri den for at tage sin del af det daglige arbejde.

En gang reddede den mit liv. En dag i begyndelsen af marts måned skulle jeg køre over isen fra Ropsten til Lidingön, men da vi var kommet omtrent halvvejs, standsede den Sorte brat, skønt den altid syntes at løbe med fornøjelse, når jeg kørte den.

Jeg gav min gode ven et lille rap af pisken, men i stedet for at gå frem, gik den et godt stykke tilbage; jeg gav den et nyt rap, men den vendte blot hovedet til den ene side, ligesom om den ville spørge mig, om jeg også var fra forstanden. Den havde ikke så megen uret, for jeg havde virkelig nydt lidt vel rigeligt på

Ropstens værtshus. Jeg steg imidlertid ud af slæden, så, at der stod meget vand over isen, og blev til sidst overtydet om, at hvis jeg blot havde kørt nogle favne til, ville jeg med hest og slæde have ligget på søens bund, uagtet man i Ropsten havde forsikret mig, at tunge bondelæs havde kørt over isen en times tid før jeg kom.

Jeg så på den Sorte, og den så på mig.

"Ser du," tænkte jeg mig, at den svarede, "ingen i verden har så god grund til at drukne sig som jeg, men jeg ville nødig trække dig med i ulykken, skønt du vel nok kunne trænge til at blive lidt afkølet."

"Du har ret," indrømmede jeg, idet jeg atter indtog min plads på slæden, "men jeg må og skal absolut over til Lidingö, det ved du ... Vælg nu hvilken vej, du selv vil, undtagen den lige, som fører til evigheden ... den korteste kan undertiden være den allerlængste."

Den Sorte drejede af til venstre, banede sig en ny vej gennem sneen, og førte mig langsomt, men sikkert, over til Lidingö.

"Kom nu med en tvebak, for det kan dit liv vel nok være værd," krævede den af mig, da vi var kommet vel over.

Jeg gav den et helt dusin, dels af taknemmelighed, dels for at vise, at den havde vurderet mig alt for lavt.

Tit ofte og i aldeles nøgtern tilstand forekom det mig, som om den spurgte og svarede lige så tydeligt som et menneske, om end med den forskel, at der altid var mere tanke end ordskvalder i det, den ville lade mig forstå.

Den Spanske Sorte holdt ud omtrent et år. En aften kom den hjem, efter sammen med en anden ulykkesfælle at have slæbt forretningens tungeste ligvogn ud til den ny kirkegård, selv

måske den mest lidende og sørgende i hele sørgetoget. Da den kom ind i båsen, strakte den benene fra sig og faldt om. Da jeg ved karlenes hjælp havde fået halm ind under den, og dækket den til med nogle dækkener, førte jeg den altid så velkomne tvebak til dens mund; den tog den mellem læberne, men mellem tænderne kunne den ikke få den. Da jeg en stund havde puslet om min stakkels ven, var jeg ved at gå, men så mig om, idet jeg åbnede stalddøren. Den Spanske Sorte havde drejet hovedet noget til siden, og fulgte mig endnu med sit store sorte øje.

Jeg nærmede mig den på ny, og klappede dens stivnede hals. Øjet blinkede nogle gange til mig med en vis fugtig glans. Endelig stivnede det for bestandigt, og jeg gik min vej, tung om hjertet, endskønt jeg snarere burde have glædet mig over, at dens lidelser havde fået en ende.

Men mangan en aften, når jeg kiggede ind i stalden, syntes jeg, at der var noget, som blinkede mig i møde fra den bås, der engang var min stakkels vens, og jeg troede at se den Spanske Sortes store, fugtige øje.

Vinduet i Karduansmakargränd

"Höglund!" sagde en dag min principal til mig, "tag frk. Wigrens regning frem, og gå hen med den til hende, for jeg vil ikke sende nogen af karlene til en så gentil dame; skulle hun have noget at bemærke ved en eller anden post – der kan jo let være indløbet en lille fejl – så stryg den blot uden indvending, for frk. Wigren er en af mine allerbedste kunder."

Jeg tog mit pæne tøj på, tog regningen og gik, ikke uden en blandet følelse af nysgerrighed og uro, for jeg erindrede mig en lille pige, som hed Lotta Wigren og som, da jeg var barn, boede i samme hus som mine forældre, henne i Karduansmakargränd. Dette hus havde en meget stor gård, tumlepladsen for mine lege som dreng. Jeg kunne da være 7 à 8 år gammel, men endnu kan jeg se for mine øjne den store brandstige, som jeg kravlede op og nedad, og endnu kan jeg se de paladser, som jeg byggede mig af gårdens vældige snedriver. Ud til denne gård vendte der mange vinduer i det høje hus, men der var et i stueetagen, som særligt tildrog sig min opmærksomhed, for i dette viste der sig ofte en lille pige, nogle år yngre end jeg, men af et sygeligt udseende, skønt ansigtet for øvrigt var særdeles fint og velformet. Hun fik næsten aldrig lov til at komme ud af gården, og lige så sjældent blev det lave vindue, hvorved hun sad, lukket op. Men altid nikkede vi til hinanden gennem rudene. Jeg gik på hænder og vendte mølle for hende, og hun lo da så hjerteligt, og når hun lo, var hun så ubeskrivelig yndig, at det var, som om en

Guds engel havde smilet til mig bag glas og ramme. Så vidt jeg husker, var hun datter af en fattig vaskerkone, der for det meste var ude i byen, og da altid havde sit barn indelukket.

Det var imidlertid i længden noget ensformigt kun at nikke til hende. Derfor fik jeg fat i en bænk, som jeg stillede under hendes vindue, steg op på og nærmede derefter mit ansigt til ruden; den samme manøvre foretog hun inde fra, og således stod vi længe spejlende os i hinandens øjne, indtil vore læber mødtes, og vi kyssede hinanden – gennem glasset selvfølgelig. – Dette gentog vi så ofte, vi havde lejlighed dertil, men så os altid om med stor forsigtighed og ængstelse, for selv i barndommen har man en anelse om, at al jordisk lykke fremmaner verdens misundelse og modstand.

Mine forældre flyttede snart til en anden kant af byen, og der blev nu en ende på tête-à-tête'erne. Mangen en gang grundede jeg på, om det ikke var muligt at skære den rude ud og tage den med, for det forekom mig, som om det sted af glasset, hvor vore læber var mødtes, skinnede i alle regnbuens farver. Måske havde en stråle af solen spillet i ånden af vore varme uskyldige læber, og derefter glemt sig selv, og for bestandig indesluttet sig i den lille rude.

Der hengik år, og jeg så ikke mere til Lotta, men da jeg i kontorets bestillingsbog næsten daglig så frøken Wigrens navn, slog det mig straks, at det muligt kunne være den samme, da jeg havde hørt, at vor kunde skulle være meget smuk og kun atten år gammel.

Jeg gik op i et smukt hus ved Drottninggatan og befandt mig snart i et pragtfuldt møbleret værelse, og nogle minutter efter ansigt til ansigt med den, jeg søgte.

"Nå, det er regningen fra vognmanden," sagde hun, og kastede et blik på denne. "To hundrede rigsdaler ... det er meget for én måned, ikke sandt?"

Jeg hørte knapt hendes spørgsmål, for alle mine sanser havde koncentreret sig i synet. Hun smilede i synlig tilfredsstillelse. Hun troede vel sagtens, at jeg beundrede hendes skønhed og kostbare toilette, og ganske vist kunne denne beundring have været yderst berettiget, men det var dog kun lille Lottas ansigtstræk, jeg forskede efter og til sidst også genfandt.

"Undskyld, men er frøkenens fornavn ikke Lotta?" spurgte jeg, uden at tænke på, at det ikke var synderlig høfligt at besvare hendes bemærkning om regningen med et så familiært spørgsmål.

"Og boede ikke frøkenens moder for tolv år siden i et hus i Karduansmakargränd over gården?" vedblev jeg i min blinde iver, "og kan frøkenen ikke huske en lille dreng, som vendte mølle og gik på hænderne og så ... uden for det vindue, på bænken og gennem ruden ...?"

Jeg så den skønne træde et skridt tilbage, rød i ansigtet som en pæon. Hvorfor rødmede hun? Følte hun sig måske såret ved at blive erindret om hin tids fattigdom og elendighed, eller var det den attenårige, elegante dame, som rødmede ved erindringen om den seksårige, uskyldige lille pige?

"Det er meget muligt," svarede hun endelig, "er det ... nå, så det skulle være Dem? ... Men hvad så videre?" tilføjede hun og rødmede ikke mere.

"Å, ikke videre, jeg syntes kun, at det var morsomt efter så mange års forløb igen at træffe frøkenen," svarede jeg, "og det

skulle også glæde mig at få at vide, om frøkenen nu er lykkelig, om De morer Dem og ..."

"Hvad vedkommer det Dem?" afbrød hun mig med et spotsk kast med hovedet, "men hvis De endelig vil vide det, så skal jeg fortælle Dem, at jeg keder mig ubeskriveligt, og at tiden går ubeskrivelig langsomt, særligt i dette øjeblik, det kan jeg forsikre Dem ... er De så fornøjet?"

"Nej virkelig," svarede jeg, stødt over den måde, hvorpå hun affærdigede et af mine skønneste barndoms minder, "hvor kan tiden dog gå langsomt for den, der kører for to hundrede rigsdaler om måneden?"

"Hvad angår det Dem?" spurgte hun med et blik, der lignede af vrede, "er det måske Dem, som betaler?"

"Nej, Gud være lovet!" svarede jeg.

"Tølper!" udbrød mit barndomsideal, og stampede med foden; "der har De pengene for regningen, og der er døren!"

Jeg kvitterede regningen og luskede ned ad trappen.

Det er muligt, at jeg havde været noget for ligefrem i min optræden, men hun var det dog ti gange mere, syntes jeg, og siden den stund tænker jeg kun yderst sjældent på vinduet ved Karduansmakargränd.

Den sovende kusk

Jan Andersson hed en karl, som vi en tid lang havde i forretningen. Fra hvilken provins han stammede, ved jeg ikke, og jeg tror, han næppe vidste det selv. Han havde flakket om næsten over hele Sverige og talte lidt af alle de mange forskellige dialekter.

Han havde en mængde skudsmål at opvise, og alle var de udmærket gode og anbefalende, men man kunne se, at han ikke havde været længere end et eller et halvt år på hvert sted, endskønt han tilstod, at han aldrig selv havde sagt op. Vi kom imidlertid snart på det rene med årsagen til dette besynderlige fænomen.

Jan Andersson var den ædrueligste, mest tro og anstændige karl, man kunne tænke sig. Alt, hvad man sagde, han skulle gøre, gjorde han godt, vel at mærke, så længe han gjorde noget, men det var sjældent, at han gjorde en ting længe, for så snart man havde overladt ham et øjeblik til sig selv, så sov han. Han skød skylden på himlen. Han kunne ikke se på solen eller månen uden at falde i søvn, erklærede han; men han sov ikke desto mindre ligeså godt ved lampelys, og hans kammerater påstod, at hans søvn om natten mere lignede en dragkistes end et menneskes.

Da hans ansigt var et af de netteste, og hans legeme et af de mest velbyggede, man kunne se, så vakte han ikke blot det smukke køns, men også maleres og billedhuggeres opmærksomhed.

Det smukke køn blev imidlertid snart ked af en kavalier, der kun åbnede munden for at gabe; men af kunstnerne blev han ligefrem engageret til hver søndag formiddag at stå model for dem. Han skal have været fortræffelig som den sovende Endymion, men da Herkules og Apollo må fremstilles i vågen tilstand, og man ikke evindeligt kunne vedblive at lave Endymioner, så varede det ikke længe, før han blev kasseret og vist døren.

Ved nogle lejligheder var han dog altid vågen, og det var, når hans kammerater skulle have deres løn. Sagen var den, at han plejede at låne kammeraterne penge – renten var 2 skilling af 12 om ugen, og da han ikke, trods den gode rente, som han, ligesom andre ågerkarle, tog forud, ville miste kapitalen, så passede han nøje på, ved lønningsudbetalingen at få, hvad han skulle have. Når således alle andre gerne ville have, at han skulle lukke et øje i, så havde han øjne for ti.

Det er givet, at kuskebukken, der i og for sig virker så søvndyssende, ikke var noget for denne syvsover. Han gjorde sig da også snart helt umulig, særlig efter den begivenhed, som jeg nu skal fortælle.

Han skulle en septemberaften køre en gammel kammerråd til et bryllup, som fejredes i et hus nær ved Kungsbacka. Han afhentede til bestemt tid bryllupsgæsten, der boede i Klara Södra Kyrkogata, og holdt på slaget otte med ham uden for det hus, hvor brylluppet fejredes. Han steg ned af bukken, åbnede vogndøren, men da han fandt sin passager indslumret, og selv havde for megen agtelse for sønnen til at ville forstyrre den hos andre, så lukkede han forsigtigt døren i igen og steg op på bukken for at afvente kammerrådens opvågning.

Det var det herligste måneskin, og Jan Andersson nød det på sin sædvanlige måde, det vil sige, han satte sig til at sove. Hestene stod ubevægelige og lænede deres hoveder mod hinanden, ligesom om måneskinnet havde haft samme indvirkning på dem. Med et ord, søvnens milde gud indesluttede hele ekvipagen i sin favn. Rullende vognhjul og råb vakte omsider den sovende kusk. Han lukkede øjnene op, fandt gaden opfyldt af køretøjer og hørte flere personer råbe til ham, at han skulle køre af vejen.

"Hvad er det for en støj?" spurgte kammerråden og slog vinduet ned.

"Men du godeste Gud!" råbte en herre i overfrakke, som i det samme kom ud af porten til det hus, foran hvilket vognen holdt, "er det virkelig Dem, herr kammerråd, der kommer nu først?"

"Ja vel, bedste herr notarius, jeg er lige kommet ... Brudeparret har vel ikke ventet længe på mig, jeg skal jo være forlover, men klokken kan vel ikke være mere end nogle minutter over otte. Å vær så god, bedste herr notarius, at hjælpe mig vogndøren op, thi ..."

"Ikke mere end otte!" gentog notaren forstenet, "den er jo over tolv ... man ventede en hel time på kammerråden, men da ..."

"Men er De rigtig klog?" udbrød kammerråden, "siger De, at klokken er tolv?"

"Ja vist ... Kammerråden ser jo, at gæsterne er ved at gå, og her jo vognene for at hente af."

Kammerråden slog sig for panden og styrtede ud af vognen. "Det var dog satans!" råbte kammerråden aldeles ude af sig selv, "jeg faldt i en lille slummer ... så har man vel også spist og ..."

"For over en time siden," svarede notaren, "det var en storartet souper, kan jeg fortælle Dem."

"Hør, din drønnert, dit fæ, dit asen!" buldrede kammerråden løs mod kusken, "hvorfor vækkede du mig ikke, din slyngel, hvad har du bestilt hele tiden, din lømmel?"

"Jeg har fået mig en lur," var Jan Anderssons svar.

"Jeg skal lære dig, din slubbet!" hylede kammerråden og begyndte at slå løs på vor syvsover med sin stok, men da han snart selv blev genstand for de omkringståendes morskab, og desuden ikke var vant til den ringeste anstrengelse, måtte kammerråden flov, træt og sulten oven i købet krybe ind i vognen, igen køre hjem og nøjes med et stykke smørrebrød og et glas øl.

Efter denne bedrift fik Jan Andersson aldrig mere lov at bestige bukken. Han blev sagt op, og alle mente, at han nu ville gå rabundus, men hvor meget han end sov, så sov han sig dog alligevel til lykken; det lykkedes ham nemlig at vinde en enke efter en furagehandler.

"Jeg tager hellere en mand, som sover for meget, end en, som våger for meget," forklarede enken mig, "for han holder sig dog i det mindste hjemme og ødelægger ikke den smule, jeg har –."

Den smule, hun havde, beløb sig dog til 12000 rigsdaler, men hvordan Jan Andersson havde fået det at vide, kan jeg ikke sige, for hverken jeg eller nogen anden i nabolavet havde vidst det. Men når han var vågen, så var han det til gavns.

Jeg var med til brylluppet som brudgommens forlover. Under hele festen holdt han sig temmelig vågen og var ligefrem oprømt. Han lovede endog at stå mig bi, hvis jeg nogen sinde skulle behøve det, fordi jeg altid havde været så god imod ham.

I løbet af få år fordoblede han sin hustrus medgift ved heldige huskøb og sandsynligvis også ved åger.

Da jeg en gang trængte til penge og kom i tanker om hans løfte, besøgte jeg ham og bad ham om at låne mig 50 rigsdaler.

"Næ-æ," svarede han og begyndte at gabe og strække sig.

Ærgerlig, dels over hans vægring og dels over, at et menneske, som af naturen havde så let ved at gabe, skulle tage kunsten til hjælp, tog jeg min hat og gik.

"Gode, rare herr Höglund!" råbte han efter mig ned ad trappen.

"Nå, hvad er der?" spurgte jeg og vendte mig om.

"Vær ikke vred på mig," bad han, med hånden bag det ene øre.

"Å nej," svarede jeg, "men lån mig så i det mindste 25 rigsdaler."

Han gav mig ikke en eneste øre, og jeg gav ham pokker.

Jakob Ekelund

Den af mine lærere, som jeg holdt mest af, og hos hvem jeg stod højest i gunst, var Jakob Ekelund [Note 3\)](#), konrektor ved Klara skole. Hans ydre var ikke fordelagtigt. Hans lange krogede skikkelse, der stadig svajede frem og tilbage som et siv, hans skelende øjne, hans ukæmmede hår, for ikke at tale om hans ubarberede hage og hans om rigelig nydelse af snus vidnende overlæbe, vakte uvilkårlig spot og gjorde ham til genstand for såvel den yngre som den ældre ubetænksomheds sarkasmer. Men sjældent har hos noget menneske barndommens enfold og visdommens refleksioner været så inderligt forenede som hos ham. Jeg kan betragte det som en ære for mig, at jeg var en af de få blandt hans elever, som, skønt jeg var et barn og trods det afskrækkende ydre, forstod at vurdere dette hjerte af det reneste guld, dette geni af de ædleste perler.

Mangen en aften, efter at skoletiden var forbi, sad jeg hos ham ved hans skrivebord og skrev efter hans diktat på hans lærebog i den gamle historie, som har oplevet så mange oplag. Aldrig så jeg ham da blade i noget andet historisk arbejde eller "forske i kilderne", som det hedder. Begivenheder og årstal stod sikrere i hans hukommelse end i mangen en krønike. Mens han dikterede, gik han med lange skridt frem og tilbage på gulvet, snusede, knipsede med fingrene og støttede undertiden hovedet mod væggen eller dørstolpen; men ud af hans mund strømmede historien, færdig til samme øjeblik at lægges under pressen. Han kunne samtidig til en anden dreng diktere en roman af Walter Scott, som han var i færd med at oversætte, og

man kan virkelig sige, at hans *Gamle Historie* blev skrevet, og *Lord Nigels Hændelser* oversatte, næsten i samme åndedræt.

Ak, hvor meget havde jeg ikke kunnet lære af en sådan lærer, som gjorde alt for at opmuntre mig, hvis ikke mit hang til at drive omkring på gaden havde været så overvældende.

Mange gange senere, efter at jeg havde forladt skolen, traf jeg sammen med ham. En gang imellem besøgte han mig søndag formiddag, tog mig med på en spadseretur uden for byen, og af gammel vane hørte han mig så undervejs i historie.

Det er en af disse spadsereture, jeg nu ville skildre, og som foretoges med Djurgården til mål en smuk søndag morgen.

"Hvornår var det, Gustav II Adolf faldt?" spurgte han blandt andet.

"1632," svarede jeg.

"Rigtigt ... Hvad var det, han kæmpede og døde for?"

"For religionsfrihed."

"... Snarere for sine trosfæller i Tyskland, der truedes med fuldstændig undergang af det mægtige, katolske Østerrig," erklærede Ekelund.

"Men var det ikke det samme, som jeg sagde, kære herr Ekelund?"

"Ikke så ganske ... Hør, kære Figge, hvad forstår du ved religionsfrihed?"

"Frihed til at vælge og udøve hvilken religion, man selv vil."

"Rigtigt, men tror du virkelig, at Gustav Adolf ville have tilladt sine kære svenskere ustraffet at blive katolikker, muhamedanere eller jøder?" spurgte han; "nej, min dreng ... Ganske vist synes intet mig at være rimeligere, end at enhver får lov til at dyrke sin gud efter sin egen samvittighed og sin

egen opfattelsesevne; men desuagtet finder jeg, at intet er så voveligt for samfundets rolighed som at proklamere en uindskrænket religionsfrihed. Vand og ild er herlige elementer, men indskrænker man ikke, så godt man kan, deres frie virksomhed, så løber man ganske sikkert fare for at blive oversvømmet eller brændt op. I et samfund med uindskrænket religionsfrihed vil der før eller senere opstå næsten lige så mange sekter som familier, der snart vil bekriige og ødelægge hinanden, ligesom nationer af forskellige religioner før har gjort, for der findes intet så forskrækkeligt som det bekendte *odium theologicum*. Det ville være omtrent det samme som at indføre en uindskrænket regeringsfrihed, *hoc est*: at ethvert individ i staten skulle have lov til at herske og regere, som han selv fandt for godt. Men det ville være ensbetydende med samfundets opløsning, og følgen deraf ville blive menneskets tilbagevenden til den rå naturtilstand – og det kunne vel ingen af os ønske. Der er noget, man kalder for den mekaniske ordning, og som må findes i alt, hvad der skal vedblive at bestå. Jeg nærer stor respekt for den."

"Men det mekaniske er dog vel kun en bisag i sammenligning med det åndelige," bemærkede jeg, som allerede den gang syntes, at samfundets frihed ikke stemmende overens med statskirkens stive ortodoksi.

"Hvoraf består et perlehalsbånd?" spurgte Ekelund.

"Af perler naturligvis," svarede jeg.

"Men er der ikke andet?"

"Jo det er sandt, der må vel også være lås på det."

"Ikke andet?" gentog rektoren, "er der virkelig ikke mere?"

"Nej, ikke det jeg kan huske."

"Men tråden da, hvorpå perlerne er trukket, og som holder dem sammen?" spurgte eksaminatoren.

"Tråden," gentog jeg, "men det er jo en bagatel ... hvem tænker på tråden, når man taler om et perlebånd?"

"Men ikke desto mindre kan der intet perlebånd være, såfremt den bagatel ikke var – det kunne altså ikke komme til at pryde en smuk kvindes hals, – der har du straks den mekaniske ordning som et *conditio sine qua non*, min kære Figge ... Ergo: uden en given tråd intet perlebånd, uden en fast regering intet samfund, og uden en for alle inden for samfundet bestemt kirke ikke heller nogen religion."

Under denne samtale, som ganske vist ikke overbeviste mig, kom vi til Blåporten, tog os et værelse for os selv og kaldte på opvartningspigen for at bestille vor tarvelige frokost.

Hun kom snart; det var en ung og meget smuk pige i hvid kammerdugskjole, spencer af sort fløjel og en kappe af sort silke, aldeles oversået med pailletter. Jeg studsede noget, straks da jeg så hende. Jeg mindedes Karduanmakargränd, men samtidig også huset i Drottninggata, hvor jeg omtrent for et år siden var blevet vist døren.

Da jeg havde bestilt frokosten, spurgte jeg hende onskabsfuldt nok:

"Undskyld, men hedder jomfru Lotta ikke også frøken Wigren?"

Hun tilkastede mig et rasende blik og løb ud; hun syntes nu at blive lige så stødt over, at jeg mindede Lotta om frøken Wigren, som hun sidst blev, da jeg erindrede frøken Wigren om lille Lotta.

Jeg fortalte Ekelund alt, hvad jeg vidste om denne kvinde, hvis stjerne allerede syntes at være i nedgang.

Efter at vi havde nydt vor frokost og betalt, lagde jeg i jomfru Lottas hånd som drikkepenge en tolvskillingseddelse; den var noget slidt og tilsmudset.

Hun kastede sedlen på gulvet og trampede på den, bleg af harme.

"Det gjorde De ikke ret i, lille jomfru!" bemærkede Ekelund, "denne gamle eddelse, som De så foragtelig tramper under fødder, har engang været ny, hvid og smuk; men hvor laset og pjaltet den end nu er, har den dog bestandig samme værdi som før ... Gud give, man altid kunne sige det om mennesket!"

Den smukke opvartningspige målte den fortræffelige lærers komiske figur fra top til tå og brast derpå ud i den voldsomste skoggerlatter.

"De ler ad mig, og det er ilde," ytrede rektoren, "jeg kunne gerne græde over Dem, og det var værre."

Derpå tog vi vore hatte og gik.

"Det var da en fræk tingest," ytrede Ekelund sagte til mig.

"Men se en gang," sagde jeg, idet jeg vendte mig om, "hun står endnu på samme sted, som da vi gik, men hun holder forklædet for øjnene ... hun græder."

"Herre Gud!" råbte den skikkelige rektor og skyndte sig tilbage til hende, "jeg var måske noget for streng imod Dem, stakkels barn ... jeg er jo en gammel tvær skolelærer, skal jeg sige dem ... se så, vær nu ikke bedrøvet længere, græd nu ikke mere!"

"Jo, jeg skal græde meget mere, jeg skal længe være bedrøvet," svarede hun hulkende, "og jeg kan takke Dem for det, gode herre ... de ord, de sagde til mig, er trængt dybt ind i min sjæl ...

men det er ikke Dem, det er mig, der skal græde over mig selv,
så længe jeg lever!"

"For Himlens skyld," vedblev den milde, velvillige mand,
"græd nu ikke mere, bliv nu glad igen; ansigtet bliver dobbelt så
smukt, når angerens tårer har vædet kinden."

Theodor Sandström

Den mest udmærkede af alle mine skolekammerater var Theodor Sandström [Note 4](#)). Naturen havde rigtig slået stort på, da den skabte ham. Den lyseste forstand og det ædlest hjerte havde til indfatning fået en kraftig og smuk skikkelse. Jeg begriber ikke, hvorledes man kunne se ham og ikke blive indtaget i ham, ligesom man måtte beundre ham, når man lærte ham nøjere at kende.

Der fandtes dog også had i dette bryst, og det et glødende had, men kun rettet mod last, vold og undertrykkelse.

Da jeg blev bogholder hos vognmanden, var der mange af mine tidligere kammerater, som trak sig tilbage fra mig, men Sandström var sig selv lig. Han sad tit hos mig på kontoret og fordrev mangan en time med munter skæmt. Når det kom an på det, var han uovertræffelig i alvor, men han kunne være det samme i spøg. Aldrig har jeg hørt eller set nogen le så hjerteligt og smukt som han.

For øvrigt viste han mig mange tjenester, for at tjene andre, især den svage og fortrykte, var hans hovedpassion. Han skaffede min moder en pension og mig afskrivningsarbejde, som han altid betalte dobbelt så meget for som andre. Da jeg snart mærkede at han tog for meget ud af sin egen temmelig lille kasse, vægrede jeg mig ved at modtage mere, end hvad andre betalte for den slags arbejde. Men så blev han hed, og det kunne nok være, at han kunne blive hed, for stærk hede er jo alle flammers hovedegenskab. Han dundrede i bordet og bad mig, enten gøre som han ville eller også gå pokker i vold.

En vintermorgen kom han hen til mig.

"Höglund, har du en rigtig dårlig kane?"

"Du har blot at vælge."

"Og en lige så dårlig hest?"

"Kom og se," svarede jeg og tog ham med ind i stalden.

"Fy for pokker, det var da nogle slemme krikker," bemærkede han med god grund. "Det er da også kun mennesker, der kan pine, hvad selv en tiger ville forsmå, men desuagtet behøver jeg et sådant pragteksempplar."

"Hvad siger du om den Spanske Sorte?" spurgte jeg, for den Spanske Sorte levede endnu den gang. "Den ser ganske vist lige så sløj ud som alle de andre, men den løber dog bedst."

"Den Spanske Sorte skal gøre furore i dag; lad så din væddeløber være parat præcis kl. 12 i dag ... Vil du køre med, så inviterer jeg først på det brillianteste kaneparti og derefter på den fineste middag."

På slaget tolv kom han tilbage, medbringende en pakke, som han lagde ned i kanen, der unægtelig var den usleste, vi havde.

Derefter stod vi op, kørte om ad smågaderne og gjorde først holdt ved Norrtull.

Sandström stod ud af kanen, udfoldede et kanenet, der var gulnet af alder og forresten i temmelig dårlig stand, samt tog endvidere et par små grankviste frem. Nettet bredte han ud over den spanske sortes ryg, og ved hver af skyklapperne fæstede han en visk, så at de på hver side hang ned som to kvaster.

"Vil du agere min lakaj i dag?" spurgte han derpå.

"Å ja, hvorfor ikke?" svarede jeg, og lod ham pryde min hat med en vældig bred guldgallon, gammel og slidt, sikkert fra en

eller anden maskeradegarderobe.

Således udrustede tog vi med vor ekvipage vejen til Stallmästargården. Det var den herligste vinterdag. Brunnsviken, snedækt og oplyst af solen, strålede i blændende glans, og skoven ved dens bredder gnistrede i alle farvebrydningerne som kandiseret. Det var en sø af sølv, en strand og skov af diamanter. Det var, som om naturen den dag ville vise, at den kunne være lige så skøn om vinteren som om sommeren, lige så herlig i døden som i livet.

En stor, prægtig isbane vrimlede af slæder og kaner, jeg genkendte flere af Stockholms notabiliteter, og blandt dem så jeg for første gang overdirektør Norling, veterinærskolens stifter i Sverige, der altid var sjælen i Stockholms mere storartede vinterforøjelser.

Vort kostelige køretøj modtoges med almindelig skoggerlatter og håndklap. Jeg følte mig noget generet ved en hyldest, som ganske vist tilkom, vor ekvipage, men dog kun var lidet smigrende for dem, som sad deri.

"Sæt næsen i vejret, Höglund!" formanede Sandström mig, "du skal ikke lade dig gå på!"

"Men hvad er egentlig meningen med dette?" spurgte jeg.

"Se derhen!" svarede Sandström, "der kommer dagens helt, diplomaternes store kaneparti ... Kender du dem ikke igen, den hellige alliances repræsentanter, på deres fine smil og lurende blik, på forspandets og bjældernes harmoniske klang?"

Der kørte virkelig i dette øjeblik et større kaneparti ind på isbanen, det stateligste, man kunne se for sine øjne. Alle de, som var på banen, trak sig til siderne og lod diplomatiet være i uindskrænket besiddelse af isbanen. Først kom Rusland, så

England, Frankrig, Østrig, Preussen, Spanien m.fl.; det er overflødigt at skildre diplomaternes og kanernes elegance, damernes og hestenes skønhed ... hverken før eller senere har jeg set noget så kostbart og pragtfuldt.

Det stolte kaneparti havde netop kørt banen en gang rundt og skulle til at begynde på den anden, da Sandström så sit snit et øjeblik, da der var blevet en større afstand mellem Rusland og England, til at svinge vor kane ind mellem de to nævnte stormagter, så at vi, inden jeg vidste et ord af det, befandt os som nummer to i den glimrende række.

"Af vejen!" råbte en af tjenerne på den russiske kane foran.

"*Dobra rusky! Dobra borusky!*" svarede Sandström, idet han med en påtagen fornem holdning holdt de grove lædertømmer i den ene hånd, og med den anden svingede pisken over sit hoved.

"Af vejen!" råbte den engelske kusk, som kørte bag efter os.

"*Yes, yes, god dam. Yes, yes, god dam!*" svarede Sandström, men forandrede ikke kurs.

Luften genlød af skoggerlatter og hurraråb fra den menneskemasse, der havde stillet sig op langs med bredderne af søen.

Kort efter, måske generet af det lille Sveriges indblanding, forlod det diplomatiske kaneparti banen, jagende forbi en gammel mand, som sang og spillede violin af alle kræfter, uden at de forbikørende skænkede ham den ringeste opmuntring.

"Nej, se blot!" råbte Sandström forarget til mig, "diplomaterne behandler den blinde gamle, som de behandler de blinde nationer ... heldigvis er det fattige Sverige tilbage, og

det er som sædvanligt beredt til at betale gildet," tilføjede han og tilkastede den stakkels spillemand sin tegnebog.

Derpå kørte vi lige hjem, Sandström i høj grad fornøjet over sine karnevalsløjer, som jo også unægteligt havde givet diplomaternes fest, om hvilken der var blevet talt og skrevet så meget, et komisk anstrøg. Diplomaten vil nok le ad andre, men ikke selv udlés.

"Jeg kan desværre ikke holde mit løfte om at invitere dig til middag," sagde Sandström, da vi steg ud af kanen, "for jeg er aldeles blank."

"Ja, jeg ved det," sagde jeg, "det koster penge at repræsentere et land, om det end er aldrig så lille."

"Du synes sikkert, at det var for meget for en fløjtesolo i en snedrive," ytrede Sandström, "men hvem kunne give sig tid til at blade i tegnebogen! ... Og forresten, hvem tror du, er den lykkeligste af dem, vi så på isen i dag? Mon ikke den gamle blinde mand, som nu ved sig betrygget mod at sulte ihjel i det mindste i en måned, og som oven i købet er blind for verdens hovmod og indbildskhed? ... Jeg fortryder næsten, at jeg har givet min tegnebog bort; det er første gang, at der har været så megen velsignelse ved den."

Med en tåre i øjet trykkede jeg Sandströms hånd, hvorpå vi skiltes. Også jeg var velfornøjet med min dag – jeg havde jo både lét og grædt.

Ved Lidingöbro

Aksel Wendel hed en anden af mine skolekammerater.

Undertiden i høj grad indesluttet, til andre tider så vild, at det grænsede til galskab, var han kun lidet afholdt af den øvrige skoleungdom. Han havde valgt den lægevidenskabelige vej og var *candidatus medicinæ*, da vi atter traf sammen. Han besøgte mig ofte, mindre dog på grund af nogen særlig sympati imellem os, men mere fordi vognmandsforretningen, hvorved jeg var ansat, lå halvvejs mellem hans bolig og

Garnisonssygehuset, hvor han gjorde tjeneste som underlæge. Når han ved sådanne lejligheder hvile sig en halv times tid på kontoret hos mig, siddende ved pulten over for mig, mælede han i reglen ikke et ord, men smurte i stedet et ark papir fuldt med lutter uhyggelige figurer, såsom ligkister, stumper af menneskekroppe o. lign. De sidstnævnte figurer tilskrev jeg hans studier i anatomen; men at han stadig fantaserede om ligkister, syntes mig i høj grad ildevarslede for hans nuværende eller vordende patienter.

Han havde et meget ovalt ansigt, tynde læber, en smal kroget næse og store, fremstående, mørkeblå øjne. Kvinderne skal have fundet hans ansigt meget interessant. Sådanne ansigtstræk har imidlertid altid forekommet mig ulykkespående; jeg synes i dem at læse om et liv, fuldt af voldsomme lidenskaber, og en voldsom død; de brede og kødfulde ansigter vidner derimod om et roligt og lykkeligt liv, endt hurtigt og uden smerter ved et slagtilfælde efter en lovlig rigelig middag.

"Har du nogensinde været forelsket?" spurgte han mig en dag.

"Kun yderst lidt," svarede jeg.

"Så har du aldrig iagttaget, hvilken konflikt der opstår, når Himmel og Helvede mødes i et menneskehjerte?"

"Å, det kan vel aldrig være så farligt," svarede jeg, forundret over hans ualmindelige snaksomhed.

"Når man elsker og genelskes, da har man Himlen i sit bryst," sagde han, idet han rejste sig op og målte gulvet med lange skridt, "men snart viser Djævelen sig: snart klatrer han fra gren til gren på familiens stamtræ, snart kryber han ud af nøglehullet på rigdommens pengekiste, og derpå ..."

Jeg kom ikke til at høre mere, for der blev kaldt på mig fra gården og jeg måtte ud. Endelig kom han til mig en eftermiddag, ualmindelig bleg og med øjnene fæstede på jorden.

"Kan jeg få en lukket vogn i aften klokken syv?" spurgte han med klangløs stemme.

"Jo, hvor skal den hen?"

"Til ... til Lidingöbro ... [Note 5\)](#) til restaurationen."

"Og hvor skal den hente?"

"Hvor den skal hente? ... Å, ved ... ved hjørnet af Odinsgata og Brunkebergs Torg."

"Godt!" svarede jeg og noterede bestillingen. Men da jeg tog mine øjne fra bogen, var Wendel forsvunden, så jeg fik ikke spurgt om grunden til hans mere end almindeligt nedtrykte sindsstemning.

Hans blege billede svævede imidlertid for mit blik, og hans klangløse røst genlød uophørligt i mit øre. Drevet af en pinefuld

uro besteg jeg selv bukken og holdt klokken syv med min vogn på det angivne sted.

To personer, en herre og en dame, nærmede sig straks vognen. Jeg smøgede min krave op om ørene, steg ned og lukkede vogndøren op. Uden at ytre et ord, steg de to ind, og jeg kørte til Lidingö restauration; det var lige jeg kunne finde den ellers så kendte vej igen, for oktoberaftenen var en af de mørkeste, jeg har i oplevet.

Jeg holdt foran trappen. De to steg ud lige så tavse som de var kommet, og gik ind i restaurationen. Jeg havde ventet udenfor omtrent et kvarters tid, da pigen kom ud og bad mig komme op til herskabet, hvilket jeg også gjorde. I et af gæsteværelserne på første sal fandt jeg de to, damen siddende i en sofa ved et bord, hvorpå der stod en champagneflaske og to halvfylde glas, og Wendel på en stol lige foran hende med ryggen vendt mod døren. Det var en sortklædt, ganske ung pige med et overordentlig smukt ansigt, men hvidt og ubevægeligt som marmor.

"Hvad koster vognen?" spurgte Wendel.

"Det haster jo ikke," svarede jeg, "herskabet kører vel med tilbage."

"Höglund!" mumlede han, næsten uforståeligt.

"Der var ingen anden kusk hjemme i øjeblikket," forklarede jeg.

"Her er penge for vognen," sagde han og rakte mig nogle sedler.

"Det er akkurat det dobbelte af, hvad jeg skal have," bemærkede jeg og lagde det halve af summen på bordet, "men hvor længe skal jeg vente med vognen?"

"Kør hjem!"

"Alene?"

"Ja!" råbte Wendel utålmodigt.

Jeg kastede endnu et blik på denne gruppe af så ringe liv og lykke, trods ungdom, skønhed og champagne, og gik.

Det varede ikke længe, før de to også kom ned og nærmede sig broen arm i arm. Aftenen var så mørk, at man bogstavelig ikke kunne se en hånd for sig, men jeg fulgte de knirkende trin, mens jeg selv gik så lydløst som muligt.

"Det koster to skilling," sagde den gamle kone, som opkrævede bropengene.

"For frem og tilbage?" spurgte jeg.

"Nej, så koster det fire," svarede hun, "men jeg troede, at De var sammen med den herre og dame, som gik ud på broen for et øjeblik siden."

"De betalte ...?"

"Kun for frem."

Jeg kastede nogle småpenge til konen og skyndte mig ud på broen. Himmel, bro og vand var overtrukne af den samme uigennemtrængelige sorte farve, og syntes at udgøre en og samme masse, men mine ører opfangede de foran mig knirkende trin. Pludseligt standsede de. Næsten i samme øjeblik hørte jeg en kvindestemme råbe: "O, min Gud!" og straks derpå et stærkt plump i vandet.

Med et skrig, som kunne høres vidt omkring, styrtede jeg frem imod den side af broen, hvorfra jeg havde hørt råbet. Jeg holdt mig fast med den venstre hånd i kanten af broen, lænede mig ud, og famlede med den højre ned i vandet på et sted, hvor jeg syntes at have set nogle krusninger på overfladen. Jeg

mærkede snart, at mine fingre fik fat i noget; jeg greb om det og begyndte at trække til af alle kræfter. Da lyste, trods aftenens tætte mørke, et ligblegt ansigt imod mig – en kvindes, i hvis lange, udslagne hår mine fingre havde fået fat. Det forekom mig, som om der rundt omkring spredte sig et skær, som om jeg havde draget månen op af dybet.

Det lykkedes mig at nærme dette hoved til kanten af broen, men uagtet jeg anses for at have gode armkræfter, formåede jeg ikke at løfte legemet op på broen. Det var, som om en skjult magt, på dybets vegne, kæmpede med mig om mit erobrede bytte.

Under mine anstrengelser for at holde hovedet i det mindste over vandfladen, kunne jeg mærke, at min arm, som desuden blev presset imod den skarpe kant af broen, blev mere og mere lammet; endelig kom der på mine ideligt gentagne nødråb folk til, som hjalp mig at trække først hendes og derefter hans legeme op på broen; han havde krampagtigt klamret sig til hendes ben og fødder.

Jeg skal ikke udførligt beskrive, hvorledes vi anstrengte os for at få liv i de ulykkelige, hvorledes det kun lykkedes med hende, hvorledes hun, da hun atter kom til bevidsthed, udstødte hjerteskrærende råb på "Aksel! Aksel!" hvorledes jeg med magt måtte føre hende tilbage til byen, hvorledes jeg kørte gade op og gade ned, inden jeg fik hendes forældres navn og bopæl at vide, hvorledes en moder, halvt vanvittig på én gang af glæde og fortvivelse, sluttede sit genvundne barn i sine arme, mens faderen udslyngede forbandelse på forbandelse over den ulykkelige dødes hoved, samt endelig hvorledes jeg selv, affærdiget meget kort, skønt jeg dog mente at have gjort mig

fortjent til et par taknemmelige ord, ilede hjem og, træt på sjæl og legeme, faldt i en søvn, der var opfyldt af de uroligste drømme.

Denne uhyggelige aften blev ikke uden indflydelse på mit liv, for de samme urolige drømme kom senere igen, temmelig uforandrede. Aksel Wendel havde testamenteret mig dem, måske i vrede over, at jeg havde vristet hans udkårede brud ud af hans og dødens arme.

En aften i Aurora-ordenen

Ikke uden stort besvær lykkedes det mig endelig at blive medlem af Auroraordenen [Note 6](#)). Ganske vist var jeg velanskrevet hos alle, som kendte mig, og ingen havde, mig bevidst, noget at udsætte på min vandel, men jeg sad jo nu og da på kuskebukken, og denne plads ansås for mindre passende for et ordensmedlem. Jeg indvendte rigtignok, at noget sådant kun skete ved højtidelige lejligheder, men man svarede, at dette netop var den uheldigste omstændighed, for derved blev jeg for fremtrædende en personlighed og for meget bemærket af en verden, som lagde mere vægt på menneskets sociale stilling end på de indre egenskaber. Det gik ikke godt an, mente man, at den samme kavalier, som den ene dag fra en kuskebuk piskede på et par udslidte øg, den næste dag konverserede en dame på ordensballet, måske den samme, som han havde kørt derhen. Endvidere kunne det være tænkeligt, at de ordensmedlemmer, som kørte på kredit hos min principal og endnu skyldte for kørslen, ved synet af den, som førte regnskaberne og følgelig måtte have rede på deres synderegister, muligvis kunne føle sig ubehageligt berørte og forstyrrede i aftenens fornøjelse. Kort sagt, hvo sig selv ophøjer, skal fornædres – dette gælder også om kuskebukken.

Til alt held havde jeg imidlertid et vist talent for at deklamere. Af naturen begavet med en ualmindelig klar og velklingende stemme, havde jeg i den senere tid lagt mig efter at recitere digte af svenske skjalde, som jeg med forkærlighed læste, så ofte min tid tillod det. Således havde jeg f. eks. hos en

borgerfamilie af mit bekendtskab deklameret *Spastara* af Lidner samt Tegners *Aksel* med et sådant held, at digteren Ingelman, som var til stede, ikke blot komplimenterede mig for det, men endog foreslog min ringhed at drikke dus med sig.

"Den, som kan recitere et smukt digt med varme og sandhed," sagde den elskværdige digter, "han har den samme varme som digtets forfatter, og føler sandheden lige så dybt som han."

Det er klart, at en sådan ytring måtte opmuntre mig til fremdeles at øve mig. Jeg ved ikke, hvorfra Auroraordenens daværende stormester, kammerråd G*, havde fået nys om denne min evne, men en dag blev jeg kaldt op til ham.

"De har nok længe ønsket at komme ind i Auroraordenen," sagde han, "det har intet at sige, at De er bogholder hos en vognmand ... talentet udjævner alt. De skal komme til at debutere i et melodrama til et oratorium, som jeg har komponeret."

Kammerråd G*, en dygtig embedsmand og i øvrigt et af de hæderligste og humaneste mennesker under solen, havde en ubetvingelig mani for at komponere, navnlig operamusik. Selv Mozart har sikkert ikke beskrevet så meget nodepapir som kammerråd G*. Ligesom så mange andre komponister var han stærkt påvirket af reminiscenser fra de store mestres værker, men han var dog ærligere end plagiatorer i almindelighed, for når disse indskrænkede sig til at tage nogle takter af Mozart eller Weber, og måske endda forfuskede dem, så tog G* nok til hele ouverturer, arier og kor, hvilket havde til følge, at G*'s musik i reglen var, som om Mozart eller Weber selv havde skrevet den. For at være retfærdig skal det dog nævnes, at G*

havde komponeret nogle viser, der var lige så smukke som originale og på den tid blev meget sunget.

Nu var sagen den, at der i Auroraordenen skulle afholdes en sørgefest til minde om den tidligere, nylig afdøde stormester, en meget anset stockholmsk handlende ved navn Rinnberg, en stor ven af musikken og dansen, men også af drikkevarer og et godt bord. Det var til denne mindefest, at kammerråd G* havde komponeret det oratorium, hvori jeg skulle optræde som deklamator.

Jeg var naturligvis med til alle prøverne og høstede berømmelse både af komponisten og andre. Endelig kom den højtidelige aften. Den lille teatersal var pakfuld, og orkestret, anført af komponisten selv, udførte introduktionen, som mindede stærkt om den verdensberømte menuet i Don Juan. Så gik tæppet op, og på scenen viste der sig en talrig gruppe af ordensmedlemmer af begge køn, herrerne i sort og damerne i hvidt med orangeblomster i håret. Jeg var endnu ikke fremme på scenen, for jeg forestillede en slags genius, kostumeret i den antikke fodside dragt, men med vinger på ryggen, og jeg skulle først ved slutningen af koret dale ned på en sky, for – besynderligt nok – at lade Himlens sorg og savn give sig luft sammen med Jordens.

På introduktionen fulgte der en solo, af hvilken man straks hørte, at Kaspers arie af "*Jægerbruden*": "Her i Jordens jammerdal" helt og holdent måtte have foresvævet komponisten. Hvem der havde forfattet teksten til oratoriet over den livsglade Rinnberg, ved jeg desværre ikke.

Solo.

Rinn, rinn, Rinnberg nu sitt lopp

Full, full, full, fullbordat har.

Han sitt lopp fullbordat.

Trogen, trägen i sit kall,

har han lemnat lifvets svall

och bekymren jordat.

Kor.

Rinn, rinn, Rinnberg nu sitt lopp

full, full, full, fullbordat har

osv.

Det var under dette kor, at min nedstigning på en sky begyndte. Men skyen, hvorpå jeg stod, var, skønt af træ, ikke solidere end de virkelige skyer; i ethvert tilfælde kunne den ikke bære en engel af mine proportioner, thi da den var kommet halvvejs, brast tovet, og jeg faldt hovedkulds med næsen mod gulvet med et skrald, som om lynet var slået ned. Omtrent sådan må det være gået til, da afgrundens fyrste i skabelsens begyndelse styrtede fra Guds himmel ned i dybet. Sikkert er det, at også mit fald gjorde en pokkers effekt; angstråb, blandede med latter, lød fra tilskuerpladsen.

Jeg var snart på benene igen og trådte frem på scenen, så nær lamperækken som muligt, idet jeg holdt lommenørklædet for min blødende næse.

"Bravo!" råbte kammerråd G* halvhøjt til mig fra dirigentpladsen i orkestret, "kil bare på, det går nok!"

Jeg begyndte uforsagt på melodramaet under en svag tremulando fra orkestret:

Så är jag ändtligt kommen ibland er,
från himlars salighet jag skyndat ner.

Der hørtes fnisen fra alle kanter af tilskuerpladsen, men denne overdøvedes af orkestret, som på dirigentens vink spillede det forte, der egentlig skulle være piano. Jeg fortsatte:

Jag kommen är bland Eder för att höra
de bitre klagoljud, som redan nått mitt öra.

Nu brød en sand skoggerlatter løs, der fuldstændig overdøvede orkestret; kun en piccolofløjte, som af komponisten havde fået det vigtige hverv, at skildre i højeste instans både Jordens og Himlens savn, holdt længst ud, men kom i denne larm til at ligne en jaget rottes piben, hvilket ikke lidet bidrog til at forøge publikums munterhed samt min og komponistens fortvivlelse.

"Bliv ved, bliv ved!" råbte denne imidlertid opmuntrende til mig, uagtet angstens sved løb ham ned ad panden. "Når bare jeg er kommet vel ind i Es-dur, så ..."

Men nu blev ikke alene han, men også publikum afbrudt ved lyden af et gennemtrængende, hjerteskrærende kvindeskrig. Jeg så, hvorledes tilskuerne over alt rejste sig op fra deres pladser, og jeg følte mig selv på en underlig måde grebet af det, for det forekom mig, som om jeg en gang før havde hørt det samme skrig. Jeg styrtede ud af scenen og overlod publikum, oratoriet og komponisten til sig selv.

Da jeg var kommet ind i påklædningsværelset, kastede jeg det himmelske skrud, som havde været mig til så ringe

velsignelse, og tog mine egne klæder på. Hurtigt blev nu døren åbnet, og jeg genkendte i den indtrædende en af direktionens medlemmer.

"Det gik ikke godt i aften!" ytrede denne.

"Nej, det skal guderne vide!" svarede jeg; "og hvis skylden er, det må Himlen vide, eller rettere sagt den, som højste den ned. Teatret må have en dårlig maskinist."

"Imidlertid gjorde alt dette et højst ubehageligt indtryk," vedblev direktøren.

"Å, jeg syntes tværtimod, at de havde det overordentlig muntert nede på tilskuerpladsen," indvendte jeg.

"Men ved De da ikke, hvad der senere skete?"

"Nej, hvad skete der?"

"At en ung dame, skønnere end de tre gratier, faldt i den voldsomste krampe ved synet af Dem."

"Og hvem er den unge dame?"

"Hun er en datter af en rig godsejer Dillman, som i aften for første gang bærer os med sin og sin families nærværelse."

Nu begreb jeg, hvorfor skriget fra tilskuerpladsen havde gjort et så dybt indtryk på mig. Det var nemlig den samme unge dame, som jeg for fem måneder siden havde trukket op af søen ved Lidingöbro.

"Men hvad er meningen med alt dette?" spurgte jeg endelig.

"Jo," svarede direktøren med en vis forlegenhed, "vi ville gerne bede Dem, hvis De gik ned i salen, da så meget som muligt at undgå at blive bemærket af hende og hendes familie."

"Hvis jeg går ned!" gentog jeg fornærmet, "vær De kun rolig, min herre! Jeg har i aften fået nok både af Aurora og gratierne! ... God nat!"

Jeg styrtede ud af døren og ilede hjem. Den nat drømte jeg gentagne gange om eventyret ved Lidingöbro; jeg syntes, at jeg uophørligt trak månen op af dybet, og at havets bølger lo ad mine anstrengelser.

Et nyt uheld

Jeg havde virkelig store fortrædeligheder i anledning af min debut i Auroraordenen. Det var mig, der var skyld i det hele: både i, at oratoriet mislykkedes, at himlen faldt ned og i sørgefestens på én gang komiske og tragiske slutning.

"Det er følgen af at lade en bogholder hos en vognmand falde ned fra himlen," sagde en.

"Dér går den flyvende vognmand!" ytrede en anden, idet han udpegede mig på gaden til en af sine bekendte.

Allerubehageligst for mig var dog det rygte, at jeg ved en eller anden lejlighed skulle have opført mig så upassende og råt mod en ung dame af den bedre samfundsklasse, at det blotte syn af mig var tilstrækkeligt til at skræmme hende til døde. Jeg græmmede mig dybt over dette, for i min alder er man yderst følsom over for folks omdømme; det er først, når man har hørt op med at drømme, at man med ro kan sætte sig ud over alt. Dertil kom, at min stakkels moder, som snart fik sin del af alt dette, ligefrem blev syg af sorg. En dag betroede jeg Theodor Sandström mine bekymringer.

"Du skal få en glimrende oprejsning, kære Figge!" lovede Sandström. Og han holdt ord, for fjorten dage efter mødte der på kontoret en tjener i rigt liberi; han overrakte mig et brev med en baronkrone i seglet og udskrift til: "Velbårne herr bogholder F. Höglund." Brevet indeholdt en indbydelse til te og souper hos general R**.

Jeg skyndte mig hen til min moder. Hun blev ikke alene øjeblikkelig rask, men hun styrtede straks ud med indbydelsen i

hånden, aflagde besøg hos bekendte og ubekendte, og inden solen var gået ned den dag, var der vist ingen i hele sognet, der ikke vidste besked med min lykke; mine uvenner blev lange i ansigterne.

Min moder fik nu nok at tage vare, men det var hende til ubeskrivelig fornøjelse; da hun havde fået alt i orden, løb hun fra det ene hus til det andet for at fremvise halstørklæde, skjorte og manchetter, som jeg skulle have på den store dag. Endelig oprandt denne.

"Figge!" formanede min moder, "når du bukker, så må du endelig huske at skrabe ud med den højre fod; jeg har bedt skomageren om at lægge dobbelt lag knirkelæder i dine lakerede sko; du må kun komme ét stykke sukker i tekoppen, og hæld for Guds skyld ikke så megen fløde i, at den løber over; tag kun ét stykke tebrød og rør blot med fingerspidserne ved damernes hænder; drik ikke punsch, når du skal danse, men tyg i stedet for på de pastiller, jeg her giver dig, så lugter du godt; og når du danser, så dans, som om du slet ikke dansede, men figurer gående, først til højre, så til venstre, og hop ikke som en krage, når du skal over gulvet, men løft fødderne let og smukt som en hane. Gud velsigne dig, mit barn, nu kan jeg da roligt lukke mine øjne, siden jeg nu ved, at du omgås med generaler og admiraler. Giv mig så et kys, min dreng – , skønt nej, gør det ikke, for du krøller blot din skjorte; en bedre syet skjorte får du såmænd ikke at se ved selve hoffet, det kan jeg forsikre dig. Kongen kommer måske også med til ballet; jeg har mange gange hilst på Karl Johan, og Karl Johan har også hilst på mig – å, hvor han er sød, når han spiser på Rosendal og ..."

Sandström kom i det samme og hentede mig.

"Du er jo så fin som en brudgom!" sagde han undervejs; "vær nu blot ikke for ydmyg eller forlegen ... man skal altid sætte sig på den høje hest, selv om den er nok så mager, for gør man det ikke i tide, så løber man fare for at blive overkørt, inden man er kommet salen en eneste gang rundt ... Men du behøver da forresten ikke at prale med, at du kører i ... eller på egen vogn," tilføjede han leende og spøjende på sin sædvanlige måde.

"Men," ytrede jeg, "konversationen er vel ...?"

"Passiar!" udbrød Sandström, "tal om vejir og vind som en vejirspåmand; riv ned på alt, hvad der er skønt, ædelt og stort ... berøm aldrig nogen anden end den, du taler med, såfremt du vil vinde sympati ... tal ilde om alt, så godt du formår, og du har straks verden på din side."

"Det var en styg lærdom," bemærkede jeg.

"Sandt nok, men det er den klogeste, den kan følge, som først og fremmest ser på sin egen fordel ... Vil du engang blive din egen herre, så må du følge den."

"Men jeg har altid hørt, at sandhed varer længst."

"Ja, sandhed består, men dens bekendere forgår; de får lov at tømme giftbægeret med Sokrates, og de bliver korsfæstet med Kristus."

"Du bliver vist aldrig din egen herre, Sandström, aldrig velbestalter statsemdsmand."

"Måske aldrig velbestalter statsemdsmand, det kan være, men altid min egen herre. Lægge armene over kors, mens skurkene handler, tie stille, når løgnen praler, det ville jeg aldrig kunne gøre ... men nu nok om det for denne gang. Jeg må imidlertid forberede dig på, at det hus, jeg nu fører dig ind i, er en undtagelse fra den almindelige regel. General R** er en

hædersmand og holder at se sig omgivet af talentfulde mænd og kvinder. Jeg er en god ven af hans sønner og har dem at takke for den lykke, muligvis at få dig til vis-à-vis i en kvadrille; hvordan er det, du er jo en god danser, hvis jeg husker ret?"

"Jeg fører temmelig godt, har man sagt."

"Godt! Dans du to frøkener ihjel, så bliver du ganske sikkert gift med den tredje."

Under livlig samtale nåede vi endelig vort mål. Sandström førte mig ind i en rigt oplyst bolig, der vrimlede af talrige gæster. Da jeg var blevet præsenteret for værten og husets sønner, der modtog mig med venlighed uden det mindste spor af fornærmelig nedladdenhed, blandede jeg mig mellem de øvrige gæster, drak te med hatten under venstre arm, spiste is og drak punsch uden at tage handskerne af, sagde ikke et eneste ord, men rynkede kun nu og da panden, som jeg så de andre unge herrer gøre, formodentlig for at se vise ud.

Der var ingen mangel på lyse og skønne tanker, klædt i det mest veltalende sprog. Mange af den tids notabiliteter var til stede, og jeg fæstede særligt min opmærksomhed på ekspeditionssekretær Askelöf og kancelliråd Wallmark, der begge nød stor anseelse som litterater.

Da der var gået nogen tid, førte Sandström mig ind i dansesalen.

"Jeg ser, at man allerede har stillet sig op til kvadrillen, men til den næste må jeg skaffe dig en dame; til en begyndelse får du måske at nøjes med en borgerlig skønhed ... Når du endda blot havde notariustitlen, stakkels Höglund; når du dog blot i det mindste var ekstraordinarius i auktionskontoret i stedet for ordinarius i vognmandskontoret! ... Men hvem kan dog den

smukke pige være, som nu figurerer i kvadrillen? ... Ravnsorte lokker, en pande som sne, øjne som den evige nat og en mund som morgenrøden ... med hende ville jeg kunne danse, om jeg så havde træben ... Ser du hende ikke, Höglund?"

Jeg så, men blev forstenet, som om jeg havde set et medusahoved, for jeg forudså, at en ny ulykke ville brede sine sorte vinger over mit hoved. Uvejret brød løs og lynet slog ned, for inden jeg kunne fjerne mig, havde hendes blik mødt mit; hun blev ubevægelig stående midt i kvadrillen, begyndte at vakle og faldt med et svagt skrig om i sin kavalers arme.

Forfærdet over på ny, om end ganske uskyldig, at have forårsaget en skandale, sneg jeg mig fra balsalen ud i entréen, fra entréen ud på gaden og styrtede hjemad. Det var atter hende fra Lidingöbro, denne bro, som var blevet mig så skæbnsvanger, og om hvilken jeg på ny den nat drømte; jeg syntes, at jeg i evig uro vandrede frem og tilbage over den, mens mine lakerede sko overskylledes af vandet, og min eneste trøst var, at jeg, takket være drømmen, slap for at betale bompenge.

"Nå, hvad fik I så at spise?" spurgte min moder næste dag, da jeg havde fortalt hende alt, med undtagelse af min tidlige bortgang og årsagen dertil.

"Det ved jeg ikke, moder," svarede jeg, "jeg var slet ikke sulten, og spiste derfor ikke noget."

"Du har da været en god tosse! ... man behøver da ikke at være sulten for at spise, skulle jeg mene. Men jeg ved forresten, hvad de havde: først var der hønsekødsuppe med bakkelser, så var der spækket kalvekød med oliven og makaroni, så var der gedde med champignons og kaperssauce, så kom der spækket

gåsebryst med italiensk sauce og snitter, så var der kapun med trøfler, og så var der vaniljeis med marins og så ..."

"Men hvor ved du dog alt det fra, moder?" afbrød jeg.

"Jo, jeg var der, ser du; jeg kender husholdersken, jomfru Lindstrøm, ser du; men det skal du ikke bryde dig om; synes du, at jeg skulle lade mig forstå med, at jeg, fattige kone, havde en søn, som dansede blandt grever og baroner på velbårne herr generalens og kommandørens store bal? Gud, har du ikke hørt tale om jomfru Lindstrøm! ... hun har skillinger, og hun er da også forlovet."

Det var just ikke morsomt at høre tale om en souper, som man ikke havde smagt; men så nød min moder den så meget mere ved den blotte tanke om, at nogle af alle disse lækkerier kunne være kommet hendes søn til gode.

Dybt rørt trykkede jeg hende i mine arme, for en moder er og bliver dog altid ens bedste ven.

Evelina

En dag, da jeg besøgte min moder, fandt jeg hende mod sædvane meget nedslået. Tårerne stod hende i øjnene; og hvad der var værre, hun, som ellers aldrig manglede ord, var i dag stum, og jeg måtte flere gange gentage mit spørgsmål om grunden til hendes sorg, inden hun kom sig så vidt, at hun kunne svare.

"Huset her har fået en ny vært," svarede hun endelig.

"Og hvad så?"

"Og han skal til næste flyttedag selv flytte op på første sal."

"Nå, hvad ondt er der i det?"

"Jo, jeg er sagt op, og jeg, som nu har boet her i syv år og har haft det så godt her i mit lille værelse og mit lille køkken ... aldrig kan jeg noget steds få det, som jeg har det her!"

"Hvem er den ny vært?"

"En godsejer, som hedder Dillman."

"Godsejer Dillman," gentog jeg studsende.

"Jeg sagde til viceværten, at jeg gerne ville give mere i leje," vedblev min moder, "og jeg græd og bad; men viceværten sagde, at herr Dillman strengeligt havde påbudt ham at opsig mig og leje lejligheden ud til en anden."

"Leje lejligheden ud til en anden, uden først at spørge den gamle lejer, om hun vil blive boende mod højere leje!"

"Ja, mit barn, er det ikke ubilligt, er det ikke umenneskeligt? Og jeg, som havde troet, at jeg kunne blive boende her til min dødsdag," tilføjede min moder grædende.

Bundet af et givet løfte, havde jeg ikke omtalt til nogen det højst ejendommelige forhold, hvori jeg stod til den Dillmanske familie, ja ikke engang til min moder, da jeg frygtede for, at hun i den bedste mening skulle sætte alt for mange variationer på det allerede i og for sig bedrøvelige emne.

Jeg trøstede nu min moder, så godt jeg kunne, med den forsikring, at hun ikke skulle komme til at flytte fra det hjem, der ved sin bekvemmelighed var blevet hende så kært. Derpå forlod jeg hende.

Jeg satte denne begivenhed, som lovlig meget lignede en forfølgelse, i sammenhæng med de ubehageligheder, som jeg allerede havde haft for denne families skyld. Jeg fattede nu en beslutning og begav mig straks hen til det hus i Regeringsgatan, der både ejedes og beboedes af den samme godsejer. Det var om formiddagen.

"Godsejeren er nylig gået ud," sagde tjeneren.

"Men hans frue er sikkert hjemme," ytrede jeg, "jeg ønskede gerne at tale med hende."

"Hvem må jeg melde?"

Jeg tøvede lidt med svaret.

"Min person er familien ubekendt," svarede jeg endelig; "men jeg er tilrejsende og har en yderst vigtig meddelelse at gøre vedrørende godsejerens jernværk i Bergslagen."

Tjeneren gik, kom tilbage og bad mig træde ind til fru.

Jeg gik gennem nogle store, rigt møblerede værelser og befandt mig i et mindre kabinet ansigt til ansigt med fru Dillman og datter.

Moderen kunne da vel være omkring de fyrretyve år, en alder, hvori kvindens skønhed, om hun har haft nogen, er betydeligt i

aftagende; men ikke desto mindre flammer den undertiden op, inden den fuldstændig slukkes, og det med en glans, som konkurrerer med morgenens og undertiden overtræffer den ved den ro, fred og mildhed, der er udbredt over den. Der er ikke mere noget, der stråler, blænder, brænder og vækker urolige tanker; det, der nu er, husvaler og tyder på tillid og fred. Dette faldt mig ind ved synet af moderen; man kunne se, at hun havde strålet og blændet i sin ungdom; man kunne se, at hun nu spredte lykke og fred omkring sig.

Hvad datteren angik, så er hendes indtagende billede allerede tegnet ved en tidligere lejlighed, om end i al hast. Der var imidlertid noget, som fattedes denne unge pige, – det var lykke. Hvis hun havde været lykkelig, ville hun sikkert have været i stand til at begejstre, mere end nogen anden af hendes køn, thi lykken er i kvindens poesi og forskønner hendes ansigt, ligesom guld eller diamanter forskønner hendes toilette. Hvis hun havde været lykkelig, ville hendes ansigt have været et af disse transparenter, gennem hvilke et menneskes blik kan trænge, ligesom solstrålen gennem et rent glas. Men man så, at en sky havde trukket hen over dette klare glas og efterladt tåge på dets flade. Imidlertid var billedet af Evelina, således hed mit bekendtskab fra Lidingöbro, således, at når man én gang havde set det, kunne man aldrig glemme det, selv om man forskansede sig bag al verdens filosofi. Der gives virkelig mennesker, som man måtte ønske aldrig at have set, skønt de kan være så skønne og gode som Guds engle.

Jeg kan imidlertid forsikre, at jeg ved denne lejlighed, som der i her er tale om, hverken havde blik for den ældre dames junoniske skikkelse eller den yngres venusansigt, hverken for

aftenen eller morgenen. Jeg så i dem kun personer, som med ubehageligheder, fortrædeligheder, ja med forfølgelse, havde lønnet den store tjeneste, jeg mente at have bevist dem. Dertil kom, at mit sind eller galde, hvad det nu hedder, begyndte at løbe over, for ellers var jeg sikkerlig ikke gået frem på en så skånselsløs måde, som jeg nu gjorde.

"Jeg har ikke begreb om, hvorledes det står til på Deres mands jernværk i Bergslagen," begyndte jeg, "men det ved jeg, at jeg selv har i sinde at smede, mens jernet er varmt."

Moderen og datteren, der begge havde rejst sig hastigt op fra sofaen, straks da de så mig, stirrede aldeles forstenede på mig.

"Særlig må jeg anmode frøkenen," vedblev jeg, "om ikke at falde i besvimelse, før jeg har haft den ære at sige, hvad jeg ville sige."

Datteren hverken skreg eller besvimede, måske netop som følge af min voldsomme optræden.

"Men, min herre!" udbrød moderen, "det er i højeste grad forbavsende ..."

"Ja vist!" udbrød jeg; "men det er i grunden mig, som har grund til at blive forbavset. For omtrent seks måneder siden var jeg så heldig, eller måske rettere sagt så uheldig, at trække frøkenen op af søen ved Lidingöbro ..."

"Men kender De da ikke det mindste til medlidenhed, min herre?" udbrød moderen med føje, idet hun nærmede sig mig.

"Medlidenhed," gentog jeg, "jeg skal vise medlidenhed med hele verden, det forstår sig; men ingen skal have medlidenhed med mig ... Det er meget muligt, frue, at jeg ved den nævnte lejlighed ikke har gjort Deres datter nogen særlig tjeneste, thi, sandt at sige, havde det ikke været langt bedre for hende at dø

med end at leve med en sådan person som Aksel Wendel? Men efter min og sikkert alle fornuftige menneskers mening er det bedst, således som det er gået, nemlig, at han er død, og at frøkenen lever. Den mand, som ikke kan drukne sig uden nødvendigvis at have en stakkels pige med til selskab, er en hjerteløs egoist, som verden må være glad over at være blevet kvit."

Der var måske noget sandt i, hvad jeg her ytrede, men hvorledes jeg ved en sådan lejlighed kunne komme frem med det, det har jeg senere ikke kunnet begribe.

"Men," vedblev jeg i min blinde iver, "i ethvert tilfælde har jeg bevist hendes forældre den største velgerning ved at gengive dem deres eneste barn, og for dette har jeg næppe fået så meget som en simpel tak. Jeg skal ikke nægte, at det i begyndelsen ærgrede mig, om ikke for andet, så fordi jeg i en sådan opførsel troede at se et tegn på den fornemme eller rige verdens sædvanlige ligegyldighed og foragt for en person, der er så tarveligt stillet i samfundet, som jeg. Havde jeg været løjtnant i garden eller skriver i kongens kancelli, så havde De ganske sikkert indbudt mig til te og souper, og jeg havde måske endog fået lov til at danse den første dans med frøkenen; jo, jeg skal love for, at jeg fik lov til at danse og soupere."

Moderen var synligt forlegen og sænkede blikket mod tæppet, mens datteren vedblev at stirre stift og ubevægeligt på mig.

"Jeg har dog," vedblev jeg, "trods min ringhed, altid stræbt efter at omgås folk, der var bedre end jeg, men mine bestræbelser har stødt på uformodede hindringer. Første gang, jeg er i Auroraordenen, bliver jeg så godt som vist døren, og det

alene for frøkenens skyld; en anden gang er jeg til bal hos general R**, men må flygte bort fra dansen og souperen, også for frøkenens skyld. Endelig falder det herskabet ind at købe et hus i Gamla Kungsholmsbrogata, og tilfældet vil, at min moder nu i syv år har boet dér. De tænker imidlertid selv på at flytte derhen og får at vide, at der blandt lejerne findes en fattig enke, som er så uheldig at være moder til mig, der på min side atter er så uheldig, at man skriger og falder i besvimelse, så snart man ser mig. Da man med føje nærer mistanke om, at jeg kunne vise den store hensynsløshed mod Dem nu og da at besøge min moder, så siger man hende op. Hvor jeg træffer sammen med frøkenen, er jeg sikker på at blive vist døren; hvorhen min moder flytter, og hvorhen det behager Dem at flytte efter, er min moder sikker på at blive jaget på porten. Kort og godt, sønnen er landflygtig og moderen husvild, og hvorfor? – Fordi jeg var dum nok til ikke at lade frøkenen blive nede mellem aborrerne, ålekvabberne og de andre fisk under Lidingöbro."

Ved slutningen af dette kostelige foredrag troede jeg at opdage, at et svagt smil begyndte at vise sig om den unge dames læber.

"Men," vedblev jeg, idet jeg mere direkte henvendte mig til datteren i huset, "hvoraf kommer det, at jeg altid skal gøre et så ubehageligt indtryk på Dem? Hvad har jeg gjort Dem? Har jeg uden mit eget vidende forulempet eller såret Dem? Var det måske ubehøvet af mig, at jeg ved hin lejlighed tog fat i Deres prægtige, sorte hår, og skulle jeg måske først have taget glacéhandsker på? Det er muligt, at jeg var noget nærgående."

Nu afbrød den unge dame mig med en så høj og hjertelig latter, som jeg ingensinde før har hørt magen til.

"De, min herre," udbrød moderen, idet hun glædestrålende slog sin arm om den leende piges liv, "De har gjort, hvad alle hovedstadens læger, fornøjelser og adspredelser ikke har formået ... De har bragt glæde og lykke tilbage til dette sorgens hjem!"

"Glæde og lykke!" gentog jeg forbavset, "det var egentlig slet ikke min mening, for ..."

"Enten det nu var Deres mening eller ej," afbrød moderen, "så har De fremkaldt en krise, der måske kan blive af den største betydning, og De har i så fald for anden gang gengivet mig min datter."

Jeg forstod ikke et eneste ord af det hele.

Assessor Carlander

Af den samtale, jeg under fire øjne havde med moderen noget efter optrinnet med hende og datteren, fik jeg adskilligt at vide, som kastede noget lys over det foregående, for så vidt som dette berørte familien Dillman.

Aksel Wendel, som havde vundet datterens kærlighed, havde stødt på en uovervindelig modstand fra forældrenes side, noget højest almindeligt både i romaner og i virkeligheden, især når frieren kun er rig på kærlighed og forhåbninger, mens datteren derimod har udsigt til en formue. For øvrigt syntes forældrene heller ikke om hans person og var desuden af den anskuelse, at en læge aldrig bør gifte sig på den blotte kandidateksamen; han bør først have sin doktorhat, så at han, selv om han ikke egentlig er læge, dog i det mindste er doktor.

Unge damer synes i almindelighed godt om læger; man kommer til at hedde doktorinde, og hvor bekvemt er det ikke i akutte sygdomstilfælde at have recepter og medikamenter så nær ved hånden! Det hænder ikke desto mindre ikke så sjældent, at de føler sig noget skuffede, når de er blevet gift: de mærker snart, at doktoren, netop som følge af sin stilling, mere tilhører verden end doktorinden; den forfærdelige klokke ringer stadig i hendes øre som en gravklokke over hendes lykke og fred; den tier ikke engang om natten.

"Skal jeg nu op igen?" brummer doktoren gnavent; "jeg får jo en forkølelse på halsen, hvis det skal vare ved på den måde!"

"Ak, jeg har den allerede!" sukker doktorinden, "jeg svinder hen og dør midt i lægekunstens skød."

Men tilbage til familien Dillman: Det første kærlighedsord, Evelina hørte, kom fra Aksel Wendels læber. En tændstik er ikke så let fængelig som en uerfaren piges hjerte, hele hendes verden er et kærlighedens rodsrud, og inden stilken endnu har vundet fasthed, titter knoppen frem, så spæd og forsvarsløs, at den første, som ser den og vil have den, bryder den uden mindste besvær; for tornene, rosens vogtere, er ikke stærke nok endnu til at kunne forsvare deres unge, uskyldige dronning. Siden afhænger alt af den, der har brudt blomsten; den kan muligt, om vi så må sige, indpodes på en anden, lige så ædel plante, trives og skyde unge skud, der er lige så smukke som den selv; men den kan også ganske hensynsløst blive sat i et glas vand for at leve et kort, intetsigende liv og dø, inden den har fået udviklet sine blade eller efterladt frø som tegn på en lykkelig tilværelse her på jorden.

En uerfaren piges hele fantasi grupperer sig om den forføreriske myte om Cupido med koggeret og pilene, som han i blinde skyder ud over lande og byer; hun lever i den indbildning, at det er hendes bestemmelse at færdes mellem disse skarpe våben, at rette dem mod andre, men frem for alt selv blive ramt; nogen anden udrustning kender hun ikke, og hvorledes skulle hun også kunne tænke sig en bevinget gud i f. eks. doktorhat, eller lønnet af regeringen, eller i en urtekræmmerbutik ved egen disk. – Men så tænker forældrene desto mere i hendes sted, snart med, snart uden grund, og følgen er, at en frier, som kun forstår at håndtere flitsbuen, bliver forvist fra huset. Men at vise en begunstiget elsker døren er tit ensbetydende med at lade en elskerinde følge med, særlig når denne, som tilfældet var med Evelina, er af et sværmerisk

og i høj grad eksalteret temperament. Det stemmede ganske overens med hele hendes tænkemåde at følge sin elsker i døden, ligesom det på den anden side ganske stemmede med Aksel Wendels uhyggelige karakter at ville drage hende med sig i afgrunden, måske kun for at hævne sig på forældrene.

Endelig kom også min ringe person på tapetet. Det er forståeligt, at synet af mig, som heller ikke havde spillet en så ubetydelig rolle i optrinnet ved Lidingöbro, måtte være den unge pige i høj grad ubehageligt, ligesom også forældrene ikke godt kunne byde et menneske til gæst hos sig, der var i stand til når som helst at fremkalde et krampetilfælde hos deres datter. Yderst haltende var imidlertid fruens forklaring over årsagen til den ligegyldighed, de i øvrigt havde vist min person. Hun skød skylden på manden, som var så optaget af sine forretninger, at han, skønt stadig påmindet af hende, desuagtet bestandig glemte mig; hans hukommelse havde dog vist sig at være god, da han blev min moders husvært. Hvad nu endelig den lykkelige krise angik, som jeg mod alles og min egen forventning havde fremkaldt ved denne lejlighed, så oplyste moderen, at Evelina i år og dag ikke en eneste gang havde smilet og næppe talt et eneste ord; at den berømte læge, assessor Carlander [Note 7\)](#), som jævnligt var blevet rådspurgt, bestemt havde udtalt, at når man blot kunne finde på noget, som rigtigt morede hende, når man blot en eneste gang kunne få hende til at udbryde i en hjertelig latter, så ville på et øjeblik den ulyksalige fortryllelse hæves, men at dette hidtil var aldeles mislykket, trods forældrenes bestræbelser for ved adspredelser af alle slags at jage dæmonen bort.

"Men bar jeg mig da virkelig så latterligt ad?" spurgte jeg til sidst.

"Deres optræden var så uventet og hovedkulds," svarede fruén, "Deres ord så originale, jeg kan næsten sige vanvittige ... ja, tilgiv mig, bedste herr Höglund! ... De må i ethvert tilfælde have et godt hjerte ... De ville give det udseende af, at De var vred, men godmodigheden lyste dem ud af øjnene ... De ved imidlertid hvad der fulgte på ... Evelina lo ... lo, til hun faldt udmattet om på sofaen og faldt i søvn, den roligste søvn, hun i lange tider har nydt, og ..."

"Assessoren er her!" meldte den indtrædende tjener.

Straks efter viste der sig en lille, mager, gammel mand med skarpe, næsten jernhårde ansigtstræk. Han var iført sort kjole, langskafte støvler udenpå benklæderne og i hånden havde han en stok med guldhåndtag. Det var assessor Carlander, der almindelig kaldtes "Dødsdoktoren", fordi han, som følge af sin hårde og barske måde at tale på, sjældent blev tilkaldt før i sidste øjeblik, da man selvfølgelig ikke tænker på, om lægens væsen er mer eller mindre afslebet.

Jeg havde imidlertid særlig grund til at betragte dette hårde ansigt med velbehag, skønt jeg aldrig havde trængt til ham som læge. Han overværede som oftest eksaminerne i skolerne og sad da og sugede på sin guldknappede stok uden at sige et ord til nogen. Engang gjorde jeg ved en sådan eksamen en ordentlig bommert i hans nærværelse; da jeg blev spurgt om, hvem det var, der vandt slaget ved Narva, svarede jeg, hvad der står i absolut strid med alle historieskriveres påstande, at det var Gustaf den Anden Adolf. Mine kammerater blegnede, lærerne rødmede, og tilhørerne lo, men assessor Carlander tog stokken

og tillige bladet fra munden og sagde: "Ingen præmie ville være stor nok for den dreng, hvis det var sandt, hvad han sagde; når blot Gustaf den Anden Adolf dengang havde haft Sveriges skæbne i sin hånd i stedet for Karl den Tolvte!"

Denne uventede ytring hjalp mig virkelig, for alles opmærksomhed vendtes fra mig til assessor Carlander, der kom i en livlig disput med digteren, daværende statssekretær, senere biskop i Kalmar Kullberg, der ligeledes var til stede ved eksamen og trolig tog kong Karls parti. Fra den time af tænkte jeg med taknemmelighed på Carlander og Gustaf den Anden Adolf, men nærede i højeste grad uvenlige følelser over for Kullberg og Karl den Tolvte.

"Nå, hvad er der nu i vejen?" spurgte assessoren på sin sædvanlige barske måde.

"Det er bedre, herr assessor!" svarede fru Dillman og skyndte sig hen imod ham; "meget bedre, Gud være lovet!"

"Bedre!" vrissede Carlander, "hvorfor sender man da bud efter mig, ved man da ikke, at næsten hele min praksis består i at se på lig ... Farvel!"

Fru Dillman skyndte sig nu at fortælle den gamle læge, hvad der var hændt, samt hvilken del jeg havde haft i kuren.

Han hørte på fortællingen, uden at fortrække en mine.

"Men hvad skal Evelina nu tage ind?" Spurgte fru Dillman til sidst, efter at hun havde hvasket til tjeneren, at han skulle bede frøkenen komme ind.

"Hvad hun skal tage ind? ... Frisk luft, ikke andet; og hvis hun har lyst til at sove, så lad hende lægge sig på sofaen eller sengen; gør hende ikke til en porcelænsdukke, men lad hende røre sig;

sæt hende til en rulle f. eks. – men frem for alt, lad mig få lov til at gå!"

"Jeg kan nok tænke mig, at herr assessoren har meget at gøre," vedblev fruén, som ventede på Evelina og derfor nødig ville slippe lægen. "Der skal være så megen sygdom i byen, navnlig febere af alle slags, både blandt bedre folk og blandt simplere folk ... det er ubegribeligt, at de samme sygdomme, den samme elendighed skal hjemsøge alle klasser."

"Det er aldeles ikke ubegribeligt, min frue," bemærkede assessoren, "nogle har for meget at spise, andre har for lidt eller slet ingenting; giv den fattige tilstrækkeligt af sild og kartofler og den rige udelukkende kartofler og sild, så vil der blive den bedste sundhedstilstand i verden – Farvel!"

Derpå gik han, uden at afvente sin patient. Da heller ikke jeg havde noget mere at gøre dér, særlig da jeg allerede havde fået løfte om, at min moder skulle få lov til at blive boende, hvilket for mig var hovedsagen, så tog også jeg afsked og gik. Da jeg var kommet ned på gaden, fandt jeg assessor Carlander stående uden for porten; han så snart til højre, snart til venstre, som om han endnu ikke havde bestemt sig for, hvilken vej han ville tage.

"Ah, nå der er min unge kollega!" sagde han, idet han fik øje på mig, "De er heldig i Deres kure, min ven. Hvad er ellers Deres stilling i livet?"

"Jeg forestår en vognmandsforretning," svarede jeg.

"Da er vi i dobbelt henseende kolleger," ytrede Carlander. "De arbejder med lige så dårlige midler som vi læger; men De er lykkeligere end nogen af os, thi De lader det dog kun gå ud over brostenene – Farvel!"

Min drøjeste nat

Godsejer Dillman med familie flyttede nu ind i deres nye hus i Gamla Kungsholmsbrogatan. Min moder fik ikke alene lov til at blive boende, men familien omfattede hende endogså med den største velvilje; næsten daglig kom frøken Evelina ned til hende og forlod hende aldrig uden at efterlade et eller andet bevis på sin godhed og gavmildhed. Fra morgen til aften snurrede kaffekedlen på det lille komfur, og min moder drak ikke længere "på bid", som fattige folk plejer, men lagde med en grevindes flothed hele håndfulde sukker i sin kop, inviterede mig på portvin eller madeira, når jeg kom, og stoppede mine lommer fulde med konfekt, når jeg gik. I mit lille værelse ved "Röda Bodarne" savnede jeg en sofa; derimod var der overflod på sofapuder, de smukkeste broderede arbejder, man kan tænke sig, vogne på stramaj og heste af zefyrgarn. Jeg vidste knap, hvad et divanbord var, men dog havde jeg bordtæpper så fine og smukke, at de ville have været en prydding for en excellences salon. Med ét ord, frøken Evelina var utrættelig i at vise mig, og for min skyld min moder, al mulig opmærksomhed og erkendtlighed. Tit traf jeg sammen med hende hos min moder, og jeg vedblev både dér og oppe hos hendes forældre, der nu ikke sjældent indbød mig, at være hendes "kommersråd"; jeg deklamerede og talte efter Almlöf og Sevelin, fortalte historier, gjorde kortkunster og fandt på mange andre adspredelser.

"Men," spørger måske nogen, "blev du da ikke til vanvid forelsket i en kvinde, der var så god og smuk som hun og dertil

havde så stor en formue, hvad der jo dog ikke kunne forringe hendes værd?"

"Nej!" kan jeg svare og dette netop som følge af alle disse fuldkommenheder.

Første gang, jeg stod uden for en guldsmeds vindue, så guldet blinke og juvelerne lyne mig i møde, ønskede jeg mig nok f. eks. en ametystring til min moder, da hun syntes så særlig godt om disse stene, og en diamantnål til mit eget kalvekryds; men allerede næste gang var mine ønsker mindre levende, og tredje gang var fristelsen aldeles forbi. Den, som ikke har råd til at få noget, trøster sig snart, ligesom ræven i fabeln, og vanen at se noget forringer til sidst værdien af det sete. Den derimod, der har råd til at få *noget* eller *meget*, han vil have alt, men der er ingen, der kan få *alt*, og deri ligger måske netop rigdommens forbandelse. Således omtrent gik det med mine følelser for Evelina; derfor kunne jeg med ro betragte hendes skønne ansigtstræk og uden forvirring møde ilden fra hendes store, sorte øjne. For øvrigt var der i noget hos mig, der forbød mig at elske en kvinde, der havde været en andens forlovede eller elskerinde. Dette lyder måske for fordringsfuldt, for hvilket som helst burde naturligvis kunne gå i en vognmandsbogholder, men jeg er af naturen noget kræsen; jeg kan ikke gøre for det. Jeg drikker hellere af et rent glas, om det end er aldrig så simpelt, end af den kostbareste guldpokal, når dens kant bærer mærke af en andens læber.

Der var på denne måde hengået omtrent et år, da jeg en dag fandt frøken Evelina ualmindelig bleg og nedslået. Min moder lod os være alene, som hun i reglen plejede, for mødre er altid så

velmenende. Evelinas bedrøvede sindsstemning bekymrede mig i høj grad, for jeg holdt af hende som en kærlig broder.

"Men hvordan er det dog fat i dag?" spurgte jeg og trykkede mildt den lille hånd, hun rakte mig.

"Hvor det dog er slemt," svarede hun, "at De ikke er i en anden stilling, herr Höglund."

"Hvad er det for nogen passiar? Kan det være for min stillings skyld, at frøken Evelina er så bedrøvet i dag? Men hvad har man da forresten at udsætte på min stilling?"

"Det vil sige," forklarede hun, "at ... det er stor skade, at et menneske som De, herr Höglund, der er så god og brav, ikke er slået ind på ..."

"Ikke er slået ind på en bedre vej," hjalp jeg hende på gled, "men sig mig da, hvilken vej er bedre ... Er det bedre at veje sukker og sæbe eller flæsk og tællelys? Er det bedre at gå i spidsen for vagtparaden med en uplettet kårde i hånden, spankulere om med en galoneret kjole og bestandig have det truende gældsfængsel for øje? Eller er det bedre at tjene staten for en ussel betaling, for, når man har bedraget sig selv for sine livsforhåbninger, at bedrage andre hæderlige folk for deres penge? Jeg ved nok, at jeg ikke har eller får nogen rang, at der aldrig vil blive holdt nogen glimrende ligtale over mig, men hvilket fornuftigt menneske bryder sig om det? Og er den ikke en tåbe, som retter sig efter andre end fornuftige folk? ... Og forresten er mit fag slet ikke så kedeligt. Hver morgen, når jeg nærmer mig stalddøren, hilses jeg af et kor af tolv vrinskende heste; de kender mine skridt, og når jeg kommer ind i stalden, vender de alle hovedet om imod mig; de ved, at jeg er deres ven, de ved, at der intet skal knappes af på deres bestemte

morgenration, at deres toilette ikke vil blive forsømt, at deres manker vil blive ordentligt rensede, og deres tarvelige skotøj blanket; de ved også, at jeg samvittighedsfuldt vil se efter, at buggjorden ikke bliver spændt for stramt, og at seletøjet ikke gnaver deres sårede ryg. Også jeg drømmer tidligt og sent om den dag, da smukke køretøjer skal fylde min gård, og lutter heste med højtbårne hoveder og vel ved magt skal stampe i mine båse; da man skal sige, at Höglunds vogne er de bedste, og da jeg ved vintertid skal køre Stockholms lykkelige beboere til teatre og baller, og om sommeren køre dem ud i det grønne, indtil jeg en dag sætter mine to store, sorte, danske heste for ligvognen og kører dem derhen, hvor i tidernes aften ikke vognmanden men englen med domsbasunen kommer for at "hente af".

Jeg tav, for jeg så, at Evelina skjulte sit ansigt i sofapuden, og jeg hørte hende hulke. Urolig kaldte jeg på min moder, og noget efter gik Evelina uden at sige noget, men hendes øjne var forgrædte, og den hånd, hun rakte mig, var iskold.

"Hvor du dog er dum, stakkels, ulykkelige barn!" sagde min moder til mig, da vi var ene.

"Hvorledes det?"

"Ser du da ikke, hvordan det er fat? Ser du ikke, at hun elsker dig, det englebarn? Og en sådan pige lader du gå fra dig – så smuk og elskelig, og så rig! Med store skabe af sølvtøj og så en masse linned!"

"Men, kære moder," svarede jeg, "jeg synes da, at der var mere tale om vognmandsforretning end om kærlighed ... Og forresten, selv om det virkelig forholder sig således, som du tror, så er der kun én måde, på hvilken jeg kan få hende, og det

er ved at jeg drukner mig med hende ude ved Lidingöbro ... Er du da så forlegen for at fiske mig op af søen?" –

Jeg gik, og så i lange tider derefter ikke Evelina. Jeg hørte imidlertid, at hun var blevet forlovet med en revisionssekretær Aldheim, en mand i sine bedste år, der nød stor anseelse både som menneske og som embedsmand. Jeg syntes, at alt var i sin behørigte orden! Fattige og hæderlige embedsmænd burde altid gifte sig med rige piger.

Det varede ikke længe, før Evelinas bryllupsdag kom. Drevet af en uimodståelig nysgerrighed blandede jeg mig i folkestimlen, som ville se bruden. Og jeg fik hende at se; omgivet af en mængde uniformerede herrer viste hun sig, stolt som en dronning, men bleg og mørk, som om dronningen nylig var flygtet fra en styrtet trone. Det gik mig som et sting gennem hjertet, og jeg gik.

Senere hen på aftenen, eller rettere natten, indfandt jeg mig på ny uden for brudehuset, for alle min principals vogne holdt der for at hente af, men desuden blev jeg drevet af en ulyksalig lyst til at se bruden endnu en gang. Endelig kørte brudeparrets vogn frem. Bruden kom, fulgt af sin mand, sine brudesvende og tjenerne med lygter. Jeg stak mit hoved frem mellem tjenerne for at få et glimt af hende at se. Inden hun steg op i vognen, kom hun til at vende sit ansigt til den side, hvor jeg stod; vore blikke mødtes.

"Det er ham, ham ... o, min Gud!" hørte jeg hende udbryde.

Jeg styrtede afsted som vanvittig; det var, som om Satan selv var i hælene på mig, men hvo leger også ustraffet med Himlens hellige ild?

Da jeg var kommet hjem, samlede jeg i en bunke på gulvet alt, hvad Evelina havde givet mig, og kastede mig derpå næsegrus ned i bunken. Jeg græd blandt blomster af sølv og guld, ødelagde silke og fløjl med mine tårer, rev ansigtet itu på kranse af stålperler. –

Ak! Nu ville jeg gerne have grebet guldpokalen og drukket den ud, om så hele verden havde drukket af den. Nu ville jeg gerne have hvilet ved hendes side med havets bølger til hovedgærde og nattens storme til brudetæppe.

En mand uden lidenskaber eller uden penge er altid herre over sin person; men en ulykkelig, som elsker, tilhører ikke mere sig selv, han er tabt både for sig selv og andre.

Jeg blev til sidst roligere, men i lang tid var det mig, som om mit hjerte kun slog med halv kraft og som jeg kun levede halvt.

Kronefogdens datter

Det Keijzerske hus ved "Röda Bodarne" er nærmeste nabo til den gård, hvor min principal har sin forretning; det er en statelig og stilfuld bygning med borggård, butikker i stuen. Entresol og herskabelige lejligheder oven på. Da det er bygget på pæle, har man stadig ventet, at det engang skulle styrte sammen.

"Men synker det," bemærkede min principal, "så synker det ad søen til, og så ramler det ned over fiskerkonernes hoveder; selv kan jeg være fuldkommen rolig for heste og vogne, kone og børn ..."

Det Keijzerske hus, som byggedes i min barndom, står dog endnu med sin simple, men nette facade imod Rödbotorvet ([Note 8](#)).

Nogle værelser i entresoletagen beboedes en tidlang af en frøken Ahlén, en datter af en otte år forinden afdød kronefoged over et af Mellemsveriges herreder. Nogle år efter faderens død var hun flyttet til Stockholm, og kunne, dengang jeg blev bekendt med hende, vel være henved fyrre år, en alder, i hvilken ugifte kvinder, efter hvad man påstår, bliver gnavne og vanskelige, eftersom de da først er kommet under vejrs med, at de er blevet bedraget af samfundets love. Hvorvidt der ligger nogen sandhed i denne påstand, ved jeg ikke; men det ved jeg, at jeg sjældent har set et så venligt ansigt som den gamle frøkens i det Keijzerske hus.

Hun havde sine vinduer ud til vor gård, og jeg så hende dagligt flittigt sysselsat med det sædvanlige kvindearbejde, skønt man mente, at hun havde arvet en så stor formue efter sin

fader, at hun uden nogen som helst bekymring kunne leve af den.

Engang imellem om sommeren lejede hun en vogn og gjorde en udflugt til Haga eller Djurgården; hun ledsagedes da af sin tjenestepige, der tilsyneladende var nogle år ældre end hun. Ved sådanne lejligheder plejede jeg at følge med vognen hen til husets port, åbne vogn døren og slå vogntrinet ned for hende; hun nikkede da altid venligt til mig, ytrede nogle velvillige ord og stak snart en appelsin, snart noget konfekt til mig.

Men uagtet sit milde væsen og det stille liv, hun førte, var hun dog et dagligt samtaleemne, ikke alene for det Keijserske hus, men også for hele nabolaget. Folk, som havde lyttet ved hendes dør, havde hørt hende højt og ivrigt spørge og svare, som om hun var i den livligste samtale med en eller anden; men når de var trådt ind i hendes værelse, kunne de ikke få øje på nogen anden end hende. Hvem kunne hun da tale med? Måske med den Onde, der har så meget at snakke om med os mennesker, navnlig med gamle frøkener? Men dertil var hun dog alt for gudfrygtig; hun gik i kirke hver søndag, og havde kun gudelige bøger liggende på sit bord. Var hun måske en talentfuld dame, der var beskæftiget med intrigen til en roman i fem eller seks bind? Var hun måske en smule sindssvag? Det er dog kun genier og afsindige, der plejer at tale med sig selv. Hun havde dog aldrig udgivet andet end almisser til de fattige, og hvert ord, hun ytrede, røbede så megen belevenhed og så klar forstand, at man umuligt kunne mistænke hende hverken for det ene eller andet.

Der findes næppe noget, som mennesker i almindelighed så hurtigt bliver ked af, som at høre eller tale godt om næsten,

mens de derimod er temmelig ihærdige, når det gælder det modsatte, og da man nu ikke havde andet end godt at sige om min naboerske og umuligt kunne finde på den ringeste grund til at tale ondt om hende, så er det klart, at de nysgerrige måtte svæve i en uophørlig uro, for hvad skulle de vel tale om?

Således stod sagerne, da jeg en eftermiddag i en af høstmånederne, mens jeg stod i vor port, fik en indbydelse gennem frøkenens gamle pige til at komme op og drikke kaffe hos hende. Jeg befandt mig snart i frøkenens lille og smagfuldt møblerede bolig.

"De er hjertelig velkommen, bedste herr Höglund," sagde værtinden, "jeg syntes, det var synd, at De skulle stå ude i et sådant stygt vejr ... sæt Dem nu ned og lad os snakke lidt sammen, mens vi venter på kaffen."

Samtalen kunne kun interessere mig; for den drejede sig kun om min virksomhed, mine livsforhold i det hele taget, og mine forhåbninger for fremtiden. Kaffen blev snart bragt ind, og værtinden nærmede sin hånd til den lille sølvkande, da hun pludselig trak den tilbage, rejste sig op fra stolen, nejede og strakte hånden ud til hilsen, som om der havde indfundet sig en ny gæst. Forbavset rejste jeg mig også op, kastede et blik rundt om i det lille værelse, men opdagede ikke så meget som et glimt af en skygge.

"Hvor du kommer sent, kære fader," sagde min værtinde, "men," tilføjede hun, idet hun vendte sig om, "må jeg tillade mig at forestille herr Höglund for min salig fader."

Jeg bukkede i den retning, hun antydede.

"De må undskylde mig, bedste herr Höglund," vedblev hun, "men er De så venlig at gå ned et lille øjeblik; min salig fader har

sikkert noget at sige mig i fortrolighed."

Jeg bukkede dybt for frøkenen og for hendes, for mig usynlige salig fader, hvorefter jeg fjernede mig, fuldt forvisset om, at det langt fra stod godt til med dén stakkels frøkens hjerne.

Efter fem minutters forløb fik jeg et nyt bud, kom tilbage og blev anvist plads ved kaffebordet, hvorefter vi drak kaffe uden videre hændelser.

"Det er længe siden min salig fader har været hos mig om eftermiddagen," oplyste min værtinde, "og det er første gang, han har søgt mig i fremmedes nærværelse."

"Det skulle gøre mig ondt, om jeg på nogen måde har generet!" forsikrede jeg.

"På ingen måde," svarede hun, "min salig fader kender Dem og ved, at De, trods deres ungdom, er både ordentlig og arbejdsom."

Jeg bukkede takkende for en kompliment, der kom så direkte fra Himlen.

"Min stakkels fader var meget bekymret i dag," vedblev kronefogdens datter, "og det er da heller ikke så underligt ... han, som, mens han levede på Jorden, var den mest pligtopfyldende embedsmand, kan ikke andet end lide ved al den uorden, han i en anden verden stadig må være vidne til, og som han trods sin nidkærhed hverken kan forhindre eller straffe."

"Hvorledes skal jeg forstå det?" bemærkede jeg, "Deres fader må vel nu være i fred for auktioner, skattevæsen, eksekutioner og deslige?"

"Ih nej," forsikrede datteren, "deroppe er det ti gange værre end hernede; ganske vist er der svindlerier nok her på Jorden, men hvad er det vel mod tilstanden i den anden verden? ... Der går ikke en dag hen, uden at planeterne låner både lys og varme fra Solen, uden at de nogensinde tænker på godvilligt at tilbagebetale, hvad de har lånt ... Og så disse kometer, det er noget rigtigt tyvepak ... De kan tænke Dem, herr Höglund, at de kommer med sække, som er flere millioner mile lange og brede, og dem stopper de fulde med det bedste af, hvad den stakkels Sol ejer, hvorpå de sætter afsted og slæber sækken efter sig som en hale uden at bekymre sig om, at de kan sætte ild på hele verden! ... Alt dette kan min salig fader naturligvis ikke se roligt på. Han er næsten daglig på jagt efter dem, men selv om det lykkes ham i skumringen at få det fra dem, som de har taget, så passer de på, mens han sover, låner sig frem eller røver på ny ... Og selv månerne, som ikke er andet end simple tjenestefolk hos planeterne, skammer sig heller ikke ved at bære sig ad på samme måde."

"Men," spurgte jeg, "indlader planeterne sig aldrig på at stå til ansvar for, hvad de gør?"

"Det skal de nok tage sig i agt for," svarede frøkenen, "bliver de stævnet, så kaster de ikke så meget som et blik på stævningen, men drejer sig rundt og kniber ud så snedigt og hurtigt, at min salig fader ikke kan få fat i dem, skønt han stadig har sine bedste betjente med sig. Forbitret over en sådan opsætsighed og tillige frygtende for, at solen en skønne dag skulle blive helt ødelagt på denne måde og derved til sidst falde fattigvæsenet til byrde, indgav min salig fader en underdanig ansøgning til Vorherre om, at merbemeldte Sol, hvis mangel på

evne til at tage vare på sit gods var til fulde påvist, måtte blive erklæret umyndig, og om at den store og den lille bjørn måtte blive beskikket til værger for den."

"Nå, hvad svar kom der på den ansøgning?"

"Det var netop for at meddele mig dette, at min stakkels fader kom ind til mig i dag. I den allernådigste resolution hedder det, at da planeterne i umindelige tider har haft ret til at hente både lys og varme fra Solen, og det desuden én gang for alle er bestemt, at Solen skal gå sine planeter til hånd med råd og oplysninger, så kunne der intet hensyn tages til den af kronefogden og vasaridderen indgivne ansøgning, og det blev derhos betydet kronefogden og vasaridderen, at hverken han eller hans betjente måtte flakke omkring i rummet, eftersom de sol- og måneformørkelser, der opstod ved en sådan omflakken af fogeden og betjentene, let kunne vildlede astronomerne ved deres videnskabelige beregninger. De kan nok tænke Dem, herr Höglund, at en sådan resolution ikke kunne være behagelig for min fader, der mente det så godt. Men da der i resolutionen ikke var anført noget om månerne, så anser min fader sig berettiget til at komme efter de små tyve, da han, som tilfældet jo også er på Jorden, ikke kan komme de store til livs."

"Ja, det kan der jo ikke være nogen tvivl om," indrømmede jeg.

"Og for øvrigt har min fader tilstrækkeligt at tage vare på endda," sagde datteren, "for deroppe er efter min faders sigende hverken mile- eller halvmilepæle, der er slet ingen grus på vejene, ja, selv Mælkevejen, som dog benyttes så meget, er ikke blevet udbedret i de sidste årtusinder."

I det samme hørte jeg en af vore vogne rulle forbi huset hen ad en gade, som umuligt kunne være bedre end Mælkevejen, og jeg måtte derfor overlade den skikkelige frøken til hendes underlige fantasier.

Der gik nu nogle uger, i hvilke jeg ikke hørte noget til hende, indtil en formiddag den gamle pige kom ind på kontoret og med tårer i øjnene bad mig følge med op til frøkenen, der var blevet farlig syg.

Jeg gik med hende og fandt hendes frøken liggende til sengs.

"Min salig fader har kaldt mig til sig," sagde hun med en døendes stemme, "han har fået sin egen gård, en planet, der er meget større end vor Jord, og den må jeg hjælpe ham at bestyre ... Det bliver en stor husholdning," tilføjede hun med føje; "men det går vel nok ... Imidlertid har han befalet mig at give Dem det lidet, jeg efterlader mig ... skynd Dem derfor at skaffe to hæderlige mænd som vidner, men spild ikke et øjeblik!"

Jeg tøvede ikke desto mindre, for jeg vidste ikke, hvorledes jeg skulle opfatte dette uventede glimt af lykken.

"Gå, skynd Dem, flyv!" vedblev den døende ivrigt.

"Gør det, unge herre!" istemte den gamle pige, som ligeledes lod til at være mig venlig stemt, "frøkenen har ingen nærmere slægt og venner ... Skynd Dem blot!"

Jeg ilede først ned til min principal, men da han var gået ud, ind i urtekrambutikken.

"Der er noget her, som ikke tåler opsættelse," sagde urtekræmmeren, "vent blot et øjeblik, til jeg har skrevet en regning ud til denne general ... nu har han taget på bog i to år, uden at han har betalt mig en eneste øre; i dag blev han hoven

og ville af taknemmelighed slå arme og ben itu på mig, fordi jeg ikke vil lade ham få en hel kasse katrineblommer ... han har vist allerede spist en hel fustage svesker for mig, men jeg skal give ham svesker, kan han tro!"

Jeg stod som på nåle ... endelig blev han færdig med sveskerne eller regningen, hvorefter han tog en af svendene med sig og fulgte mig op til frøken Ahlén.

Den gamle pige mødte os på trappen.

"Der er gået et helt kvarter," udbrød hun, "bare det dog ikke må være for sent."

Vi trådte ind i den døendes værelse og nærmede os sengen. Det var for sent, frøken Ahlén mistede mælet i samme øjeblik. Det var uhyggeligt at se, hvorledes hun anstrengte sig for at tale og tilkendegive sin sidste vilje. Hun pegede på det lille chatol, søgte at løfte hovedet fra puden og så på mig med tegn på den dybeste uro og bedrøvelse, mens hendes fingre, der var gennemsigtige som en ånds, kærtegnende berørte den hånd, jeg rakte hende.

Jeg bøjede mig ned til hende, nærmede min mund til hendes øre, og hviskede: "Erindringen om et godt og velvilligt hjerte er mig dyrebarere end alverdens gods og guld."

Det forekom mig, at der spredte sig et lys over de afmagrede ansigtstræk, og at lyset blev klarere og klarere efterhånden som livslyset blev svagere. Således endte kronefogdens datter.

To grovsmede

Som skoledreng mødte jeg tit og har også senere genset en person, som jeg altid betragtede med en blandet følelse af beundring og frygt. Det var en ualmindelig høj og stærkt bygget mand med et bredt, men veldannet ansigt, noget sortsmudset med stort kindskæg og buskede øjenbryn. Undertiden viste han sig i uniform som borgerofficer, undertiden i et stort skødskind, fuldstændigt frit for sod og smuds, men i stedet for prydet med kniv, tang og hammer af rødt safian, kantet med gul silke. Det var oldermænden for smedelavet, Ekeberg, der tillige var kornet ved borgervæbningens kavaleri; hans værksted lå henne i Lilla Vattngränd. Det var, som man vil indse, en net lille kornet, der trods sin kongelige fuldmagt ikke undså sig ved at gå på gaden i sin arbejdsdragt. Lavsmestrene i den gamle tid var yderst selvfølede på deres måde, for selv om de ved deres arbejde havde erhvervet sig så stor formue, at de ikke behøvede selv at tage fat med, så holdt de sig dog i deres værksteder, klædt i pæne skødskind og ditto træsko; men Gud nåde den svend eller læredreng, som trak på benene!

I den tid pryglede svenden læredrengen, mesteren svenden og mestrene hinanden indbyrdes; desuagtet var forholdet mellem mester og arbejder måske fortroligere end nu. Ekeberg var stolt af sit håndværk og påstod at være den dygtigste grovsmed i Stockholm, og hvad hans militære fortjenester angik, så erklærede han, at han var i stand til ganske alene, uden andre våben end sin forhammer, at jage et helt kompagni på flugt. Der var ingen, der modsagde ham, hverken i det ene

eller det andet punkt, dels fordi man virkelig troede på hans gode evner i så henseende, dels fordi man heller ikke vovede at betvivle dem, eftersom Ekeberg, i modsætning til hvad der ellers er tilfældet med meget stærke folk, let blev hidsig og stedse var rede til at komme med slående argumenter, og når man efter et snuptag med ham var sluppet med et par blå øjne, en forvredet fod eller hånd, så mente man at være kommet godt fra det. Der kunne meget godt være tale om, at vedkommende kom til at miste en arm eller et ben, ja undertiden gik det endog på livet løs; der hviskedes om, at han havde betalt både hel og halv mandebod, foruden det, at han, som følge af sine hårdhændede manerer, tit og ofte kom på hovedvagten – en forret, han som officer nød frem for almindelige slagsbrødre.

Således fortæltes der om en strid, han havde haft på værtshuset Norrbacka med et medlem af det hæderlige slagterlav, der var en lige så stor slagsbroder som smeden; denne kamp var nok faldet yderst uheldigt ud for den sidstnævnte.

"Han blev som den møreste roastbeef," forsikrede smeden; "ribbenstykket blev også godt nok brækket, men den okse kostede mig da også hundrede rigsdaler." (dvs. i bøde, hundrede rigsdaler for en okse var på den tid en ualmindelig høj pris.)

For øvrigt nød Ekeberg stor anseelse som en formuende og ordentlig borger, der stedse var punktlig i at opfylde sine forpligtelser, enten det så skulle ske med tegnebogen eller med næven.

Som kornet ved borgervæbningen havde han på grund af sin kæmpeskikkelse vakt kong Karl Johans opmærksomhed og blev ved en parade endog beæret med et par ord af højstsamme.

"Jeg forstod ikke hans kaudervælsk," ytrede kornetten engang senere, "men det ved jeg, at jeg gerne ville slå nogle slag for ham, så at ti Napoleonere skulle blegne derved!"

Smedemestrene samledes en gang hvert fjerdingår i den lille børssal, hvor de, efter at lavsanliggende var blevet drøftet, indtog en rundelig seksa og derefter samledes om en vældig punschebolle. Der førtes ved denne lejlighed en samtale, der mindede om tordenens rullen; der faldt ord, over hvilke en grevinde ville have dånet, og der blev gjort håndbevægelser, som ville have skræmt en flok kammerjunkere på flugt. Det er tydeligt, at Ekeberg ved sådanne lejligheder altid førte det store ord og gestikulerede så voldsomt, at der hørte grovsmedeøren og grovsmedenerver for at kunne udholde det.

Det var en gang ved en sådan sammenkomst, at samtalen var blevet mere højroset og Ekeberg vildere end nogensinde før. Han havde allerede kastet tre af sine gode venner og kolleger under bordet og derpå væltet en masse knuste punscheglas over dem; da der fra baggrunden af salen lød en klar basstemme, der trængte igennem den vilde støj.

"Stille, Ekeberg!" lød stemmen. Alle tav, og så forbavsede hen imod den kant, hvorfra lyden var kommet.

"Hvem råbte 'Stille' til mig?" spurgte Ekeberg med et udtryk af hånlig foragt i stemmen.

"Stille, Ekeberg!" gentog den samme stemme.

Stemmen kom fra en kollega, der sad for sig selv ved et mindre bord længst borte i salen, og som ofte flyttede sin mund fra det røde lakmundstykke på den lille kridtpibe til et stort, meget mørkebrunt toddyglas. Hans navn var Löfgren; han var ganske vist agtet som en brav håndværker, men blev af de fleste

anset som en klodrian, da han sjældent åbnede sin mund, og hvad der var endnu mærkværdigere, aldrig havde løftet sin hånd mod nogen, ikke engang mod sine egne folk, der da også elskede ham som en fader. Hans kolleger påstod rigtignok, at han fordærvede både lædrenge og svenne ved sin utilgivelige mildhed, men de måtte på den anden side indrømme, at hans arbejde ikke var dårligere end deres.

"Kære Löfgren," ytrede Ekeberg, idet han nærmede sig manden med kridtpiben og toddyglasset, "var det dig, min lille ven, som bad mig tie stille?"

"Stille, Ekeberg!" gentog Löfgren for tredje gang, idet han roligt lagde piben fra sig og langsomt rejste sig op, så at han endelig befandt sig ansigt til ansigt med sin frygtelige kollega.

Löfgren var på alder med Ekeberg, men ikke så høj og tilsyneladende heller ikke så kraftigt bygget som denne; men halsen, skuldrene, brystet og armene tydede dog fuldtud på, at han var hans ligemand i kræfter, og hans hænder var så store, at man næsten kunne kalde dem vanskabte. For øvrigt havde han yderst stridt hår og et friskt ansigt med et barnligt smilende udtryk. Man så tydeligt, at han var en bundhæderlig, fredselskende mand, som intet hellere ønskede, end ikke at blive forstyrret af nogen.

"Befal din sjæl i Guds hånd!" råbte Ekeberg, hvis øjne gnistrede som en tirret løves.

"Det gør jeg hver time på dagen; men gå du hellere hjem og læg dig, din nar!"

Den stærke slagters overvinder løftede nu sin knyttede næve, og tungt faldt den ned. Det tilsigtede slag blev dog afpareret af Löfgrens arm og det med et sådant eftertryk, at Ekeberg noget

overrasket rykkede et skridt tilbage. Stockholms største slagsbroder anede måske allerede nu, at han havde fundet sin overmand. Han betænkte sig imidlertid ikke længe, men styrtede for anden gang løs på Löfgren, og de to kæmper tog nu livtag.

Den, der har fortalt mig denne tildragelse, er selv en ualmindelig håndfast smed og langt fra at være forknytt. Men således faldt hans ord: "Ved dette sammenstød blegnede vi alle, væggene rystede, gulvet knagede og der faldt stykker af loftet ned i den halvfylde bolle. Kampen varede imidlertid ikke længe; snart så vi, hvorledes Löfgren tog Ekeberg ved halsen med den højre hånd og ved det ene ben med den venstre, løftede ham op fra gulvet i højde med sit ansigt og derpå slængte ham fra sig, så at han, Ekeberg, kastedes mod gulvets brædder, og det med en sådan fart og en sådan kraft, at det gav et sæt i alt og alle i stuen, både i bordene, stolene og smedene."

Derpå fulgte der nogle sekunders stilhed, og i den grad frygtet var Ekeberg, at ingen turde give sit bifald til kende, skønt den højeste grad af tilfredshed stod malet i alles ansigter.

"Nej, herregud," sagde Löfgren endelig, "min lille pibe holder såmænd ild endnu! Er det ikke mærkeligt?"

Derpå indtog sejrherren atter sin plads ved det lille bord, tog nogle drag af piben og nippede til sin todde så roligt, som om der ikke var passeret noget mærkværdigt.

Endelig, og med synlig anstrengelse, rejste Ekeberg sig op fra gulvet. Han så jammerlig ud. Der var næppe en hel trævl på hans krop, som følge af det voldsomme muskelspil under kampen, og hans ansigt var hvidt som borddugen. Uden at se

sig om eller sige et eneste ord, hinkede han ud af salen for aldrig at komme der mere.

Nu omringede alle kollegerne Löfgren, idet de ytrede deres glæde over hans sejr og deres beundring over hans umådelige legemsstyrke.

"Å," sagde Löfgren, "en brav smed bør holde sig i skindet, enten han så er ude eller hjemme, og forresten, kære venner, er det vist ikke umagen værd at prale med sine stakkels knokler, som den mest fordrukne graverkarl engang kan spille bold med. Men tøm nu bollen, kammerater! Nu drikker jeg min anden toddy."

Fra den dag af var Ekeberg et helt andet menneske; han sås sjældent ude, og når han var ude, var han så from og spag som et lam. Han levede dog ikke mange år derefter. Löfgren, der altid bliver sig selv lig, vandrer endnu hver aften klokken seks fra sit værksted i Jakobsbergsgata til Victoriakælderen ved Norrlandsgata, hvor han nyder sin sædvanlige toddy, den eneste luksus, han tillader sig.

Den gamle oberst

En del af første etage i det Kejserske hus beboedes af en pensioneret oberst G**, der trods sine halvfjerds år og sit hvide hår og skæg dog var hurtig i sine bevægelser og livlig af sind. Gamle militære er, forekommer det mig, altid livligere og behageligere end gamle mænd i almindelighed. Det glade kammeratskab i ungdommen, eventyrene, kampene og farerne, som bestandig har rørt op i livets flod, giver deres sind strømmens friskhed og livlighed, og selv når der ikke mere er nogen lejlighed for dem til handling, så indtager erindringen om, hvad de har oplevet, handlingens plads og virker med omtrent samme kraft. Den gamle kriger har, forudsat at han virkelig har været med for alvor, altid meget at fortælle, og han fortæller gerne, for han ved, at intet morer folk så meget som at høre tale om hændelser og eventyr fra krigens vekslende bane. Han er altid vis på at finde en taknemmelig tilhørerkreds, navnlig da blandt de unge, der stedse er rede til at høre om usædvanlige begivenheder, og som belønner fortælleren med deres livlige bifald, der er så smigrende og forfriskende for den grånede alderdom. På denne måde undgår han i reglen den alderstegne civile embedsmands sædvanlige skæbne, den, tidligt at tørre ind og det i den grad, at man næppe ser det leje, hvor floden har strømmet; for hvad har vel sådan en gammel skriverkarl at fortælle om? Om sine evindelige bjerge af papirer, sine gamle protokoller, hvis blæk er gulnet om kap med hans kinder. Hvem bryder sig vel om at høre tale om sådant noget?

Og selv om man ønsker det, hvad bliver vel svaret? – måske blot et suk ved tanken om et svundet, glædeløst liv.

Oberst G**, der boede i nabohuset, kom tit ind i vor gård. Det morede ham at betragte vore vogne, gå ind i stalden og mønstre hestene.

"Slemme er de," sagde han ofte om dem, "men ikke stort bedre var de, som vort kavaleri havde i den sidste finske krig. Der var rigtignok den gang ikke tale om at avancere, men man skal dog også have fødder for at retirere, og de stakkels krikker kunne ikke engang det, skønt de bestandig havde sporerne i siderne."

Det blev til sidst en vane hos obersten hver morgen på slaget ni at indfinde sig på kontoret hos mig for at høre nyheder, og på sådanne var der aldrig nogen mangel. Jeg kunne fortælle ham, hvad kuskene havde haft at meddele fra deres kørsel den foregående dag; jeg hørte nyt fra så godt som alle butikssvendene og sælgekonerne på hele torvet, for ikke at tale om trappen nede ved færgébådene, det bedste postkontor, man kunne tænke sig; med et ord: jeg havde nyheder både til lands og til vands.

"Morgen, morgen, min unge korporal!" således lød oberstens sædvanlige hilsen, når han stak sit hvide hoved inden for kontordøren; "hvorledes lyder rapporten for i går?"

Vi blev snart meget fortrolige med hinanden, og jeg blev tit anmodet om at komme op til ham for at bese hans våbensamling, som var ganske betydelig, og ikke sjældent gav han mig ved små foræringer beviser på den velvilje, han nærede for mig.

En vintermorgen sad jeg foran ilden i mit lille værelse, som lå oven over kontoret; skønt klokken allerede var slået ni, var jeg dog ikke gået ned endnu, da jeg var kommet sent hjem den foregående aften og først lige var stået op. Da åbnedes døren, og min nabo obersten trådte ind med sin sædvanlige morgenhilsen.

"Kontoret var lukket," tilføjede han, "og da jeg så hørte, at min unge korporal var i sit telt, så tog jeg mig den frihed at se op til Dem."

Jeg bad ham naturligvis være velkommen, overlod ham min stol foran ilden og bød ham derpå en pibe tobak, som han modtog med sin sædvanlige, ligefremme venlighed.

"De har nok også en lille våbensamling, min unge ven," sagde han, idet han kastede blikket på et par bøsser og nogle pistoler, som jeg havde hængt op på væggen over sengen.

"Men hvad pokker vil De med den gamle rytterpistol?" udbrød obersten, idet han rejste sig op og nærmede sig væggen.

Inden jeg kunne komme til at svare, hørte jeg obersten udstøde et rædselsskrig, så ham blegne, slå sig for panden og skælve over hele kroppen. Bestyrtet greb jeg ham ved armen, for jeg var bange for at han skulle segne om, men han skød mig hurtigt fra sig og tog pistolen ned.

"Hvor har De fået den fra?" spurgte han derpå med klangløs stemme.

"Jeg købte den for et års tid siden hos en marskandiser," svarede jeg.

"Har De lagt mærke til de bogstaver, der er graveret på kolben?"

"Ja vist, C. G."

"De betyder Carl G**, det er mit navn!" sagde den gamle med lav stemme; "dette våben var mit for fem og tyve år siden, så blev det slængt på et pulterkammer ... og nu skal jeg genfinde det her! Der knytter sig en skrækkelig historie til denne rustne skyder ... Til Helvede med den tingest!"

Derpå kastede han pistolen på ilden, som snart fortærede, hvad der kunne fortæres, mens obersten, der atter havde sat sig ned, stirrede ind i flammen og nu og da drog et dybt suk.

"Det er dog forunderligt," stønnede han efter en stunds tavshed, "hvorfor skulle jeg dog efter så mange års forløb atter genfinde dette forfærdelige vidne! Kan det være det uransagelige Forsyns mening, at denne rædselsfulde gerning ikke skulle få lov at dø med dem, der har været delagtige i den, for at den kunne stå som et uhyggeligt, men advarende eksempel for verden ... Sæt Dem ned ved siden af mig, unge mand, og lyt til noget, som i det mindste for en stund vil få blodet til at stivne i Deres årer!"

Jeg tog plads på en stol ved siden af ham og lyttede til hans fortælling; det var, som om den fremkom i en slags feber, for alle musklerne i hans af alderen ellers noget stillestående ansigt var i en uophørlig, krampagtig bevægelse, hans ansigt var blodrødt og øjnene lukkede. Det var, som om en uimodståelig magt tvang ham til at tale imod hans egen vilje.

"Da jeg var to og tyve år, giftede jeg mig," vedblev obersten, "og min hustru skænkede mig en søn, som i vuggen blev kornet og tyve år derefter løjtnant ved det regiment, hvis oberst jeg den gang var. Min hustru døde, og jeg indgik kort derefter et nyt ægteskab; min anden hustru var knap tyve år, og jeg godt og vel fem og fyrrer ... var det vel så stor en forskel i alder! Bliver en

mand ikke altid længere ved at være mand, end en kvinde bliver ved at være kvinde? ... Jeg mærkede dog snart, at både ægtefælle og søn konspirerede imod min rolighed og lykke."

Obersten tav en stund og trak vejret dybt, hvorpå han vedblev:

"En aften sent sad jeg i værelset uden for mit sovekammer og spillede en march fra krigen 1788 på mit klaver. Tonerne var altid min trøst, som de har været og endnu er det for mange. Lige over for mig på væggen hang der et stort spejl, som, eftersom tonerne blev livligere, også gjorde mit billede livligere og yngre. Som jeg bedst spiller, ser jeg i spejlet, hvorledes døren bag ved mig langsomt og lydløst åbnes, og min søn lige så stille sniger sig ind og bliver stående ved døren. Jeg ser ham løfte en pistol og rette dens løb mod min ryg. Jeg vendte mig ikke om, men vedblev at spille, for hvad brød jeg mig vel om livet, bedraget, som jeg var, af alt hvad der var mig kært og helligt på Jorden? Skuddet gik af: kuglen suste forbi min ene kind, men knuste kun mit billede i spejlet. Mit hjerte var allerede i forvejen knust – for mig ville den rammende kugle have været en lægedom, og jeg misundte derfor spejlbilledet dets skæbne.

"Fritz!" sagde jeg, uden at vende mig om, "næste gang, du skyder på din fader, så ryster du sikkert ikke på hånden; øvelsen gør jo mesteren. Men skyd så efter hans bryst og ikke efter hans ryg, som han endnu aldrig har vendt hverken mod fjender eller venner ...!" Forbryderen tabte pistolen og sneg sig ud af værelset. Nu rejste jeg mig og tog pistolen op; den havde været min tro ledsager i alle mine krige, og jeg havde engang sigtet med den på en kosak, men da jeg så, at han var våbenløs, stak jeg den atter i hylsteret. Jeg lagde pistolen foran mig på klaveret

og brast i den bitreste gråd; i spejlet foran mig så jeg på ny mit billede, men jeg syntes, at billedets tårer var røde. Lysene brændte ned i stagerne, og det blev mørkt, men endnu så jeg i spejlet billedet med de blodige tårer!"

Obersten tav, han var sunket helt sammen og var meget bleg; også jeg var nær ved at falde sammen. Der er dog stadig nye skyggesider at opdage ved livet.

"Nå for pokker!" udbrød obersten pludselig og rejste sig op lige så rank som altid, "De er døde begge to, og jeg overlever dem jo kun for at tilgive og glemme!"

Derpå nærmede han sig døren, men da han var kommet derhen vendte han sig om og sagde:

"I morgen skal De få en bedre pistol, og jeg får rapporten for to dage."

Så gik han.

Den lille oberstinde

Obersten holdt ord. Næste dag kom han og forærede mig et par små terzeroler i erstatning for rytterpistolen, der var forbundet så sørgelige minder med; jeg hørte i øvrigt aldrig mere et eneste ord om det.

Den gamle mand var venlig og glad som før, og jeg begyndte næsten at tro, at den uhyggelige fortælling fra hans tidligere liv snarere tilhørte en i øjeblikket opjaget fantasi end virkeligheden, skønt jeg senere er kommet under vejrs med, at hvor livlig og rig fantasien end kan være, har den dog sin mester i virkeligheden.

Hver sommer tilbragte obersten i Södermanland hos en gammel krigskammerat, en forhenværende sergent ved hans tidligere regiment, en mand, han satte stor pris på.

"Var der nogen retfærdighed til her i verden," hørte jeg ham en gang sige, "så havde min gamle Palm været oberst, og jeg sergent i stedet for ham. Men, for pokker, jeg tror næppe, at jeg duede til det, og derfor var det vel bedst som det var, eftersom et regiment lettere kan undvære både oberst, major, kaptajn og løjtnant end gode underofficerer og korporaler."

Mens obersten var på landet, var jeg en slags kommissionær for ham. Hver måned sendte jeg ham en bestemt sort snus og skrå, som blev købt i Svanboms butik, der ligeledes var i det Keijserske hus; dér havde obersten handlet i mange Herrens år. Samtidig fik han så mange nyheder, jeg kunne erindre, og det så meget hellere, som det ofte hændte, at obersten, når jeg havde meddelt ham en eller anden sørgelig nyhed, sendte mig

et større eller mindre pengebeløb til hjælp for de virkelig trængende; for når han var nysgerrig, var det kun af ædle bevæggrunde.

Jeg havde desuden det hverv at påse, at hans lejlighed blev udluftet og hans våbensamling holdt ren osv., noget, han ikke turde overlade til den gamle husholderske alene.

En dag, mens han endnu opholdt sig på landet, fik jeg et brev fra ham, hvori han, efter at have givet mig nogle kommissioner, meddelte mig, at han havde begået den dårskab at gifte sig for tredje gang, med en datterdatter af sergent Palm.

Jeg skal ikke nægte, at jeg blev yderst forbavset over denne meddelelse. Efteråret stod imidlertid for døren: det var på den tid, da obersten plejede at vende tilbage til hovedstaden.

Jeg måtte på min principals vegne foretage en rejse til Norrland, hvilken medtog fjorten dage, og da jeg kom tilbage, hørte jeg, at obersten var kommet hjem, men ingen vidste noget om nogen oberstinde.

Om eftermiddagen efter min hjemkomst kom obersten ind i gården til os; han havde en lille 7-8 års pige ved hånden, et ubeskrivelig yndigt og indtagende barn. Efter at han med sin sædvanlige hjertelighed havde trykket min hånd, forlangte han en vogn, da han ønskede at køre en tur med oberstinden. Vognen var snart rede.

"Er De nu så venlig, herr Höglund," bad obersten, "først at hjælpe oberstinden op i vognen."

"Oberstinden!" gentog jeg ganske forundret, "men hvor *er* fru oberstinden?"

"Det er mig," svarede den lille pige.

"Ja vist," bemærkede obersten, "De synes måske, der er nogen forskel i alderen, men det er der ikke. Oberstinden er barn endnu og obersten er barn på ny; alt er i sin behørigte orden."

"Nå, jaja, måske så fruene tillader," sagde jeg og tog barnet ved armen for at hjælpe hende op i vognen.

"Du skal sige "Deres Nåde", " svarede den lille.

"Det er rigtigt, mutter!" sagde obersten, "man skal altid holde på sin værdighed."

"Karl skal hjælpe mig op i vognen," ytrede oberstinden.

"Det er også rigtigt," indrømmede obersten, "kvindens underdanighed hører kun hjemme i det gamle testamente. Efter århundreders kampe har hun i det mindste vundet så meget, at hun kan gå på højre side af manden og blive hjulpet op i vognen, når hun vil køre ud."

Derpå løftede han oberstinden op i vognen og tog selv plads ved hendes venstre side.

"Nå, lille mutter, hvor skal vi så køre hen?"

"Du lovede, at jeg skulle få lov at se paraden og alle de fine officerer," sagde hun.

"Men der er ingen parade om eftermiddagen!"

"Så vil jeg se på kronhjortene, lille Karl!"

"Vil man nu bare se," ytrede obersten til mig, "hun sværmer allerede for officerer og kronhjorte. Gift Dem aldrig, herr Höglund! ... Nå, så afsted til Djurgården."

Leende lukkede jeg vogn døren, og det nygifte par rullede afsted. Det var da ikke så farligt med det tredje ægteskab; det mere den gamle mand at agere gift, efter at han havde spillet en så ulykkelig rolle i det virkelige ægteskab. Han havde fået sig,

som han en gang sagde, en rigtig barnlig hustru, noget han altid havde ønsket sig.

En anden dag traf jeg obersten og "den lille oberstinde", som hele nabolaget snart kaldte hende, stående hos en sælgekone på torvet.

"Jeg vil have blommer, jeg skal have blommer!" skreg den lille.

"Men, lille mutter, blommer er farlige at spise," forklarede obersten, "du skal få denne dejlige pære i stedet."

"Jeg vil ikke have pærer, blommer vil jeg have!" vedblev Hendes Nåde med gråden i halsen.

"Men jeg har jo sagt dig, at det er skadeligt at spise blommer ... når du spiser dem, så bliver du bare syg, og så bliver din gamle mand bedrøvet! "

"Men du har jo sagt, at Gud har skabt alt, hvad der vokser på Jorden."

"Ja vist har han det!"

"Og du har sagt, at Gud er god, og at alt, hvad han har skabt, er godt."

"Det er også ganske sandt."

"Men så er blommer jo også godt, og så er det bare dig, som er ond ... Du er styg, og jeg bryder mig ikke en smule om dig mere!"

Nu begyndte den lille oberstinde at græde himmelhøjt, og det endte naturligvis med, at hun fik sin vilje og sine blommer.

"Når en kvinde har lige så let til vandet, som pindsvinet har ved at rulle sig sammen," bemærkede obersten, "så er det straks forbi med al magt over hende. Skedevand opløser jern; men for at bringe de fasteste grundsætninger og det urokkeligste mod til at vakle behøves der tit ikke mere end en eneste lille tåre fra

en kvindes øje, det burde derfor ved lov forbydes kvinden at græde, ligesom manden at drage sit værge, uden den mest bydende nødvendighed."

"Men du har jo ikke dit kors på i dag!" bemærkede Hendes Nåde.

"Det kan man ikke gå med hver dag," forklarede obersten; "men du ser, at jeg har båndet på."

"Men det er også grimt, mine er meget kønnere!"

"Nå, så er det jo godt, lille mutter."

"Men hvorfor har du et kors på, og ikke alle andre?"

"Jo, for jeg har været i krigen!"

"Hvad er krig for noget?"

"Det er ... ja, det er når man ... slås."

"Slås? Nej fy! Det er jo stygt at slås ... Får man et kors, når man slås, sådan som de slemme drenge gør?"

"Vil De nu høre," sagde obersten til mig, "der er ingen, der er mere besværlige at snakke med end børn og meget kloge folk ... Man kan pokker ikke besvare alle deres spørgsmål. Mange synes, at det er bedre at sige en dumhed end at give fortabt, men jeg synes nu, at det er klogest at tie stille."

"Jeg vil have det kors!" udbrød den lille oberstinde.

"Hvad vil du dog med det, min lille ven? Du, som ikke slås, men er så sød og artig, i det mindste lover du altid at være det."

"Jeg vil give det til Gustav hjemme i gården, som så tit er oppe at slås og har en stor kæp, men ikke noget kors."

Således hørte jeg ofte den gamle oberst og den lille oberstinde passiare sammen. Aldrig viste obersten sig, uden at han havde den lille pige med sig, og han glemte for hendes

skyld endog de dagsrapporter, som det tidligere havde været ham så magtpåliggende at få.

Da et år var gået, døde denne fortræffelige gamle mand og efterlod den lille oberstinde eller sergent Palms datterdatter alt, hvad han ejede, hvilket, hvad jeg senere fik at vide, løb op til ti tusind rigsdaler banko. Det var i testamentet sat som en betingelse, at hun skulle bære enkesorg for ham et helt år. Jeg var med til begravelsen og lærte derved gamle Palm at kende; han gik nærmest efter kisten mellem generalerne Lovisin og Lorichs. Da højtideligheden i Klara kirke var forbi, så jeg den gamle sergent, der ligeledes var en stadselig gammel mand med hvidt hår og skæg, blive stående ved kisten i koret ret op og ned, som om han stod på parade.

"Gud bevare obersten!" hørte jeg ham sige med svag, men klar stemme; "sergenten rykker snart efter, for hvorhen obersten marcherede, dér fulgte altid gamle Palm efter. I faren og døden var vi altid de første ... det var kun i livet, at vi blev blandt de sidste."

Nogen tid derefter mødte jeg den lille oberstinde, klædt i dyb enkesorg, men denne gang ledsaget af en gammel dame, til hvis omsorg hun var blevet betroet.

"Karl er død og kommer aldrig mer igen!" sagde hun med tårer i de klare, blå øjne. "Jeg var tit rigtig ond mod Karl ... men kunne han blot komme igen, så skulle jeg nok altid være en god pige og aldrig uartig."

Mangen en enke har vist sagt det samme; men ingen har sikkert derved fældet så bitre tårer som den lille oberstinde.

En søndagmorgen på Karl XIII.s torv

Det var netop en søndag, den fornemme eller rige verdens torvedag, at jeg trådte ind i en af alléerne på Karl den Trettendes torv, der nylig var kommet så stærkt på mode, takket være – ikke de sidste majdages klare sommersonne, ikke heller den forfriskende morgenvind, som legede med de nys udsprungne trækroner – men professor Mosanders kunstige mineralvande, til hvilke lykkens syge skødebørn var begyndt at valfarte for af det kemiske laboratoriums apparater at tildrikke sig et nyt helbred; for i nogle uger at genoprette, hvad et helt liv havde ødelagt, for, efter i årevis at have dineret og souperet for stærkt, at genvinde kræfter og liv i drikke, så bitre og modbydelige, at selv de umælende dyr ville vende sig fra dem med væmmelse, om de end led aldrig så meget af tørst.

Den vestre allé, der trods den nærliggende kirkegård altid er mest besøgt, vrimlede af elegante herrer og damer i de mest udsøgte morgentoiletter efter alle modens og behagesygens nykker. Alt i verden er jo til for den rige og fornemme kvinde, for hende spinder silkeormen, for hende fiskes der perler og slibes der diamanter; men verdens dronning er dog selv modens eller lunets slavinde. De skønnes ansigter var omgivet af rosenrøde bånd og sløjfer, men selv var de måneskinsblege, og deres øjne, der var uvante med den tidlige morgen, stirrede med forbavselse på alt, på træerne, som var så smukke og grønne, på solen, som allerede var kommet så højt op på

himmelen, skønt de emaljerede, juvelindfattede ure kun viste på syv.

"Hvor det er ubehageligt at blive revet ud af sin bedste søvn," hørte jeg en frue ytre; "men hvad gør man ikke for helbredets skyld."

"Hvad slags vand drikker Deres Nåde!"

"Karlsbader; min læge påstår, at min lever er let angreben."

"Og min læge tror, at min venstre lunge er lidt afficeret; derfor drikker jeg Marienbader," sagde den anden.

"Jeg drikker Marienbader for min migræne," bemærkede en tredje.

Migræne er det onde, som damerne hyppigst klager over, men for hvilket de dog ellers ikke har synderlig lyst til at lade sig kurere. Migræne, sygdommenes dronning, skjuler så fortræffeligt kærlighedens små distraktioner og intrigernes fine spil.

"Hvem er den charmante dame, som greven nylig talte med?" hørte jeg en herre spørge en anden.

"Det var baronesse R*," svarede greven i en ligegyldig tone; "hun drikker Pyrmontervand for sine nerver."

"Å, nu ved jeg ... hun er ung, smuk, og, efter hvad jeg har hørt, ulykkelig gift ... Den, som er hendes elsker, kan rigtignok prise sig lykkelig! ... Jeg gav gerne en finger for et eneste ømt håndtryk af hende."

Greven smilede medlidende og slog sig på sine lakerede støvler med en guldknappet ridepisk.

Et håndtryk er dog ikke at foragte; det spiller en stor rolle i kærligheden.

"De er lykkelig, herr greve!" ytrede den anden med et suk.

"Å, bagateller, kære baron!"

Bagateller ... det vil sige i oversættelse en kvindes rygte; elskereren har alle de egenskaber og fejl, som manden ikke har, men aldrig bliver en mand dog bedre hævnnet end af sin hustrus elsker.

Der var navnlig én person, som den morgen var midtpunktet for alles opmærksomhed. Det var en ældre mand af kraftig legemsbygning; på hovedet havde han en teologisk doktorhat, og under denne funkede et par store mørkebrune øjne. Selv om man ikke havde vidst, hvem han var, måtte man antage ham for en af det højere lys' få udvalgte her på Jorden. Når hjernen, tankens salon, rigt oplyses af geniets stråler, spreder der sig fra dens vinduer, øjnene, et skin, som lyser vidt omkring. Dette var tilfældet med den omtalte mand; men det var også ordensbiskop Olof Wallin [Note 9\)](#). Hvor man kom hen, bøjede alle hovedet, men derfor må man dog ikke betragte det som givet, at den samme opmærksomhed ville være blevet skænket ham, såfremt han kun havde været et stort geni, men ikke havde haft en ordensbiskops høje rang. For den profane hob, den adelige så vel som den ikke adelige, er geniet ofte det samme som galskab. Svage øjne blændes, når de ser mod solen; men sæt for øjet et farvet glas, en titel eller ordensdekoration, – da ved de, hvad de skal tro.

"Hvem er det, biskop Wallin bukker så dybt for?" hørte jeg en herre spørge.

"Det er overstaldmester, grev W**," oplyste den adspurgte.

"Så!" ytrede den, som havde spurgt. "Det minder mig om en bemærkning af Walter Scott, da han i en af sine romaner lader Shakespeare bukke for greven af Leicester. "Det er

udødeligheden, som bukker for dødeligheden," siger han, og jeg tilføjer: "Hvad pokker har gudernes parnas at gøre med kongens stalde?"

Den gamle, forfaldne arsenalbygning [Note 10\)](#) benyttedes til brøndsål; dér fandtes alle vandapparaterne, og dér gik brøndgæsterne hen for at tømme de aflægen bestemte glas. Også jeg begav mig derhen og drak et glas seltersvand, som vist havde smagt mig mindre godt, hvis det ikke havde kostet seks skilling. – jeg skar ikke desto mindre ansigt, for kulsyren rev mig i næsen, men jeg så andre skære endnu værre ansigter, så at det, de drak, vel næppe har smagt bedre.

Jeg så Wallin ryste på hovedet, da han tømte sit glas.

"Det er rigtignok noget andet end Agarippes klare vand," ytrede en herre, i hvis selskab han var, "det er noget andet end Kastales [Note 11\)](#) rene kilde."

"Alt er, hvad man tror det at være," svarede Wallin, "det bitre kan ligesom det søde, destilleret af indbildningen eller troen, blive herligt og godt, og omvendt ... Der er endog dem, der påstår, at rigdommen er et stort onde, videnskaben en dræbende gift og geniet en hård feber."

"Gud, hvor det smager rædsomt!" hørte jeg en ung dame sige; "det suser for mine øren, og jeg føler mig langt dårligere i dag."

"Det er et godt tegn, nådige frøken," svarede en bekendt læge, som stod ved siden af hende.

"Men jeg synes, at jeg bliver mattere for hvert glas, herr doktor."

"Så meget desto bedre ... det beviser, at vandet virker."

"Men når det nu virker således på mig, at jeg befinder mig dårligere end før ...?"

"Så beviser det, at der er indtrådt en lykkelig krise."

"Hvad tror du, Vilhelm?" spurgte hun en ung mand, der, at dømme efter de ømme blikke, som de to vekslede med hinanden, måtte være hendes forlovede.

"Du bør følge herr doktorens forskrifter," svarede den unge mand.

"Også du," sukkede hun, "nuvel, så drikker jeg gerne alt, selv døden!"

"Jeg lover, at frøkenen skal blive fuldstændig rask," forsikrede lægen.

At love alt, er at give intet, tænkte jeg og var ved at gå, da jeg ganske nær ved mig hørte følgende:

"Men, bedste herr doktor, kan jeg ikke slippe med syv glas for denne gang?"

"Umuligt, nådige frue," erklærede lægen, "da kan jeg ikke svare for kuren."

"Men når jeg nu beder Dem så meget," gentog den samme stemme med en aldeles bedårende klang.

Jeg hørte ikke, hvad lægen svarede, for nu susede det også for mine øren, og jeg følte mine kinder brænde. I det samme vendte stemmens ejerinde sit marmorhvide ansigt om imod det sted, hvor jeg stod; det var Evelina. Jeg havde set i bladene, at hendes mand allerede var steget i rang. Jeg bukkede ærbødigt, men vovede ikke at møde hendes blik, endnu mindre at gå et skridt frem for at nærme mig hende. Tanken på min ringe og hendes høje stilling i samfundet forbød mig det.

"Du blomstrer jo som en rose, min ven," hørte jeg hendes mand sige, "aldrig har jeg set dig så smuk som nu ... hvilken

vidunderlig forandring! Hvor det vand dog har en velsignet virkning."

Så gik de.

"Nej, min herre," sagde jeg med tilgivelig stolthed til mig selv, "det er ikke vandet, men ånden, som virker, og denne gang optrådte ånden i skikkelse af en simpel vognmandsbogholder ... Man kan have en hustru og dog ikke eje hende; men man behøver ikke at eje en elskerinde for at være vis på, at man har hende. Lykken eller nydelsen lader altid noget tilbage at ønske, men kærligheden intet, for den har nok i sig selv. Lad altid den elskede blive stående uberørt på sin piedestal ... i stedet for at omfavne hende som kvinde, tilbed hende som gudinde og intet i verden vil forstyrre illusionen!"

I disse drømme forlod jeg Karl den Trettendes torv.

En trefoldighedsnat ved Uggleviken

Når i syden natten rykker frem med sine mørke masser, bøjer dagen sig øjeblikkelig for den. Således går det ikke her i norden; her kæmper de længe. For at blænde eller fortrylle sin fjende udfolder dagen hele sin ynde, pryder sig med bånd af purpur og guld, med smykker af smaragder og rubiner. Når den langt om længe er blevet forjaget fra kløfter og dale, som fyldes med skyggernes mængde, holder den sig endnu fast ved bjergenes og skovenes toppe og lader sig ikke forjage derfra.

Det var under en sådan skærmydsel mellem dag og nat, at jeg nærmede mig Uggleviken og dens bekendte kilde, en smuk, åben plads, der ligger omtrent midt i Djurgården. Allerede i afstand opfangede mit øre den forvirrede lyd af klarinetter og violiner, latter og støj, mellem hvilken jeg nu og da hørte mundharpens skærende toner.

Da jeg var kommet ind på den åbne plads, fandt jeg den, så langt mit blik kunne nå gennem halvmørket, vrimlende fuld af hoppende ben og svingende arme – men det var just ikke "alfers lette dans på dugget græs". – Ofte sparkedes der en tue op, som fulgte med i den vilde dans, og tit sloges der gnister, når en jernbeslået støvle slog mod de raslende stene på klippegrunden.

Ved foden af næsten hvert eneste træ var der lejret folk foran udpakkede madkurve og flaskekurve. Flasken gik fra mund til mund, – for hvad skal man vel med glas? Vældige stykker smørrebrød blev budt omkring ... flere munde bed i det samme

stykke ost og pølse ... man knækkede æg mod hinandens pander og slugte hviden og blommen på én gang hvorpå kavalererne fæstede skallerne på hinandens næser og således maskerede styrtede ind i dansen under damernes høje latter; der var liv og løjer. Her hører man en pige synge, hist en sømand aflevere en drøj ed, dér smælder et kys og hist en ørefigen, om end endnu i al venskabelighed. Derhenne vender en sømand mølle omkring sin kæreste, som ser på med triumferende blikke; hun holder i hånden en halvtømt flaske, for hans belønning bliver en snaps for hver gang, han vender mølle; histhenne står en håndværkssvend på hovedet for sin kæreste, mens den skønne tæller til hundrede; hun tæller med vilje fejl, han bander, men bliver dog tålmodig stående på hovedet. Her leger man "sidste par ud", og en af de løbende falder med ansigtet mod en sten, – men hvem bliver forstemt for det? Dér spiller man bold, men bolden er en sten og falder nu og da ned på en næse, – men hvem græder for det? Og alt imellem løber man efter gammel skik om kap ned til Ugglevik-kilden og drikker, skønt man drypper af sved, af dens iskolde vand, – men hvem får lungebetændelse af det?

Enhver synger sin egen melodi uden at lade sig forstyrre af andre. En ung pige synger nok så net:

Hvarje mönster på min båga
af hans drag en teckning är,
och jag känner just hans plåga
i hvart styng jag våger der.
När mig ensligheten trycker,
kan en bok mig göra glad,
och jag i mitt sinne tycker
se hans namn på hvarje blad.

Men ganske nær ved hende og samtidig med hende synger en
bryggerkarl:

1.

Den jemt så full kan vara,
att ej han orkar opp,
han mycket ondt kan spara,
han sparer ock sin kropp.
Om honom kan man läsa:
I fröjd han städse bor,
han stöter ej sin näsa,
ej nöter sina skor.

Koret.

Ha-ha-ha, ej sin näsa,
ha-ha-ha, ej sina skor.

2.

Hvad bryr jag mig om flickor,
och om jag får en korg:
Jag akter den som stickor,
den gör mig ingen sorg.
När kärlekstokar lipa
som geten efter mnöl,
då rökar jag min pipa
och drickar mit glass öl.

Koret.

Ha-ha-ha-ha, min pipa,
ha-ha-ha, mitt glas öl.

Jeg nærmede mig den unge pige, som nylig sang, og kom derved forbi to piger, som var i ivrig samtale om deres madmødre.

"Har du i sinde at blive der længere end til november?"

"Blive længere hos sådant et galt fruentimmer – nej, så måtte jeg da være skabt som en hollænder ... Når bare hendes moppe gør, så hagler det med ørefigener omkring ørerne på mig ... Synes du, at det er retfærdigt? Og så kan du tænke dig, hendes mand er assessor i Svea Hofret!"

Den unge pige, som nylig havde sunget, sad ved siden af en ældre kone, der, efter hvad jeg senere fik at vide, var hendes moder; hun var en rigtig indtagende attenårs pige og syntes ganske hensunken i drømme, jeg takkede hende for sangen, men hun svarede ikke. Fra tid til anden fo'r hun i vejret og lyttede, som om hun ventede nogen.

"Er hun syg?" spurgte jeg madamen.

"Hjertesyg, skinsyg er hun," svarede denne tvært.

"Nå, er det så farligt?"

"Farligt! Hun er så forelsket i en gardist, som en mus i en ost; men Gud nåde den pige, som gifter sig med en simpel soldat. Får han sine fem og tyve slag henne på kasernen, så er konen sikker på sine halvtreds, når han kommer hjem."

"Ernst er ved livgarden til hest," ytrede nu endelig datteren, "og han er så god og rar!"

"Det synes musen også, at katten er, når den leger med den ... den synes, at det er så rart, gudbevares, at sådant et stort væsen som katten vil lege med sådant et lille kræ som den; men bedst som den synes og synes, så ligger den i gabet på den store legekammerat."

En ordstrid i nærheden af det sted, hvor jeg stod, bortdrog for en stund min opmærksomhed fra livgardistens kæreste.

"Hør, du, Hornberg," hørte jeg en arbejdsmand ytre til en anden, "hed du ikke sådan, inden du blev gift?"

"Skal det være morsomt," svarede den anden, "man siger ellers, at du skal være det dummeste asen, som har gået i et par sko!"

"Den, som har sagt det, han kendte ikke dig," vedblev spottefuglen.

Til svar lod Hornberg sin knyttede næve falde på sin uvens pande, der styrtede til jorden, som ramt af et lyn. Han tilføjede mundtlig: "Lidt, men velment, sagde vognmageren, han huggede næsen af smeden."

Den slagne var snart på benene igen, rede til at betale det modtagne tilbage med samme mønt, men nogle andre lagde sig

imellem og mæglede fred. Brændevinen havde endnu ikke fået gjort sin sidste runde, endnu var trefoldighedsnattens folkeliv gennemgående muntert og uskyldigt. Hist og her tændte man nu små håndlygter og jeg så sømænd klatre op i træerne for at gøre dem fast ved grenene.

"Der kommer han, der er han, der har vi den gale digter!" råbtes der pludselig fra alle kanter, og jeg så hele folkehoben skynde sig afsted i en og samme retning.

Snart efter viste der sig på scenen en ung, spinkel mand, temmelig kynisk både hvad klæder og fremtræden angik. Jeg kendte ham både af udseende og anseelse: det var en slags folkeskjald med store, men dårligt anvendte naturanlæg. Han var jøde, og hans navn var Jacobsson; de digte, han udgav, var forsynet med underskriften: *Jacobi filius*. Omgivet af folkesværmen, hvis yndling han var, åbnede han straks sluserne for sin uudtømmelige ordstrøm:

Här vråla ej oxar och qvigor,
här skråla blott drängar och pigor.
När lif är i jackor og kjortlar,
naturen vill sofva, den väna,
men får ej för folken, de fåna!

Skønt disse linjer just ikke var meget høflige imod tilhørerne, gav disse dog deres bifald til kende ved latter og bravoråb.

"Lad os få flere sange, dit fjols!" råbte en mand. "Kom med en snaps til ham!"

"Giv ham to, tre, fire!" råbte en anden, "jo flittigere edderkoppen spinder, desto flere fluer får han at se!"

Poeten vedblev:

Jag är en ros, utsprucken redan.

Gif mig en droppe dagg, och jag skall dofta sedan!

Der raketes nu flasker frem fra alle kanter, for alle vidste, hvad blomsten trængte til. En madam var endog så venlig at fylde og række ham et stort ølglas, fuldt af brændevin. Han greb det, løftede det i vejret og begyndte igen:

Om glaset, ja, om glaset vill jag sjunga,
ty glaset ligger ständigt på min tunga.

Derpå drak han det halvt ud og fortsatte:

Se glaset ljusets bana är,
ock ljusets alla färger bär.
Det är ju *gult*, når det af punschen glöder,
och *rött*, når det är fylt af drufvan röder,
grönt, når absinthen hällas i,
och *blått*, når Minken ser deri,
och *hvitt*, når det af brännvin år uppfriskadt,
men *grått*, når det är illa diskadt.

Så tømte han resten under en hurraråben, som vakte fuglene op af deres grønne pauluner og jog dem forskrækkede bort fra deres hjem.

"Han snakker om, at glasset er gråt, når det ikke er pudset godt," hørte jeg en pige ytre; "men han skulle bare vide, hvad en anden må slide. De folk, jeg tjener hos, har kun seks glas, hvori der næsten altid er vand; herskabet er nemlig meget omhyggelige for, at vi ikke skal blive forfaldne. Når der nu er fremmede, så skal de stakkels seks glas først bydes omkring med limonade til damerne, så ud i køkkenet for at skylles, så

skal de ind med toddy i til herrerne, så ud igen, og så ind igen engang endnu med øl eller æggeøl til aftensmaden ... Men nu er der kun fem tilbage, for det sjette slog jeg i stykker i går aftes."

"Lad os få Kragesangen! Kragesangen," råbtes der nu fra alle sider.

Jeg blev nu vidne til en kostelig scene: håndværkssvende, læredrenge og arbejdsfolk i et antal af mindst et par hundrede, mellem dem hist og her en eller anden madamme eller jomfru, samt med digteren i spidsen, begyndte nu at hoppe som krager, den ene bag efter den anden, under afsyngelse af Kragesangen, der sandsynligvis var forfattet af Jacobi filius, og hver gang forøgedes med ny vers. Jeg erindrer kun følgende:

1.

"Och grefven är präktig och stolt,
i stjernor och gyllene kolt
är road af rida och åka;
men tänk, om han hoppade kråka [Note 12](#)).

2.

Och prosten är treflig att ha,
han kraxar och himlar sig bra,
vill jemt på riksdagarne bråka;
men tänk, om han hoppade kråka.

3.

Och fröken är sipper och fin
och mjuker och lener som lin
vill jemt med löjtnanterna språka;
men tänk, om hon hoppada kråka."

Jeg stod netop i begreb med at følge krageflokken, da jeg så den unge pige, om hvem jeg nys har talt, løbe som en pil henimod udkanten af skoven og lidt efter komme tilbage, arm i arm med en ung statelig hestgardist, rigtig en type på en kavalerist.

"Ja min tøs," hørte jeg ham sige til hende, "for at se dit kønne ansigt i seks minutter døjer jeg gerne seks dages mørk arrest."

I det samme kom kragerne flyvende tilbage, hoppende som før, men skrålende med noget hæsere stemmer som følge af den voldsomme motion.

"Den blå fugl skal hoppe krage!" råbte en sømand, som denne gang i stedet for digteren anførte flokken, – ved synet af hestgardistens blå uniform.

"Ja! ja!" istemte de øvrige krager, "hestgardisten skal hoppe krage og hans pige også!"

Gardisten vendte dem ryggen og ville gå, men kragerne hoppede efter ham og den unge pige, dels leende, dels overøsende dem med de groveste skældsord. – Den lavere arbejdsklasse nærer altid en instinktmæssig modvilje mod militære, særligt mod livgarden til hest – væsentligt måske på grund af, at dette regiment nyder en så stor yndest hos det smukke køn. Det er måske bekendt, at hovedstadens simplere kvindemennesker betaler en hestgardist indtil fire og tyve skilling foruden fri fortæring, kun for at have fornøjelsen af hans selskab på en spadseretur på nogle timer søndag eftermiddag. Det er så morsomt at have en smuk uniform under armen og at høre sporerne klirre ved hvert skridt.

"Hør nu, godtfolk!" råbte den blå fugl til kragerne, "hvad man siger til mig, bryder jeg mig ikke mere om, end om en myg bed

mig; men den mund, som på ny åbner sig for et skældsord mod denne pige, den skal jeg lukke med en lås af slebet stål!"

Det var en ubetænksom ytring af soldaten, og jeg forudså med forfærdelse følgerne deraf. Alle kragerne stod op og påtog sig igen deres menneskelige skikkelse, men de blev ikke bedre for det.

"Tilbage!" vedblev gardisten med hånden på sabelfæstet; "for så sandt jeg har siddet på en hesteryg, skal jeg fæste jeres næser og øren til buskene, så at de skal komme til at se ud som hybenbuske, og jorden skal blive så rød, som om den var dækket med tyttebær!"

De mordskrig, som fra alle sider fulgte på denne opfordring, trængte gennem marv og ben. Jeg så efter digteren i den tanke, at han muligvis kunne besværgе stormen, men han syntes ikke at være der. Jeg kastede mig derfor selv ind i hoben for at stifte fred, inden det første slag blev slået, men jeg fik imod mig en flok på mindst tyve personer, der drev mig tilbage. Mens jeg retirerede baglæns, så jeg den kække, men uforsigtige livgardist, med en dragen sabel i den ene hånd og skeden i den anden, svinge sig omkring midt i den afsindige skare og beskrive en cirkel, som snart udvidedes alt efter forsvarets styrke og snart formindskedes i samme grad som den overfaldnes kræfter aftog. Lidt efter lidt blev kredsen mindre og mindre; endnu engang så jeg, hvorledes sablen og skeden lynede, rød af den gryende dag, måske også af blod, – derpå så jeg dem ikke mere. Urolig såvel over hans som over den unge piges skæbne, ville jeg på ny blande mig i den vilde hob, som nu jublede af glæde over at den havde besejret en enkelt mand;

men atter blev jeg drevet tilbage, blev forfulgt og måtte redde mig ved en hurtig flugt hen ad Roslagsvejen.

Jeg havde vel vanket omkring et par timer, da jeg besluttede mig til at gå hjem gennem Uggleviken.

I skovriderhuset fik jeg at vide, at en hestgardist om natten var blevet ført døende dertil og senere transporteret til Stockholm; men om pigens skæbne vidste man intet. Jeg gik videre og fandt næsten overalt folk liggende i buskadset.

"Du var rigtignok slemt tilkørt i nat," hørte jeg en håndværkssvend sige til sin kammerat, som lå ved siden af.

"Åja, såmænd!" svarede denne "det var de sidste syv snapse, som gjorde det af med mig."

Endelig kom jeg ned til Uggleviken. Solen strålede nu i sin fulde glans over den nu aldeles folketomme plads, og over alt så jeg spor af den forløbne nats glæde og strid; æggeskaller, tomme flasker, blomsterbuketter, hvorpå der var både dug og blod. Kun ved kilden fik jeg øje på en menneskelig skikkelse – det var hende, det var den ulykkelige elskerinde. Med hovedet hvilende på begge armene stirrede hun ned i kilden, grædende over sit blege billede der sitrede i vandet.

Jeg talte flere gange til hende, men forgæves. Ganske uventet hørte jeg nu ikke langt fra os følgende linjer:

"Dig jag helsar, o sol! Fast drucken af dagg, liksom jorden,
brinner jag likväl af törst. Himmel, hvar får jag en bäsk?"

Det var Jacobi filius, der rejste sig op fra en busk, under hvilken han sikkert havde tilbragt den sidste del af natten, og nu nærmede sig os, idet han gned sine øjne. Han betragtede den grædende pige med et alvorligt, medlidende blik, mens han trøstende kvad:

"Bättre han rycks ur din famn af tusende blodiga dödar,
än att han slits från ditt bröst utaf en gynnad rival."

Jeg syntes, at der ved disse ord fløj som en stråle af lys hen over pigens ansigt. Fandt hun måske et halmstrå at gribe i? Der er så meget andet end sorgen og savnet, der vokser hos mennesket, når nogen anden end døden fravrister ham, hvad han mest har elsket her på Jorden; der er egenkærligheden, som såres, misundelsen, som flammer op, men disse livets tidsler vokser ikke ved graven.

"Moder! min moder!" hørte jeg pigen råbe i det samme, og så hende derpå løbe fra kilden henimod nogle personer, der kom, og blandt dem var også hendes moder, der sikkert længe havde søgt hende.

Hon flyr till sin mor!
Då är faran ej stor,
hon flyr till det bästa
och det gör icke de flesta.

Således sang digteren, hvorefter han nærmede sig mig med et dybt buk og en anden sang:

Rik denna Djurgård är på vägar och lundar och värdshus;
vägen var alltid min säng, lunden dess omhänge är.
Men ingen krog der finns, hvars skylt bjuder skalden
välkommen;
kritan, fast hviter som snö, märkt mig med svartasta drag.
Himlen förlåter min skuld; men krögarn förlåter den
aldrig.
Derfor, min herre, jag ber: låna mig dalerna två!

Jeg gav ham to rigsdaler, som han henrykt kyssede og puttede i lommen, hvorefter han sluttede som følger:

Punktligt betalar jag dem, ej trotsande bysättningslagen, hälften ni får vid min död och hälften på yttersta dagen.

Derpå fjernede han sig med hurtige skridt, og jeg gik hjem.

På denne måde havde jeg tilbragt trefoldighedsnatten eller "flaneret", et ord, som vi har lånt fra det franske.

"At flanere er en videnskab," ytrer en bekendt forfatter et eller andet sted; "det er øjets gastronomi."

Det er dog ikke blot smilende, blomstrende egne, vort øje nyder; det støder også ofte på dyndet jord og sumpede moradser; men således er jo livet, og man må tage det onde med det gode.

Grønthandlersken

Allerede mens jeg gik i skole, lagde jeg mærke til en kone, der, tidligt og silde, sommer og vinter, sad ved "Röda Bodarna" og solgte grøntsager. Hvor strengt end vejret var, så forjog det hende dog aldrig fra den stol, hvorpå hun sad, eller fra det bord, hvorpå hun udbredte sit lager af rødder, persille, kålhoveder, frugt m.m. Når det regnede, slog hun en tyk bomuldsparaply op, der var tilstrækkelig stor til at beskytte hende og hendes bord, og om vinteren sad hun med fødderne i en balle, halvt fyldt med halm. Når alle de andre sælgekoner på torvet flygtede for den gennemtrængende nordenvind, blev madam Holm siddende på sin plads, varmende sine blåfrosne læber med en kop varm kaffe; andet så man hende sjældent nyde. Hun havde bedst at bestille af alle sælgekonerne og nød en vis anseelse i nabolaget for sin ærlighed og stræbsomhed, og – hvad der måske var det mærkværdigste – man hørte hende aldrig tale et ondt ord om nogen eller vredes på nogen. "Den, som vredes på sin næste," plejede hun at sige, "ligner den, som vil hugge andre, men hugger sig selv i fingeren, og det har man jo selv mest ondt af."

Madam Holm, der var blevet tidligt gift og nu var enke, havde et eneste barn, en datter, som i sin barndom og når vejret ikke var for slemt, sad på en skammel ved siden af moderens stol og læste i sin A.B.C., katekismus eller bibelhistorie, alt efter som hun skred frem i alder og visdom; senere kom hun til at gå i en såkaldt bedre skole; "det er opdragelsen, som gør mennesket til,

hvad det er," ytrede madam Holm, "og Gud bevare min datter fra at blive sælgekone!"

Forældre – de må så tilhøre hvilkensomhelst samfundsklasse – ønsker sjældent, at deres børn skal komme i samme livsstilling som de selv, for enhver anser sin levevej for den besværligste. Men sikkerligt havde madam Holm mere årsag end de fleste andre til at ønske, som hun gjorde.

Imidlertid voksede Emma op, blev en smuk, velvoksen pige og var på den tid, jeg her omtaler, henved tyve år.

"Er hun ikke sød og rar?" spurgte hendes moder mig en dag. "Det var netop en kone for Dem, herr Höglund ... Hun har gået et år i den russiske ministers køkken for at lære at lave mad, og så syr hun hatte hos Folckers, og lærer guldbroderi hos fru Nybom [Note 13](#)), og så kan hun fransk ... Kjoler kan hun også sy; denne kjole, jeg her har på, har hun syet, uden at hun engang har behøvet at tage mål, og så ... kan hun fransk ..."

Jeg afbrød den moderlige ordstrøm med en lykønskning, tilegnet både moder og datter, uden dog at gå nærmere ind på de øvrige punkter.

Nogle måneder efter fandt jeg til min store forbavselse madam Holm bleg og skælvende, skønt det var den varmeste sommerdag.

"Hvad er der dog i vejen i dag?" spurgte jeg.

"Hvad der er i vejen? Der er det i vejen, at jeg havde lyst til at springe i vandet med hele mit bord, skønt jeg har for halvtredsindstyve rigsdaler asparges på det ... Kender De den langbenede snushane, som bor deroppe?" tilføjede, hun, idet hun pegede på den øverste etage af det Keijserske hus.

"Mener De den unge toldassistent?" spurgte jeg, da jeg nu erindrede, at jeg ofte havde set denne købe frugt hos madam Holm, navnlig når hendes Emma var til stede.

"Ja så, nå han er toldassistent," svarede madammen, "og alligevel smugler han bekymring, sorg og død ind i hjertet på en stakkels moder, som i tyve år har slidt og slæbt for sit eneste barns lykke, slæbt som en hund både i storm og sne, og ærligt og redeligt betalt sine afgifter ... men jeg skal også ..."

I det samme kom der nogle kunder til og afbrød samtalen. Næste dag fik jeg imidlertid enden på historien at høre.

Toldassistent T** sad den påfølgende dag ved sit skrivebord, da døren åbnedes; madam Holm trådte ind, lukkede døren omhyggeligt af, og nærmede sig derpå skrivebordet.

"Nej, er det Dem, madam Holm!" udbrød T** noget forlegen. "De er hjerteligt velkommen! ... Når jeg dog blot havde en kop kaffe at byde Dem."

"Det er ikke kaffetid nu, I spirrevip, og forresten behøver I ikke at gøre Jer ulejlighed med at være artig; I havde nok hellere set, at det havde været datteren, det lam, i stedet for moderen, den ulvinde, som var kommet til Jer ... Men hør nu, gode herre! I må skrive dette her rent og så sætte Jeres navn under, og det uden vrøvl og krumbugter ... Det bør gå meget lettere end at bedrage en ung, uerfaren pige."

Papiret, som hun lagde på bordet, og hvis ordlyd jeg ikke nøje erindrer, indeholdt en forpligtelse for T** til at tage madam Holms datter til ægte og til straks at lade lyse for dem osv.

Toldassistenten blev naturligvis yderst forbløffet. Sælgekonens bestandig mere bistre udseende berøvede ham evnen til at tage det hele i spøg, selv om han virkelig havde haft

lyst dertil. Han begyndte derfor at undskylde sig så godt, som han kunne, og endte med at erklære, at han med sine små indtægter umuligt kunne tænke på at gifte sig.

"Det bliver min sag," svarede madammen roligt, "skriv I bare under."

"Men jeg kan da ikke leve af lutter grøntsager!" udbrød endelig den unge mand med komisk fortvivelse.

"Større kvæg end I har levet af dem," indvendte grønthandlersken; "men," tilføjede hun med en stemme, der blev mere og mere ulykkespående, "vil I se på det ur, der hænger dér, det mangler kun fem minutter i tolv, og hvis I ikke, før klokken har slået tolv, har skrevet under, så knækker jeg pandeskallen på jer med samme lethed, som en bonde knækker en valnøddeskal!"

Med disse ord tog hun en pistol op af hver kjolelomme og rettede dem begge mod toldassistentens hoved.

Det er ikke blot gratierne, men også furierne, der har kvindeskikkelse, og Emmas moder med de sammenbidte tænder, det kridhvide ansigt og med den mest urokkelige beslutning lysende ud af sine øjne, var i dette øjeblik et værdigt sidestykke til de tre søstre.

"Jeg ved godt, hvad min skæbne bliver, når jeg har dræbt Jer," vedblev hun; "men ingen moder vil derfor bryde staven over mig og Gud vil ikke lukke sin Himmel for mig af den grund."

Det er vanskeligt at vide, hvad der i dette øjeblik foregik i toldassistentens inderste. Var det frygt for, at grønthandlersken skulle iværksætte sin trussel? Var det måske agtelse for en moder, der intet skyede for at genoprette sit barns ære? Eller muligt en endnu ømmere følelse for den unge pige, hvis

kærlighed han kun havde vundet for at misbruge den? Eller måske alt dette forenet? Nok er det, han skrev under og overgav papiret i madam Holms hænder: "Så tag det da," råbte han næsten tilintetgjort, "og lær mig så den kunst at leve som gift med tre hundrede rigsdaler om året!"

"Jeg har sagt, at det bliver min sag," svarede sælgekonen, mens hun nøje gennemså papiret, "og jeg skal endda ikke tage de grøntsager i betragtning, som I nys rev mig i næsen ... Kom nu over til os i eftermiddag, skønt jeg rigtignok denne gang er hjemme, og tro så ikke, at De gør os en så forskrækkelig stor ære, for når jeg har ladet min datter lære at lave mad i den russiske ministers køkken, at sy hatte hos Folckers og lære guldbroderi hos fru Nybom og at tale fransk, ja fransk, min herre, så tænkte jeg mig rigtignok en svigersøn, der var lidt højere på strå end en toldassistent – men nu dermed basta!"

Efter disse ord gik hun sin vej. Toldassistenten satte sig tankefuld og mørk hen ved vinduet og så sukkende, hvorledes han vordende svigermoder med sædvanlig færdighed udstykkede sine urter og rødder på det velsignede Rödbotorv.

Følgen af dette optrin blev imidlertid, at sælgekone's datter tre uger efter blev viet til toldassistent T**.

Det var et rigtig flot bryllup, madam Holm gav sin datter. Det blev holdt i Gamla Barnhuskällaren, og politimester Olof af Wannqvist [Note 14](#)) fungerede i egen høje person som brudens forlover. Da han udbragte skålen for brudens moder, hørte jeg ham blandt andet ytre følgende:

"Når der på hvert af Stockholms torve blot fandtes en eneste kone som min gamle veninde madam Holm, så ville jeg bestemt kunne inddrage den halve politistyrke."

"Gud velsigne gamle Olle!" udbrød madam Holm med lydelig stemme og tørrede sine øjne på kjoleærmet.

Toldassistent T** fik ingen anledning til at angre denne forbindelse, for nogen tid derefter erholdt han på sin svigermoders forbøn og ved politimesterens indflydelse en ret lønnende ansættelse under Finansministeriet, foruden at madam Holm forsynede det unge pars husholdning med alt, hvad de behøvede og mere til.

Selv vedblev hun som før at drive sin forretning på det gamle torv. Hver aften kiggede hun indenfor hos datteren for at se, om der ikke skulle mangle noget, og for et øjeblik at vugge sin sin dattersøn; hun hjalp til med madlavningen, når der var fremmede, men var yderst bange for at genere; "hver stand for sig," plejede hun at sige; hun anså det for givet, at den unge frue, når der var en eller anden festlighed, burde tage imod og sidde i sofaen. Hun lagde stundom øret til nøglehullet for at høre sin datters stemme og det gav et sæt i hende af glæde, når hun opsnappede noget af det "franske", som hun var så forgabet i.

"Ingen ting har jeg selv lært," sagde hun, "men derfor kan jeg godt forstå, hvor lykkelig den må være, som har fået en ordentlig opdragelse."

Nogle år derefter døde madam Holm til virkelig sorg og savn for Rödbotorvet og for hele nabolaget deromkring.

"Holm var dog den bedste af os allesammen!" sagde de andre sælgekoner, og hele færgetrappen genlød af lovprisninger over hende.

Hendes begravelse fejredes med stor stads, og "gamle Olle" hædrede den ved sin nærværelse i fuld uniform og med en stor

stjerne på brystet, hvad der vakte stor opmærksomhed og ikke lidt bidrog til endnu mere at hæve den afdøde. Menighedens præst, Franzén [Note 15](#)) holdt ved hendes grav en tale, hvoraf jeg erindrer følgende:

"Når et menneske, født og opfostret i fattigdommens hytte og uden anden vejledning end sin naturlige forstand og sit hjerte, der er opfyldt af Guds hellige ord, vandrer sin vej gennem livet ærligt og trofast og uden at lade sig lokke af fristelser, for hvilke selv de bedste falder: da bliver et sådant menneske et lysende eksempel for sine lige, for det er det mest tro billede af ydmyghedens og forsagelsens guddom."

Som vi ved, var det rigtignok meget nær ved, at hun var kommet til at gøre et vel stort skridt bort fra den vej, som hun ellers fulgte så trolig; men den gang var hun også, efter sit eget udtryk, en "ulvinde", men en ulvinde, der havde en unge at redde eller hævne.

Iversen skal brænde!

En eftermiddag hen på sommeren kom der en præst ind på kontoret og bestilte en vogn, der skulle køre ham til sindssygeanstalten ved Danvik. Det var en køn, midaldrende mand, høj af vækst, og at dømme efter hans tale og solbrændte ansigt måtte han være fra landet. Jeg tiltalte ham "herr provst", og han syntes at være vant til denne titel. Han ønskede helst en enspændervogn, da en sådan var billigere, og heri kunne jeg også tjene ham.

Da jeg længe havde ønsket at bese dette hjem for den bitreste af livets ulykker, tilbød jeg selv at køre for ham, og det lod til, at han med glæde modtog mit tilbud.

Vi kørte, men der veksledes ikke mange ord imellem os, og jo mere vi nærmede os Danviken, desto mere indesluttet og tavs blev den rejsende. Endelig nåede vi dertil, fik den nødvendige adgangstilladelse og gik så til fods ad den vej, der førte op ad bjerget til sindssygeanstalten.

Man kommer ind i en af de øverste etager, når man fra gården træder ind i sygehuset, og det er også ud til denne, at disse etager har deres vinduer, for huset, der er bygget på klippeskråningen, følger denne nedad, indtil den mødes og beskylles af havets urolige bølger. Man har følgelig flere smalle trapper at stige nedad, flere mørke korridorer at gå igennem, inden man kommer til de første eller nederste etager, der har udsigt til søen; i disse bor de mest afsindige, således som det jo også ofte er tilfældet i den såkaldte kloge verden.

Jo dybere man kommer ned, desto dybere bliver også elendigheden, desto vildere hylene fra cellerne, desto uhyggeligere bliver ansigterne, som grinende kigger ud gennem åbningerne i dørene.

Det er en virkelig nedstigning til de fordømtes boliger. Bygningen må forekomme enhver, selv om man ikke kendte dens bestemmelse, uhyggelig og mørk, som den ligger dér, udsat for bølgenes vilde brusen og nordenvindens skarpe pust, og udelukket fra sydens varmere luft, fra solens oplivende stråler ved det bjerg, op ad hvilket den er bygget. Der kunne vel næppe vælges nogen mindre passende bygning i et sådant øjemed.

Dette er den første indvending, der kunne gøres mod denne anstalt; adskillige andre forbyder pladsen os her at komme nærmere ind på, som f. eks. at de ulykkelige, i stedet for at plejes som patienter, behandles som de værste forbrydere; at der ikke findes det mindste tegn til adspredelse ved passende arbejde og endnu mindre til nogen opmuntring ved oplivende tidsfordriv; at kosten er så ussel, som tænkes kan osv. Danviks sindssygeanstalt er med ét ord en skamplet på Stockholms civiliserede samfund, og uforklarligt er det, at hele generationer under deres fremadskriden på dannelsens og oplysningens bane så længe har kunnet se på og finde sig i sådanne tilstande [Note 16](#).

Da min gejstlige ledsager og jeg havde gennemstrejft de nederste huler, besøgte vi de øverste værelser, som husede betalende vanvittige af de bedrestillede samfundsklasser. I et af dem sad der en urmager, som viste os en urskive.

"Er det ikke en herlig opfindelse!" ytrede han til os, "hidtil troede man, at tiden beherskede alt, men jeg har vist, hvorledes man behersker tiden; se blot på skiven her! Den lidende klager over, at tiden går for langsomt, men hvad gør jeg? Jeg drejer ganske simpelt viseren en gang rundt og slår således i en håndevending hele tolv timer ihjel. Nu er den otte om morgenen, men, en, to tre! er den otte om aftenen, ikke sandt? ... For den lykkelige derimod synes tiden at gå for hurtigt; men hvad gør vi så? Jeg drejer ganske simpelt viseren en gang tilbage. For et sekund siden var det aften, nu er det morgen igen! Det er mærkeligt, at alverdens vise ikke har kunnet finde på det!"

"Men," indvendte jeg, "kan De på et øjeblik gøre et barn til en gammel mand, og lige så hurtigt forvandle en gammel mand til et barn?"

"Endnu ikke," svarede han, "men det skal blive genstand for en senere undersøgelse, som ganske sikkert vil krones med held, eftersom den helt og holdent hviler på det foregående. Kom herhen i morgen, så skal De se, at også det spørgsmål er løst."

"Er De død eller levende?" spurgte en anden stakkel mig; han blev kaldt "Magisteren" og har sandsynligvis været en studeret mand.

"Levende," svarede jeg.

"Bevis det! ... det kan De ikke," tilføjede han straks, idet han sparede mig svaret, "De tror, at De er levende, fordi De kan gå med fødderne, svinge med armene og ånde med lungerne, men De tager fejl! Båden går hurtigere end De, vandhjulet svinger raskere end De, og blæsebælgen ånder stærkere end De, men

vover De derfor at påstå, at vandhjulet og blæsebælgen er levende væsener? ... Nej, død er De, og døde er alle."

"Men hvem er da levende?" spurgte jeg.

"Jeg," svarede den afsindige, "jeg er den eneste levende i verden."

"Hvorledes vil De bevise mig det?" spurgte jeg.

"Herre Gud! Den, der ser, at alle andre er døde, må da vel selv være levende," ytrede han med et smil, der tydede på den højeste grad af tilfredshed med sig selv og medynk med andre.

Man skulle næsten tro, at de afsindige er lykkeligere end vi andre mennesker. Ligesom de, har også vi vore fikse idéer; men sjældent forstyrres de i deres, mens vi næsten altid forstyrres i vore. Dette gælder naturligvis kun dem, som uafbrudt er under indflydelse af deres fikse idé; men for dem, og af dem er der flest – der har deres lyse øjeblikke, (*lucida intervalla*), i hvilke de er fuldt på det rene med deres ulykke, må tilstanden være forfærdelig, når den ikke på en eller anden måde mildnes af den menneskelige deltagelse. Det er også netop disse *lucida intervalla* som fremfor alt påkalder menneskekærlighedens og lægekunstens forenede anstrengelser. For velvillige bestræbelser, der benyttede sig af denne hvile efter en nys overstået storm, ville det mangen en gang ved trøstende ord og sysselsættelse, lempet efter patientens evne, kunne lykkes at hindre, eller i det mindste til en begyndelse forhale ondets tilbagevenden. Men i det sted så jeg, hvorledes nogle af disse stakler, skønt de da var aldeles rolige, endnu bar de spændetrøjer, som man havde givet dem på, da de var rasende. Jeg hørte dem nu beklage sig bittert over en straf, hvis årsag de

naturligvis ikke kunne fatte. Deres *lucida intervalla* blev et plus mere i deres elendighed.

"Gør mig den tjeneste at spørge, hvor frøken Alm sidder," hviskede provsten mig i øret.

Jeg spurgte forstanderinden, der ledsagede os, og hun førte os til et værelse i samme korridor.

Jeg trådte ind i kammeret. Provsten blev stående udenfor, men da døren stod på klem, kunne han desuagtet se hovedpersonen i cellen.

"Iversen skal brænde! Iversen skal brænde!" lød en kvindes ensformige stemme imod os.

Den, som ytrede disse ord, var en kvinde på knap tredive år; hun stod midt på gulvet og stirrede på en og samme plet på væggen. Skumringen hindrede mig i at opfange alle hendes ansigtstræk, men skønt blege og afmagrede forekom de mig ikke modbydelige.

Jeg rettede nogle spørgsmål til hende, men på dem alle fulgte der stadig det samme svar, uden at hun forandrede stilling:

"Iversen skal brænde! Iversen skal brænde!"

"Nu har hun stået omtrent ti år på det samme sted," oplyste forstanderinden, "og andre ord end disse har man aldrig hørt fra hende."

Nysgerrig efter at få noget at vide om denne kvinde, bad jeg forstanderinden meddele mig, hvad hun vidste. Jeg fik da følgende oplysninger:

Frøken Alm var datter af en for ti år siden afdød præst; sognets beboere, der interesserede sig meget for datteren, havde da tilbudt kapellanen, hvis navn var Iversen, pastoratet, imod at han giftede sig med datteren. Kapellanen havde lovet

dette og også fået kaldet, men havde ikke desto mindre giftet sig med en anden, hvilket havde haft til følge, at den forladte kom på sindssygeanstalten.

"Altså ulykkelig kærlighed," sukkede jeg, da forstanderinden havde endt sin beretning, og jeg hørte et dybt suk fra døren besvare mit.

"Ak," svarede forstanderinden, "de fleste kvinder, som sidder her, er blevet ført herind af ulykkelig kærlighed."

Således forholder det sig virkelig. Visse kvinder river, når de ser sig forladte, deres medbejlerske ud af elskerens arme og dræber hende, hvorefter de flygter, enten op på skafottet eller ned i graven.

Der ligger unægtelig i deres brøde en vis ophøjet lidenskab, som indvirker på den menneskelige retfærdighed.

Der gives andre kvinder, som lider i stilhed, som dør uden at glemme, men tilgivende indtil det sidste åndedræt. Dette er den sande uegennyttige kærlighed, den stolte kærlighed, som lever af sit hjertes sår og til sidst dør af det.

Men der findes også dem, som hverken ejer de førstes evne til at døve deres sorg gennem hævn, eller de sidstes evne til at lutre den ved resignation og forsoning, men i stedet overgiver sig til fortvivlelsens furier, som svinger omkring med deres ofre, indtil de til sidst efterlader dem på gulvet i en sindssygeanstalts celle, uden bevidsthed om noget som helst undtagen deres egen håbløse elendighed.

Det var blevet den stakkels præstedatters skæbne, og idet jeg beklagede hende, tænkte jeg også på ham, som havde været årsagen til hendes ulykke. Jeg vendte mig instinktmæssigt om imod døren, uden for hvilken jeg havde forladt præsten. Da jeg

ikke mere så noget til ham, gik jeg ud og fandt ham stående længst borte i korridoren med ryggen imod mig og begge hænder for ansigtet.

"Iversen skal brænde!" lød det på ny, skønt noget svagere, fra den nu tillukkede celle.

Det gav et sæt i præsten, og han skyndte sig ned ad trappen og ned i gården, hvor vi atter traf hinanden.

"Lad os nu komme afsted!" sagde han med lav stemme og skyndte sig hen imod porten.

Netop som vi gik gennem denne, råbte en af de afsindige, som spadserede i gården, til os: "Verden er kun en samling af skælmene og dårer ... Hils de første fra de sidste! ... Det var ikke så tosset sagt, vel?!"

Porten blev aflåst efter os, og jeg trak vejret dybt. Min ledsager sagde ikke et ord hele vejen, og på Norrbro steg han ud af vognen, betalte og gik.

Jeg har aldrig set ham siden; han havde ikke sagt mig sit navn, men jeg kunne næsten gætte mig til det.

Nogle år derefter mødte jeg på Rödbotorvet den samme forstanderinde på Danviks sindssygeanstalt, som ved den før omtalte lejlighed havde fulgt med gennem cellerne, og jeg spurgte hende om tilstanden derude, særlig om de personer, jeg havde talt med.

Både urmageren og magisteren var gået al kødets gang, der er den samme for dåren som for den vise.

"Og den stakkels frøken," spurgte jeg, "hende med sit uhyggelige: 'Iversen skal brænde!', som endnu lyder i mine øren?"

"Hun forlod for omtrent et halvt år siden sindssygeanstalten, fuldkommen rask, til lægernes og alle andres store forbavselse," svarede forstanderinden; "men hvad der vakte endnu større forbavselse, var den hændelse, som var forbundet med, ja endog anses for at være årsagen til hendes helbredelse."

"Hvad var det for en hændelse?"

"At samme nat, ja samme time, som frøken Alm på Danviken fik sin forstand igen, nedbrændte provst Iversens præstegård, og provsten selv, som havde sit soveværelse i øverste etage, indebrændte."

Nu erindrede jeg nok, at jeg for ikke lang tid siden i aviserne havde set denne brand omtalt, uden at jeg havde skænket den nogen større opmærksomhed end den, der i reglen fæstes ved sørgelige tildragelser, som overgår personer, der er en ubekendte.

"Ved sin afrejse," vedblev forstanderinden, "ytrede frøken Alm til mig: "nu begiver jeg mig til den stakkels Iversens familie for at hellige resten af mine dage til hans efterladte, uskyldige børn"."

Den lille båds historie

I den samme del af byen, hvor vognmandsforretningen er, ligger også Klara sogns fattighus, på hjørnet af Södra Kyrkogatan og Röda Bodarne.

Blandt de henved to hundrede fattiglemmer, som dér har deres livsophold, havde jeg i længere tid særlig fæstet min opmærksomhed på en gammel kone, som om sommeren hver dag hinkede forbi vor port og drejede om på hjørnet af Vestra Kyrkogatan.

Hun støttede sig på en krykke under den venstre arm samt på en stok, som hun holdt i den højre hånd. Hun så ud til at være over de halvfjerds, men over hendes ansigt hvilede der noget, som man sjældent finder hos en alderdom i armod, nemlig udtrykket af den inderligste tilfredshed med livet, fuldstændig forsoning med en skæbne, som dog må forekomme enhver så hård. Aldrig så jeg hende tigge, som alle de andre fra fattighuset gjorde og absolut må gøre, for med en eller højst to rigsdaler om måneden – og mere havde ingen af dem – kan man ikke friste livet. Det er i sandhed et fuldstændigt ihjelsultningssystem, som konsekvent følges af vore fattigforsørgelsesanstalter.

"Hvorledes går det i dag, gamle?" spurgte jeg hende i reglen, når jeg stod i porten og så hende gå forbi.

"Rigtig godt, go'e herre," svarede hun, "og Gud velsigne Dem, fordi De taler så venligt til mig gamle kone," tilføjede hun altid og så på mig med et blik, der var så rent og uskyldigt som et barns.

I begyndelsen gav jeg hende altid en skilling, men det var med synlig tøven, at hun rakte sin magre hånd frem, og når hun tog mod skillingen, fløj der en let rødme over hendes afmagrede ansigt; det forekom mig, som om hun modtog, hvad jeg gav hende, alene for ikke at gøre mig forlegen – thi forlegen bliver man naturligvis, når man er bedre stillet og trangen og nøden dog ikke vil modtage ens hjælp.

Det endte med, at hun gik forbi vor port i noget længere afstand end sædvanlig, sandsynligvis for at undgå at modtage min almisse.

"Vis aldrig nogen en tjeneste, som man ikke forlanger af dig," er ganske vist en gammel leveregel, men fattigdommen plejer sjældent at være så nøjeregnende, og jeg var næsten lidt ærgerlig på den gamle for hendes ømfindtlighed.

En efterårsdag så jeg hende stå midt ude på torvet med øjnene fæstede på en genstand, der lå på gaden; hun bestræbte sig flere gange for at tage den op, men stadig forgæves. Jeg nærmede mig for at hjælpe hende, men i det samme løb der en gadedreng forbi; han tog det op, der lå ved den gamles fødder, og var ved at løbe bort med det, da jeg i rette tid fik fat i armen på ham og holdt ham tilbage.

"Hvad var det, du tog?" spurgte jeg drengen.

"Bare dette her," svarede han, og viste mig det simpleste stykke legetøj, som tænkes kan: et stykke bark i form af en båd.

"Er det din?" spurgte jeg drengen.

"Ak nej, det er min!" udbrød den gamle med en stemme, der gik til hjertet, "det er min, jeg tabte den her for et øjeblik siden!"

Jeg tog den lille båd fra drengen og gav den til den stakkels gamle kone, som skælvede over hele kroppen og sikkert var

faldet hvis jeg ikke havde støttet hende. Med besvær lykkedes det mig at få hende ind i vor gård og ind på kontoret, hvor jeg satte hende på en stol, for at lade hende få tid til at sunde sig. Hendes ansigt røbede endnu den dybeste smerte, og tårerne syntes at være stivnede på hendes kinder; hun vendte sit ansigt fra mig ligesom for at dølge, hvad der foregik i hendes indre, og som hendes ansigt havde forrådt.

Smerten har sin religion og tårerne har deres undseelse.

Langt om længe havde hun fattet sig. Den angst, hun havde udstået for at miste noget, der var hende dyrebart, måtte lidt efter lidt vige for glæden over at have fået det igen, og hun kyssede den lille båd, trykkede den til sit bryst og kyssede derefter, inden jeg kunne hindre det, mine hænder. Den halvfjerdsindstyveårige gamle kone jublede som et syvårs barn; aldrig før eller senere har jeg i så gamle øjne set så megen barnlighed.

Hvad var da den lille båd af bark for hende? Hvilke minder knyttede der sig vel til dette ubetydelige stykke legetøj, som syntes at være hendes alt her i livet?

Endelig fik jeg svaret på disse spørgsmål ved, hvad hun meddelte mig om sit tidligere liv.

Den gamle havde i sin tid været kokkepige eller husholderske i adskillige bedre huse, og køkkenet havde følgelig været hendes virkekreds i over de to tredjedele af hendes liv. Køkkenet, hvorpå mange sætter så overordentlig stor pris, er ikke desto mindre ofte et Helvede for kokkepigen; det er en evig ild, men herskeren eller herskerinden dér, kokken eller kokkepigen, er den, der har det allerhedest og lider de værste kvaler – altså ganske forskelligt fra, hvad Dante har udmalet for os og heller

ikke så ganske i overensstemmelse med, hvad man kan høre de omrejsende bodsprædikanter prædike for deres tilhørere.

En god kok eller kokkepige nyder for øvrigt ikke på langt nær den anseelse, som de virkelig fortjener, og det uagtet den vigtigste og nødvendigste del af kemien er dem betroet. Stor er Berzelius [Note 17](#)), men hvem gider smage hans supper!

"Jeg tjente nogle år hos en grevelig familie," fortalte den gamle blandt andet, "og tit og mange gange sagde greven til mig: 'i dag, jomfru, er maden superb!' Men noget efter blev jeg kaldt op til Hendes Nåde for at gøre rede for, hvor mange æg, hvor meget smør og sukker der var gået til. 'Det er ikke muligt, kære jomfru,' sagde hun, 'at der kan være gået en hel snes æg og næsten et pund smør med til en middag for os få personer' – og så lod hun mig gå i unåde. En anden dag skændte greven på mig, fordi maden havde været miserabel; men da sagde jeg til ham, at jeg ikke turde bruge så mange æg og så meget smør, som det var nødvendigt; det syntes grevinden ikke om. Så blev jeg på ny kaldt op til Hendes Nåde og måtte høre bebrejdelser, fordi jeg ikke kunne lave godt af lidt.

For nu at tilfredsstille dem begge og slippe for at høre noget, blev jeg ofte nødt til at angribe min egen lille løn, og så fik jeg berømmelse som en ypperlig husholderske; men i hele to år havde jeg ikke råd til at købe mig en ny kjole eller et par nye sko; men det er ikke rigtigt af mig at tale ilde om dem, de var jo gode og velvillige imod mig; hvor mange må ikke trælle her i verden, uden nogensinde at høre et eneste venligt, opmuntrende ord."

"Men hårdt må det være," bemærkede jeg, "når man i sine dage har haft så godt at spise og drikke, så at måtte sulte, når

man bliver gammel, hvad der jo ofte er tilfældet med de stakkels gamle husholdersker."

"Når man står over maden, har man aldrig appetit," svarede den gamle kokkepige; "men appetitten kommer jo, når man ikke mere har noget at spise ... Ja vist er det hårdt, go'e herre!"

"Og dog vil De hverken tigge eller tage imod, hvad man byder Dem," ytrede jeg.

"Hvor svagelig og bedrøvelig jeg end er i verdens øjne," svarede den gamle, "så vil jeg dog ikke være det i mine egne. Jeg bilder mig ind, at jeg intet behøver, og De kan selv se, hvad indbildningen gør; jeg var femogtresindstyve år, da jeg kom på Klara fattighus, og nu har jeg dog nået de femoghalvfjerds," tilføjede hun med et smil.

Jeg har ligesom alle andre været henrykt over at se smil på lilje- og rosenansigter; men for dette smil på et ansigt, der kun var skind og ben, bøjede jeg uvilkårligt mit hoved. En armød, som i sit femoghalvfjerdsindstyvende år smiler af sin skæbne – hvilket forbillede, eller rettere hvilken skærende kontrast til den misfornøjelse, som rynker panden midt i overflod og vellevned.

"Men den lille barkbåd?" spurgte jeg efter nogle øjeblikkes tavshed, og naturligvis spørger læseren ligeså. Tålmodighed! Jeg fik også den historie at høre.

Den gamle kone, der nu var på fattighuset, havde, inden hun blev kokkepige, været barnepige hos en borgerlig familie, som beboede et hus nede ved Klarasø.

I ti år værnede hun med eksemplarisk omhu og kærlighed om de børn, som blev hende betroet. Næsten hvert år var der kommet et nyt til, men desuagtet forstod hun at passe på dem allesammen. Et af dem, en dreng på tre år, var særlig hendes

yndling, måske nærmest fordi moderen holdt mindst af dette barn, som havde rødt hår – noget, der ikke faldt i hendes smag; alle de andre havde sort hår, og følgelig var den rødhårede den grimme ælling i flokken.

Den lille rødhårede holdt meget af at lege nede ved stranden og havde stor fornøjelse af den lille barkbåd, som hans gode pige havde lavet til ham. Den lille skibsreder ville tit gå ombord på sit fartøj, men pigen, som havde et vagtsomt øje, hindrede ham altid deri og gav ham i stedet en lang tråd, så at han med denne kunne føre sin båd, hvorhen han ville, idet hun søgte at gøre ham begribeligt, at der udkrævedes langt større kunst til at føre et fartøj end til at sejle på det, ja ofte større end til at være ejer af et sådant.

Men en varm sommerdag hændte det, at den stakkels pige, som to nætter i rad havde stået ved vaskeballen, faldt i søvn nede ved stranden. Da hun vågnede, fandt hun ganske vist endnu den lille båd flydende på vandet, men hendes yndling, den lille skibsreder, var ikke mere til at øjne. Han havde sandsynligvis, benyttende sig af tilfældet, søgt at gå ombord på sit lille barkskib og var da, hurtigt og uden at behøve et fartøj, kommet ind i den havn, hvorhen alle sejlere når, lidt før eller lidt senere.

Forældrenes sorg kunne ikke sammenlignes med den stakkels barnepiges; hun blev imidlertid straks jaget bort og fik næppe tid til at medtage sin lille bylt med klæder, mellem hvilke hun omhyggeligt havde gemt den lille barkbåd, som hun siden havde bevaret i mere end et halvt hundrede år.

"Hvad trøst kan denne lille båd da skaffe Dem?" spurgte jeg hende, da hun havde endt sin fortælling.

"Så ofte mine svage kræfter tillader det, går jeg med min lille drengs båd ned til stranden, hvor han druknede, og sætter den i søen; det forekommer mig da, at jeg i bølgernes slag hører min lille drengs passiarene, og når solen skinner på vandet, tror jeg at se hans flagrende, guldgule hår. Det er, som om han endnu levede og legede ved stranden, løb omkring og rykkede mig i kjolen og bad mig sejle med ham; så beder han mig ..."

Den gamle tav og holdt hånden for øjnene.

"Så beder han ...," gentog jeg sagte.

"Beder mig ikke blive vred, fordi han løb sin vej," sagde hun med nogen anstrengelse, "og beder mig, ifald han ikke skulle komme tilbage, at passe på hans båd og gemme den til ... vi atter engang mødes ..."

Hun tav på ny, og dermed er den simple historie forbi. Den gamle kone døde nogle år efter, og ifølge hendes ønske fulgte den lille barkbåd hende i graven.

"Alderdom og fattigdom er ikke så meget at beklage, som man tror," sagde hun en dag til mig, da hun lå på sit yderste; "for de gamle dør uden smerter, og de fattige savner ikke den verden, de forlader."

Bo Jonson Grip

Vi havde en tid en karl, der hed Nils Ersson, søn af en husmand under Djursholms gods. Da han blev fæstet, sagde hans moder, en from gammel kone, til mig: "Go'e herre, I må passe godt på Nils! Der er just ikke noget ondt i ham; men han er blot så forskrækkeligt dum." Det kan man da ikke sige "blot" til, tænkte jeg, for at være "forskækkeligt dum" er da næsten det værste, som kan hænde et menneske.

Nils Ersson retfærdiggjorde da også fuldtud den omtale, der var blevet ham til del. Når han var overladt til sig selv, gjorde han hverken ondt eller godt; han var stedse rede til alt og voldgiven alle og enhver. Det beroede blot på, hvem der i øjeblikket havde hånd i hanke med ham.

En gammel, særdeles gudfrygtig pige, der boede i samme gård, og til hvem moderen også havde anbefalet ham, tog Nils med sig i kirke første søndag, han var i Stockholm. Han syntes meget opbygget under hele højmesse gudstjenesten og snøftede og græd stærkere end hele den kvindelige forsamling. Han var også med til aftensangen og overværede denne under samme dybe rørelse. Den gamle pige blev så indtaget af hans andagt, at hun, da de var kommet hjem fra kirken, bød ham op til sig, trakteredede ham med to kopper kaffe og en halv snes peberkager og til sidst med endnu en prædiken, som hun læste op af en gammel huspostille. Da han gik, var hans øjne røde af den megen gråd.

Da nu Nils var kommet ned i karlekammeret, fik kammeraterne ham med til et slag trekort, et spil, der er meget

almindeligt blandt de lavere klasser af folket, og en pægl brændevin, noget, der er endnu almindeligere. Spillet og sviren endte med slagsmål, hvori der vankede både røde og blå øjne, og i hvilket den gudfrygtige Nils udmærkede sig som den uregerligste og vildeste af dem alle sammen.

Jeg måtte selv ind for at tale dem til rette, hvorefter jeg tog Nils afsides og foreholdt ham hans opførsel. Han græd som et barn, lovede bod og bedring, men en halv time derefter måtte jeg skynde mig ned i stalden for at tage et fjerdingkar havre fra ham, som en anden af karlene havde overtalt ham til at tage for dermed at tilbytte sig brændevin hos en høker i nabolaget. Han syntes imidlertid ikke at kunne forstå, at det var en ulovlig handling, han havde været ved at begå.

Han var med ét ord et viljeløst redskab for enhver, der ville benytte ham til nytte eller skade.

Til sidst blev det mig lovligt besværligt at passe på ham, således som moderen havde bedt mig om, og den gamle, gudfrygtige pige blev snart så forskrækket for ham, at hun en tid lang troede, at det var Djævelen selv, hun havde haft med i kirke og derpå trakteret med kaffe og peberkager.

En anden aften hen på efteråret kom en af karlene ned til mig og beklagede sig bittert over, at Nils Ersson havde taget "en herre" med op på deres kammer. Denne "herre" havde først taget hans penge i falskt spil og derpå slået ham, da han havde opdaget sammenhængen og ville have sine penge tilbage. Jeg fulgte med karlen op på kammeret for at se, hvad det kunne være for en "herre", som spillede kort med vognmandskarle.

Jeg så da ved skinnet af et talglys en person, som var ret velklædt, og i det hele taget så ganske anstændig ud; han havde

et stærkt rødt, tykt hår, der imidlertid sad så besynderligt, at det lignede en paryk; forresten var han høj og overordentlig kraftigt bygget og havde et par livligt spillende øjne, men han lod ikke til at have videre lyst til at se op med dem. Der var noget ved denne person, som uvilkaarligt ville have vakt min mistanke, selv om jeg ikke havde truffet ham i dette selskab og under disse omstændigheder.

På mit spørgsmål, hvem han var, og hvad han havde at gøre i karlekammeret, svarede han ganske simpelt, at det kom ikke mig ved, og da jeg derpå lige så simpelt bad ham om at gå sin vej, lo han mig lige op i ansigtet.

Jeg åbnede døren på vid gab og vendte mig derpå til Nils Ersson, som med sit sædvanlige intelligente udtryk i ansigtet stod og gloede på os.

"Eftersom det er dig, der har haft den fyr med," sagde jeg til ham, "så er det også bedst, at du sørger for, at han kommer herfra og det i en fart!"

Nils adlød mig straks uden indvendinger, gik hen til sin gæst og bad ham om at gå, men denne tog ikke mindste notits af ham.

"Dersom han ikke går godvilligt," vedblev jeg, "må du hjælpe ham ned ad trapperne!"

Nils, som var en stærk krabat, tog lydig sin gæst ved den ene arm med den højre hånd og pegede mod døren med den venstre.

"Du er et fæ, min dreng," ytrede gæsten, "gå du hellere hen og læg dig!"

Nils slap sit tag og kastede sig øjeblikkelig, så lang han var, på sengen; han adlød altid den, som sidst havde befalet ham

noget.

"Nå, så bliver jeg nok nødt til selv at vise jer vejen ned ad trappen," sagde jeg, idet jeg nærmede mig den uforskammede fremmede.

"Men jeg skal vise jer vejen til Helvede," svarede denne, "hvis I gør et eneste skridt hen imod mig."

Jeg så nu den rødhårede stikke den højre hånd ind mellem frakken og vesten, som om han ville trække et våben frem.

I samme øjeblik kom den karl tilbage, som nylig havde klaget over sit tab i spillet.

"Skynd dig," hviskede jeg ham i øret, "og løb hen på torvet efter politi, eller hvem du først kan få fat i."

Karlen løb.

"Nu passer det mig selv at gå," sagde den fremmede, som sikkert havde opfattet meningen med min hvisken og formodentlig havde sine gode grunde til ikke at blive længere.

"Men nu passer det mig bedst, at I bliver her," sagde jeg, stillede mig hen foran døren og greb en stol, rede til angreb eller forsvar, alt efter omstændighederne.

Men inden jeg havde fået det sidste ord udtalt, styrtede den rødhårede imod mig med dragen kniv og det med en sådan hurtighed og styrke, at jeg øjeblikkelig blev kastet til side og kun havde stolen, som jeg parerede med, at takke for, at jeg ikke fik kniven lige i brystet.

Jeg kom dog straks til mig selv igen, indhentede flygtningen på trappen og traf ham med stolen i ryggen, så han faldt hovedkulds ned ad trappen; men inden jeg kunne nå at kaste mig over ham for at søge at holde ham fast, var han på benene igen, ilede som en hind hen over gården, ud på gaden, hvor han

forsvandt i mørket, uden at jeg kunne se, i hvilken retning han løb.

Straks efter kom betjentene, fulgt af en hel del nysgerrige. Med få ord fortalte jeg, hvad der var passeret.

"Det var bestemt ham!" udbrød en af betjentene; "hvad vej løb han?"

Da jeg ikke kunne give ham oplysning herom, delte han sin styrke i to afdelinger, der nu begav sig på vej i forskellig retning; jeg gik selv med den ene afdeling, men vor søgen var resultatløs.

"Hvem tror De, det var?" spurgte jeg betjenten, da vi havde opgivet jagten.

"En, der er lige så moden til galgen som en ti punnds gedde til gryden," svarede betjenten; "det har bestemt været Bo Jonson Grip, skønt han havde en rød paryk på ved denne lejlighed."

Denne berygtede og over alt efterlyste stortyv hed egentlig kun Jonson, men da han havde stået i en bod i en lille by, og dér begyndt sin bane med at gribe vel dybt i skuffen, så havde han fået det i den svenske historie bekendte navn Bo Jonson Grip [Note 18](#).

Nils Ersson blev derpå taget i forhør, men han vidste ikke andet om forbryderen, end at han nogle gange var truffet sammen med ham på en kro, og at han da havde opgivet et andet navn. Nils' bekendte dumhed reddede ham denne gang fra flere ubehagelige følger af det uheldige bekendtskab.

Der gik nogle uger, i hvilke Nils ikke gav anledning til klage, indtil han en dag aldeles forsvandt, og da der var gået henved otte dage, uden at han havde ladet det ringeste høre fra sig, tænkte jeg på at melde hans forsvinden til politiet. Samme dag

kom imidlertid hans moder, husmandskonen, til Stockholm, syg og nær ved at segne af træthed. Hun viste mig et brev fra sin kære søn, som en bonde havde haft med til hende fra byen. Jeg tydede nu med besvær dette brev, der egentlig ikke gav andre oplysninger, end at Nils boede i en gul træhytte med hvide døre ved foden af det såkaldte Tyskbagareberg ude på Ladugårdslandet.

Den stakkels kones tårer og hele sørgelige tilstand besluttede mig til at søge at få rede på, hvor hendes søn opholdt sig, uden først at henvende mig til politiet eller nogen anden.

Jeg begav mig derfor en aften i et afskyeligt efterårsvejr til Ladugårdslandet og Tyskbagareberget; jeg kunne huske at have set dér i nærheden en sådan hytte som den, der blev beskrevet i brevet.

I min barndom havde jeg undertiden leget med andre drenge ude i disse bakker, i hvis nærhed det såkaldte Komøte ligger, et sted, der på den tid var samlingspladsen om søndagen for Stockholms bærme; her morede man sig med at spille klink o.l., men det var lettere at vinde, end at få lov til at beholde det vundne.

Nabolaget beboedes for det meste af de allerfattigste folk og tiggere, og hvor tiggeriet om natten gemmer sin bettelstav, dér gemmer ofte forbrydelsen sin kniv og sine dirke.

Ved lyset fra en ynkelig lygte, der flimrede for efterårsvinden, troede jeg at genkende den hytte, jeg søgte, og jeg var lige ved at gå ind gennem den åbne dør, som dinglede frem og tilbage for vinden på sine rustne hængsler, da to barbenede drenge kom ud på gaden i højroset skænderi.

"Hold du mund," råbte den ene, "du er jo et uægte barn, du har jo ingen fader!"

"Å, jeg har måske flere end du!" svarede den anden.

De røg nu i hårene på hinanden, men da de fik øje på mig, løb de deres vej, så hurtigt de kunne, ned ad gaden. Af adskillige småsten, som kastedes og faldt ned omkring mig, mærkede jeg, at de flygtende på denne måde trakteredede mig, fordi jeg havde afbrudt deres skærmydsel.

Begyndelsen på mit besøg var ikke lovende, og jeg kom nu først til at tænke på, at det just ikke var at anbefale at spadserere med ordentlige klæder og hele støvler i denne kant af byen og på denne tid af året og døgnet. Jeg underkastede min svære, jernbeslåede knortekæp et omhyggeligt eftersyn og trådte derpå ind gennem døren på den gulmalede hytte.

Da jeg var kommet indenfor, gik jeg lige frem, idet jeg følte mig for, gennem en smal og mørk forstue, der førte helt igennem huset, og inden jeg vidste et ord af det, befandt jeg mig i en lille gård, der var omgivet af et højt plankeværk, i hvilket hvert andet bræt var rykket løst og sikkert anvendt til brændsel. Jeg lyttede, men hørte ikke andet end den plaskende regn, der som et vandfald styrtede ned fra det lave tag, i samme bredde som huset var langt, en naturlig følge af manglen på tagrender. Med denne brusen forenede sig snart lyden af syv slag inde fra Ladugårdslandets kirke; da denne lyd tav, efterfulgtes den af en underlig susen i luften fra vingerne på møllen oppe på Tyskbagareberget.

Da jeg ikke kunne se noget oplyst vindue ud mod gaden, under søgte jeg nøje de lave og forfaldne vinduer, som vendte

ud den lille gård, og syntes i et af dem at skimte en svag lysstribe oven over en plade pap, der var stillet op imod ruden.

Jeg gik nu igen ind i forstuen for at se efter en dør til det værelse, hvorfra lyset kom. Min hånd fik snart fat i en dørklinke, jeg løftede på denne, døren gik indad, og jeg stod i et temmelig stort, men usselt værelse.

Værelset blev svagt oplyst af et osende talglys, hvis endnu glødende væge lå helt ned ad talgen, hvori den havde gravet en hel kanal; værelset var som følge deraf fyldt af en kvælende os. Lysestagen, der var af jern og fyldt med afskrabet talg, stod på et umalet bord ved vinduet; dette bord var det eneste møbel, der fandtes. En gammel kakkelovn af grønstribede sten syntes med besvær at holde sig oppe ved en endnu svagere væg. Jeg så ikke noget til noget som helst levende væsen; men, foruden det brændende lys, røbede en gammel madras, som lå i et hjørne, at der dog måtte bo nogen derinde.

Hvad der ved min indtrædelse i værelset frem for alt tildrog sig min opmærksomhed, var en firkantet åbning i gulvet henne ved den ene væg; den var så stor, at et menneske derigennem kunne komme ned i den kælder, som uden tvivl fandtes under huset. I nærheden lå en almindelig kælderlem af træ.

Så stille og forsigtigt jeg formåede, nærmede jeg mig åbningen, men blev brat stående, da jeg syntes at høre en støj nedefra. Denne larm tiltog, og jeg trak mig derfor sagte tilbage til kakkelovnen og stillede mig bag ved den ene side af denne, i det hjørne, den dannede imod væggen. Da nu skinnet fra det søvnige lys ikke faldt på den side, så befandt jeg mig i fuldstændigt mørke.

Det varede ikke længe, før jeg så hovedet af en mand langsomt skyde sig op af åbningen, og et par arme med tilhørende hænder tage fat i gulvet for på denne måde at hale resten af legemet op. Skønt ansigtet var vendt til den modsatte side, genkendte jeg dog på det store, mørke, tjavsede hår den, jeg søgte, nemlig den forsvundne Nils Ersson. Nils svang sig nu let op på gulvet, hvorefter han lagde kælderlemmen over åbningen, trak madrassen hen over lemmen og lagde sig derpå selv på madrassen.

Jeg havde nøje fulgt enhver af hans bevægelser og skulle netop til at træde frem for at tiltale ham, da jeg på ny standsedes, denne gang af en stemme fra døren.

"Hør, dit asen!" råbte stemmen, "har du nu ikke igen stillet lyset i vinduet, skønt jeg så mange gange har forbudt dig det!"

Det gav et sæt i mig; jeg så henimod døren og fik til min ubeskrivelige forbavselse øje på en kæmpeskikkelse, i hvilken jeg straks genkendte Bo Jonson Grip; han havde imidlertid sort hår og var forklædt som dalkarl. Da hele min opmærksomhed havde været fæstet ved Nils Ersson, havde jeg ikke set, at den berygtede forbryder havde sneget sig ind i værelset.

"Har jeg stillet lyset i vinduet?" spurgte Nils.

"Og er du da rent tosset, at du ikke lukker døren!" gentog den første.

"Ih bevars, var døren ikke lukket?" var alt, hvad Nils kunne fremføre til sit forsvar.

"Tror du da, at jeg er krøbet ind gennem dørsprækken, din idiot?" råbte forbryderen; "tænk, om nogen anden end jeg var kommet ind og var blevet vidne til dine manøvrer gennem

gulvet ... Men i Djævlens skind og ben, hvad havde du forresten i kælderen at bestille?"

"Jeg tog mig et stykke mad," svarede Nils.

"Måske med sølv til brød og guld til smør," ytrede Bo Jonson Grip, hvorpå han låsede døren, nærmede sig den liggende Nils, og så stift på ham, som om han nærede nogen mistanke med hensyn til aftenmadens beskaffenhed.

Fra det sted, hvor jeg stod, kunne jeg ikke se Nils' ansigt; men han måtte have bestået prøven, eftersom Bo Jonson Grip ganske roligt gik hen til vinduet og tog lysestagen bort fra bordet.

Under den korte samtale mellem de to havde jeg tilstrækkelig lejlighed til at hengive mig til betragtninger, som var alt andet end lystelige.

Jeg befandt mig så godt som indelukket i en røverkule, og selv om jeg ikke havde noget at frygte af Nils Ersson, som i den tid han havde været ved vognmandsforretningen havde været mig meget hengiven, så forudså jeg ikke desto mindre, og ikke uden uro, en kamp på liv og død med Bo Jonson Grip, der for sin egen sikkerheds skyld ikke godt kunne lade en person, som så uventet var blevet indviet i hans hemmeligheder, slippe helskindet bort; for kælderen var sikkert et gemmested for diverse tyvekoster, at dømme efter tyvens ytring om Nils' smørrebrød.

Da jeg havde ganske gode kræfter og var bevæbnet med en god knortekæp, frygtede jeg ganske vist ikke en kamp med en enkelt person; men hvis forbryderen havde skydevåben hos sig, hvilket ikke var usandsynligt, var det sikkert ude med mig. Jeg ved ikke, hvad jeg i denne stund ville have givet, for at have haft min gode jagtbøsse hos mig.

Det svage lysskær i værelset og det fuldstændige mørke, jeg stod i, skjulte mig ganske vist endnu; men ved det første skridt, Bo Jonson Grip tog forbi kakkelovnen, ville han let kunne opdage mig, og da var det kritiske øjeblik kommet.

Spørgsmålet var således, hvorvidt jeg skulle afvente dette øjeblik eller straks styrte frem, for med et velrettet slag at slå forbryderen til jorden, inden denne kunne komme sig af overraskelsen og sætte sig til modværge. Men i dette sidste tilfælde, når jeg blev den angribende og jeg muligvis kom til at forfejle mit slag, kunne det hænde, at Nils tog sin staldbroders parti, så at jeg fik to modstandere i stedet for en; derimod følte jeg mig fuldt forvisset om, at dersom jeg blev den, der blev angrebet, ville Nils holde sig fuldstændig passiv.

Mens jeg overvejede dette, uden at kunne tage nogen beslutning, så jeg Bo Jonson Grip med lyset i hånden på ny nærme sig Nils, som stadig lå på madrassen.

"Op med dig, din dromedar!" befalede han.

Nils rejste sig med sin sædvanlige, maskinmæssige lydighed.

"Bort med madrassen og op med lemmen!" kommanderede Bo Jonson Grip igen.

Nils kastede madrassen til side og trak lemmen fra åbningen.

"Men det er sandt," gentog forbryderen, "er der ingen, der har søgt mig her i aften?"

"Jo," svarede Nils, "der var to satans drenge, som jeg kørte på døren, fordi de råbte, at klokken var ni, skønt jeg med egne ører hørte, at den slog syv."

Bo Jonson Grip gav sig til at skoggerle.

"Du er et lyst hoved," udbrød han endelig, "du er så dum, at det dumteste får måtte skamme sig for at kalde dig for sin

broder ... Sagde jeg dig ikke, at hvis der kom nogen, mens jeg var borte, og opgav et vist klokkeslæt, så skulle du sige det til mig, fordi det betød, at politiets sporhunde var i hælene på os, og at vi inden det klokkeslæt måtte have bortført alt det, som er gemt her, heldigvis løb jeg på drengene på gaden ... Nå, stå nu ikke dér og gab længere, men tag sækken, som ligger bag ved kakkelovnen, og kom så ned efter mig i kælderen. Du må afsted med det hele inden klokken ni og bringe det derhen, hvor jeg viser dig, din bedel! Dersom asenet ikke havde bedre ryg end hoved, så kunne selv Fanden ikke holde det ud med ham."

Nu så jeg Bo Jonson Grip stikke begge benene ned gennem åbningen, men så også Nils Ersson i det samme styre kursen lige hen imod mit hjørne, for sækken, han søgte, lå just under mine fødder. Han var snart derhenne, fik øje på mig og udstødte et uartikuleret brøl.

"Hvad brøler du for?" spurgte Bo Jonson Grip, der, så vidt jeg kunne skønne, stod med fødderne på kældergulvet og kun med hovedet og armene over gulvet.

"Hold mund, Nils," hviskede jeg denne i øret, "jeg kommer fra din moder."

Nils betragtede mig med stirrende øjne og gabende mund,

"Nå, har du bly i hælene!" spurgte Bo Jonson Grip, "er sækken der ikke?"

"Jo," svarede Nils.

"Nå, hvorfor kommer du da ikke med den?" vedblev tyven.

"Jeg må ikke," gav Nils til svar og gloede på mig, som på ny gjorde tegn til ham, at han skulle tie.

"Må du ikke," gentog Bo Jonson Grip, "hvad er det for noget sludder?"

"Bogholderen står på den," svarede Nils.

Jeg troede mig forrådt og var lige ved at storme frem til angreb.

"Har mennesket fået delirium?" mumlede Bo Jonson Grip.

"Kom nu her med sækken," tilføjede han højere, "eller jeg skal hugge din træhjerne til pindebrænde, når jeg kommer op!"

I det samme blev der bælgmørkt i værelset som følge af, at Bo Jonson Grip krøb længere ind i kælderen og tog lyset med sig. Øjeblikkelig skyndte jeg mig på tåspidserne frem fra mit gemmested, trak lemmen hen over åbningen og lagde mig på knæ oven på den. Alt dette, både ordvekslingen og handlingen, gik langt hurtigere, end det her er blevet beskrevet; alt var nogle øjeblikkes værk.

"Hvorfor Fanden lægger du lemmen på?" lød det dumpt nede fra kælderen.

"Det var ikke mig!" råbte Nils, som var fulgt efter mig og nu stod ved siden af mig.

"Hvem skulle det da være, når det ikke var dig, din ærkelømmel?" blev der råbt nede fra.

"Det var bogholderen!" skreg Nils af fuld hals.

"Du er jo gal," vedblev Bo Jonson Grip; "se nu til at komme bort med lemmen."

"Jeg kan ikke," brølede Nils, "hr. Höglund ligger på den ... Jeg skal senere ... fortælle, hvordan det gik til."

"Du er fanget i din egen rede, din ærkeskurk!" tilføjede jeg med så høj røst, som jeg formåede, skønt jeg, uagtet øjeblikkets alvor, følte en uimodståelig lyst til at le ad Nils' kostelige replikker.

En skrækkelig ed trængte op fra dybet, og derpå fulgte et kraftigt, men forgæves stød nedefra imod lemmen.

"Er der ikke noget, man kan lukke lemmen med?" spurgte jeg Nils.

"Nej," svarede han; "men jeg plejer at slæbe madrassen hen over den og lægge mig på den."

Det var det første fornuftige ord, jeg havde hørt fra hans mund, og jeg tøvede ikke med at følge hans vink; hvorefter Nils på min befaling tog plads ved siden af mig på madrassen.

Forbandelserne og anstrengelserne for at få lemmen op vedblev uophørligt, men lige frugtesløst.

"Nils, din moder ligger syg hos mig og er lige ved at dø."

"Er moder i byen, og er hun syg?" mumlede Nils, "stakkels moder!"

"Vil du have, at hun skal dø og vide, at du har sluttet dig til denne forbryder, som bringer dig i fordærvelse og som til sidst vil trække dig med sig til galgen ... Vil du være fortabt for tid og evighed? Vil du tage livet af din moder?"

"Nej, det har jeg da ikke tænkt på," svarede Nils.

"Nå, løb så ud på gaden og saml så mange folk, du kan få fat i, og skynd dig herhen med dem, og jeg lover dig, at alt skal blive dig tilgivet, og du skal få din moders velsignelse oven i købet ... Løb, løb, som om du havde Fanden i hælene på dig!"

Nils Ersson skyndte sig hen imod døren, trak slåen fra og forsvandt.

Det varede ikke mere end et kvarters tid, før han kom igen, men dette kvarter syntes mig så langt som flere timer.

Den indelukkede forbryder hørte ikke et eneste øjeblik op med sit underjordiske arbejde, og en gang fik han også lemmen

så højt op over gulvet, at han kunne stikke den ene arm ud; men denne arm bearbejdede jeg så eftertrykkeligt med min stok, at han hylende af smerte måtte trække den tilbage. Jeg hørte, hvorledes han arbejdede med en kniv i lemmen, hørte hans stønnende åndedræt og var hele tiden bange for, at han skulle have skydevåben hos sig og således være i stand til at sende en kugle gennem lemmen og madrassen. Mørket omkring mig og den øsende regn, hvorunder hele hytten skælvede, bidrog heller ikke lidt til at forøge disse øjeblikkes uhygge.

Endelig kom Nils Ersson, ledsaget af flere folk og blandt dem en politibetjent. Bo Jonson Grip, som truedes med at blive levende begravet i sin kælder, krøb endelig langt om længe op, hvorpå han blev fængslet og ført afsted tilligemed en betydelig mængde tyvekoster, som man trak frem af den samme kælder.

Lydig som en puddel fulgte Nils Ersson mig hjem; han slap også denne gang godt fra det, dels på grund af sin dumhed, der grænsede til idiotisme, dels fordi han ikke personlig havde begået nogen forbrydelse. Det er vanskeligt at forklare, hvorfor Bo Jonson Grip ville tage en så enfoldig fyr som Nils til medinteressent; muligvis har hans mening været at benytte ham som en slags syndeboek, for at han selv kunne slippe bedre derfra.

Om end Bo Jonson Grip ikke, som sin historiske navne, kong Albrechts almægtige drost, havde røvet slotte og myrdet folk i kirken, så havde han dog begået så mange forbrydelser, at han kunne blive dømt til livsvarigt tugthusarbejde, selv om han havde haft tyve livstider at råde over.

Despoter og forbrydere kan gøre, hvad de vil; de første stiller sig over, de sidste uden for loven.

Frøken Mimi

En af mine bedste skolekammerater var Aksel Svan, søn af en hovmester eller taffeldækker i et fornemt hus i Stora Trädgårdsgatan. Han var, hvad vi i skolen almindeligt forstod ved en rigtig prægtig fyr, dvs. han var med til spilopper, når disse ikke var alt for ondartede, mild og venlig uden at være pigeagtig, flittig uden dog evig og altid at hænge over bøgerne, og lydig mod lærerne uden derfor nogensinde at være med til at sladre. Ligesom Theodor Sandström, som jeg allerede har talt om, gik han kun et år i hver klasse og fik præmie ved hver eksamen. På denne måde sprang han forbi alle sine jævnaldrende og var gymnasiast og allerede i øverste klasse, inden jeg kom ind i fjerde, og samme år, jeg forlod skolen for at blive bogholder ved vognmandsforretningen, rejste han til Uppsala for at studere til magistergraden. Jeg kom på kuskebukken, han på parnasset – to højst forskellige veje.

Hvor forskellige end vore veje var, så adskilte de os dog ikke, dertil havde vi haft alt for meget tilfælles i vor barndom. Mens jeg i skolelærdom var ham betydelig underlegen, var jeg i barndommens lege og idrætter fuldt ud på højde med ham. Vi klatrede lige godt på de højeste stiger, vi entrede lige hurtigt op i toppen af teglskuderne i havnen; vi havde begge kæmpet som løver i kampen mod Jakobs Skole, og vi havde begge været spændt for frøken Mimis vogn.

Men hvem var da frøken Mimi?

Frøken Mimi, der var fem år gammel, da vi var ti, var det yngste barn i den grevelige familie, hvor Aksels fader var

hovmester. Frøken Mimi havde en dejlig lille kurvevogn og holdt meget af at køre med to, og da jeg ofte besøgte Aksel Svan, så havde jeg hyppigt den ære at gå i spand med ham foran den lille frøkens vogn.

Vi tog selv seletøjet på, hvad heste ellers aldrig gør, og overgav derefter med den største fornøjelse tømmerne i den lille nådige frøkens hænder. Så kørte vi hende atter og atter rundt i gården mens hun svang sin lille pisk med forgyldt skaft og silkesnert under evindelige hyp! hyp! eller prrr! fra en mund, som kunne have fået den friskeste rosenknop til at blegne af misundelse.

"Nu sta hestene ha mad," sagde Hendes Nåde, når vi havde kørt lidt, og kom så med kager eller konfekt, det allerbedste foder for sådanne heste som vi.

Vi kastede os straks ned og galopperede på alle fire hen imod vor herskerinde. Man kan bøje sig og rulle sig i støvet for mindre end konfekt og femårig uskyld.

"Hestene ikke sparke mig!" sagde frøken Mimi, mens hun fodrede os, og vi stampede både med hænder og fødder i sandet, så at det stod som en sky om os, og vi vrinskede så naturligt, at de store virkelige stadsheste inde i grevens stald svarede os. Måske mindedes de den tid, da de selv var føl, måske beklagede de sig over, at de havde måttet slide og slæbe for alt andet end deres egne børn.

"Hestene ikke bide!" vedblev Hendes Nåde, og straks snappede vi efter hendes hænder – til hendes store morskab. Vi følte os sandelig tit og mange gange fristede til at bide i hendes søde små fingre i stedet for i konfekten.

"Aksel sta ha' mest," sagde hun, og hun gav ham altid de bedste og største stykker, men så måtte han også gøre tjeneste som ridehest; hun sad da på hans skuldre, holdt sig fast i hans lange hår, og han holdt hendes små fødder fast foran halsen; på denne måde gik det så over stok og sten.

Men så hun mig gøre surt ansigt, når alt for mange lækkerbidskener gik min mund forbi, så var hun ikke sen til at gøre det godt igen.

Men tiden gik, og frøken Mimi blev for stor til at køre med tobenede heste, og vi blev for gamle til at løbe på fire. Jeg fik snart at gøre med seletøj, der ikke var af lakeret cedertræ, og piskesnerte, der ikke var af snoet silke, og der vankede ikke synderlig af konfekt. Aksel Svan, der var lykkeligere stillet end jeg, blev længere hjemme hos sin familie; allerede som gymnasiast blev han frøken Mimis lærer, og han forblev også i denne stilling, efter at være blevet student.

Der gik nu mange år hen, inden jeg atter så vor fælles herskerinde, men jeg hørte hende desto oftere beskrive af min barndomsven, der stadig besøgte mig. Beskrivelsen var af den natur, at jeg når som helst ville have spændt mig for hendes vogn, uden at bryde mig det mindste om, hvorvidt der vankede konfekt eller ej.

Der var imidlertid gået tolv år, siden jeg første gang så frøken Mimi, da Aksel Svan en søndagmorgen trådte ind i mit lille kammer. Han havde magisterkraven på sin sorte frakke, skønt han ikke var mere end to og tyve år. Jeg havde nu ikke set ham i tre år, da han i al den tid havde ligget ved universitetet.

Jeg kunne ikke blive ked af at betragte hans høje, stadselige skikkelse, hans af naturen smukke og ædle ansigt, der

yderligere blev forskønnet af åndens og kundskabernes lys. Selv uskønne ansigter bliver ved studier og tankevirksomhed smukke og ligesom transparente.

"Har du ikke tænkt på at gå i kirke i dag?" spurgte han, efter at vi havde talt lidt om allehånde.

"Jo," svarede jeg, "der er jo konfirmation i dag ... Men du har ikke nævnet et eneste ord om din frøken Mimi, hvordan har hun det nu?"

"Hun skal også konfirmeres i dag," svarede Svan.

"Ja, så må jeg da i kirke; så ville jeg derhen, om jeg så lå for døden," udbrød jeg, "men," tilføjede jeg, "tror du, jeg kan kende hende igen ... har hun forandret sig meget?"

"Knoppen er blevet noget yppigere, men skøn og fortryllende som altid," svarede min ven.

"Du, som har været hendes lærer, har da grund til at være stolt af dit værk," svarede jeg.

"Mit værk," gentog Aksel; "... Har vel gartneren, som passer den skønne blomst, lov til at kalde den for sit værk ... det er Guds værk, som kun udvikler sig under hans hånd og tifold lønner hans møje."

Vi fulgtes ad til Klara kirke, omkring hvis røde mure våren åndede sin første duft. Vi gik ind i kirken, stillede os på tåspidserne for at se ud over den sammenpakkede folkemasse og fik øje på våren oppe ved alteret. Man hørte heldigvis ikke denne konvulsiviske gråd, som så ofte forstyrrer den reneste af Jordens højtider i kirker, hvor ordets forkyndere mere lægger vægt på at oprøre end på at røre, mere på at ryste end på at lede og formane. Det har ved sådanne lejligheder ofte forekommet

mig, som om jeg befandt mig blandt en hjord af snehvide lam, smykkede med blomster, men skælvende under offerkniven.

Det var imidlertid ved denne konfirmation den milde Franzén, som talte til børnene. Han skildrede ganske vist barndommens uskyld og fred, som de unge, der nu skulle træde ind i verden, for bestandig lod bag ved sig; men i stedet for, som visse effektjagende præster, ved barndommens grænse at åbne et helvede, rede til at opsluge alt, som ikke straks tror blindt, lod han de unge forstå, at også håbet og kærligheden godt kan slå til hele livet igennem, selv om også troen nu og da skulle svigte; at menneskets forstand er en stråle af Himlens lys og ikke, som bodsprædikanterne påstår, et Djævelens blændværk, og at denne forstand eller den himmelske flamme, vedligeholdt af de milde dyder, som evangeliet prædiker, ofte trofast leder tilbage til sit udspring. Med ét ord, det var den evige kærligheds og forsonings hvide engel, han gav de unge til vejviser på livets sti og ikke hævnens eller fordømmelsens dæmoner.

Gudstjenesten var forbi, og orglet spillede atter. Uden for den nordre kirkedør stod de unges slægt og venner for at modtage dem med åbne arme. Svan nærmede sig en ældre herre med flere ordener på brystet og en dame i kostbar dragt. Det var frøken Mimis forældre, og de syntes med særdeles velvilje at besvare min vens ærbødige hilsen.

Nu kom også de unge og blev trykket i deres kæres favn; de, som ikke havde nogen favn at hvile i, syntes lykkelige over deres kammeraters lykke. De havde jo for øvrigt alle nys hvilet sammen i Guds skød, og hvem kunne vel da beklage sig over at stå ene i verden!

Jeg så snart en høj, slank, ung pige ile hen imod den gruppe, der dannedes af herren med ordenerne, den elegante dame og min ven magisteren. Det måtte være frøken Mimi. Jeg så en hvid krans over sorte lokker, men hendes øvrige udsende undgik mig den gang. I et sådant øjeblik betyder den ydre skønhed så lidt. Andagten, rørelsen, øjets tårer betyder da alt. Imidlertid omfavnede hun faderen og moderen, og det var, som om disse blev omsluttet af en blomsterguirlande. Endelig så jeg hende standse foran sin lærer; hun tog begge hans hænder i sine og så ham ind i øjet med et sådant blik, som kun kan komme fra den reneste sjæl.

En tåre i mit eget øje skjulte denne gruppe for mig, og jeg mindedes, hvorledes min fattige moder efter min konfirmation modtog mig på samme sted, og jeg hørte endnu hendes ord til mig:

"Kære Figge, bliv altid ved at være, som du er i dag, og glem ikke, at det er kun for dig jeg lever ... Men, kære barn," tilføjede hun også, "du krøller jo helt min kjole, og du ved, at jeg har lånt den af madam Strömqvist for at være rigtig fin på den smukkeste dag i dit liv."

Disse ord, der på én gang vidnede om hendes moderkærlighed og hendes fattigdom, trængte den gang til mit hjertes dyb, og de hviler dér endnu; en indre stemme siger mig, at jeg ikke har svigtet, og jeg takker Gud derfor.

Jeg var ved på ny at rette mit blik på den smukke gruppe ved kirkedøren, da hele min opmærksomhed pludselig blev henvendt på en anden person, som i det samme trådte ud af kirken. Det var fru Aldheim, Evelina, som jeg ikke havde set siden det hastige og stumme møde på Karl den Trettendes torv.

Besvarende min hilsen blev hun stående, som om hun ville tale med mig; jeg nærmede mig, men med voldsomt bankende hjerte.

"Jeg troede næppe, at De kunne kende mig igen, hr. Höglund," sagde hun med mat stemme, "for mit udseende må være meget forandret, siden vi sidst sås."

Hun sagde sandt: hun havde forandret sig meget, og der var kun få spor tilbage af hendes fordums skønhed. Glansen havde helt forladt hendes øjne, for, som det forekom mig, at lægge sig på hendes kinder i form af en hektisk rødme.

En uendelig, ubeskrivelig smerte sammenpressede mit bryst, og det var mig ikke muligt at få et ord over mine læber.

"Det var en herlig prædiken," vedblev hun derpå med endnu mattere stemme; "hvorfor kan dog den lidende sjæl ikke følge sådanne ord til en anden verden ... til ..."

Slutningen døde bort i en hvirken, som jeg ikke kunne opfatte, men hvis mening jeg vel kunne gætte mig til; hun fjernede sig derpå langsomt, fulgt af en tjener, og gik hen imod den nordre kirkegårdsport.

I det samme kom Svan atter hen til mig. Det forekom mig, at hans hjerte var lige så fuldt som mit, for uden at vi ytrede et ord til hinanden, søgte vore blikke i samme retning henimod den nysnævnte port. Jeg syntes også, at jeg kunne se Evelina ganske nær ved den hvide krans på det sorte hår, og ved et ret ejendommeligt tilfælde vendte de to damer sig om, netop som de havde nået porten, og så tilbage hen imod det sted, hvor vi endnu stod. Min ven og jeg blottede samtidigt vore hoveder, og vor hilsen besvaredes af begge med et blidt smil.

Det var morgenstjernen, som smilede til ham, og aftenstjernen, som smilede til mig.

Når en ung pige har gået til præsten, som det hedder, og er blevet konfirmeret, har hun med det samme sagt et evigt farvel til alt legetøjet, som morede hende så prægtigt i barndommen. Med den lange kjole begynder en hel ny virksomhed for hende, hun får så meget at tage vare på, som mytens tre gratier ikke kendte til – de havde da i det mindste ingen toilettesorger. Det er i reglen mødrene yderst magtpåliggende, at deres døtre ikke længere må betragtes som børn. De skal fra nu af behage Gud og mennesker – de sidste mest.

"Ak, jeg får vist ikke lov at beholde min datter længe!" siger moderen, mens hun gør alt muligt for at blive af med hende eller få hende gift; datteren skal være ægtefælle og moder, inden hun endnu er blevet rigtig færdig med at lege med dukker. Fædrene ville vist være lige så forlegne, såfremt ikke det velsignede udstyr var.

Frøken Mimi, den rige arving, havde ikke været ret længe ude i den store verden, før hun så sig omgivet af en hel skare tilbedere eller rettere guldsøgere, som ville til Californien uden at behøve at sejle over Atlanterhavet eller udsætte sig for indianernes overfald. Mimis skønhed og dannelse, der måske var større end de fleste unge pigers, kom ganske vist noget med i betragtning, men på omtrent samme måde som et smukt etui kommer i betragtning ved et kostbart guld- eller diamantsmykke. Det er den gamle historie.

"Nu er det snart på tiden, at du vælger dig en mand," sagde moderen en dag til hende.

Mimi, der hidtil havde været munter og glad, blev pludselig alvorlig. Kvinden har selv i sin første ungdom langt lettere ved sådanne overgange end manden.

"Hvorfor vente, når du ikke behøver det?" tilføjede faderen.

"Det er kvindens bestemmelse at gøre en mand lykkelig."

"Og selv –?" spurgte Mimi tankefuld.

"Også at blive det, det forstår sig," svarede faderen; "forresten har du din fuldstændige frihed ... der er såmænd nok at vælge imellem."

Frøken Mimi havde i virkeligheden nok at vælge imellem. Hun havde hoffet, garnisonen og i reserve et par husarregimenter fra provinserne. Provinsens infanteri kom naturligvis ikke i betragtning.

Mangen en ung pige i hendes stilling vælger først, og tænker så senere over det trufne valg, hvis hun da i det hele taget gør det, mens det endnu er tid. Mimi gjorde det.

Hendes forstands udvikling havde holdt skridt med udviklingen af hendes blidere følelser; hendes barndom var ikke gået hen med blot og bar udenadslæsning for en søvnig guvernante; når hun en gang var vakt til tanke og handling, så ville hun også tænke og handle rigtigt.

Mimi skulle altså gifte sig – på én gang for at lyksaliggøre og for selv at blive lyksaliggjort; men at ægteskabet ikke altid er ensbetydende med lykke og lyksalighed, det havde hun haft lejlighed til at se indenfor sin egen slægt. Hun havde onkler og tanter, som just ikke var overvættes lykkelige; en onkel og tante var endog lovmæssigt skilte. Hvad sikkerhed havde hun vel for, at hun skulle undgå en sådan skæbne? Dette spørgsmål var det første, hun gjorde sig selv, men det blev ikke det sidste.

Hun gyste ved tanken om, at hun muligvis skulle komme til at leve som en ussel plante ved foden af en kold klippe; nej, hun ville slynge sig som en ranke omkring den stamme, hvis krone bredte sig rigest og højest; hun ville til gengæld for den beskyttelse, for det ly, hun nød, smykke den, der støttede hende, med de skønneste blade og blomster, ja – hvorfor ikke hæve sig selv til samme højde og bade sit hoved i den samme strøm af lys?

Men hvor skulle hun finde dette ly, og hvor skulle hun finde denne mand, ved hvis side hun kunne, ikke blot vegetere, men *leve* i dette ords fulde betydning? Hvor skulle hun finde en mand, der smeltede sammen med hende i samme sjæl, samme vilje, samme tro og håb? Havde hun nogensinde i salonernes kvalme luft, under ballernes åndløse snak, set en sådan mand! Nej, ikke dér, og dog troede hun at have fundet ham, men hvor?

Hun trykkede hånden mod sit bryst, og læberne fremstammede et navn, som længe havde været skjult i barnets og jomfruens hjerte. Hun hørte den samme stemme, til hvilken hun i hele sit tidligere liv havde været vant til at lytte, og som altid var forekommet hende som en mægtigere ånds vingeslag; efter sin indtrædelse i verden havde hun ikke fundet nogen, der kunne sammenlignes med den.

Ganske vist var den, hun tænkte på, ikke nogen af dagens eller modens helte; men er den ikke en helt, som arbejder rastløst inden for tankens verden, og som til menneskehedens bedste kæmper med naturen om dens hemmeligheder, med himlen om dens ild? Med en sådan mand kunne hun stige og ikke synke – vinde forøget glans og ikke forruste i et tomt og sjælløst liv.

Men, spurgte frøken Mimi sig selv, hvilken forestilling har vel han om hende og hvad var hun vel for ham? Han havde været som en fader eller broder for hende. Det kunne jo være meget godt, at han nærede noget af en faders eller broders følelser for hende; men der måtte noget mere til, og det var netop det, hun frem for alt ville have rede på.

Heldigvis var det netop ved sommerferiens begyndelse, da Aksel Svan – nu docent – plejede at gøre en tur fra Uppsala til Stockholm, og da først og fremmest plejede at hilse på den grevelige familie.

Han kom, og frøken Mimi ilede sin tidligere lærer i møde, fortalte ham med sin sædvanlige åbenhed, at hendes forældre ville gifte hende bort, og bad ham for gammelt venskabs og fortroligheds skyld om et godt råd i denne vigtige sag. Men for første gang fandt hun sin lærer noget rådvild. Han fremstammede en hel del om smagen og instinktet, som han anså for at være en klarere ledestjerne for kvinden end den bedste filosofi for manden.

Med smagen og instinktet har det ingen fare, tænkte Mimi og hun gik docenten stærkere på klingen.

"Men, min kære magister, min fortræffelige ven og lærer, sig mig da hvorledes den pige burde være, som de ville vælge til hustru; måske jeg derved kunne høste nogen vejledning i mit valg."

"Hm, hm!" svarede magisteren og indskrænkede sig til at se stift på sin nysgerrige elev.

Mimi havde før spejlet sig i disse store, brune øjne, men nu faldt det hende ind nærmere at undersøge spejlene; hun så da, at hendes billede drog sig dybere og dybere indad, hun fulgte

det og genfandt det til sidst blandt korallerne på bunden af sin lærers og barndomsvens hjerte, funklende dér skønnere end havets skønneste perle.

Nu vidste hun, hvad hun ville, og hun skyndte sig til sine forældre.

"Nu har jeg gjort mit valg," sagde hun.

"Nå, og hvem er den lykkelige?" spurgte greven.

"Magisteren!" svarede Mimi.

"Hvilken magister?" spurgte greven. "Har grev A., ritmesteren, eller baron B., stamhusbesidderen, taget nogen grad? Det kan jeg næppe tro. Eller skulle mulig grev C., kammerherren, være magister i filosofi? Men det har jeg endnu vanskeligere ved at tro ... Hvilken magister mener du?"

"Aksel Svan!" svarede datteren.

"Men Mimi dog! Hvad pokker går der af dig!"

Forældrene kastede et sky blik hen imod det lille hjørnebord i spisesalen, som om de ventede at se genfærdet af en skikkelig mand i sort frakke og hvidt halstørklæde, der havde haft sin plads ved dette bord, når han skar stegen for – genfærdet af den salig taffeldækker, docentens for længe siden afdøde fader.

"Du sagde jo, kære fader, at jeg havde min fulde frihed," bemærkede Mimi, som anede det filosofiske fakultets nederlag.

"Ja, til at vælge imellem dem, der var indstillet," svarede greven; "men ikke til selv at kalde en fjerde, som det hedder i den officielle stil, og allermindst sønnen af en, som har skåret kyllinger og høns for, mere for andres maver end for sin egen. Jeg parlamentterer gerne med den nyere tids ideer, men når jeg skal respektere en parlamentær, må han ikke komme med en serviet som parlamentærflag."

Følgen af denne samtale var, at docenten modtog en skrivelse fra greven, hvori denne i særdeles høflige ord bad ham indtil videre at ophøre med sine besøg; i øvrigt forsikrede han ham om sin højagtelse, bevågenhed osv. og tilbød ham sin bedste støtte, såfremt han ville søge et eller andet embede.

Herpå fulgte de sædvanlige familietrakasserier, der som oftest ender med at gøre den bedste datter til den ulykkeligste hustru. Kvinden lider altid dobbelt, for hun lider ikke blot for sig selv alene, men også for den, hun elsker.

Frøken Mimi smilede og lo ikke mere, men stærk af naturen, som hun var, fik hun hverken brystsyge eller hysteriske krampeanfald.

Det lod til, at hun havde resigneret, og der blev nu lyst til ægteskab mellem hende og den tredje af de "indstillede", kammerherre, greve C., den, som efter hendes faders mening mindst kunne aspirere til magistergraden. Grev C. var noget over tredive år, en mand, på hvem der i det hele taget ikke var noget at sige, men som allerede havde nydt sig mæt på livet. Det eneste, der endnu stod tilbage for ham, var et i økonomisk henseende fordelagtigt giftermål, ofte vil man leve mest komfortabelt, når man er helt udlevet.

Snart kom bryllupsdagen. En time før vielsen fik grev C. en ventet hofmarskalktitel i brudegave af kongen. Men da præsten henvendte det sædvanlige spørgsmål til bruden: "Vil du have –" osv., fik han det uventede svar: "Nej". Præsten gjorde en grimasse, men fortsatte ikke desto mindre ceremonien med det sædvanlige: "Hvad Gud har sammenføjet, skal intet menneske adskille". Men hvad kun mennesker har forenet, det vedkommer ikke Gud, tænkte bruden, og da brudgommen efter

festens slutning trådte ind i Hymens tempel, fandt han alt dér på sin rette plads, alt så nær som Hymens præstinde, der af et lille kabinet i den store ny bolig havde bygget sig et lille jomfrubur i stedet for det, hun forlod i fædrenehuset.

Der gik dage og uger, og alt gik sin regelmæssige gang, om det så var nøglen i døren til det lille kabinet.

Den ny hofmarskal blev til sidst i dårligt humør, for han kunne da ikke for bestandig trøste sig med den fjerbesatte hofmarskalhat.

"Vi må gøre en udenlandsrejse," sagde han en dag, endelig fuldt forvisset om, at ingen er profet i sit fædreland.

"Ja, lad os det," sagde den unge grevinde.

De nygifte rejste til Paris og beså den store bys mærkværdigheder.

"Er Place de la Concorde ikke charmant?" spurgte greven sin unge frue, "kirken i nord, lovgivningen i syd, monarkiet i øst og hæderen i vest."

"Men i midten står obeliskens fra Ægypten, despotiets og slaveriets forenede symbol; jeg kan ikke lide Place de la Concorde."

Så rejste de til Neapel og besteg sammen Vesuv, som ved den lejlighed var meget urolig og kastede flammer og glødende stene højt op mod himlen.

"Er Vesuv ikke charmant?" spurgte greven.

"Å jo, men jeg fryser," svarede grevinden.

Fryse og det næsten midt i krateret!

Greven, som fandt, at de fremmede lande heller ikke er noget for profeterne, talte nu om at rejse hjem, og de rejste hjem. Sandheden af et andet ordsprog: ude er godt, men hjemme er

bedst, kunne greven heller ikke erkende; men betragtede næsten sig selv som en levende protest mod alle gamle ordsprog.

"Dette begynder virkelig at blive uudholdeligt," sagde han nogle dage efter hjemkomsten.

"Begynder," gentog grevinden, "jeg synes, at det har været lige uudholdeligt hele tiden." –

"Vi må skilles!" udbrød han nogle dage senere, da han havde tømt sin tålmodigheds kalk til bunden.

"Ja gerne, min ven," svarede grevinden.

Det var det første venlige ord, han havde hørt fra hendes mund – for første og sidste gang sympatiserede de.

Skilsmissen gik sin behørig gang, og endelig fik frøken Mimi sin fulde frihed.

Dette korte ægteskab og denne hurtige skilsmisse vedblev længe at være Stockholms kæreste samtaleemne; det er ikke altid, man får noget så interessant at tale om.

En dag, ikke mange måneder efter, bad en af karlene mig komme ned i gården; der var en herre og en dame, som gerne ville tale med mig.

Jeg gik ned og fandt min ven, docent Aksel Svan, arm i arm med en prægtig skikkelse, der strålede af ungdommens, skønhedens og lykkens forenede glans.

"Vi gik her forbi og måtte nødvendigvis hilse på dig," ytrede min ven. "Det er min forlovede; men du kender hende jo allerede ... Og også du, min elskede, kender jo ham; det er jo den ene af frøken Mimis køreheste."

"Ja, det var den første, som løb løbsk fra mig," sagde grevinden og rakte mig venligt hånden, "og det var nær ved, at

det var gået på samme måde med den anden," tilføjede hun smilende.

"Han kunne aldrig frigøre sig for den himmelske Auroras tømmer," bemærkede jeg noget vel patetisk, "men det skulle nu sådan være, Aksel skulle jo altid have det bedste!"

"Han glemmer aldrig, at vor fælles herskerinde ikke delte foderet lige mellem sit trofaste forspand," sagde min ven.

"Men det var da ganske naturligt," svarede grevinden smilende, "han var jo min første og bedste barndomsven, ligesom han siden blev min første og bedste lærer; jeg bliver jo nu kun ved at være hans elev, og Aksel må blot fuldende, hvad han har begyndt."

Med den dybeste rørelse betragtede jeg disse mennesker. Hvor er det vel muligt at misunde en ven hans lykke, om den end er aldrig så stor og misundelsesværdig! Jeg tænkte på Cyrus fra Lilleasien, som følte sig lykkelig og stolt over, at hans venner havde smukkere våben og heste end han selv; hvorledes det var med elskerinderne, derom melder historien dog intet.

Jernkræmmeren

Min principal, vognmanden ved Röda Bodarne, døde og kørte til graven med sine egne heste, men de huslige tømmer forblev uforandret i enkens øvede hænder.

Hun var en skrap kone, en rædsel både for karle og piger, for hun var ikke bange for at give den, som ikke straks stod på pinde for hende, en på siden af hovedet. Hvis striglerne havde været i en lige så flittig bevægelse i stalden, som vor madmoders hånd, så ville sikkert vore heste have strålet som solgudens forspand. Det var også kun glansen, som de manglede, for ligesom Phoebi spand bestod deres foder for det meste af luft og solskin. Havre fik de ikke tiere end jeg pandekager, det vil sige kun om søndagen.

I de første måneder efter mandens død skænkede hun mig de ømmeste blikke, den bedste javakaffe og pandekager endog om hverdagen. Men da jeg ikke lagde skjul på, at jeg satte mere pris på javakaffen og pandekagerne end på de ømme blikke, så kom brasilkaffen snart frem igen, og denne var tilmed havareret, formodentlig for at erindre mig om min lykkes skibbrud, og der blev aldrig mere bagt pandekager for min skyld. Det lod til, at hun ville tæmme mit hjerte, ligesom man tæmmer vilde dyr: med sult og tørst.

Hver søndagmiddag var der peberrodskød på bordet; men altid lagde hun de mest senede stykker hen til mig, og hun syntes at nyde de anstrengelser, mine ulykkelige kæber gjorde. Min portion var lutter råmateriale for en strengefabrikant og

kunne muligvis blive nyttig til guitarens og violinens poesi, men til mavens og tændernes prosa duede den sandelig ikke.

"De må have sjældent gode tænder af Deres alder," bemærkede jeg en gang, da jeg var blevet bragt til fortvivlelse ved dette strengespil.

"Af min alder," gentog hun med øjne, der lynede af vrede – for hun var virkelig ikke mere end fem og tredive år –, "hvor gammel tror De da, jeg er, om jeg tør spørge?"

"De har altid været som en moder for mig," svarede jeg, "– kunne sikkert også være det," tilføjede jeg uforsigtigt.

Hun blev purpurrod i ansigtet, og flasken, som hun var i færd med at trække op, forblev uoptrukken. Forsmået kærlighed og misforstået alder tilgiver kvinden aldrig. Hun havde sikkert jaget mig på døren, hvis hun havde vovet det for sine kunder, men jeg var alt for godt anskrevet hos dem.

Det var imidlertid ikke om min madmoder og hendes senede kød, at jeg skulle tale, men om hendes broder, jernkræmmeren Ek, der en af sin tids pudsigste originaler. Han blev i almindelighed kaldt for "kongelig hofjernkræmmer", eftersom han gerne ville have en sådan titel, fordi, som han sagde, "hoffets og hele den fornemme verdens hunde købte deres halsbånd hos ham".

Han var en lille firladen, rødmosset mand, der hele dagen igennem gik fra den ene kælder til den anden og på hvert sted kun nød et lille glas pommerans, som han skyllede ned med en mildere drik. Hans tro følgesvend var en lille, kortbenet, fed hund med forsølvet halsbånd, hvorpå der var graveret en slags våben; det forestillede et hundehus med en mundkurv under og

på siderne et par korslagte ben. Devisen under dette våben var:
"Jeg er jernkræmmer Eks hund – hvis hund er du?"

Han besøgte meget sjældent sin søster og svoger, og det var ved den sidstes begravelse, at jeg første gang talte med ham.

"Se nu bare," hviskede han til mig, "hvor begærligt den bager derhenne sluger sine egne kringler! Jeg har nu været jernkræmmer i tretten år og ikke engang spist så meget som et søm."

En gang var han tilsagt til at møde for politiet i anledning af, at han havde undladt at køre vand ved en ildebrand.

"Det er jo Ek?" således begyndte politimesteren forhøret.

"Nej!" svarede Ek.

"Hvad er nu det, I lømler," råbte politimesteren og vendte sig til politibetjentene, "har I nu igen stævnet en fejl person! Har I ikke tilsagt jernkræmmer Ek?"

"Jo, det er også hr. Ek," forsikrede de.

"Ja vist er det mig, der er hr. Ek," indrømmede jernkræmmeren.

"Hvorfor pokker sagde I da nylig nej, så er det jo Jer, der er Ek!"

"Nej, jeg er hr. Ek og ikke Ek."

"Hm!" sagde dommeren, "I har jo en hest?"

"Nej, det har jeg ikke."

"Har han ingen hest?" spurgte politimesteren betjentene.

"Jo vist har han det," forsikrede disse.

"Nej, jeg har ikke, jeg har en hoppe," berigtigede Ek.

"Det kommer jo ud på ét," mente politimesteren.

"Nej, på ingen måde," indvendte Ek, "for ifølge naturhistorien ..."

"Ti stille!" befalede politimesteren. "Ved I ikke, at I skal køre vand, når der er ildebrand?"

"Skal jeg køre?"

"Ja vel skal I det, kom nu ikke her og ræsonnér!"

"Nej, det er min karl, som skal køre."

"Det kommer jo ud på ét."

"Nej, det kan jeg ikke give Dem ret i," sagde Ek, "for ifølge ..."

"Vil I tie stille, og vil I nu høre," råbte politimesteren; "når I ikke møder med hest og vandtønde ved næste ildebrand, så kan I tro, jeg skal hjælpe jer!"

"Jeg takker mange gange," ytrede Ek og trådte af.

Noget efter var der igen ildebrand, og Ek blev på ny stævnet.

"Nå, nu har I jo igen været på færde."

"På færde, hvor?" spurgte Ek.

"Ved ildebranden, kan I vel nok forstå!"

"Nej, jeg var slet ikke til stede ved den sidste brand."

"Ja, men det var jo netop det gale ved det; det var jo strengelig pålagt Jer at indfinde Jer med hest og vandtønde."

"Nå-å, var det det?"

"I trodser altså det kongelige politis befalinger?"

"Nej bevars, men hr. politimesteren lovede jo den gang at hjælpe mig."

"I har at betale seks rigsdaler og to og tredive skilling banko," sagde politimesteren for at gøre en ende på sagen.

Ek tog nu en seddel på ti rigsdaler banko frem, for straks at erlægge mulkten.

"Kom med lige penge," brølede politimesteren, "tror I, her er vekselkontor!"

"Hvad der bliver til overs, det kan de lømler derhenne få," svarede Ek, idet han pegede på politibetjentene.

"Er I gal!" råbte politimesteren, "fornærmer I politiet i selve ..."

"Men, herre Gud! sådan kaldte De dem jo selv forleden dag," svarede Ek.

"Ud med Jer!" tordnede politichefen, og Ek blev fra den dag aldrig mere ulejliget af politiet.

En aften sad Ek på caféen "Hamburger Børs", inde i det inderste værelse. Mens han sad allerbedst og røg sin pibe og nippede til sit sædvanlige glas, så han flere personer træde ind i værelset og slå sig ned omkring et stort bord, som stod midt i værelset. De havde en stor protokol med, den slog de op og hentede pen og blæk. Han var snart på det rene med, at det måtte være et møde af kreditorer i et fallitbo, der skulle rådslå om, hvorledes de skulle stille sig med hensyn til fallenten.

Ek kendte hverken kreditorerne eller debitor, en skomager, der naturligvis ikke var til stede; men da han hørte, hvor skånselsløst de omtalte den stakkels skomager, deltog han i diskussionen, som om han selv havde været kreditor. Alle syntes at være enige om, at skyldneren ikke skulle nyde nogen understøttelse af boet, uagtet man, ved at tage beslutning om at bortsælge hans værktøj, ville berøve ham midlerne til at ernære sig ved sit arbejde.

Det var det urimelige i en sådan fremgangsmåde, Ek tog sig den frihed at påpege.

"Men," indvendte en af kreditorerne, "skyldneren er det uefterretteligste asen man kan tænke sig, en dovendidrik, som

ikke passede sin forretning, men gik og slog skank den halve dag."

"Slog skank," gentog Ek, "det var fuldstændig i sin orden. Når en skomager slår skank, mine herrer, så gør han det i sin forretnings interesse ... det er måden at prøve, hvad foden kan tåle og hvor skoen trykker ... Dersom han hele dagen sad stille på sin trefod, så ville han snart glemme, at et menneskes fod har både vrist og hæl, for ikke at tale om tæerne, mine herrer, disse yderst ømfindtlige dele af det menneskelige legeme ... Jeg erklærer derfor på det højtideligste, at en skomager, som slår skank eller, hvad der er det samme, tramper sig selv på fødderne, når han går, han er en martyr for sin kunst, mine herrer, han lever og virker for verdens lykke i almindelighed og sine kunders i særdeleshed, og han fremmer menneskehedens fremgang, fremskridt og ære."

Kreditorerne, af hvilke de fleste var håndværkere og blandt dem en del skomagere, stirrede forbløffede på taleren. Der lå noget parlamentarisk, noget rigsdagsagtigt i hans foredrag, særligt i det ofte gentagne "mine herrer!", som nødvendigvis måtte gøre en vis virkning.

"Men," bemærkede en kreditor, "det er egentlig ved sin naragtige forfængelighed, at han har ruineret sig ... han fik jo næppe gjort sit mesterstykke og aflagt borgereden, før han lod sig indskrive i borgervæbningens kavaleri, lagde sig uniform til, og fik part i en hest, sammen med en skrædder, som også ville til vejrs. De syntes, at infanteriet var for simpelt. Nej, der er ingen ting ved den skomager!"

"Mine herrer!" tog Ek på ny til orde; "tillad mig at bemærke, at skomageren så vel som skrædderen, netop på grund af deres

fag, passer bedre for kavaleriet end de fleste andre håndværkere. Lige fra de første læreår vænner de sig til at sidde krumbøjede, ganske sådan som den engelske ridekunst foreskriver, og der ligger desuden i selve benævnelsen "spanderem" noget, som minder om heste. Det er ganske anderledes med købmanden, mine herrer! han er vant til at stå bag ved sin disk og gå frem og tilbage på børsen som en skildvagt; han er vant til på skibsbroen at løbe fra den ene fustage til den anden, ligesom en blænker løber fra den ene tue til den anden for at dække sig; han er derfor som klippet og skåret til infanteriet. Man dadler skomageren og skrædderen for, at de hver havde sin part i en hest; men jeg for min del, mine herrer, ville ønske, at dette eksempel, der vidner om sparsommelighed og sammenhold, blev fulgt ved vor kostbare hestgarde, så at man endelig en dag fik den glæde at se to hestgardister på samme hesteryg; det ville medføre en betydelig lettelse i vor skattebyrde. Ja, mine herrer! Det er just disse skatter, som tærer på håndværkerens velstand, bringer ham til ruin, til tiggerstaven. Når jeg derfor hører, at en hæderlig håndværker sætter sig på den høje hest, så spørger jeg mig selv: Hvor i alverden har han fået penge fra til den hest?"

Denne tale lønnedes med de tilstedeværendes lydelige bifald, og hvordan det nu gik eller ikke gik, nok er det, at skyldneren ikke blot fik lov til at beholde sit værktøj, men endog fik en understøttelse af et par daler om dagen.

Protokollen, hvori denne beslutning var blevet indført i lovlig form, blev nu underskrevet af alle kreditorerne ved det store bord. Ek blev nu også anmodet om at sætte sit navn under.

"Ja, jeg skulle såmænd også gerne skrive under," erklærede denne, "men da skomageren ikke skylder mig noget, så er mit navn fuldstændig overflødigt."

"Hvad, er De ikke kreditor?" udbrød den ene efter den anden og rejste sig op fra bordet, "De har ingen fordring på manden, og dog giver De Deres besyv med og vil endog foreskrive os, hvilke beslutninger, vi skal tage. Er De rent fra forstanden? Hvad skal dette her sige?"

"Det er muligt, at den stakkels skomager har købt et par sinker hos mig på kredit, men jeg har nu ikke i sinde at gøre nogen kvalm i den anledning. Jeg solgte en gang hele tolv søm til en præst og krævede ham aldrig for dem. Ja, nu må jeg sige Dem god nat, mine herrer! Fortryd aldrig, at De har gjort en god gerning:

Thi hvad på Jorden her du mister
du syvfold får i Himmelen igen."

Derpå gik han sin vej, fulgt af de tilstedeværendes højrøstede mishagsytringer, der tydeligt nok viste, i hvor ringe grad de følte sig husvaledede af skriftens ord, og at de langt hellere ville have haft syv procent i denne verden.

Kreditorernes beslutning kunne imidlertid ikke ændres, og skyldnerens overraskelse var naturligvis behageligere end deres.

Sådanne og lignende bedrifter hørte man jævnligt fortælle om den lystige jernkræmmer. Nogle år efter sin svogers, vognmandens, død forkølede han sig ved en vens begravelse og pådrog sig derved en uhelbredelig sygdom.

"Jeg skal såmænd aldrig mere gå med til nogen begravelse," sagde han, "ikke engang til min egen." Han begyndte nu at

beskikke sit hus, som om han havde beregnet den tid, han havde tilbage. Han realiserede sit lager, betalte hvad han skyldte og bestemte, hvem der skulle have overskuddet. Noget gik således til hans gamle husholderske og til hans tro hund på det vilkår, at de skulle passe på hinanden til deres dødsdag. Endvidere bestemte han, at der på hans dødsdag skulle uddeles en portion kødsuppe til hvert fattiglem i hovedstaden og et fjerdingkar havre til hver vognmandshest, eftersom disse var de mest beklagelsesværdige skabninger i verden.

Da han lå på sit yderste, hørte han med sædvanlig godmodighed på de prædikener, som hans husholderske, der var i høj grad "hellig", uophørligt improviserede for ham.

"Jeg vil håbe, at Gud vil være Dem nådig," sagde hun en dag; "men De kunne nok have gjort mere for mig og mindre for hunden og vognmandshestene. Jeg skulle måske ikke tale om det, men jeg så rigtignok i aftes, hvordan De og Satan red om kap omkring et stort bål. Ja, Gud forlade Dem Deres synder, ligesom han for længe siden har forladt mig mine, og Gud lade ..."

"Se så, skab dig nu bare ikke, Lotte!" afbrød jernkræmmeren hende – og døde.

Kalle Utter

Kalle Utter, søn af en bødker i Surbrunnsgatan, var ikke min skolekammerat, for han gik hos hofprædikant Rhodin, der ganske vist var en hædersmand, men som rigtignok ikke tog sig stort andet for end at studere den hebraiske bibel og Swedenborgs åndesyner. Følgelig blev de drenge, som gik i hans skole, temmelig hjemme i disse emner, men næsten fuldstændig fremmede for alt andet; jeg undtager ikke engang katekismen, der, på hvilket sprog, den end er skrevet, altid er hebraisk for børn.

Kalle Utter stod i usædvanlig høj gunst hos Rhodin, men han passede også sin lærers hus, han hentede vand til ham, købte sødmælksost til ham til frokost, kørte hans brænde ind om efteråret, savede og huggede det om vinteren, og det hele gik for ham som en dans, for allerede da han var femten år gammel, var han større og stærkere end mange på fem og tyve.

Mit bekendtskab med Kalle Utter indlededes på følgende måde: Kalle Utter hadede og forfulgte alle andre skoler; måske anså han sig, ligesom Israels børn, kaldet til at udrydde alle dem, der ikke kunne hebraisk. Man fortalte, hvorledes han jagede hele skoler foran sig; til sidst udstrakte han også sin udryddelseskrig til Klara Skole. Jeg, der dengang var den stærkeste og modigste dreng i skolen, anså mig forpligtet til at udfordre den ny "Judas Maccabæus", mødte ham også tæt ved kagekonen i vor gade, men blev efter den mest hårdnakkede modstand overvundet og havde sikkert mistet både arme og ben, hvis ikke den i nærheden siddende sælgkone, som jeg

daglig købte brystsukker hos, havde mæglet fred imellem os. Fra det øjeblik af var Kalle Utter og jeg bekendte, om just ikke gode venner, i det mindste ikke så længe ømheden i arme og ben varede.

Kalle Utter blev med tiden student, skønt det kneb hårdt; han kunne ganske vist en hel del hebraisk, men ikke engang så meget latin og græsk, at han kunne studere til præst, hvorfor han besluttede at tage kameraleksamen. Men da Swedenborgs åndesyner, som han også havde studeret i barndommen, ikke havde det mindste at gøre med kameralvidenskaben, så kastede han også kameralen pokker i vold, og helligede sig derefter helt og holdent til det ydre studenterliv, det vil sige, han øvede sig i at drille og slås med håndværkssvende og bønder, han sang anden bas i sangforeningen og håndterede de største grydelåg i den såkaldte "tyrkiske musik".

Efter at have været to år ved universitetet, fik han af sin fader bødkeren strengelig befaling til i det mindste at tage den lille teologiske eksamen, for at han dog kunne få titel af kandidat.

Kalle Utter meldte sig nu til denne eksamen og blev først eksamineret i kirkehistorien.

"Hvad ved De om Huss?" spurgte den teologiske professor, efter forgæves at have ventet på svar angående kirkemøderne.

"Hussing fra Östergötland?" svarede Kalle Utter, "ham kender jeg ikke noget til."

"Nej, nej, å nej!" sukkede professoren og rystede på hovedet.

"Nå, så De mener Hussing fra Västergötland," sagde eksaminanden. "Ja, ham er jeg en god ven af!"

"Å nej, å nej," jamrede eksaminator.

"Måske hr. professoren mener nordlændingen Hussing, som var primus ved den sidste medicinske doktorpromotion?" skyndte Kalle Utter sig at tilføje.

"Å nej, å nej! ... Har De da virkelig aldrig hørt tale om Huss, som blev brændt?"

"Blev han brændt?" råbte Kalle Utter, "ih bevares! Hvilke dumheder havde han da gjort?"

Det er en selvfølge, at Kalle Utter blev rejiceret, og da han kom hjem, var det nær ved, at han havde fået prygl af sin fader bødkeren, som dagen før var kommet til Uppsala for efter vel overstået eksamen at indbyde sin søn og de andre kandidater til en seksa.

Seksaen blev ikke desto mindre nydt, og den hæderlige bødker havde i det mindste den tilfredsstillelse, at blive "bror" til en hel bunke kandidater, mens skæbnen havde nægtet ham at blive fader til en sådan.

For øvrigt trøstede faderen sig ved at se sin kære søn udføre en mængde tusindkunster, bl.a. også ved at optræde som bugtaler. Hen på morgenstunden blev bødkeren optaget i en af studenternes ordener, der bar det mystiske navn "Tillitenochtej", og hvis stormester Kalle var. Bødkeren hædredes yderligere ved en serenade af den tyrkiske musik, han græd af rørelse, faldt i søvn, vågnede med den skrækkeligste hovedpine og rejste tilbage til Stockholm i det hele taget ret veltilfreds med sin rejse.

Kalle Utter blev ved universitetet for at uddanne sig videre i de kunster, han var hjemme i, og mulig lægge sig efter flere; dette ville imidlertid ikke lykkes for ham, skønt man dog anså ham for at være et temmelig godt hoved. For øvrigt var han

afholdt af alle for sin hæderlige karakter og beundret for sin ualmindelige legemsstyrke, noget, der altid gør indtryk på ungdommen, og man savnede ham aldrig, når der var tale om seksaer og slagsmål, for han var gerne med til alt, så nær som til eksaminer, for hvilke han nærede en panisk skræk. I almindelighed gik han med en stållyre på studenterhuen og en silkelyre på frakkekraven, mindre dog af forfængelighed end for at glæde sin gamle fader bødkeren, og ofte måtte han, når den gamle gik ud at spadserere med ham eller havde fremmede, spænde sin kårde om livet og præsentere sig i fuld uniform. For at more sin fader og dennes gæster, alle sammen hæderlige bødkere og håndværkere, plejede han da at balancere med den blanke klinge på fingerspidsen eller næsetippen, mens han samtidig galede som en hane eller gryntede som et svin, eller, for afvekslings skyld og for at vise sin lærdom, fremsagde det hebraiske alfabet, eller optrådte som bugtaler, så at det lød, som om stemmen kom fra en tom tønde, hvilket alt sammen i høj grad morede bødkeren og hans gæster.

Uagtet han var i besiddelse af disse glimrende egenskaber, ville Kalle Utter sandsynligvis være forblevet et "uppsalainventarium", såfremt der ikke var indtruffet en hændelse, som fik stor indflydelse på hans fremtid. En ældre student ved navn Ekstrøm, der var huslærer i en friherrelig familie ude på landet, ønskede, for ikke at afbryde sine studier til magistergraden, om sommeren at opholde sig nogen tid i Uppsala; han søgte nu én, der i den tid i hans sted ville læse med hans elev, en tolvårig baron; der meldte sig imidlertid ikke andre end Kalle Utter, der formodentlig anså det for mageligere at undervise andre end selv at lære. Dertil kom, at han havde

hørt, at der på den friherrelige ejendom skulle være godt fiskeri og ypperlig jagt, egenskaber, som han fuldstændig forstod at vurdere; nok er det, han påtog sig vikariatet og ankom sent en sommeraften til det friherrelige gods, der lå i en smuk egn af Östergötland.

Kærren kom skumplende frem til den høje trappe, som førte op til en slotslignende bygning. Kalle steg ud og henvendte sig til en livréklædt tjener, der netop viste sig på trappen.

"Jeg er den ny huslærer," begyndte Kalle Utter, "meld mig straks hos herskabet!"

"Det nådige herskab er ude at spise til aften," svarede tjeneren.

"Nå, så vis mig mit værelse og bring så min vadsæk ind!" befalede den ny huslærer.

Tjeneren, der var en høj karl med velplejet kindskæg og mundskæg, og som var uvant med at blive tiltalt på en sådan måde, der efter hans mening ikke passede for en domestik i et adeligt hus, og som for øvrigt ikke just var nogen beundrer af den akademiske dannelse, stak begge hænder i lommen og målte den nyankomne fra top til tå.

"Der er huslærerens værelse," sagde han temmelig spotsk og pegede på en af sidefløjene; "men hvad vadsækken angår, så ... ser De nok ud til, at De kan bære den selv."

"Hvad er det du siger, din slyngel!" sagde Kalle Utter og nærmede sig tjeneren.

"Slyngel!" gentog denne, "jeg ved ikke af, at vi to har drukket Dus, og slyngel kan De selv være."

Men næppe havde tjeneren udtalt de sidste ord, før en vældig lussing kastede ham fra trappen ned til skydshesten, og derpå

en anden ditto fra hesten til kærren, og inden han havde sundet sig efter dette ubehagelige, om end hurtige kommunikationsmiddel, følte han på sin ryg en tung vadsæk, en hatteæske, en jagtbøsse i Futteral og en del fiskeredskaber, hvorefter han blev nødt til at traske afsted hen imod den ene sidefløj, stadig drevet fremad af en forfølgende fod, hvis dimensioner han ikke så, men hvis styrke han følte.

Da de var kommet ind i huslærerens værelse i stueetagen, kastede tjeneren, der skummede af raseri, hele oppakningen hen ad gulvet, hvilket havde til følge, at han med lynets hurtighed blev slynget ud i gården og faldt med hovedet i et blomsterbed. Alt dette var gået for sig i en sådan håndevending, at tjeneren, som lå der mellem resedaer og tusindfryd, et øjeblik troede, at han kun havde haft en ubehagelig drøm, indtil en voldsom stikken i begge ører og nogle dråber blod fra den skrabede næse overtødede ham om, at hvis den ny herre, han havde fået på halsen, var en grobrian, så var behandlingen også derefter.

Da den ny huslærer på denne måde havde gjort sin entré i det friherrelige hus, tog han nøglen af døren og lagde sig til at sove, tung i hovedet efter den lange rejse og måske også efter de tre seksaer, han havde indtaget på de tre sidste gæstgivergårde.

Han vågnede næste morgen kl. otte, den tid han plejede at stå op, og søgte straks efter vandkaraflen; da han ikke fandt en sådan, sprang han ud af sengen, slog vinduet ud til gården op på vid gab, og råbte med sin sædvanlige stentorstemme:

"Lad mig få noget frisk vand!"

Nu ville ulykken, at den femtenårige frøken og hendes fem år ældre guvernante eller selskabsdame havde taget plads på

vippebrættet foran den smukke græsplæne i gården, hvor de nød morgenens skønhed og klappede den nydelige lille hund, der lå ved deres fødder.

Det gav et sæt i de unge damer, da de hørte det voldsomme råb på vand, og de rettede begge deres øjne mod fløjbygningen. Man kan let gøre sig en forestilling om deres forskrækkelse, da de opdagede en næsten nøgen mand, sværlemmet og med arme à la Esau, der strakte sig halvt ud af det åbne vindue. I første øjeblik blev de ligesom forstenede ved dette syn.

"Lad mig dog for pokker få noget vand!" vedblev Kalle, der var noget utidig og måske derfor antog de to damer for husets domestikker; "kom bare med en hel spand fuld, jeg er så satans tørstig! "

Med et udbrud af forfærdelse tog nu de unge damer flugten hen imod havens skyggefulde træer. Kun hunden blev stående tilbage og stirrede på den ny huslærer.

"Nå, det kan jeg lide, at I skynder jer," råbte huslæreren efter de flygtende, "sørg så også for, at jeg får en sild til kaffen!"

"Det var dog et skrækkeligt menneske!" bemærkede guvernanten og så sig om, idet hun løb, muligvis blot for at kalde på den uforsigtige hund.

"Ja, han var rigtignok væmmelig," tilføjede den unge frøken, "og så ville han have sild til kaffen!"

Guvernanten havde ikke så ganske uret. Kalle Utter, der var stor og stærk som en Herkules, havde langt fra noget Adonis-ansigt. Øjnene var, skønt livlige, for små, og munden var, ihvorvel forsynet med ret hvide tænder, alt for stor, hvortil kom, at næsen, der muligvis af naturen havde været veldannet, af

børnekopper havde fået flere skarpe forhøjninger, den ene tæt ved den anden, ikke ulig tænderne på et groft savblad.

Bandende over den usle opvartning, lukkede Kalle Utter vinduet, kastede sig på sin seng og tog sig en morgenlur, hvorefter han atter stod op, klædte sig på og forlod værelset, for at præsentere sig for den friherrelige familie og gøre sig bekendt med den vordende elev.

Netop som den ny huslærer trådte ind i salen i første etage af selve hovedbygningen, var det højvelbårne selskab ved at sætte sig til kaffebordet; der var baronen, baronessen, deres datter med sin guvernante og en tolvårig dreng, den unge baron. Alle disse personer var ham fuldstændig ubekendte. Kun tjeneren syntes han at have set før, skønt dennes ansigt for øjeblikket var vansiret af røde, opsvulmede øjne og et plaster på næsen.

"Jeg er Kalle Utter," præsenterede han sig selv, "og jeg skal hilse fra Ekstrøm, han kiler nu svært på til eksamen, og dagen før jeg tog afsted kneb han sig dog et laud til i fysik."

Derpå nærmede han sig baronen og rakte ham venligt hånden. Friherren, der øjensynlig ligesom det øvrige selskab var noget generet, rakte ham med fornem mine en finger. Kalle Utter, der muligvis troede, at det var en opfordring til at trække krog, slog en af sine fingre om baronens og klemte til. "Av!" skreg baronen, trak fingeren til sig og svingede den frem og tilbage i luften, pustede på den og bandede.

"Jeg beder mange gange undskylde," sagde Kalle Utter, og da han så familien tage plads ved bordet, satte han sig også ganske roligt ned. Da han savnede brændevinsflasken og forgæves kiggede efter silden, tog han erstatning i en tallerken med

saltet oksetunge, som han plyndrede ganske alene; derpå tømte han to store kopper kaffe.

"De bruger nok ikke at tage Dem en snaps, ser jeg," begyndte han, "og det er egentlig også unødvendigt om formiddagen. Baronens skal nok have en udmærket jagt, efter hvad jeg har hørt; skulle De ikke have gode hunde, så venter jeg et par støvere fra Stockholm; de er godt dresserede til harejagt, skønt de rigtignok har den uvane nu og da at bide får. Jeg lagde i går aftes mærke til en grund midt i søen, hvor der absolut må være store aborrer, men det er nok sløjt med orme i denne velsignede tørke. Hør du, min kære skrabnæse," sagde han derpå og henvendte sig til tjeneren, "pas på i nat, når duggen falder, og skaf nogle orme, så skal du få en skilling for hvert hundrede; og jeg lover herskabet aborrer til morgen, middag og aften."

Der var ingen, der svarede; man så kun på hinanden, og tjeneren tilkastede den ny huslærer et rasende blik.

"Det er et rigtig pænt piano, De har," sagde Kalle Utter, idet han nærmere betragtede det instrument, som stod i salen: "Jeg formoder, at frøkenen spiller ... Kender frøkenen Ludvalsen?"

"Hvad er det for en vals?" spurgte guvernanten.

"Det er en vals, som en student har komponeret og tilegnet sin vaskerkone; det er virkelig et tonemaleri, man hører så grangiveligt vandets kogen i den store kedel, banketræets klappen og lyden af rullen ..."

"Nu skal jeg se, om jeg kan huske den," tilføjede Kalle Utter, idet han tog plads ved pianoet, men allerede ved det første anslag sprang der et par strenge i diskanten.

"Må jeg tale et øjeblik med Dem," afbrød nu baronen ham. "Vær så venlig at følge med ind i mit arbejdsværelse."

"Jeg har hørt, at der var nogle spektakler i går aftes, da De kom," begyndte baronen, da de var kommet ind i det såkaldte arbejdsværelse.

"Spektakler," gentog Kalle Utter, "å, blot en bagatel, som jeg virkelig ikke bryder mig om at gøre ophævelser over."

"De har nok tilladt Dem at slå min tjener," vedblev baronen.

"Lapperi!" svarede Kalle Utter, "fyren var storsnudet og jeg gav ham derfor et par lussinger."

"Jeg ved det; og jeg vil underrette Dem om, at jeg selv revser mine folk, når jeg finder for godt, og jeg må derfor for fremtiden bede mig fritaget for Deres lussinger."

"Bede Dem fritaget!" gentog Kalle Utter godmodigt; "å bevares, det kan der aldrig blive tale om over for Dem, hr. baron!"

"Og så må jeg bede Dem," gentog baronen, "at have gardinerne nedrullede om morgenen, så at det, der hændte i morges, ikke gentager sig."

"Hvad hændte der da, hr. baron?"

"Der hændte det, at min datter og hendes guvernante blev nødt til at forlade gården, eftersom De behagede at vise Dem i *en déshabillé*, som ..."

"Av for pokker! var det frøkenen og guvernanten?" afbrød Kalle Utter; "jeg troede såmænd, at det var to af pigerne!"

Baronen så stift på huslæreren som for at udforske, om det var ironi eller enfoldighed. Han gav derpå ved en håndbevægelse at forstå, at audiensen var forbi, hvorpå huslæreren gik.

En halv times tid efter gik baronen ud for at se til sine folk og kom just forbi den fløj, hvor Kalle Utter havde sit værelse. Han

blev stående uden for det åbne vindue og lyttede med forbavselse til nogle, for ham uforståelige ord, som han hørte den nye lærer remse op med høj røst, og disciplen derefter gentage i den ynkeligste tone af verden.

Ordene lød således:

"Alef, Beth, Gimel, Daleth, He, Vav, Dsajin, Cheth ..."

"Hvad er det for noget rotvælsk?" spurgte baronen.

"Det er jo det hebraiske alfabet," oplyste huslæreren.

"Men hvad i Djævlens skind og ben," gentog baronen, "har De i sinde at proppe min søn med hebraisk, er De da splittergal?"

"Men, hr. baron," svarede Kalle Utter, "hebraisk er et nyttigt sprog og yderst vigtigt at kunne."

"Må jeg på det alvorligste bede Dem om at høre op med det ... Min søn skal hverken være præst eller jøde," tilføjede han og gik videre.

Kalle Utter, der var ked over ikke at få lov til at undervise i sit yndlingsfag, kastede et blik i et spejl på væggen og så sin elev med en triumferende mine kaste den hebraiske grammatik fra sig og række tunge bag sin lærers ryg.

"Rækker du tunge ad din lærer, din slubbert!" råbte han og vendte sig om, "det skal jeg nok få pillet ud af dig."

Han tog nu fat i sin elev, lagde ham over sit venstre knæ og gav med den højre flade hånd den lille baron et dygtigt slag på det sted, hvor moderkærligheden og lærerens iver ofte går hånd i hånd for at danne det bedre menneske og ditto medborger.

Den lille baron, som endnu ikke havde været genstand for en sådan samvirken, gav sig til at skrigе som en rasende.

"Hyler du, får du flere!" sagde læreren beroligende til sin elev. "Men lad mig nu høre, hvorledes du kan din svenske historie:

Hvem var den første konge i Sverige?"

"Odin," svarede den lille snøftende.

"Rigtigt! ... hvad gjorde samkongerne Alrik og Erik?"

"De slog hinanden ihjel med et bidsel."

"Rigtigt ... hvad gjorde kong Fjolner?"

"Han druknede i et kar med mjød."

"Rigtigt ... hvordan gik det med Erik den Hellige?"

"Han blev halshugget."

"Rigtigt, ganske rigtigt! Det går jo nok så godt ... Nå, hvad tid spiser man til middag her i huset?"

"Klokken fire," svarede den lille baron, lidt beroliget ved den uventede vending, spørgsmålene tog.

"Nå, så kan vi godt nå at få halet et dusin gedder og nogle aborrer op," ytrede huslæreren, "lad os prøve den aborregrund."

Kalle Utter tog nogle snører i lommen, tog sin discipel ved hånden, og snart var begge til søs, forsynede med de nødvendige fiskeredskaber.

Den ny lærer havde held med sig. Da han først havde fanget nogle store gedder, lagde han til med båden ved aborregrunden og gjorde sine snører i stand.

"Sæt nu orme på, du," befalede han sin elev, "og kast ormene og krogene hen til mig!"

"Skal jeg sætte orme på?" spurgte den lille baron med ynkelig mine.

"Ja vel skal du det, din torsk! ... Plejer du ikke selv at sætte orme på, når du fisker?"

"Nej, det gør fiskeren altid eller også tjeneren."

"Skammer du dig ikke? Skal du gøre ældre folk ulejlighed med det ...? Vil du straks sætte orme på krogen i stedet."

Med gråden i halsen måtte den lille baron udføre dette arbejde, der blev vanskeligere og vanskeligere, efterhånden som ormene blev kortere, og det turde være vanskeligt at afgøre, hvem der led mest, ormene eller den lille baron.

Nogle timer efter vendte lærer og elev tilbage til gården; Kalle Utter nynnede en vise, den lille baron slæbte af alle livsens kræfter på en kurv i hver hånd, fyldt med de prægtigste aborrer, mens der over hans skulder hang to store gedder, der var bundet sammen ved gællerne og med deres haler piskede den vordende godsejer både for og bag.

"Nu kan du bringe aborrerne ind i køkkenet," sagde Kalle Utter, "og sig så til din moder, at hun skal ikke koge dem i for meget vand ... Til sauce behøves der ikke andet end klart smør med persille ... Gedderne kan du bære ned i iskælderen, så holder de sig nok til i morgen middag ... Stik nu af med dig! I eftermiddag tager vi fat på katekismen."

Derpå gik huslæreren ind i sit værelse og blev således ikke vidne til baronessens overraskelse og bestyrtelse, da hun ilede ned ad trappen for at modtage sin søn, og så, hvilken bedrøvelig figur, denne gjorde, skønt han havde været så heldig på fisketuren.

Kalle Utter tog sig imidlertid sin formiddagslur, sådan som han altid havde gjort, siden han var blevet akademisk borger. Men klokken fire var han på benene igen og viste sig i spisesalen i rette tid til middagen.

Den friherrelige families kulde ved frokostbordet var for intet at regne mod den, der herskede ved middagen. Ingen besvarede huslærerens hilsen og man lod som man ikke så ham.

Han havde jo også, som vi har set, siden frokosten endnu tydeligere tonet flag.

Denne kulde undgik imidlertid Kalle Uppers opmærksomhed; hans øjne søgte forgæves brændevinen, og da han i stedet for de ventede aborrer opdagede kødboller og brune bønner, en ret, han kun alt for tit havde fået hos "Madam Joholm" i Uppsala, sagde han halvhøjt:

"Denne stund skal nok helliges "bønner";" med et mørkt blik på de brune bønner fulgte han familiens, ikke indbydelse men eksempel og tog plads ved bordet ved siden af de andre.

"Hvordan er det," begyndte han også denne gang samtalen, "er der her i egnen nogle flinke familier, man kan omgås? Der skal nok bo en grevelig familie på Baggesta, som ligger her i nærheden, men er det folk, man kan have fornøjelse af at omgås med?"

"Jeg tror næppe," svarede værten, "at der kan blive tale om nogen omgang mellem Dem og den grevelige familie."

"Nå, det vil sige, at familien er så som så ... men hvad gør det? Her ude på landet skal man ikke være så nøjeregnende."

Derpå fulgte en ny dyb tavshed.

"Det var da nogle kedelige folk," tænkte Kalle Utter og grundede på, hvorledes han skulle bære sig ad med at oplive bordselskabet. Et middel, som med stort held var blevet anvendt blandt gæsterne i hans faders hus, så vel som blandt studenterne, var at rulle små brødkugler og under middagen kaste dem i hovedet på naboer og genboer. Kalle Utter, der var mester også i denne kunst, besluttede straks at prøve virkningen af dette opmuntringsmiddel.

Guvernanten skulle just putte en kødbolle i munden, da en sådan lille kugle traf hende på næsen med den virkning, at hun gav et skrig fra sig og tabte gaflen; i det samme kom en anden kugle susende hen mod frøkenens lille mund, efter at have passeret forbi en brun bønne, som var på vejen derhen. Også hun gav et skrig fra sig og tabte bønnen. Nu begyndte kuglerne at hvine i alle retninger, uden at man kunne se, hvorfra de kom.

"Hva ... hva ... skal det betyde, hvor kommer de fra?" udbrød både vært og værtinde, idet de med hænderne værgede sig imod kugleregnen.

"De kommer fra ham, fra huslæreren!" oplyste tjeneren, som ikke havde tabt sin fjende af syne.

"Nu har jeg dog aldrig hørt mage til løgnhals!" udbrød Kalle Utter, "har jeg ikke med mine egne øjne set, hvordan du hele tiden har dænget mig og dit herskab til. Denne store brødkugle her, som jeg har i hånden, faldt netop nu ned på min tallerken; men du skal også få den tilbage med renter," og med disse ord kastede han den lige ind i munden på tjeneren, der stod med stirrende øjne og åben mund og lyttede til den frække beskyldning.

"Men hvad skal dog alt dette betyde!" råbte baronen og rejste sig halvt op fra stolen, bleg i ansigtet som et lig.

"Vær blot rolig, min ven; vent, til vi er gået fra bordet," hviskede friherreinden sin mand i øret og trak ham ned på stolen igen.

Atter tavshed.

"Det er dog nogle løjerlige mennesker," tænkte Kalle Utter ved sig selv, "ingen ting morer dem ... Om jeg skulle bugtale lidt dem ... jeg har dog lyst til at prøve."

Tjeneren var just i færd med at sætte tallerkener om til søbemaden, da en stemme, der lød hult som om den kom fra en tønde, ytrede følgende ord:

"Hvornår kommer aborrerne, som blev fisket i formiddags?"

Det gav et sæt i dem alle sammen, og de begyndte at kigge under bordet, for det lød, som om stemmen var kommet derfra; men da de ikke kunne opdage noget, stirrede de, stumme af forbavselse, snart på hinanden og snart på huslæreren, der sad med lukket mund og så ud, som om han ikke havde hørt det ringeste.

Nogle sekunder efter hørtes på ny den dumpe røst, men denne gang som fra loftet:

"Aborrerne kommer ikke, fordi der ikke er brændevin på bordet og heller ikke smø-ør!"

"Nej, nu går det for vidt!" udbrød baronen og sprang op fra bordet. Han kom i tanker om, at han engang havde hørt den store bugtaler Andersson og kunne nu nok slutte sig til, hvorfra stemmen kom. Alle, med undtagelse af huslæreren, fulgte baronens eksempel.

"Hvorfor har De dog sådan et jav, vi skulle dog vel først have den velsignede æblesuppe i os."

"Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal betegne Deres optræden her i mit hus," begyndte baronen med heftighed; "men det ved jeg, at jeg aldrig skal tilgive Ekstrøm, at han har sendt min søn en sådan lærer; for øvrigt vil jeg kun sige Dem, at jeg allerede før middag har bestilt hest og vogn henne på gæstgivergården for Deres regning. Ja, min herre, De må være borte herfra inden klokken syv i aften."

"Være borte herfra," gentog Kalle Utter roligt, "hvem har ikke tænkt på det? Tror De ikke, at jeg allerede for længe siden har fået nok af dumme drenge, totalafholdenhed og kødboller med brune bønner; men jeg rejser ikke herfra i bondekærre, det vil jeg sige Dem, hr. baron!"

"Min herre ...!"

"Min herre!"

"Jeg ved ikke, hvad der skulle hindre mig i at kaste Dem ned ad trapperne!" udbrød baronen, ude af sig selv.

"Ved De ikke det, men det ved jeg," svarede Kalle Utter, der nu først rejste sig fra bordet; "jeg kommer nok til at tale et ord med i den sag. Jeg modtager imidlertid Deres udfordring med største fornøjelse; kald Deres karle op, jo flere jo bedre, jeg har endnu ikke forsøgt mig på østgöterne og ved folgelig ikke, hvor mange klø de kan tåle, men jeg tænker, at de kan tåle en hel del. Og jeg trænger virkelig til denne lille opmuntring efter så elendig en middag."

Kalle Utter gned sig i hænderne, og hans øjne strålede af den inderligste glæde; hans kæmpemæssige skikkelse voksede formelig i den forskrækkede families øjne.

"Damerne behøver slet ikke at være bange," sagde Kalle Utter beroligende; "det er sandelig ikke min skyld, at freden er blevet forstyrret, jeg har søgt at opfylde min pligt som lærer og at underholde min vært som gæst, skønt det har været som at slå vand på en gås. Som sagt, hr. baron! jeg rejser klokken syv med eller uden slagsmål, som De vil, men helst med, og jeg rejser, mærk Dem vel det, i den bedste vogn, med de bedste heste, de eneste, der er comme il faut her på gården."

Efter denne afsked gik Kalle Utter ned på sit værelse. En time tidligere end bestemt holdt virkelig den bedste ekvipage forspændt i gården. Baronnen ville gerne have benyttet firspand for at blive en så brutal lærer kvit.

I liggende stilling og med fødderne oppe på bagsædet kom Kalle Utter nok så elegant rullende hen til gæstgivergården. Dér begyndte han nu at tænke lidt nærmere over sin stilling i verden; det forekom ham mindre behageligt at gense Uppsala og træffe sin ven Ekstrøm, og heller ikke synderlig morsomt at rejse til Stockholm til sin fader bødkeren, som havde glædet sig sådan over sin søns ansættelse i et højadeligt hus.

Han tog derfor en kraftig beslutning og rejste til Småland, traf dér en gammel studenterkammerat, blev gennem denne bekendt med en fabriksbestyrer, der trængte til en allerhelvedeskarl, der kunne påtage sig at holde styr på hans opsætsige arbejdere.

Kalle Utter overtog med glæde et sådant hverv og hamrede næsten flittigere på svendene end disse på jernet. Efter nogle års forløb giftede han sig med fabriksbestyrerens datter og blev en skønne dag sin svigerfaders efterfølger som bestyrer af fabrikken.

Hans hustru, en dygtig og net kone, lykkedes det lidt efter lidt at tæmme det vilde studenterovermod; men én gang blussede det dog op for et øjeblik og det for det velsignede hebraiskes skyld; han skulle nu altid have ubehageligheder af sine kundskaber heri.

Kapellanen i sognet havde endnu ikke taget eksamen i hebraisk, og da han gerne ville opfriske sine kundskaber heri, henvendte han sig til sin gode ven Kalle Utter for at få nogle

timer, og Kalle Utter gik med glæde ind herpå, stolt over at være den eneste fabriksbestyrer i verden, som kunne hebraisk; men en gang, da elevens uvidenhed var for stor og lærerens tålmodighed for lille, havde Kalle Utter, i sin blinde iver og glemmende sin discipels alder og stand, uden videre lagt præsten på maven over en stol, og trakteret ham så forskrækkeligt, at sagen blev gjort til genstand for en proces.

Efter at have begået denne dumhed, skal han imidlertid være blevet fuldstændig spag, og efter hvad man fortæller, viser han nu kun sin styrke ved at løfte den vældige fabrikshammer, hver gang en rejsende besøger fabrikken, og vil den rejsende på hans anmodning sætte sig selv på hammeren, mens han løfter den, så føler han sig særligt tilfreds.

Rosalie

"Hvem er den lykkeligste og følgelig den mest misundelsesværdige, en grim eller en smuk kvinde?" hørte jeg engang én spørge i et større selskab. "Utvivlsomt den grimme," blev der svaret; "hun fortryller ikke, bedrager ikke, og man vil aldrig nogensinde kunne sige ynkende om hende, at hun er en ruin af, hvad hun engang var."

Der ligger ganske vist noget sandt heri; for det er jo fornemmelig for det skønne at offerilden tændes, ligesom det kun er for det ædle og det store, at martyrkronen flettes.

"Havde du ikke været så skøn, havde du heller ikke været så ulykkelig," siger et sted en forfatter om sit fædreland, det skønne Italien.

Man vil kunne sige det samme om enhver skøn kvinde, som er kommet lidt ud fra den vej, som samfundet har afstukket som den eneste rette, eller kort sagt er "falden", et ord, der er så bekvemt, når man vil bedømme en stakkels kvinde.

Det må dog tilføjes, at her kun er tale om fortrinsretten til ulykken, hvilken utvivlsomt tilkommer de skønneste; for når despoten ikke har paladser at lægge i grus, nøjes han med de usleste hytter.

Mange sådanne billeder, blomstrende og afblegede, fremstiller sig for mig, men klarest blandt dem alle tegner Rosalies billede sig for min erindring. Hvem var denne Rosalie?

Rosalie var et elskovens barn. Børn, som ikke kender deres forældre, kaldes således. Navnet er ikke så ilde – og dog er det særdeles ilde valgt. Der er også måde med den kærlighed, der

bliver dem til del. Stedmoder møder de ved deres første indtrædelse i verden, og stedmoderlig bliver som oftest deres lod her på Jorden.

Stakkels Rosalie! eller "vor Rosalie", som hun kaldtes af mig og alle os drenge i Klara Skole.

De af drengene, hvis vej til og fra skolen faldt gennem Klara Vestra Kyrkogata, blev ofte i forbigående stående uden for en stor port på et gammelt stenhus, der lå i den omtalte gade. I den mørke port viste der sig stundom en lille pige, ti år gammel, da vi første gang så hende. Hun dansede og sang til dansen med den klareste stemme, man kan tænke sig. Altid klædt i de usleste pjalter, syntes hun at bestræbe sig for så vidt som muligt at skjule elendigheden ved at bøje de allerværste steder ind og hæfte dem med knappenåle.

Hendes lille ansigt var både i form og udtryk noget af det yndigste, man kunne se, skønt det var blegt og afmagret, sandsynligvis af sult.

Når hun slog de store, mørkeblå øjne op, var det, som om hele den mørke port blev oplyst, og som om hun dansede i en sal med mange blus.

I reglen passede hun på, når vi kom fra skole, for altid havde vi noget med til hende, bolsjer, pebernødder eller lignende, som man i den alder skatter højere end guld og diamanter som ældre. Rosalie – for det var hende – delte altid disse gaver med nogle børn, som hun kaldte for sine søskende, men som, skønt de var yngre end hun, øjensynligt var bedre passede og klædte, noget, der straks vakte vor forundring. Ikke sjældent opdagede vi på hendes fine ansigt røde og blå mærker som efter en hård behandling.

"Hvem er det, der har slået dig, Rosalie?" spurgte vi.

"Moder," svarede hun med et frygtsomt blik til de to trappetrin, som førte op til et værelse i stueetagen.

"Hvorfor slår hun dig?"

"Fordi jeg danser og synger, og fordi alle siger, at jeg er smukkere og artigere end andre børn," tilføjede hun med uskyldighedens naivitet.

En moder, som slår sit barn for hvad der udgør andre mødres glæde og stolthed, forekom os som et uhyre.

En dag, da vi temmelig mandstærke så på Rosalies dans og lyttede til hendes sang, hørte vi en hæs stemme fra den anden side af porten.

"Er du ikke færdig endnu, din tossede tøs! Jeg må nok engang til at klippe vingerne og stoppe munden på dig."

Rosalie holdt op både med at danse og synge, lagde sine små arme over kors og hældede hovedet mod den ene skulder.

"Skal jeg nu have prygl igen?" stammede hun, rystende som en opskræmt due.

I det samme viste der sig i porten en sværlemmet kone, som greb Rosalie ved hendes lange, silkebløde hår for at trække hende afsted.

Denne scene, en ny udgave af sagnet om heksen og prinsessen, bragte vort blod i det heftigste oprør. Vi styrtede alle løs på heksen, rev vor prinsesse ud af hendes klør og jog hende ind i sin hule; men skoletimen slog, og med bedrøvelse måtte vi overlade prinsessen til hendes skæbne.

Samme dag kom heksen op på skolen for at klage til rektoren. Var heksen af den mening, at prygl er den halve føde, så troede på sin side rektor Trysén, at prygl er den halve

undervisning, og Gud må vide, hvorledes det ville være gået Rosalies riddere, hvis ikke den gang Jakob Ekelund, konrektoren, havde lagt sig imellem. Denne prægtige mand gjorde mere endnu, han indrettede det således, at vor prinsesse kom til at ombytte sit tidligere hjem med et bedre. Af ham fik vi da at vide, at vor fælles yndling, straks efter at hun var født, var blevet overgivet til den afskyelige plejemoder, som hvert år havde fået anonymt tilsendt en pengesum til barnets underhold og opdragelse, men at både brev og penge i løbet af de sidste år var udeblevet, hvilken omstændighed ansås for at være grunden til plejemoderens hårde behandling af det stakkels barn.

Præsten i sognet, dr. Franzén, der af Ekelund var sat i kundskab om den stakkels piges skæbne, fik nogle formuende folk til at interessere sig for hende, og alle vi drenge glædede os over Rosalies lykke, skønt vi jo gik glip af hendes smukke dans. Men årene dansede i stedet, og de tog vor interesse for Rosalie med sig, ligesom så meget andet, der havde været os kært i barndommens dage.

Men en dag genvaktes min – og sandsynligvis også mine rundt om i verden spredte kammeraters – interesse for vor barndomsveninde, da jeg i aviserne læste, at en ung elev ved det Kongelige Teaters ballet, Rosalie Wagner, havde debuteret som solodanserinde, og det med så stort held, at man var berettiget til at nære de største forhåbninger om hende. Jeg skyndte mig hen i teatret, så og genkendte hende, stampede og skreg som en gal mand, for det var mig, som om jeg havde nogen del i den lykke, hun gjorde. Det var nemlig mig, som havde opmuntret hendes første trin i Terpsicores kunst, mig, som først havde angrebet heksen ved den nævnte lejlighed, og det var endelig

mig, som mest havde tryglet Ekelund om, at han endelig måtte gøre noget for hende. Kort sagt, jeg betragtede hele publikum som stående i en forbindtlighedsgæld til mig for den kunstnydelse, de nød. Og jeg blev derfor med rette ærgerlig, da jeg ved udgangen fra teatret savnede min tegnebog og et silkelommetørklæde, som man havde stjålet fra mig i parterret, et dårligt bevis på publikums taknemmelighed, for da jeg ikke havde mistanke til nogen bestemt person, skar jeg naturligvis hele publikum over én kam.

Men jeg blev både ærgerlig og bedrøvet, da Rosalie midt i sine triumfer forlod teatret; og da det fortæltes, at grev ***, tilhørende en af vort lands første familier, havde taget hende derfra, vil man forstå, at jeg nu ikke mere lovpriste mit værk, og jeg troede vel heller ikke, at jeg nogensinde oftere skulle få lejlighed til at beundre det. Det fik jeg imidlertid. Den forhenværende danserinde, Rosalie Wagner, kørte, som det kaldes, på regning hos os, og da det første fjerdingår var gået, gik jeg til hende med regningen.

Hun boede overordentlig smukt og smagfuldt; perlen var også en sådan indfatning værd, men jeg havde vanskelighed ved at forstå, at nogen kunne være selve perlen værdig. Jeg tror aldrig at have set et så fuldendt ydre, men således forholder det sig med alt virkeligt skønt, at når man ser det, tror man aldrig at have set noget, der kan sammenlignes med det, fordi alt skønt bliver nyt, ligesom hver dag bliver ny, uagtet den samme sol tænder den.

Jeg tog mig den frihed at erindre frøken Rosalie om vort bekendtskab fra barndommen; hun huskede det alt sammen godt og talte dybt rørt om det. Fra den time af blev jeg hendes

eneste uegennyttige ven, som hun kaldte mig. Alle vil nu hellere gå og gælde for lykkelige venner, når talen er om smukke kvinder, navnlig skuespillerinder og danserinder; alle praler de af det, men de fleste lyver; for om en smuk kvinde er aldrig så velgørende, så formår hun dog ikke at lyksaliggøre hele verden.

Imidlertid var jeg stundom med til de selskaber, Rosalie holdt. Jeg så dér mange fornemme og fintdannede mennesker blandt hendes gæster, de fleste dog mænd. Nogle talentfulde skuespillerinder kom der dog også, og tiden gik med ædle og åndsudviklende adspredelser. Man musicerede, arrangerede tableauer, dansede, reciterede stykker af gode forfattere. I alt var Rosalie hovedpersonen. Så ofte jeg så hende, tænkte jeg på oldtidens lovpriste kurtisane, på Athens Aspasia. Efter min mening manglede Rosalie kun ét for at blive en Aspasia, nemlig en Perikles.

Grev *** var langt fra nogen Perikles, men han var en ung og elskværdig mand; hans kærlighed til Rosalie syntes grænseløs, ligesom også hendes til ham. De kunne sidde længe og se på hinanden uden at sige et eneste ord, og så længe man kan det, er man ubeskrivelig lykkelig. Selv de sølvklareste stemmer forstyrrer det sprog, der tales mellem salige sjæle.

Snart fik Rosalie også noget andet at se på, nemlig et lille englehoved, garneret med de kostbareste kniplinger; hun var da dobbelt fortryllende. Det var måske urigtigt af hende at være det, da hendes barn var et "elskovens barn", som det hedder; jeg har imidlertid aldrig set en skønnere moder.

Således hengik der to år, indtil jeg en dag fik bud fra Rosalie med anmodning om straks at komme til hende. Jeg kom; men, min Gud, hvor alt var forandret! Rosalie sad dødbleg og med

røde øjne, det var, som om roserne på hendes kinder var flygtet op til øjnene, for at være vidne til og opfange de utallige tårer, hun udgød.

Hvad var årsagen til denne forandring?

Jo, samme dag havde en ældre, fornem herre indfundet sig hos den forhenværende danserinde og med så fine og velvalgte ord, som kun diplomatiet har i sin magt, underrettet hende om, at grev Gustav *** for sin families skyld måtte gifte sig med en dame af samme rang som han; men at familien, der vidste, hvor hengiven og tro Rosalie havde været ham, havde bestemt, lige så meget tilskyndet dertil af moralsk forpligtelse som af virkelig højagtelse, at sætte en sum af tyve tusinde rigsdaler ud for hende og hendes barn, ja, mere endnu, hvis hun ønskede det, dog på den betingelse, at hun for bestandig afstod fra enhver fordring på grev Gustav ***.

"Man vil altså købe ham af mig?" spurgte hun, da hun havde fattet sig lidt efter det første slag.

Parlamentæren trak på skuldrene og tav.

"Nuvel," ytrede Rosalie med bestemthed, "tag ham da for intet!"

"Men frøken ..."

"Man hverken køber eller sælger sin livslykke, den kan kun gives eller tages."

Og derved blev det. Rosalie var ikke til at overtale, og nu havde hun kaldt mig, for at jeg kunne hjælpe hende med at skille sig ved de møbler og klæder, hun nu mente at kunne undvære.

"Al den pragt har nu ikke mere nogen tillokkelse for mig. Kærligheden, dens ophav, gav den også al dens værd; det var

kun for at glæde ham, at jeg klædte mig i så kostbare dragter ... Nej, alt må nu bort, alt, med undtagelse af lille Nellys smukke kniplinger," tilføjede hun og bøjede sig ned over barnets vugge.

En tåre faldt fra hendes øjne ned på lille Nellys kind; den må have brændt, for Nelly vågnede og gav sig til at skrigе. Moderen tog barnet i sine arme og gik op og ned ad gulvet med det; i det øjeblik kvinden føler sig lykkelig som moder, glemmer hun sin ulykke som hustru eller elskerinde.

Nogle dage derefter flyttede Rosalie ind i et par mindre og tarveligt udstyrede værelser. Hun gav undervisning i dans, tog aldrig imod nogen af sine tidligere fornemme bekendte, levede udelukkende for sit barn og syntes fuldstændig tilfreds med sin skæbne.

Jeg blev derfor noget overrasket, da hun, et årstid efter sin skilsmisse fra grev ^{***}, underrettede mig om, at hun tænkte på at gifte sig.

"Nelly begynder at blive stor," sagde hun, "og hun kalder mig naturligvis for moder; men hun må høre andre kalde mig for frøken, og det kan ikke lyde godt i hendes øre. Det er klart, at jeg ikke mere kan nære kærlighed til nogen mand; men der findes så mange grader på livets kort, og man lever jo dog også ret godt under den tempererede zone. Jeg skal nok indestå for, at jeg ikke kommer til at give den mand nogen grund til at klage, der blot vil være god og kærlig mod min lille Nelly, og det kan vist ikke falde vanskeligt," tilføjede hun smilende, idet hun så hen til den lille, blåkjolede alf, der stod og svingede med sin lille fod, således som hun havde set sin moders elever gøre.

Rosalie giftede sig med en ung håndværker, en hattemager, der nylig havde etableret sig. Hun godtgjorde selv i dette for

hende så fremmede kald, at kvinden kan alt, hvad hun vil, når hun ser et bestemt mål for sin stræben.

Jeg hørte ganske vist, at nogle borgermadammer i anledning af dette giftermål beklagede sig over, at håndværksklassen måtte tage til takke med adelens aflagte klæder; men det varede ikke længe, så erkendte dog alle, at den forhenværende danserinde var et mønster for alle håndværkerkoner, og at det var en hel fornøjelse at se hende i hendes hjem. Hun spredte lys og hygge om sig, men desværre var hun ikke selv til at misunde, og hun lignede i så henseende solen, som oplyser og varmer alverden, men, efter hvad man påstår, selv fryser. Rosalies mand, hattemageren, rå og hård af natur og opdragelse, forstod ikke at skatte en sådan kvinde – det var for fint foder for ham. De, der er vant til at drikke finkel, holder ikke af champagne og anden ædel druesaft. Det rå og plumpe hader og forfølger det fine og elskværdige, netop fordi det i sit stille sind erkender dets overlegenhed; det finder sin største glæde i, at det skønne bliver pint og plaget. Det var mørkets evige kamp med lyset, afgrundens kamp med himlen.

Tålmodigt udholdt Rosalie de lidelser og ydmygelser, som kun ramte hende selv; men da hattemageren en dag lagde sin voldsomme hånd på lille Nellys smukke hoved, da tog hun sit barn på sine arme og flygtede fra denne mands hus for ikke mere at komme tilbage.

Men det var også hendes sidste kraftanstrengelse; døden, livets eneste synlige engel, nærmede sig.

"Når jeg er død," sagde hun til mig, "gå så til ham og sig, at Nelly, som ikke mere har nogen moder, trænger til en fader!"

En anden gang, da jeg bad om at få hendes portræt til minde om hende, sagde hun: "hvorfor vil De bede mig om dette sørgelige billede ... og for øvrigt er jeg så led og ked af verden, at jeg ikke engang vil holde af at blive tilbage som portræt!"

Den samme dag Rosalie døde, gik jeg til grev ***. Han fo'r sammen, blegnede og fulgte mig. Jeg så ham bøje knæ ved Rosalies lig og kysse den før så varme hånd.

"Samme yndige smil," hørte jeg ham hviske.

Samme yndige smil! Jo vist. Han havde ikke set hende i de mørke timer, der lå mellem kærligheden og døden. Døden og kærligheden giver ofte sine udvalgte det samme forklarede udtryk.

Lille Nelly kom i gode hænder og Rosalie var i endnu bedre.

Hånden

Anton Frese hed en tegnelærer, som i nogen tid boede i vort nabolag. Han blev anset for at være et talent og særlig en god tegner.

Han kunne vel være nogle og tredive år, da jeg blev bekendt med ham; han var høj og mager, hans ansigt var grimt og næsten askegråt, og det rødlige hår hang i tjavser; der var noget blyantsagtigt over hele personen.

I øvrigt lod det til, at han var yderst tilfreds med sig selv, og han var det i virkeligheden også, som det i reglen er tilfældet med kunstnere, og det er måske ret godt, at det er således. For stor mistillid eller for tidligt begyndende streng selvkritik ville let dræbe mangt et vågnende talent.

"Han ser virkelig naragtig ud," hørte jeg alle sige om Frese; men jeg har hørt den samme ytring om videnskabsmænd, digtere, kunstnere, dvs. mænd, som udelukkende arbejder med tanken eller fantasien. Det er ikke værre end at sige, at månen ser ud som en ost, og at solen ser ud som en blankpoleret kobberkedel, hvilket jeg har hørt adskillige vittige hoveder bemærke.

"Han duer vist ikke til stort," hørte jeg en gang urtekræmmeren i ejendommen sige om den stakkels tegnelærer. Det er imidlertid heldigt, at der findes nogen, som uden hensyn til den blotte materielle verdens omdømme vedligeholder ilden i åndens helligdom, ellers blev vi snart urtekræmmere alle sammen, og så ville der dog sikkert blive for mange.

Men tilbage til Frese! Læseren mindes måske den "Spanske Sorte", den hest, som jeg tidligere engang har beskrevet. Da den Sorte begyndte at synge på sit sidste vers, og jeg gerne ville have et billede af dens hoved, så bad jeg Frese om at tegne det. Frese kom, trak nogle streger på et stykke karton, og hestens hoved var færdigt og vellykket, efter hvad jeg syntes.

"Hvad er jeg Dem nu skyldig?" spurgte jeg.

"Hvad anser De selv hesten for at være værd?" spurgte han.

"Mener De affektionsværdien eller auktionsværdien? – Som levende er nu den Spanske Sorte ingen ting værd, men som død betales dens hud med mindst ti rigsdaler."

"Godt, lad os så gå middeelvejen, byd mig til et aftensmåltid for fem rigsdaler, og vi er kvit."

Vi spiste til aften sammen, drak en skål for kopien og en for originalen, og det endte med, at vi drak Dus.

"Lad mig se tegningen en gang til," sagde Frese, der var blevet oprømt af punschen; "Åja, som blot og bar kopi går den nok an, men kunstnerens opgave er ikke blot og bar kopiering, men også at udtrykke naturen. Du var et kvarter om at fortælle den spanske sortes historie, jeg gør det på et sekund."

Han føjede nogle streger og punkter til på tegningen, hvorpå han gav mig den tilbage. Jeg udstødte et råb af overraskelse, den spanske sortes hoved nikkede mig lyslevende i møde, dens mangeårige slid, dens tålmodighed, dens hengivenhed for mig, dens eneste ven, alt var så natursandt gengivet, at det var nærværd, at jeg havde rakt kopien en bid brød.

Fra den aften kom jeg ofte til Frese. Han viste mig nu en mængde tegninger, såvel med blyant som med sortkridt. Jeg

udtalte min forbavelse over, at man kunne lave så smukke tegninger med så simple midler.

"Tegningen er skelettet, og farven er kødet," sagde han, "tegningen, skelettet, er i og for sig noget fuldstændigt; men hvad får du vel ud af bare farve eller kød? ... Intet."

"Men har du da aldrig malet i olie?" spurgte jeg Frese.

Frese blev alvorlig og syntes ikke at have lyst til at svare.

Jeg gentog mit spørgsmål mere indtrængende. Endelig nærmede han sig væggen, hvor jeg havde set noget hænge, som lignede et billede, men bestandig var tilhyllet med et stykke grønt tøj. Med et suk trak han forhænget til side. Det var virkelig et billede uden ramme, men da jeg i begyndelsen ikke så andet end tykke streger i oliefarve, stirrede jeg forbløffet på kunstneren.

"Kom lidt nærmere," sagde han. Da så jeg tydeligt mellem et kaos af farveprøver en blændende hvid kvindehånd i naturlig størrelse; jeg så årerne i denne hånd, som lyste gennem dens fingre, hvis ender omfattede en blyant. Det var mig, som om fingrene bevægedes, og hele hånden lidt efter lidt flyttede sig hen imod mig sammen med blyanten.

"Men det er jo en levende hånd!" stammede jeg.

"Å ja!" svarede Frese og trak forhænget for.

Nogen tid efter, i en fortrolig samtale ved glas og pibe, fortalte Frese mig følgende:

Frese havde, da han var nogle og tyve år gammel, undervist datteren af en rig grosserer, der boede nede ved havnen. Den unge dame havde slet ikke noget anlæg for tegnekunsten, men hun havde derimod en hånd, hvis ualmindelige skønhed henrykkede hendes lærer. Den lille hånd førte ganske vist selv

pennen eller blyanten, men læreren førte hånden, og resultatet af denne samvirken blev de herligste blomsterpartier på papiret, hist og her omflagede af en sommerfugl eller en amorin.

"Min datter har gjort forbavsende fremskridt," erkendte grossererens også en dag. "Lad hende nu tegne et af mine fartøjer og sejlet på den tremaster, vi ser der."

Datteren tegnede både tre- og tomastere, men vanter, ræer og mærs vrimlede af kærlighedsguder med pil og bue.

"Skibet er godt nok," indrømmede grossererens; "men med en sådan besætning går det pokker i vold, og jeg forstår ikke, hvad nytte den er til."

Men datteren begyndte snart at forstå det, for en dag, da læreren førte hendes hånd således, at blyanten pegede opad mod loftet i stedet for ned imod papiret, lagde hun med den åndsnærværelse, der er så ejendommelig for kvinderne, sin venstre hånd på bordet ved siden af den højre. Læreren, som ikke havde tænkt på, at hans elev muligvis kunne have to hænder, studsede først ved denne åbenbaring; men blev derpå som ramt af lynet, da han opdagede den betydningsfulde glatte guldring. Han styrtede afsted, som om han selv havde været en bevinget kærlighedsgud, men alle pilene bar han i hjertet i stedet for på ryggen. Han hørte op med at give timer i dette hus, og grossererens datter hørte op med at tegne såvel blomster som skibe.

Frese, der dag og nat drømte om hånden, besluttede efter hukommelsen at male både den og dens ejerinde. Det var klart, at han begyndte med hånden, og snart fik han den færdig, men derved blev det også. Så ofte han skulle i lag med det øvrige,

hvad alle andre forstår ved det væsentligste, såsom ansigt osv., blev det til usammenhængende streger og punkter, ja til store klumper af zinner, okker og permanent hvidt. Altid vendte penslen tilbage til hånden, altid var der noget at tilføje og forskønne. Nu havde han været i færd med den i ti år, og han ville kunne blive ved at arbejde på den i hundrede år, hvis han levede – efter hvad han selv påstod, og jeg vil også gerne tro det.

"Når hånden er smuk, er den det smukkeste hos kvinden," sagde Frese, "og ingen nydelse overgår den, at trykke en smuk hånd; intet er uskyldigere, renere og mindre farligt for illusionen end et kys på den hånd, som man elsker. Digterne besynger munden. Jo pyt! En ormædt tand forstyrrer på én gang hele illusionen, for ikke at tale om alle de stykker smørrebrød med ost og pølse, som har banet sig vej gennem "rosenknoppen" og over "purpurbroen" og Gud må vide, hvad man ellers kalder den."

"Om nogle år vil man ikke give en styver for originalen til den hånd, jeg har malet," tilføjede kunstneren efter et øjebliks tavshed; "men man har allerede tilbudt mig to hundrede rigsdaler for kopien, og efter min død vil den måske blive betalt med to tusinde. Det er kunstens triumf, det er kunstnerens udødelighed! Det er erstatning for et skuffet håb om jordisk lykke!"

En mørk historie

Hvis man blot lagde mærke til noget af alt det vidunderlige, som møder os her i verden og derefter iagttog det blot nogle få år, så ville ingen af de dags- eller livshistorier, som bliver os fortalt, blive betragtet som usandsynlige, vidunderlige eller fantastiske. Men naturligvis ser man uden at lægge mærke til det, man ser, man hører uden at mindes, og derved kommer man næsten til at tvivle på alt, undtagen på det, som er hændt én selv. Man gør virkeligheden til et digt, skønt digtet kun er en skygge af virkeligheden.

Der indtræffer dog adskilligt, som en opmærksom iagttager måtte ønske aldrig at have hørt eller set. Hjertet kan have nok af egne bekymringer uden at behøve at fyldes af andres; mindet kan have skygger nok at gemme på, uden at behøve at låne dem fra andre. Nu og da kan det være ret klogt at bære sig ad som strudsen, der stikker hovedet ned i sandet, forudsat at ingen benytter sig af lejligheden og skærer halsen over på én.

Blandt vore bedste kunder, det vil sige dem, der kørte oftest med vore vogne, var der dengang en ung volontør i Kancelliet. Han hed Söderpalm; hans indtægt i statstjenesten løb næppe op til ret mange skilling, og efter hvad jeg har hørt af dem, der kendte ham nærmere, havde han heller ikke arvet noget. Noget lyst hoved var han ikke heller; men han havde et kønt hoved, en yderst smuk figur, og med sådanne egenskaber kan man let komme et godt stykke frem her i verden, for lykken er en gudinde og følgelig også en kvinde. Kort sagt, kongelig sekretær Söderpalm var en af disse kloge mænd, som sparede

på deres ben til alderdommen, for at benytte et udtryk, som min principal altid anvendte om unge mænd, som kørte mere end de gik.

"Men hvor i alverden kører hr. Söderpalm hen?" spurgte jeg en dag den afkuskene, som i reglen kørte for ham.

"Allevegne," svarede kusken, "snart her, snart der, og undertiden hverken her eller der."

"Hvad mener du med det?"

"Jo, undertiden kører han et godt stykke vej ud af byen, og så vender han om, uden at gøre ophold et eneste sted."

"Nå, han har vel nogen med sig, kan jeg tænke?"

"Ja, han har altid en og den samme dame med ... det må sikkert være en meget fornem eller en meget grim dame, for hun har altid et tæt slør for ansigtet."

"Hvor henter du dem?"

"Snart hist, snart her; den ene dag i Drottninggatan, den anden i Regeringsgatan og undertiden helt nede ved havnen. I går holdt jeg i Fredsgatan og havde ventet en halv times tid; så kom der en herskabsvogn kørende med tjener bagpå; den holdt på den anden side af gaden. En dame, – det var hende med det tykke slør – steg ud af vognen og gik ind i en port, hvorefter vognen straks rullede bort. Lidt efter kom damen ud af porten, arm i arm med hr. Söderpalm, og begge steg nu op i min vogn. Da vi havde kørt en tur omkring i Djurgården, vendte vi tilbage til byen og blev holdende på samme sted. Hr. Söderpalm og hans dame steg ud og gik ind i den omtalte port, og jeg fik ordre til at køre hjem; men just da jeg skulle til at køre, så jeg herskabsvognen svinge ind i Fredsgatan og standse uden for den samme port. Formodentlig er damen steget op i denne

vogn og kørt bort på samme måde, som hun var kommet. Der vanker altid flot med drikkepenge, så det er ikke noget almindeligt borgerkram."

Det er ikke så underligt, at unge mennesker morer sig, mere underligt er det, at de kan betale deres fornøjelser; men dette gjorde virkelig Söderpalm. Næppe var kvartalet udløbet, før han selv kom ind på kontoret og afgjorde, hvad han skyldte. En gang hændte det rigtignok, at der gik nogle uger hen over den sædvanlige tid, uden at vi hørte noget til ham; og da min principal i øjeblikket var i pengeforlegenhed, så fik jeg ordre til at kræve hr. Söderpalm.

Jeg gik derfor en morgen tidlig hen til ham. Han boede på en første sal i en ejendom ved Bryggargränd; det var en lille, men pragtfuldt møbleret bolig. Hr. Söderpalm selv lå i en yderst kostbar slåbrok henstrakt på en silkebetrukken divan, og foran denne stod der et påfaldende stort skrivebord af det smukkeste mahogni med tilhørende skrivematerialer, det ene smukkere og mere koket end det andet, men alt så nyt og blankt, at jeg næsten turde sværge på, at der endnu ikke var skrevet en eneste linje ved det bord.

"Ah, er det dem, hr. Höglund," udbrød Söderpalm ved min indtrædelse, "hjertelig velkommen! Pengene har ligget aftalt i tre uger, men jeg har sandelig ikke haft tid at komme hen med dem. Hvor stor er regningen? Godt! Her er summen, vær så venlig at kvittere!"

Han betalte, og jeg kvitterede.

"Nå, hvordan synes De, at jeg bor?" spurgte han derpå.

"Fyrsteligt!" svarede jeg. At sige, at nogen bor fyrsteligt, er for øvrigt i mine tanker ingen stor kompliment for værten; for et

fyrsteligt palads og en fyrstelig levemåde forudsætter som oftest, at der er en anden, f. eks. staten, der bekoster herligheden.

Söderpalm smilede veltilfreds.

"Det ville være noget for en bogholder, ikke sandt?" sagde han, idet han betragtede mig med et spøgende, halvt medlidende smil.

"Ih bevares, hvis jeg boede her, så ville jeg da sikkert betragte den tapetdør dér med evig ængstelse."

"Tapetdør! Hvad mener De med det?" råbte Söderpalm og sprang op fra sofaen, rød i ansigtet som en pæon; "hvorfor ville de være bange for den?"

"Jeg ville være bange for, at denne tapetdør førte til en eller anden underjordisk gang ..."

"Underjordisk gang?"

"Og at denne førte ..."

"Hvorhen?"

"Til Hornsgatan [Note 19](#)), stadig selvfølgelig forudsat, at det var mig, som boede her."

"Nå," udbrød Söderpalm leende, "var det sådan, De mente! Nu skal jeg vise Dem den underjordiske gang ... De ville vist ikke have syndeligt imod at have et sådant gældsfængsel," tilføjede han, idet han lukkede tapetdøren op og viste mig et sovekammer, hvor virkelig en fyrste ville kunne have sovet roligt, såfremt han ikke havde urolige drømme.

I det samme kom Söderpalms lille tjener ind og gav sin herre en rosenrød billet, hvis duft trængte lige hen til mig. Söderpalm lukkede hurtigt billetten op og kastede et blik i den, mens jeg nærmede mig døren for at gå.

"Vær så venlig, hr. Höglund," bad Söderpalm, uden at tage øjnene fra billetten, "at sørge for, at min sædvanlige vogn holder uden for min port på slaget otte."

"Det skal ske," svarede jeg og gik.

En dag ved middagstid, omtrent en måned senere, kom en herre, som jeg ikke før havde set, ind på vort kontor. Der var noget udenlandsk ved hans ansigt og gebærder, og han talte et temmelig uforståeligt sprog, blandet med italienske og spanske brokker, jeg kan ikke sige hvilke.

Han spurgte, om der var nogen vogn ledig for eftermiddagen. Da jeg havde besvaret dette spørgsmål med Ja, bad han, om han ikke måtte have lov til at kigge lidt i bestillingsbogen; jeg gav ham den. Efter at have studeret den med megen opmærksomhed, lagde han den fra sig, gjorde et skridt hen imod døren, vendte om igen, kastede på ny et blik i bogen og spurgte mig derpå, om det ikke var Lilla Trädgårdsgatan, som ligger på den østlige side af Karl den Trettendes torv. Da jeg havde givet ham nøjagtige oplysninger, gjorde han mine til at gå.

"Skulle De så ikke have nogen vogn?" spurgte jeg.

"Kan ikke sige det, spørge først, sige besked siden," svarede den fremmede og gik.

Det var da en løjerlig én, tænkte jeg, mens jeg så efter i bestillingsbogen for muligt at se hvad det var, der deri kunne interessere den fremmede; for det var klart, at hans første spørgsmål om vogn kun havde været et påskud for at få bestillingsbogen at se. Da standsede mit blik ved følgende: Sekretær Söderpalm, en lukket vogn klokken 8 ud for Lilla Trädgårdsgatan nr. 5.

Det var jo netop den gade, den fremmede havde spurgt mig om, og det faldt mig derfor straks ind, at hans ærinde kun havde været at udspionere det sted, hvor Söderpalms vogn skulle holde om aftenen. Dette i forbindelse med alt det mystiske, som var ved den unge mand, vakte i den grad min nysgerrighed, at jeg besluttede den aften selv at være Söderpalms kusk.

Klokken 8 præcis holdt jeg med min vogn på det bestemte sted; jeg havde trukket kraven højt op over ørerne for at spille min rolle inkognito.

Snart kom et ungt par med hurtige skridt hen til vognen. Jeg åbnede vogndøren og slog trinnet ned; damen, der var tilsløret og klædt i sort silke fra top til tå, var slank og af middelhøjde. Idet hun, let som en sylfide, hoppede op i vognen, opsnappede mit blik ved gadelygtens skin den allersødeste lille fod af verden og ... men al glæde er for kort og alle kjoler for lange.

"Til Albano!" sagde Söderpalm og steg derpå selv ind, hvorefter jeg lukkede vogndøren, ikke uden et suk, for der er noget vist pikant ved en sådan tête-à-tête, der ikke engang føler sig sikker i nattens mørke, men må klæde sig i domino som til en maskerade. Det er kærlighed, der holder sig fast ved en intriges skrøbelige tråd; det er på én gang hjertet i brystet og i halsen; det er en himmel med solen i zenit og tordenskyer hele horisonten rundt.

Da jeg drejede ind i Enkhusgatan, måtte jeg køre med stor forsigtighed for ikke at tørne imod to andre vogne, der holdt dér lige bag ved hinanden. Uden at lægge synderlig mærke til dem, slog jeg ind på vejen til Albano; da vi var kommet til Johannisplan, hvor trafikken var mindre livlig, så jeg mig

tilbage og fik øje på to vogne, der fulgte os i nogen afstand. I Roslagstullgatan så jeg mig igen tilbage, men kunne i mørket ikke skelne noget; dog troede jeg at høre en dump rullen som af tungere, tospændige vogne. Kunne disse vogne være de samme, som jeg havde set i Enkhusgatan? Jeg følte mig noget urolig til mode, for det er ikke behageligt at være ude i tordenvejr, selv om man er aldrig så sikker på, at det ikke er én selv, som lynet vil ramme.

Endelig kom vi til Albano [Note 20](#)) og kørte ind ad porten til denne restauration, der ligger et lille stykke uden for Roslagstull.

"Gå nu ind og sørg for, at du får noget at spise," sagde Söderpalm til mig, da han var steget ud af vognen med sin dame; "vi bliver her en times tid."

Næppe var de to gået ind, før jeg hørte flere vogne rulle hen ad landevejen. I et par spring var jeg henne på vejen og så dér to lukkede vogne køre forbi Albano længere nord på.

Det gjaldt nok dog ikke os, tænkte jeg og vendte beroliget tilbage til mine heste for at give dem noget foder. Mens jeg var beskæftiget hermed, så jeg en mand i kuskekavaj og ditto hat på hovedet komme ind i gården og gå op ad trappen; efter nogle øjeblikkes forløb og just, som jeg selv tænkte på at gå indenfor, mødte jeg hr. Söderpalm og kusken.

"Men hvor i alverden har min chef fået at vide, at jeg var på Albano?" hørte jeg Söderpalm spørge.

"Det ved jeg ikke," svarede kusken, "han sagde blot til mig, at jeg skulle gå hen til Albano og bede hr. Söderpalm komme et øjeblik hen til "Kräfteriket" [Note 21](#)), da han havde noget meget vigtigt at tale med Dem om."

"Har min chef været der længe?" Spurgte Söderpalm.

"Nej, han kom for lidt siden."

"Og er der flere i selskab med ham?"

Kusken nævnede navnene på en hel del bekendte embedsmænd i Udenrigsministeriet.

Söderpalm og kusken forlod nu gården og tog vejen hen imod det nævnte sted.

"Ej, ej!" tænkte jeg, "nu har nok Söderpalms overordnede i ministeriet udspioneret ham og vil vel spille ham et puds. Det var meget delikat af dem, at de ikke tog ind på samme sted som han og hans dame."

I det samme smuttede en høj mand forbi mig og styrede lige hen imod trappen; og snart hørte jeg hans skridt knirke på trappen til den øverste etage.

Jeg gik imidlertid ind i skænkestuen, hvor jeg fandt nogle gæster siddende ved deres toddyer. Da jeg havde drukket et glas punsch gik jeg ud igen og fandt trappen oplyst; der kom nogen ned ad trappen.

Den, der kom, var netop den samme høje mand, som jeg nylig havde set gå op; men han førte ved sin arm den sorte domino, Söderpalms dame. Da de gik forbi mig, forekom det mig, som om den skønne ubekendte kun med besvær holdt sig oprejst, og som om hendes barm bevægede sig heftigt under silken. Af mandens ansigt kunne jeg ikke opdage andet end en stor, krum næse, som stak frem af den opsmøgede frakkekrave.

"Jeg tror, gæsterne der ovenpå går deres vej, den ene efter den anden," sagde jeg, da de to var gået, til opvartningspigen, som stod øverst oppe på trappen med et lys i hånden.

"Det var dog højst besynderligt, hr. Höglund," svarede hun, for hun kendte mig; "først kom der bud efter hr. Söderpalm fra nogle herrer, som var taget ind på "Kräfteriket", skønt jeg ikke begriber, hvor bedre herrer vil tage ind på sådant et simpelt sted. Og straks efter kom der en herre, som så ud, som om han ville bide; det var vist en udlænding, og jeg havde svært ved at forstå ham; han havde nogle øjne som en tiger, og skæg over det halve ansigt. Han spurgte efter Söderpalms værelse og sagde, at han havde sat ham og hans dame stævne herude på Albano. Jeg svarede ham, som sandt var, at hr. Söderpalm var gået bort et øjeblik og havde taget nøglen til døren med sig. Han ville alligevel ind til damen, men jeg sagde nej, det måtte han ikke. Så gik han hen til døren og åbnede den, Gud ved på hvad måde; jeg ville følge efter ham, men han slog døren i lige for næsen af mig. Jeg hørte damen derinde give et skrig fra sig, så blev der stille. Lidt efter kom de begge ud, og jeg fik denne tialerseddel for champagnen, som hr. Söderpalm havde fået ind, men endnu ikke smagt på, og det var jo meget pænt ... men hvad vil han sige, når ..."

Jeg mente at have hørt nok; som drevet af en mørk anelse skyndte jeg mig ud på vejen til "Kräfteriket", men inden jeg var nået derhen, mødte jeg en lukket vogn, hvis heste jog i galop ind mod byen; jeg troede at genkende den ene af de to vogne, men hvor var den anden? Jeg søgte forgæves efter den henne ved "Kräfteriket".

"Sig mig," spurgte jeg opvartningspigen, "har der ikke været en vogn i aften med nogle herrer?"

"Ikke en levende sjæl," svarede hun gnavent; "alle sammen så skal de jo holde ved det usle Albano, og det blot for denne Lottes

skyld!"

På mine videre spørgsmål, om hun da ikke havde lagt mærke til, om der var kommet nogle vogne forbi, sagde hun, at det var nok muligt, men da hun kun interesserede sig for de vogne, som standsede ved "Kräfftriket", havde hun ikke brudt sig videre om det; ikke bedre besked fik jeg af de andre folk, jeg talte med derude. Jeg besluttede derfor trods mørket at undersøge selve landevejen noget nærmere. Jeg kunne, skønt kun vanskeligt nok, finde de friske hjulspor af to store vogne, som var kørt lige efter hinanden nord på; men ved det sted på den store vej, hvor man drejer af for at komme til Djurgården, troede jeg at kunne se, at en af vognene var vendt om og kørt tilbage til byen, men at derimod den anden var blevet ved at køre ud ad den store landevej.

Just som jeg gik og undersøgte vejen for om muligt at opdage spor af menneskefødder, gled jeg med den ene fod ned i grøften og mærkede derved, at noget rullede ned for min fod. Jeg undersøgte det nærmere og fik fat i en næsten ny silkehat; denne tog jeg og vendte så tilbage til Albano. Ingen havde spurgt efter mig under min fraværelse, og ingen havde hørt noget, hverken om Söderpalm eller nogen anden.

Efter at have ventet forgæves endnu en time, begav jeg mig på hjemvejen med den tomme vogn. Af toldbetjenten, som ved bommen havde visiteret den vogn, som jeg havde set køre til Stockholm, fik jeg at vide, at der i den pågældende vogn, der at dømme efter hele udstyrelsen må have været en herskabsvogn, kun havde siddet to personer: en herre, hvis udseende syntes at stemme overens med opvartningspigens beskrivelse af

udlændingen, og en sortklædt dame, der havde siddet sammensunket i det ene hjørne af vognen.

Tidligt den næste morgen begav jeg mig til Söderpalms bolig ved Bryggargränd. Hans tjener genkendte sin herres hat i den, som jeg havde fundet ved "Kräfteriket"; men herren selv havde han forgæves ventet hele natten, og endnu var han ikke kommet tilbage.

Jeg anmeldte sagen for politiet, blev kaldt op til politimesteren og gjorde nøje rede for alt, hvad jeg vidste. Han bad mig ikke omtale det for nogen, mens politiet anstillede sine efterforskninger.

Nogle uger efter kom politiassistenten i vort distrikt hen til mig.

"Kan det ikke tænkes, at denne Söderpalm er rømt for gæld?" spurgte han mig.

"Det tror jeg ikke," svarede jeg, "for i så tilfælde ville der straks have meldt sig kreditorer, men der er ikke kommet en eneste, skønt Söderpalm havde et meget kostbart indbo."

"Så er det jo aldeles ubegribeligt," mente assistenten. "Det eneste, man har fået at vide, er, at der senere på aftenen er kommet en stor, lukket vogn med nogle herrer i ind gennem Ladugårdslandstull; men hvem vognen tilhørte, eller hvem de herrer var, ved man ikke."

"Men," bemærkede jeg, "har politiet ikke haft sine garn ude i den fornemme verden, f.eks. indenfor corps diplomatique?"

"Hm," svarede assistenten efter nogle øjeblikkes tavshed, "der gives krumme næser, sorte skæg og fremmede accenter andre steder end i corps diplomatique."

Derved blev det. Den ulykkelige Söderpalm var forsvundet for bestandig uden at efterlade det mindste spor. Der findes ingen virkelig lykke uden kvinden, men der gives heller ingen virkelig ulykke, uden at en kvinde har noget med den at gøre.

Lars Blom

En af mine skolekammerater havde en ældre broder, som var gartner på en af de større landejendomme i nærheden af Stockholm; han hed Lars Blom og var tredive år gammel, da jeg første gang så ham. Han var lille af vækst, men ualmindelig skulderbred og stærk, havde et næsten kuglerundt ansigt, rødbrunt af sol og sundhed, de livligste sorte øjne, en noget krum næse og en temmelig stor mund, som viste et par rækker store, skinnende hvide tænder. Et kulsort, stridt hår lå helt ned på hans skuldre, men det var altid velplejet, og hans store, sorte kindskæg var vokset sammen under hans brede hage. Kort sagt, han så ud som et menneske, der ikke var bange for nogen eller noget.

Lars Blom var ugift, men havde to mindreårige søskende at forsørge, en søster, som han holdt i et pensionat, og en broder, som han holdt i Klara Skole. Ved enhver eksamen var gartneren til stede, i reglen i grøn overfrakke med store perlemorsknapper; når han viste sig, strålede vore ansigter af glæde, for man var sikker på at få lov til, når eksamen var forbi, at slå kreds omkring en stor bunke æbler, som han fordelte ligeligt uden hensyn til den flid og dygtighed, vedkommende havde lagt for dagen. Også lærerne modtog ham med stor venlighed, for han havde en klasse vindruer eller en anden af orangeriets lækkerbiskener med til enhver af dem, og den store blomsterbuket, som prydede katederet på eksamensdagen, var en gave fra ham. Skolepengene betalte han i reglen in natura, så at man med god grund kunne sige, at lærernes anstrengelse

over for Blom, vor skolekammerat, bar gode frugter, skønt samme Blom var en af de dovneste og dumme drenge, som nogensinde havde gået i Klara Skole.

En skønne dag midt i skoleåret kom Lars Blom op på skolen og sagde:

"Nu har min broder gået otte år i skole og læst latin i seks; dog kender han ikke navnet på en eneste blomst og ved ikke, hvilken forskel der er mellem plante- og dyreriget, ja næppe nok mellem ærter og flæsk. Når det tordner, så tror han, at det er Thor, der er ude at køre med sine bukke, og når det blæser, så siger han, at Æolus sidder i Gud ved hvilket hjørne af verden og puster. Sådan går det omtrent også med min søster i den pension, hun er i. Det eneste, hun ved, er, at Kalypso ikke kunne trøste sig over Odysseus' bortrejse, men at hun dog til sidst kom til at holde lige så meget af Telemakos, sønnen, som hun før havde holdt af faderen; men det duer ikke, det er for meget latin på den ene side og for megen kurtiseren på den anden, og begge dele giver jeg pokker!"

Derpå tog han sin broder med sig og gik. Med bedrøvede blikke fulgte vi begge brødrene, og selv læreren så mere muggen ud end han plejede; både han og vi forudså, at næste år ville blive et dårligt frugtår. Det forekom os, som om Lars Blom, ligesom englen med det flammende sværd, havde jaget os ud af Paradisets have, og det blot for det velsignede kundskabens træ på latin og græsk, som vi alle var tvunget til at spise af, trods den sunde fornufts guddommelige love.

Hvor Blom, vor skolekammerat, blev af, ved jeg ikke, men broderen Lars, vor gamle velgører, blev nogle år efter ansat som gartner hos en af Skånes rigeste ejendomsbesiddere, en

forhenværende major L*, der var bekendt som en rigtig plageånd for sine undergivne. Man havde advaret Lars Blom imod en sådan husbond og forestillet ham det ukloge i at forlade en plads, hvor han var afholdt af alle og så godt som enerådende i alt, hvad der angik hans fag, for at tiltræde en stilling hos en mand, der brugte spanskør og pisk for at tugte sine folk.

"Jeg har haft held med træer, som alle andre har anset for ubrugelige," sagde Blom, og så rejste han til Skåne trods alle advarsler.

Da han var ankommet til sit bestemmelsessted, fandt han både haven og drivhuset i den usleste forfatning.

"Hvor mange arbejdere har jeg til haven?" spurgte han forvalteren samme dag, som han var kommet.

"To," svarede denne.

"To! Tror De virkelig, at det vil være mig muligt at holde haven og drivhuset i ordentlig stand med så ringe hjælp?" spurgte Lars Blom videre.

Forvalteren trak på skuldrene og tav.

"Først må drivhuset sættes i ordentlig stand," erklærede gartneren, "og dernæst må jeg have mindst fire arbejdere til min rådighed."

"Må!" gentog forvalteren og satte et underligt ansigt op, men så sig ikke desto mindre frygtsomt om, "det må De tale med den nådige major om."

"Ja, det er også det, jeg vil," ytrede Lars Blom og gik for at få fat i "den nådige major".

"Han bliver såmænd ikke to dage på gården," sagde forvalteren ved sig selv, "og kommer han herfra med hele

rygstykker, så vil jeg være et asen."

Blom fandt majoren alene på kontoret, siddende ved en pult. Det var en høj, mager, midaldrende mand, hans holdning var stiv og hans ansigtstræk også stive. Underkæben gik op over og skjulte næsten overkæben, mindre af natur end af vane; det skal betyde foragt for alt. Øjnene, der var udstående og temmelig store, var også blevet små og plirrende, fordi han havde den vane at lukke øjenlågene halvt; det skal betyde fornemhed. Major L* behøvede ikke disse unaturlige grimasser eller at hænge skilt ud på sit ansigt, som naturen havde givet et tilstrækkelig tydeligt præg af hårdhed og grusomhed, måske af samme grund, som den har givet klapperslangen bjælder.

"Jeg er den ny gartner, Lars Blom," sagde denne.

"Gå til forvalteren!" svarede majoren, uden at værdige den nysankomne så meget som et blik.

"Drivhuset duer ikke, det må straks sættes i ordentlig stand," erklærede Blom.

"Gå til forvalteren! ... Hørte du ikke, hvad jeg sagde, karl?" vedblev majoren med højere røst.

"To arbejdsfolk er også alt for lidt, jeg må mindst have fire," vedblev Blom og hævede ligeledes sin stemme.

"Hvad siger du, din hund!" råbte majoren, idet han i en fart vendte sig om og, måske for første gang i sit liv, lukkede øjnene helt op.

Blom gentog sine fordringer og tilføjede: "og alt det, jeg her har forlangt, det må jeg have, såfremt det ikke er meningen, at jeg skal drive brune bønner i stedet for vindruer og kartofler i stedet for ananas!"

Med en vild ed sprang majoren op og styrtede hen imod Blom med løftet arm.

"Ned med armen," råbte denne; "enhver gren eller kvist, der er mig i vejen, klipper jeg af."

Ude af sig selv af raseri fo'r majoren hen til væggen og rev en stor kanepisk ned; men just som han vendte sig om fra væggen, mødte hans øje munden af noget, der lignede en lommepistol, som Blom holdt rettet imod sin herres bryst.

"Jeg holder ikke af hustugt og allermindst af den skånske," sagde Blom med dæmpet, men tydelig stemme; "og jeg siger Dem derfor, at ethvert rap af den pisk betaler jeg med en stump bly og enhver rift i mit skind med et hul i hjernen; jeg skal love Dem for, at jeg skal blive en prompte betaler."

Majoren blev ligbleg og stod et øjeblik som forstenet; derpå styrtede han hen til vinduet, slog det op på vid gab og råbte på sine folk.

Lars Blom satte sig roligt på en stol. Døren åbnedes og ind styrtede en del karle, der tilfældigvis havde befundet sig uden for den fløjbygning, hvor kontoret var.

"Grib ham! Det er en stratenrøver, en morder!" råbte majoren til sine folk, idet han pegede på den nye gartner.

"Det er nok galt fat med husbond," ytrede Lars Blom med en stemme, der udtrykte den dybeste deltagelse; "har han længe været sådan?" tilføjede han, idet han vendte sig om til karlene og pegede med fingeren på sin pande.

"Sikken en kanalje!" fnyste majoren. "Undersøg straks hans lommer, han har mordvåben på sig og har lige truet med at skyde mig en kugle for panden."

"Herren holde sin hånd over vor stakkels husbond," sukkede Lars Blom og rystede på hovedet. "Ja, ja, han skal få sin vilje ... her er mine lommer, undersøg dem nu nøje, godtfolk, så at majoren kan blive overbevist om, at det er en fiks idé af ham."

Han vendte nu ud og ind på alle sine lommer. Karlene, af hvilke allerede nogle kendte den nye gartner, stirrede med forbavselse snart på ham og snart på majoren, men foretog dog endelig den befalede undersøgelse, uden at finde andet end en lille papdåse med snus. Majoren lagde nu selv hånd på værket, men resultatet blev det samme.

"Men," brølede han frådende af raseri, "jeg så jo selv pistolen, som den skurk nys rettede imod mig ... måske har han slængt den hen et eller andet sted her på kontoret."

Han begyndte at lede over alt, under pulten, under sofaen og stolene, men lige frugtesløst.

"Man burde måske underrette Hendes Nåde om Hans Nådes tilstand, så at der straks kunne blive sendt bud efter en læge," foreslog Lars Blom.

Majoren, der var blevet stærkt medtaget af et optrin, der for ham var noget aldeles nyt, begyndte nu at ryste over hele kroppen, som om han havde fået koldfeber, og til sidst faldt han om på en stol. Man troede, at han skulle få et slagtilfælde, og hældte ham over med vand. Lars Blom søgte også at hjælpe med så godt, han kunne, for at kalde sin husbond tilbage til bevidsthed, men i sin iver tog han fejl og greb det på pulten stående, kolossale blækhus, hvis indhold han tømte ud over "den nådige majors" hoved; hvorpå han, efter på denne måde at have forplumret sig yderligere, forlod kontoret og styrede sin gang hen imod haven og drivhuset. Men havde han ventet

endnu nogle øjeblikke, kunne han være blevet vidne til, hvorledes karlene styrtede skrigende ud af kontoret, forfulgte af "den nådige major", der svingede sin forfærdelige kanepisk til højre og til venstre, brølende som en løve og sort i ansigtet som en morian.

Lars Blom fik først nys om det nye optrin mellem majoren og karlene, da disse kom farende forbi det materialkammer tæt ved drivhuset, hvor Lars Blom netop stod, da majoren kom jagende efter dem.

"Ha!" råbte majoren og standsede pludseligt, da han fik øje på gartneren, roden og ophavet til alt ondt. Lars Blom kunne ikke lade være at smile ved synet af husbondens tilblækkede ansigt, i hvilket der rullede et par blodsprængte, gnistrende øjne.

Han trak sig noget tilbage i kammeret, som kun blev oplyst af lyset fra den åbne dør. Majoren styrtede efter ham med hævet pisk, men blev brat stående, for på ny opdagede han i gartnerens højre hånd den samme pistol, som havde truet ham på kontoret, og som han forgæves havde søgt efter.

"Kom ikke denne vej," rådede Lars Blom; "det er muligt, at jeg kan overmandes og mishandles, men vær vis på, at hvis jeg bliver pisket i dag, så skal der inden ret mange dage blive sunget over Deres lig. Det er ikke blot for Deres haves skyld, at jeg er kommet her, men også og måske mest for at tæmme den, der, efter hvad jeg længe har vidst, er den grusomste og uretfærdigste af alle herrer. Men det er dog farligt, så De er sort i ansigtet," tilføjede han leende, "De må vist have vendt ud og ind på Dem selv i dag."

Mens Lars Blom holdt denne tale, trak majoren sig lidt efter lidt tilbage mod døren, stadig med øjnene mod den fordømte

pistol, som vendte imod ham; men da han var kommet vel ud af materialkammeret, slog han lynsnart døren i, satte den store hængelås for, så at Lars Blom, inden han vidste et ord af det, var fanget og i mørk arrest. Han hørte majoren slå en hånlatte op og derpå skynde sig bort.

Det varede imidlertid ikke længe, før han hørte stemmer og skridt, som nærmede sig.

"Ja, mine herrer," hørte han majoren sige, "jeg har fået selve Djævelen i mit hus, men her har jeg ham nu under lås og lukke, og jeg håber nu, at han ikke mere skal være så kry på det."

Lars Blom så døren blive åbnet og majoren træde ind på ny, denne gang fulgt af forvalteren, nogle af gårdens folk samt to ældre herrer, der, efter hvad han senere fik at vide, var sognepræsten og herredsfogeden dér på stedet; de var indbudt til middag hos majoren og var netop kommet, da denne var på vej hen til forvalteren for at skaffe folk.

"Se så, din skurk," begyndte majoren, "kom nu frem med mordvåbnet, som du for anden gang har søgt at myrde mig med, og bekend sandheden, så der kan blive gjort kort proces med dig."

"Jeg tager herrerne til vidner på, at majoren har kaldt mig for skurk og beskyldt mig for at have villet myrde ham," svarede Lars Blom med den største ro af verden; "det er nu anden gang i dag, at jeg har været udsat for en krænkende beskyldning i andres nærværelse."

"Frem med pistolen!" vedblev majoren.

"Hvis jeg har nogen pistol eller andet mordvåben hos mig eller blot så meget som en havekniv," erklærede Blom, "så vil jeg åbent erklære mig skyldig i den grove forbrydelse, hvorfor min

husbond beskylder mig ... men man vil ikke finde noget, og jeg frygter nu, ligesom før, at det ikke står godt til med den nådige majors hoved, for ..."

Majoren hævede sin pisk og var lige ved at styrte løs på gartneren, da præsten og herredsfogeden lagde sig imellem.

"Han har umuligt kunnet komme ud, eftersom majoren selv har lukket af," bemærkede den sidste, "og følgelig må han have pistolen hos sig eller have gemt den her, såfremt han ikke har slugt den, hvilket jo er umuligt."

Derpå begyndte undersøgelse nummer to, foretaget af forvalteren og herredsfogeden, men med samme resultat som nummer et. Man fandt ikke andet end den samme snusdåse, der blev tømt og undersøgt, som om man troede, at der kunne skjules en pistol i den. Alle så forbavsede og forlegne på hinanden, og majorens harme var ikke til at beskrive.

"I indrømmer måske heller ikke, at I har væltet et blækhus ud over hr. majoren?" spurgte herredsfogeden.

"Jo, det indrømmer jeg," svarede Lars Blom, "men det skete af vanvare, da majoren besvimede på kontoret og jeg ville skynde mig med at hælde vand over ham. Forresten har jeg lige bedt majoren om forladelse for det, og jeg har også fået hans tilgivelse."

"Har han fået min tilgivelse?" brølede majoren.

"Ih, men Gud bevares!" udbrød Lars Blom, "var majoren ikke for lidt siden herinde og slog det hele hen i spøg, og sagde majoren ikke sådan omtrent: Min kære Blom, man kunne let falde på at tro, at du var Luther og jeg Satan, siden du sådan kaster blækhuset efter mig! Sagde majoren ikke det?"

"Å, din forhærdede nidding!" råbte majoren og ville på ny fare løs på Blom.

"Men vi har endnu ikke undersøgt selve materialkammeret," bemærkede herredsfogeden, der på ny trådte imellem; "pistolen må sikkert være skjult her et eller andet sted."

Man begyndte nu at undersøge gulvet, væggene og loftet, men alt forgæves. Majoren, der ikke var den mindst ivrige ved denne lejlighed, var så uheldig at støde mod en stor hvepserede, der var bygget på en af tagbjælkerne, og dette havde til følge, at en mængde af disse farlige dyr, så store som en lillefinger, sværmede ud og begyndte at brumme om ørene på de tilstedeværende. Alle styrtede øjeblikkeligt ud af kammeret under vilde skrig og råb om hjælp.

Som lansenerer med fældede lanser og undertiden farligere end disse, satte hvepsene efter de flygtende. Herredsfogeden og præsten hoppede afsted som gråspurve mellem drivhuse og agurkebede og blev til sidst nødt til at kaste sig ned ved bredden af havedammen og gentagne gange dyppe hovedet ned i det grønne vand for på denne måde at blive deres fjender kvit. Begge havde belavet sig på en bedre middag og på at begynde med suppe, som skik og brug er ved større middage; men at de skulle blive trakterede med en sådan grøntsuppe, det havde de ikke anet; de forbandede af deres fulde hjerte både suppe og vært.

Værst medtaget var dog værten selv, for hvepsene, som havde lagt mærke til, hvem der var den egentlige forstyrrer af deres rolige hjem, rettede deres hovedstyrke mod ham.

"Hjælp! Hjælp! Hjælp!" brølede han, mens han rev sig med begge hænder i hovedet og slog ud med benene ligesom de

bekendte sprællemænd, der sættes i bevægelse ved en tråd.

Men enhver havde fuldt op at gøre med at fri sig selv; den eneste, som forbarmede sig over majoren, var vor ven, Lars Blom, der selv var så temmelig beskyttet af sit svære hår. Han fik fat i en stor svaber, som han havde set inde i materialkammeret, denne dyppede han i dammen og lod den så danse eftertrykkeligt om ørene på sin husbond.

"Hu!" pustede denne, "slå ikke så hårdt, hu, lad være, din slyngel!"

"Jeg vil blot have hvepsene bort," svarede Lars Blom og fortsatte sit redningsarbejde. "Seks hvepse kan dræbe en hest, og den nådige major har mindst et dusin på ryggen."

"Av, vil du lade være!" vedblev majoren, "hold op! Du slår jo øjnene ud på mig, din ærkekæltring!"

"Jeg skal nok få dem væk, hr. major," vedblev Lars Blom, idet han behændigt dængede ham til, snart på højre side af hovedet, snart på venstre og snart lige midt i panden.

Til sidst tog majoren en kraftig beslutning: han flygtede bort fra valpladsen, og således endte det andet felttog.

Majoren lå fire dage til sengs af galdefeber eller hvad det nu var. Lars Blom fik imidlertid både igennem forvalteren og andre udtrykkelig befaling fra majoren til straks at forlade gården; men Blom erklærede, at da kontrakten mellem ham og majoren var bindende for fem år – hvilket også var tilfældet – så var det hans faste beslutning at blive i majorens tjeneste, indtil tiden var udløbet.

Gårdens og egnens folk vidste ikke ret, hvad de skulle tænke om alt dette! Men de fleste betragtede gartneren med en vis respekt, og de måtte alle indrømme, at de foranstaltninger, han

traf til drivhusets og havens istandsættelse vidnede både om duelighed og smag.

En dag, kort efter at majoren var blevet rask igen, fik Lars Blom befaling til straks at komme op til sin husbond. Han fandt denne, som han ikke havde set siden optrinnet ved materialkammeret, siddende i et mindre værelse lige inden for korridoren, der førte til de store stadsværelser. Majoren så noget bleg og medtaget ud, men hans fysiognomi var ikke blevet blidere derved.

"Nå, du vil nok ikke pakke dig med det gode," begyndte majoren.

"Nej, ikke engang med det onde," svarede gartneren.

Majoren, der sad ved et bord, tog nu et beskrevet ark papir frem af en skuffe og lagde det på bordet.

"Her er den kontrakt, som min kommissionær i Stockholm på mine vegne har oprettet mellem os," sagde han.

"Nå, er det det," sagde Lars Blom, "ja, det er jo i sin orden, at majoren har det ene eksemplar og jeg det andet."

"Du har øjeblikkeligt at skrive på denne kontrakt, at du i morgen forlader min tjeneste uden erstatning."

Lars Blom stirrede noget forbavset på majoren, for det forekom ham temmelig besynderligt, at denne, efter hvad der var passeret mellem dem, endnu kunne tiltro ham så stor medgørlighed.

"Det kunne da aldrig falde mig ind," svarede han imidlertid.

"Du skal, eller jeg skal vide at tvinge dig dertil ved de midler, som jeg anser for tjenlige," sagde majoren, idet han greb en tyk spanskrørsstok, som stod tæt ved ham.

Bloms forbavelse steg endnu mere ved denne ny trussel, hvis magtesløshed majoren dog måtte kende. Han kastede et skarpt forskende blik rundt om i værelset, sænkede efter et øjeblikks overvejelse blikket mod gulvet og røbede nu den største ydmyghed og frygt.

"Du skriver, som jeg har befalet dig, din slyngel!" vedblev majoren og nærmede sig ham med hævet stok.

"Jeg kan ikke, nådige hr. major," svarede Blom, "for at komme i hr. majorens tjeneste har jeg afslået de mest fordelagtige tilbud fra andre steder; slå mig, hr. major, dræb mig, men skrive vil jeg ikke."

Nu var det majorens tur at blive forbavset. Det var tydeligt at mærke på ham, at han havde ventet sig et helt andet resultat af sine trusler, ligesom også, at han i sit indre var højst forbitret over, at det, han ventede, ikke skete.

"Nå, så du vil ikke skyde mig i dag. Du har ikke pistolen hos dig i dag, din bandit!" råbte han, idet han med stokken gav Blom et drøjt slag over den ene skulder.

"Det har altid været den fattiges lod at blive mishandlet og lide; men at blive beskyldt for at bære mordvåben på sig, når man har vandret fredelig på hele sit livs vej – det kan røre en sten. Er jeg da en morder, hr. major?"

"Ja, værre end den værste af dem, som har måttet lægge sit hoved på blokken," svarede denne.

"Nu manglede det blot, at jeg skulle blive beskyldt for at være en tyv; måske er jeg det også?"

"Ja vel er du det," vedblev majoren med stigende heftighed, som om det havde været hans hensigt at ophidse Lars Blom på enhver måde.

"Jeg havde dog de smukkeste anbefalinger," indvendte Blom; "men måske hr. majoren også påstår, at jeg har forfalsket dem?"

"Ja vist har du det," fnyste majoren og stampede i gulvet.

"Mangen én er blevet sat i gabestokken, som var mindre skurk end du."

Næppe havde majoren ytret disse ord, før Lars Blom satte ryggen til væggen lige overfor og stødte en tapetdør op, som var anbragt dér, og som førte til en lille garderobe. Der viste sig nu tre mænd og blandt dem sognefogeden på stedet.

"Mine herrer," udbrød nu Lars Blom; "jeg tager Dem alle til vidner på, at majoren har kaldt mig en morder, tyv og falskner, ligesom også på, at han med hug og slag har søgt at få mig til at ophæve vor kontrakt. Majoren skal stå til regnskab for disse skammelige beskyldninger og for den vold, han har øvet imod mig. Nå, jeg ser, at der også er tre huller i døren, som passer for tre øjne. Nå, ja så har De jo både hørt og set, hvad der er passeret her. Så meget desto bedre, mine herrer!" tilføjede han og forlod derpå hurtigt værelset.

Majoren stod som lynslagen, og sognefogeden og hans to betjente trådte nu, over al beskrivelse flove, frem fra garderoben. Således endte det tredje felttog.

Allerede næste dag præsenteredes der majoren en i lovlig form opsat stævning til at møde i retten; som vidner påberåbte Blom sig ikke alene sognefogeden og hans to betjente i garderoben, men også herredsfogeden og præsten, der havde været nærværende ved det foregående optrin.

Men ikke nok dermed. Endnu samme aften overraskedes majoren på ny af sin forfærdelige gartner, der atter var bevæbnet med pistolen, den pistol, som majoren nu for tredje

gang så tydeligt så, men som var usynlig for alle andre, og som det ikke havde været ham muligt at få frem for dagens lys, hverken ved vold eller ved list.

"Det slag, I gav mig i går," sagde Lars Blom til ham, "skal koste jert liv, men først må I straffes ved domstolene for Eders brøde og gøre mig ordentlig afbigt."

Derpå gik han. Majorens raseri var ikke til at beskrive. De følgende dage gik han omkring, sky og mørk som en skygge, fredløs på sin egen ejendom. Overtroisk som alle despoter, begyndte han at tænke på, om det ikke kunne være Djævelen selv, som i en gartners skikkelse var kommet til hans gård for at pine og plage ham allerede i dette liv. I sin fortvivelse søgte han råd hos sine bekendte, og disse rådede ham til at søge ved et eller andet forlig at blive befriet for en gartner, der strøede sådanne roser på hans vej, såvel som at få neddyttet en proces, der ville vække lige så megen skandale som skadefryd.

En tredjemand fik nu det hverv at tale med Lars Blom om sagen. Blom erklærede sig villig til at opgive processen og straks flytte bort på følgende vilkår: 1) at han fik hele sin løn for alle de fem år udbetalt og 2), at der tilsikredes ham en årlig pension af fem hundrede rigsdaler for resten af hans liv.

Disse fordringer bragte majoren i nyt raseri, skønt de dog var ret billige og menneskelige af en djævel at være. Til sidst gik han dog ind på dem, og en skønne dag rejste Lars Blom tilbage til Stockholm med alle sine dokumenter i behørig orden; han blev modtaget med åbne arme på det sted, hvor han før havde været.

"Men," spurgte jeg en dag Lars Blom, da jeg en sommerdag var ude på landet hos ham, og han havde fortalt mig, hvad han

havde oplevet i Skåne; "hvorledes bar De Dem dog ad med at gøre den pistol usynlig for alle andre end majoren?"

"Intet var lettere," svarede Blom. Han åbnede sit chatol og rodede lidt omkring i en skuffe, hvorpå han vendte tilbage til mig.

"Nu må De gerne undersøge hver trevl på min krop, De vil ikke finde den pistol, De søger, og dog er den så nær ved hånden, at jeg i næste øjeblik kan sætte Dem den for panden."

"Kan De måske gemme den i håret?" spurgte jeg, idet jeg lod mine fingre glide rundt i hans lange, tykke hår.

Lars Blom lo og tog noget ud af øret, som ved første øjekast lignede en lille fingertut af sort skind, men som snart viste sig at være en kautschukhinde. Denne hinde satte Lars Blom for munden, blæste i den, så den blev fyldt med luft, og lukkede så for det lille hul; det hele gik så hurtigt, at jeg, inden jeg vidste et ord deraf, så et apparat, der både i størrelse og udseende fuldstændigt lignede en pistol, rettet imod min pande; men så snart luften atter fik lov til at slippe ud, blev den den samme, næppe synlige hinde som før.

"Det var med dette skrækkelige våben, at jeg skræmmede den skånske tyran," sagde Lars Blom; "ligesom diamant slibes med diamant, således tæmmede den oppustede pistol den opblæste godsejer."

Spøgelseshuset ved Bryggargränd

Omtrent på den tid, jeg forlod skolen, snakkede man i Stockholm meget om et toetages hus henne i Bryggargränd; der fortæltes vidunderlige historier om det. Borde og stole, som ellers, når de er overladt til sig selv, holder sig roligt og stille, havde i det hus, hvorum talen er, for skik at gå omkring på alle fire til stor forskrækkelse for beboerne. Således havde f. eks. en ung danserinde ved det Kongelige Teater, der boede i et værelse i stuen, en aften, da hun kom hjem, fundet sit bord stående midt på gulvet og dækket som til middag, og fire stole havde taget plads omkring det, alle i søndagsdragt, dvs. uden overtræk; og dog havde bordet stået henne ved vinduet, da hun gik om morgenen, ligesom også borddugen havde ligget på sin plads i skuffen, og alle stolene havde haft deres overtræk på. Men det var ikke blot sket én gang, nej, flere gange havde det samme bord og de samme stole på den måde leget "komme fremmede" under hendes fraværelse, skønt hun havde sin dør forsvarligt aflåset, og ingen havde set nogen fremmed person gå ind eller ud.

I etagen ovenover boede en ung sætter, som hver morgen hele vinteren igennem plejede at tænde op i sin kakkelovn og der koge en halv pot mælk, som han nød, tillige med et stykke brød, inden han gik til sit arbejde.

Men en morgen, da han ville til at gøre ild på med det brænde, som han med sædvanlig omtanke havde bragt ind

aftenen før, finder han til sin store forskrækkelse, at kakkelovnen havde tilladt sig over for ham, hvad han så ofte havde gjort over for kakkelovnen, nemlig vendt ryggen til. Med et forfærdelsesskrig styrter han ud af værelset ned ad trapperne og fortæller dér til folk, som han træffer på, hvad der er sket. Flere går op med sætteren for at bevidne kakkelovnens omvendelse; men da de kommer ind i værelset, finder de intet som helst mærkeligt, i det mindste ikke i begyndelsen. Kakkelovnen havde imens gjort højre om, brændet var af sig selv gået ind i kakkelovnen og brændte nu i livlig flamme, mens kasserollen med mælken ligeledes af sig havde stillet sig på ilden. Det forekom nok de tilstedeværende, at flammen havde et lovlig blå skær, og en modig pige, der vovede sig hen til kakkelovnen og tog låget af kasserollen, fandt denne tom, skønt sætteren aldeles bestemt vidste, at han for nogle øjeblikke siden havde sat den hen foran kakkelovnen med den sædvanlige portion mælk i. At Djævelen forstod at gøre ild på, det undrede ingen, men at han var så slikken efter mælkemad, det forskrækkede dem alle i den grad, at de styrtede afsted over hals og hoved.

I et værelse i samme etage boede der en gammel, brystsvag pige, som hostede både dag og nat. En nat, da hun som sædvanlig vred sig på sit søvnløse leje, så hun vinduet åbne sig og en af månen belyst skikkelse bøje sig ind i værelset; i hånden holdt skikkelsen en basun af den slags, man på adskillige træsnit kan se englene bære.

"Hvem er det?" spurgte hun med skælvende stemme.

"Jeg er steget ned blot for Jeres skyld, stakkels menneske," svarede skikkelsen.

"Kommer I da fra Himlen?"

"I det mindste ikke langt derfra ... Jeg er Ohlson, tårnvægteren i Klara Kirke; jeg har i mange år hørt Jer hoste, skønt uret dikkede og klokken slog ... Min kone, som sælger kager hernede i gaden, led af den samme sygdom som I, men hun spiste hver morgen en tallerken lungemos og ... men hvad for noget! Klokken slår allerede tolv, så må jeg nok op igen i tårnet og tude i mit horn [Note 22](#). ... Glem nu ikke lungemosen!"

Så forsvandt tårnvægteren, og næsten i selv samme øjeblik hørte den gamle pige ham tude fra tårnet. Hvorvidt hun senere aflagde genbesøg hos tårnvægteren og hans kone for at skaffe sig nærmere oplysninger, derom ved man intet, men sikkert er det, at hun fra den tid af spiste lungemos til morgen, middag og aften, for derved at skaffe sig bedre lunger.

En timelærer, der havde et værelse i samme hus, sad en nat og rettede en mængde stilebøger fra den skole, hvor han var ansat. Bedst som han nu sidder, hører han et forfærdeligt spektakel henne i sin bogreol. Han ser derhen og bliver ikke lidt overrasket, da han opdager, at bøgerne i reolen, der jo ellers vendte ryggen imod værelset, har drejet sig omkring; men ikke nok med det, de stod og puffede til hinanden, navnlig på den hylde, hvor grammatikkerne havde deres plads. Forskrækket rejser han sig, men ser i det samme alle grammatikkerne, den latinske, græske, franske, tyske, engelske, svenske og flere styrte sig fra hylden ned på gulvet og ind i den vildeste kamp, mens de slynger deres værste interjektioner mod hinanden. Den bestyrte lærer vil forlade værelset, da han standses af en stemme, som lyder i hans øre med domsbasunens kraft.

"Når disse endelig engang har tilintetgjort hinanden," lyder stemmen, "da skal der oprinde en lyksalighedens dag for skolelærere og skoledrenge, da skal verden tale ét fælles sprog, og det skal være forbi med nationaliteter, despoter og underkuelse ... Men det sker først om tusind år, så du får lov til at passe dine stilebøger og din ferie, så længe du lever."

Skolelæreren styrtede ud af værelset og vækkede naboerne, men da han kom tilbage med dem, fandt han alt på rette plads, bøgerne på hylden med deres respektive rygge udad.

Ejeren af dette hus var en gammel ågerkarl, der selv beboede to værelser ovenpå. Han havde ganske vist ikke haft forunderlige syner, men han blev dog stadig om natten forstyrret af støj på trappen og banken i væggene. Han tænkte sig muligheden af, at nogle af hans lejere kunne have en finger med i spillet, og meldte derfor sagen til politiet. Der blev straks optaget forhør over alle dem, der boede i huset, og alle bekræftede mere eller mindre sandheden af de forunderlige historier, der så længe var løbet fra mund til mund, men ingen kunne opdage nogen naturlig årsag til alt dette. Man anstillede undersøgelser fra kvist til kælder, brød gulvet op og tog tapeterne af væggene, men alt uden resultat. Værten blev fortvivlet, for alle hans lejere sagde op, og politiet, der var uroligt for de folkemasser, som hver dag samledes udenfor spøgelseshuset, besluttede selv at tilbringe en nat på stedet.

En overbetjent og to betjente sneg sig derind en aften mellem ni og ti og opslog deres kvarter i værtens værelse, ubemærkede af lejerne. De var alle tre prøvede, håndfaste karle, der var beredte til at besværge alverdens spøgelse med de midler, som stod til deres rådighed.

Værten satte et par flasker punsch frem for sine gæster – en stor sjældenhed i den gamle ågerkarls og pantelåners hjem – men selv gik han til sengs i værelset ved siden af det, hvor betjentene holdt vagt.

I dette værelse fandtes der ikke andre møbler end det bord, politimændene havde taget plads ved, og de tre stole, de sad på, samt en grønmalet jernpengekasse, som stod i et hjørne af værelset, var fastskruet til væggen og gulvet og lukket med en kæmpemæssig hængelås.

Betjentene drak det bedste, de kunne, men forholdt sig aldeles tavse og spidsede øren ved den mindste lyd; de var overtydede om, at de nok til sidst skulle få fat i et spøgelse af kød og blod. Imidlertid led det henimod midnat, uden at de havde hørt andet end pantelåneren, der lå og snakkede i søvne om guld og sølv, om riflede og glattede skeer og deslige.

Begge punscheflaskerne var næsten helt tømte, og overbetjenten ville netop til at drikke de sidste par dråber, da han så sine to kammerater strække sig, gabe og glide fra stolen ned på gulvet, hvor de blev liggende. Han blev vred, kneb dem i armen, næsen og trak dem i håret, således som han var vant til at gøre ved vågne syndere; men alt forgæves.

"De slyngler!" mumlede han for sig selv, "jeg har givet dem for megen punsch."

"Ja, det har De, Westerlund," lød en stemme henne fra døren.

Betjenten for op og genkendte politiinspektøren.

"Lad dem blot sove," vedblev denne, "for kun De, Westerlund, har hjerte og dannelse nok til at opfatte, hvad der foregår i dette uhyggelige hus."

Betjenten stirrede på inspektøren. Det var første gang, at han havde hørt så venlige ord fra en politiembedsmands mund, og selv havde han også glemt at tale mildt, skønt der var en tid, da han ikke var så ganske ude af stand til det. Westerlund havde nemlig i sin ungdom fået en god opdragelse, havde endog i to år været student, men som følge af uordentlig levemåde ladet sig hverve til Svea Garde, hvorfra han, efter at have udstået sin tid, var gået til politiet, hvor han havde tjent sig op til overbetjent, og som sådan udmærket sig både ved mod, raskhed og orden.

"Hører De ikke noget?" hviskede politiinspektøren.

"Nej!"

"Hører De ikke, hvordan det sukker derhenne i hjørnet?"

"Nej!"

"Kom med!" sagde inspektøren, idet han nærmede sig den grønne pengekasse og lagde sit øre til den. Westerlund gjorde lige så og troede nu virkelig også at høre sukke, der kom fra kassen.

"Det var dog mærkeligt," sagde han.

"Det er ikke så mærkeligt," sagde inspektøren, "vent lidt, så skal De se."

Han tog med disse ord en nøgle op af lommen, åbnede den store hængelås og løftede kassens tunge låg op. Westerlund gjorde et skridt tilbage, for det forekom ham, at en underlig kold, klam tåge slog ham i møde.

"Jo-o," sagde inspektøren, "hvor der lyder sukke, fældes der også tårer, og her er der såmænd nok af dem; men her ligger jo også meget guld på bunden, se blot hvilken mængde ringe, ørelokker, sølvskeer og Gud ved hvad ... Det meste af dette har

været fattige folks eneste smykke og har i nogle dage spredt glæde, for derpå at savnes et helt liv igennem. Den glatte ring dér ... den bar for mange år siden en fattig håndværkers unge brud på sin bryllupsdag, men nogle dage efter var den pantsat; for hver gang, der blev født et barn i den familie, blev den løst hjem for at pryde moderens finger ved dåbshandlingen, for så den næste dag atter at blive pantsat. Da den ældste datter blev konfirmeret, blev den atter løst og givet hende, men en uge efter kom den herhen igen; på mandens begravelsesdag sad den atter på enkens finger, men den gik snart den samme vej tilbage og vil aldrig mere blive løst. Den har ved disse gentagne omsætninger kostet ti gange mere, end den er værd; intet er så dyrt og smerteligt som at have, hvad man ikke ejer."

Betjenten blev mere og mere forbavset, ikke så meget over hvad han så, som over hvad han hørte.

"Begynder nu politiet at blive følsomt," sagde han til sig selv, "hvordan skal det så gå med politivedtægten?"

"Og dette guldur med brillanter," vedblev inspektøren, "blev af den russiske kejser skænket til en svensk diplomat, der efter hjemkomsten forærede det til en danserinde, som satte det på Assistenshuset. Ved auktionen blev det købt af en urmager, som solgte det til en rig købmandsfrue, der atter forærede det til sin søn, da han tog til universitetet. Sønnen spillede det bort, og den, der vandt det, solgte det til en juveler, der afhændede det og en del andre sager til hoffet. Senere gav kongen det til en af sine ministre som udsoning for et spark, som allerhøjst samme dagen før havde givet denne sin rådgiver; han gav det til en journalist, for at denne under sin voldsomme opposition over for regeringen i det mindste skulle lade ham gå fri. Journalisten

gav det til en skuespillerinde, som satte det i pant for silketøj, hun havde fået fra en forretning. Silkekræmmeren gik nu hver dag med det og viste det frem til alle og enhver, hvilket havde til følge, at det en aften blev taget fra ham, og han selv blev slået ihjel. Således er det gået fra hånd til hånd, har kostet tårer og blod, og endnu er dets bane ikke afsluttet."

"Jo-o," tilføjede inspektøren, "dværgene, som bebor og behersker metallernes rige, søger uophørligt at generhverve de skatte, man har røvet fra dem, og de drager ikke alene skattene ned til sig igen, men også dem, som har sat deres lid og fortrøstning til dem."

Nu låsede inspektøren atter af for pengeskassen og nærmede sig døren for at gå.

"Westerlund, kender De Goethe?" spurgte han, idet han vendte sig om.

"Destillatøren?"

"Vist ikke nej, Goethe, den store digter! Læs "*Werthers Lidelser*", det vil De kunne have godt af," sagde inspektøren og gik.

"Det kan aldrig være rigtigt fat med ham," tænkte Westerland, og det havde han grund til.

I det samme slog klokken tolv oppe fra Klara kirketårn. Betjenten fulgte slagene med en vis beklemtthed om hjertet, og da han fandt ensomheden mere og mere trykkende, bestræbte han sig igen for at få liv i sine kammerater.

"Lad dem sove!" lød atter en røst fra døren. Betjenten så derhen og blev ikke lidt overrasket, da han befandt sig ansigt til ansigt med ingen ringere end selve politimesteren og det i fuld uniform.

"Nå, har De hørt noget?" spurgte denne.

"Nej!" stammede betjenten, for han syntes, politimesteren så mørk og vred ud.

"Godt, jeg kommer fra et andet spøgelseshus, og dér står det ikke så godt til," sagde chefen for politiet; "jeg blev nylig vækket af min gode søvn og fik befaling til at komme op på slottet, hvor man aner konspirationer i alle kroge; man taler ikke om andet og drømmer ikke om andet ... Vel, de skal få en konspirator, som verden aldrig har set magen til; jeg vil selv konspirere, jeg vil selv være konge, så skal jeg nok vogte mig for at vække søvnige politimestre og sovende bjørne, og bliver jeg konge, Westerlund, så skal du blive overstatholder, og da du har tjent i Svea Garde, så ser jeg ikke, at der er noget til hinder for, at du også kan blive chef for den; så på den måde kan du få to embeder. Hvad siger du til det, Westerlund?"

Westerlund studsede, og han kunne mærke, at han blev bleg. Var da alle blevet gale i denne fordømte nat?

"Og så," vedblev politimesteren, "må vi se til, at du kan blive gift med en grevinde ... kan du lide grevinder, Westerlund?"

Westerlund havde i sin ungdom drømt både om grevinder og prinsesser, men da han havde ladet sig hverve til garden, havde han holdt op at drømme, og siden han var blevet overbetjent, var drømmene heller ikke kommet igen. Han tav og stirrede kun på sin høje foresatte.

"*Aux armes, citoyens!*" råbte politimesteren, trak sin kårde og marcherede afsted med hurtige skridt.

Westerlund stod en stund ligesom fastnaglet til gulvet. Så hørte han sang af mange stemmer fra gaden og skyndte sig hen til vinduet, som han åbnede. Da så han politimesteren i spidsen

for hele politietaten, assessorer og betjente samt hele byens vagt drage gennem gaden med fakler, fulgt af bevæbnede med sværd eller stokke. De sang Marseillaisen, så det dundrede efter.

Westerlund blev imod sin vilje så elektriseret, at han ville til at storme afsted for straks at tage statholderboligen i besiddelse, da hans opmærksomhed blev henledt på et lille rundt hul midt på gulvet; det blev større og større, så at det til sidst med sin periferi nåede hans fødder. Han kiggede ned i dybet, og det forekom ham, som om han kunne se gennem mange etager, i hvilke der slumrede folk af alle stænder og aldre; han så børn, der smilede i søvne, unge piger, der i søvne kyssede på fingeren, ældre ansigter, som gjorde grimasser, elskende under silketæpper, forbrydere i lænker, og over dem alle svævede englen med valmuekransen, strøende roser hist og torne her, men skænkende alle nogle timers forglemmelse. Han så dybere og dybere og opdagede til sidst en vidtstrakt bolig, hvor seng stod ved seng, men alle de sovende var forfærdelig blege, ingen smilede, ingen lo eller vred sig under hæslige drømme, alt var tyst og stille, men om hver af de blege tindinger slyngede der sig en krans af friske evighedsblomster.

Han, der så alt dette, følte sit hjertes slag standse, han tabte bevidstheden og faldt.

Da han kom til sig selv igen og åbnede øjnene, fandt han sig selv liggende på gulvet ved siden af sine to kammerater.

Solen skinnede ham i ansigtet. Grublen forlod han spøgelseshuset og gik hen og afgav sin rapport.

Rapporten, som ligger til grund for denne historie, forbavsede naturligvis alverden og ikke mindst

politiinspektøren og politimesteren, der begge den nat havde sovet i god ro i deres senge og lige så lidt havde drømt om "*Werthers lidelser*" som om at styrte en trone. Det var nær ved, at Westerlund var blevet afskediget, men han slap dog med en alvorlig røffel, hvorhos det på det strengeste blev indskærpet ham for fremtiden at drømme mindre følelsesfuldt og mere tjenstligt.

Hvad spøgelseshuset angik, da er det klart, at det vanry, det stod i, forøgedes endnu mere. Alle lejerne flyttede, ågerkarlen fik et slagtilfælde af græmmelse, og huset stod i en længere tid ubeboet med lukket port og skodder for vinduerne.

Nogle år derefter søgte jeg en sadelmager, som skulle bo i et hus ved Bryggargränd; jeg fandt snart huset, i hvilket jeg straks genkendte netop det samme spøgelseshus, som jeg i min skoletid sammen med masser af andre nysgerrige mere end én gang havde taget i øjesyn; nu var der ingen, der talte om det mere.

Jeg gik ind til sadelmageren, som boede i stuen, og da jeg havde udrettet mit ærinde, spurgte jeg ham, hvem der nu ejede stedet.

"Det gør bogtrykkeren, som bor på første sal," svarede han, "han købte det i efteråret for en slik af den tidligere ejer, som var glad ved at få noget for et hus, ingen ville bo i, ikke engang for betaling, men som han dog ikke desto mindre stadig måtte erlægge sin skat for. Vil man købe huse for røverkøb, så må man enten have spøgelse til kommissionærer eller også selv agere spøgelse ... Jeg har nu mine egne tanker om den sag, og jeg ved nok, hvad jeg ved."

"Nå, hvad ved De da?"

"Å, ikke andet end at bogtrykkeren, som nu bor på første sal, i den forrige ejers tid boede som sætter i etagen oven over og dér så, hvad ingen andre havde set, men hvad ikke desto mindre alle troede på."

"Nå, så De mener, at den nuværende vært var et af de spøgelser, som dengang huserede her; men han kunne jo dog ikke råde over alle værelserne i huset ... Jeg kan tydeligt erindre, at netop her, hvor De nu har værksted, stod det ikke en smule bedre til."

"Ganske rigtigt! Men når spøgelse flytter op på første sal, behøver det ikke mere at huser nede i stuen."

"Hvad mener De med det?"

"Jo, ser De: den danserinde, som boede her og også fortalte en hel del mærkværdige historier, som også alle troede på, hun er nu gift med bogtrykkeren deroppe. De bor nu under samme tag, efter at de sikkert længe har kogt i den samme gryde, og var jeg i den forrige ejers sted, så tror jeg næsten, at jeg hængte mig af ærgrelse, og jeg har dog kun skåret remme af hestes hud og ikke, som han, af menneskers."

Der kom nogle kunder ind, som afbrød vor samtale, og jeg måtte gå.

Det er nok muligt, at sadelmageren havde ret med hensyn til den måde, hvorpå det nygifte par havde forstået at skaffe sig et toetages hus for næsten ingen ting. Bogtrykkerkunsten og teatret har jo i og for sig vendt op og ned på så meget her i verden, at man ikke bør undervurdere, hvad de er i stand til at udrette, når de står i forbund med hinanden. Intet smitter så let som fantasien, og det behøves kun, at én påstår at have set

noget overnaturligt for at straks mange tror at have set det samme eller lignende.

Overbetjent Westerlund, som jeg oftere har talt med om denne sag, tror imidlertid stadig, at han både var ædru og vågen den pågældende nat, men han tror ganske vist ikke mere på muligheden af at blive overstatholder i Stockholm.

Skoflikkerens datter

Aldrig skal jeg glemme den fattige, men hæderlige familie, der i flere år boede i et værelse i en af naboens ejendomme. Ordet fattig turde måske dog her ikke være på sit rette sted, for fattig er kun den, der ikke har noget som helst middel til at skaffe sig livets ophold, og sådanne midler mangler jo ikke den, der kan og vil arbejde. Og lykken, hvor findes den? Har man ikke hørt suk i kongernes sale og glad sang i bagstuerne, har man ikke set sorgen køre med firspand og glæden løbe barfodet? Glæden er lykken, og lykken er nøjsomhed, en treenighed, som er let at føre på tungen, men så vanskelig at finde; idet mindste har jeg ikke kendt mere end én eneste familie, som har givet mig et fuldstændig helstøbt billede deraf. Denne familie bestod af skoflikker Lundqvist, hans hustru og deres seks børn, af hvilke det ældste var en pige på femten år og det yngste en dreng på tre år på den tid, jeg nu vil omtale.

Alle boede som nysnævnt blot i et eneste værelse med to vinduer, men det var ved et skærmbærte delt i to dele, hver med sit vindue. Den lyseste af disse afdelinger var skoflikkerens værksted med bord og trefod, og den mindste hans kones arbejdsværelse, hvor hun havde sit strygebærte med tilbehør; for hun vaskede tyll, kniplinger og i det hele taget alt, hvad der hørte til det finere dametoilette. Men enhver, der kom ind i denne talrige families snævre bolig, blev i høj grad overrasket af den flid, renhed og orden, som herskede dér.

Manden arbejdede fra morgen til aften, og viste sig kun ude om søndagen, når han om formiddagen gik i kirke og om

eftermiddagen i almindelighed ud til Humlegården [Note 23](#)), altid ledsaget af hustru og børn. Konen var lige så flittig som manden og var desuden sine børns lærerinde. Det var en lyst at høre, hvorledes hun, mens hun strøg sine kraver og kniplinger, rettede spørgsmål til sine børn og gav dem forklaringer i katekismen, bibelhistorien og andre bøger, som hører til den første undervisning. Børnene lyttede til hendes ord, men ikke med denne surmulende opmærksomhed, som man så ofte møder i skolerne, alle var de muntre og glade og altid rene og pæne.

"Jeg kan ikke begribe," hørte jeg engang min madmoder sige, "hvorledes det menneske bærer sig ad med at holde sine børn så rene og ordentlige, og hvor hun kan få dem til at være så artige."

Det faldt mig derfor engang ind at spørge "det menneske" om det.

"Intet er lettere," sagde madam Lundqvist, "sæben er ikke dyr, og vandet har man for intet; hvad mine børns artighed angår, så har de ikke tid til at være uartige; de er tidligt blevet vænnet til, at flid er lige så fornøjelig som gavnlig. I alt, hvad der angår vort udkomme, tager min mand og jeg altid vore børn med på råd eller lader i det mindste, som vi gør det; derved kommer enhver af dem lige fra deres tidligste tid til at betragte sig selv som ganske uundværlig for det heles beståen og tror, at intet kan gå, uden at alle bidrager dertil. Karl, som sidder dér og skærer pløkker, er kun seks år," tilføjede hun hviskende, "men han tror fuldt og fast, at hvis ikke han lavede pløkker, så måtte vi alle sammen sulte og fryse. Og når de har et godt sind så kommer det vel af, at der endnu aldrig er vekslet et ondt ord mellem min mand og mig; for et menneskes hele sind og karakter beror jo

for det meste på de forbilleder, han har haft i sin barndom. Man ser tit forældre tugte deres børn for fejl, som de selv har bibragt dem, men, gudskelov! endnu har jeg ikke behøvet at revse mine. Kort sagt, vi er fælles om alt, arbejde, glæder og sorger, og resten overlader vi til Gud."

Det var ord, som mere end én fader og moder kunne have godt af at lægge på sit hjerte.

En dag overraskede jeg familien ved en lille festlighed; alle var samlede omkring et lille bord med hvid dug, smykket med blomster, og midt på bordet stod der et par udmærket smukke damesko.

"Det er Marthas navnedag i dag," fortalte moderen med et blik på sin ældste datter, "og Lundqvist, som aldrig gør andet end lappe gamle sko og derfor ikke sådan som de store skomagere kan spejle sig i sit værk, har slået sig rigtig løs og lavet et par sko til Martha; men hun skal ikke have dem på før på sin konfirmationsdag. Fader har lovet alle hendes søskende lige så smukke sko, når de engang når så vidt, det vil da sige, hvis de bliver lige så gode og fornuftige som Martha."

Rørt over den glæde, jeg så stråle i alles øjne, indbød jeg dem til om eftermiddagen at køre en tur ud til Djurgården eller et andet smukt sted.

Ved ordet "køre" var det, som om et elektrisk stød gennemfo'r dem alle, endogså moderen, men hendes glæde veg næsten øjeblikkelig for den dybeste alvor.

"De skal have hjertelig tak, gode hr. Höglund," sagde hun; "men jeg er bange for, at det vil se for løjerligt ud, hvis sådanne simple folk som vi vil agere herskab, og de gode tanker, man nu nærer om os, kunne let blive knust under vognhjulene, eller

hvad tror du, kære Lundqvist? Tror du, at vi ville gøre nogen rigtig god figur i vognen?"

"Jeg tror ligesom du, mor," svarede skoflikkeren, idet han satte sig på trefoden.

"Og du, Martha, tror du at det ville være så morsomt at komme ud at køre?"

"Jeg ved ikke, søde mor," svarede den unge pige; "men vi har jo før haft det nok så rart, uden at komme ud at køre."

"Og den fornøjelse, man ikke har kendt, savner man heller ikke," tilføjede moderen. "Men hvad synes du, Karl?" spurgte hun henvendt til den lille pløkfabrikant, "synes du ikke, at det er meget morsommere at løbe omkring på marken og selv plukke de blomster, du synes om, end at sidde stille i en vogn og blive tilstøvet og køre forbi dem alle sammen?"

"Jo, jeg vil hellere løbe og lege," svarede Karl.

Og derved blev det.

Mens Martha gik til præsten, lagde både denne og kammeraterne snart mærke til hendes indtagende væsen og klare forstand. Dr. Franzén anså hende for den flinkeste af alle konfirmanderne, uagtet der blandt disse fandtes mange, der havde nydt den allerbedste opdragelse. Det var ejendommeligt nok at se hvorledes mange af konfirmandinderne og blandt dem mange fine frøkener, når de kom fra præsten, ofte gik en lille omvej for at følge skoflikkerens datter til hendes port, hvorledes de da ofte blev stående længe udenfor og overvældede hende med spørgsmål, som hun besvarede så net og beskedent, som hun stod dér i sin blåternede bomuldskjole, sit sorte bomuldssjal på hovedet og sit lille hvide forklæde, som hun selv havde syet og vasket, samt hvorledes under alt dette to par øjne,

skoflikkerens og hans hustrus, tittede bag gardinerne ud på gaden, strålende af glæde og stolthed. Hun blev i den tid ofte indbudt til flere fornemme familier, hvis døtre var hendes præstekammerater, og man kappedes formelig om at vise hende al mulig opmærksomhed på grund af hendes forstand, beskedenhed og uskyld.

Martha var endnu ikke fyldt sytten år, da hendes moder blev kastet på dødslejet. Ved et besøg hos dem i denne sorgens tid fandt jeg de yngre børn stående ved sengen. Moderen hørte dem som sædvanligt i deres lektier, mens Martha holdt hendes hånd i sin. Skoflikkeren sad på sengekanten, tilsyneladende ufølsom for hvad der foregik omkring ham.

"Kære Lundqvist, du må ikke sidde sådan og falde hen!" hørte jeg hans kone sige til ham. "At dø er jo noget lige så naturligt som at sove, når man er træt ... alle må vi jo bort herfra for at give plads for andre, der da ligesom vi kan nyde godt af Guds herlighed som allerede hernede er så stor. Men mens de kun fornemmer den som gennem et dunkelt glas, så får vi ved døden den at se ansigt til ansigt. Døden er kun et bevis mere på Guds store nåde, og skulle vi beklage os over den, vi, som har levet så lykkeligt og fredeligt sammen, rige midt i vor store fattigdom! Ingen er fuldstændig borte fra sine kære, så længe mindet om den hedengangne lever i deres hjerter; vi vil således altid blive ved at være sammen også her på Jorden."

Nogle dage efter døde denne fortræffelige kvinde. Det var en i sandhed rørende deltagelse, som folk, både nær og fjern, viste den sørgende familie. Herskabsvogne holdt udenfor skoflikkerens dør og ud af dem steg unge damer, Marthas tidligere præstekammerater, og hendes hjem blev så rigeligt

forsynet med klæder og fødevarer, at hun næppe vidste, hvor hun skulle gøre af det alt sammen. Men om også Martha fandt en kilde til trøst i denne hjertelige deltagelse, så var hendes fader utrøsteligheden selv. Skoflikkeren sad ganske vist efter gammel vane på trefoden med sylen i hånden, men når han skulle gøre et sting, ramte sylen altid en tåre, som den ikke kunne gennembore; mere end den halve del af ham slumrede på kirkegården, og det varede næppe en måned, før resten fulgte efter.

Martha fulgte det råd, som moderen kort før sin død havde givet hende, nemlig at begynde en skole for småbørn, så at hun kunne være til nytte for andre, samtidig med at hun forsørgede sig selv og sine søskende. Denne skole vandt under navn af "Jomfru Lundqvists Skole" inden kort tid en sådan anseelse, at forældre kappedes om at få deres små børn optaget i den. Martha indskrænkede børnenes antal til fire og tyve, af hvilke ingen måtte være under seks år og ingen ældre end ti; hver gang, der blev en plads ledig, bestemtes det altid ved lodtrækning mellem de mange søgende, hvem der skulle udfylde den. I denne skole kunne man nu se Martha snart sidde mellem sine elever med en matrones alvor på sit blomstrende ansigt, uden at et eneste af hendes blikke gik tabt for nogen, snart tumle sig med dem i fritiden og deltage i alle deres lege, selv det gladeste barn af dem alle. Det var på denne måde, at det tiltrækkende såvel ved alvor som ved spøg indprentedes i de små – "det var", for at benytte et ord af dr. Franzén, da han engang havde overværet en eksamen, "en uskylds skole med uskylden selv til lærerinde."

Jeg talte nylig om den store anseelse, skolen nød, men nu nogle ord om den højagtelse, man kunne næsten sige ærefrygt, man nærede for den unge lærerinde. Det hændte nemlig ikke så sjældent, når jomfru Lundqvist viste sig på gaden i spidsen for sine elever, at folk, selv om de ikke var personligt bekendt med hende, blev stående og hilste på hende, som om de havde mødt en fyrstinde med sin suite. Men diamanterne i hendes diadem var også af den slags, som kun Gud ret kan vurdere og betale efter deres værdi.

Nogle ofre for hustugten

Min husbond plejede altid, når han slog løs på sine karle, at gentage det gamle patriarkalske ord: den, man elsker, den revser man. Jeg antager for givet, at de mærkede revselsen, for både arm og stok var af den groveste slags; men jeg tvivler stærkt på, at de opfattede den kærlige betydning, der lå deri. Der var ganske vist dem, der tålmodigt bøjede sig under slagene, i begyndelsen af fejhed og senere af vane, som om de lidt efter lidt var blevet af samme materiale som stokken, med hvilken de daglig kom i berøring; men ofte så jeg, hvorledes hadet og ikke sjældent hævnens voksede op af den sæd, "kærligheden" havde sået.

Engang, da min husbond kom sent hjem om aftenen, blev han overfaldet og ilde tilredt af sine egne karle. Karlene kom på fæstningen, men min husbond, som ved den lejlighed havde fået et par af sine ribben knækkede, kom sig aldrig ganske, og hans død, der indtraf nogle år efter, ansås for at være følgen af denne mishandling.

Jeg nægter ikke, at jeg selv i begyndelsen havde noget af min husbonds håndslag, for eksemplet smitter; dog skete det næsten aldrig, undtagen når karlene mishandlede de stakkels heste. Da kunne det let hænde, at jeg tog fyren i nakken og kastede ham ind mellem fødderne på hesten; men når jeg da så de fromme dyr strække benene fra sig, bange for at komme til at trampe på deres plageånd, tænkte jeg som så: kan de umælende dyr tilgive og glemme, hvorfor skulle da ikke et fornuftigt menneske også kunne gøre det; jeg skiftede system

og befandt mig vel derved. Hvad et menneske gør af frygt for prygl, gør han i reglen dårligt; tit gør han af velvilje mere, end man nogensinde havde ventet. Når alle andre klagede over, at de ikke kunne få ordentlige folk, havde jeg altid flere, end jeg behøvede, og når andre beklagede sig over, at deres karle sagde op hvert halve år, beklagede mine sig, når jeg afskedigede dem.

Jeg havde indrettet en mulktkasse, karlene måtte betale til, så ofte de gjorde sig skyldige i en forseelse eller forsømmelse. De havde selv opsynet med kassen, beholdningen anvendtes ved jul og midsommer til en lille festlighed for dem selv, og den, som havde bødet mindst til kassen, blev ved den lejlighed vært. En karl ved navn Johnson blev fire gange i træk vært, og jeg tror næsten, at han aldrig havde betalt bøde, men han var også den bedste karl, vi nogensinde havde haft, ædruelig, ærlig og ordentlig. Da han havde tjent i to år, blev han imidlertid ked af det natlige slid, der i vort fag unægtelig var besværligere end i noget andet; han sagde derfor sin tjeneste op og tog afsted, savnet af os alle.

Han lod sig nu fæste halvårsvis hos en ung, rig brygger, som nylig havde begyndt sin forretning. Engang imellem kom han hen til os om søndagen og viste da altid et misfornøjet og bedrøvet ansigt. Da han blev spurgt om årsagen dertil, fortalte han, at den unge brygger var yderst hård mod sine folk, og at der stadig, med eller uden grund, vankede hug og slag, mens der samtidig faldt ord, som tit var tungere at bære end pryglene. Han syntes at fortryde bittert, at han var taget fra os og bad om at få lov til at komme igen, et tilbud, som jeg modtog med fornøjelse. Jeg var fuldt overbevist om, at når han og hans

nye husbond ikke kunne komme ud af det sammen, så var det bestemt den sidstes fejl.

En søndagmorgen, da jeg netop havde usædvanlig meget at bestille, kom han ind på kontoret, og han så mørkere og alvorligere ud end nogensinde før.

"Jeg er bange for, at jeg ikke holder ud til skiftetid!" sagde han med dump stemme.

"Der er jo kun en måned tilbage," svarede jeg.

"Kun en måned," gentog han, "en times og en hel evigheds Helvede kan komme ud på ét, og forresten har jeg set noget i dag, som ikke spår godt."

"Og hvad er det?"

"Eller, rettere sagt, det er noget, som jeg ikke har set."

"Hvad er det for noget snak!"

"Vi har i dag det klareste solskin," svarede Johnson, "og dog har jeg ikke set min egen skygge."

"Hvor har du da dine øjne, din nar," svarede jeg, "jeg ser jo tydeligt din skygge der henne på væggen."

"Ja, De ser den, men jeg ikke," brummede Johnson; "men da De nu ser den, så sig mig i det mindste, hvordan den ser ud ... har den hoved eller er den hovedløs?"

"Det er nok dig selv, som har tabt hovedet i dag!" sagde jeg; "men kom igen ved middagstid, så kan vi tale sammen; nu har jeg ikke tid."

Johnson sagde ikke mere, men gik, og jeg ventede ham forgæves hele eftermiddagen. Mangen gang har jeg bebrejdet mig selv, at jeg affærdigede ham så brat, jeg kunne muligt have forebygget en stor ulykke, og jeg havde måske været i stand til at

bortjage den skygge, som fyldte hans sjæl, og som derfor hans øje forgæves søgte på jorden.

Om natten kom den unge brygger hjem, glad, oprømt og nynnende på en sang, han nys havde hørt sin forlovede synge. Han var nærmere de tyve end de tredive, var løjtnant i borgervæbningens kavaleri, levede med i den rige og lykkelige verden, var en udmærket danser, spillede elskerroller ved dilettantforestillinger og kort med gardens officerer, hvis ligemand han smigrede sig med at være – på grund af sin løjtnantsstilling. Han var venligheden og elskværdigheden selv mod alle, kun ikke mod sine folk. Han var en fuldkommen tyrann hjemme i sit hus og anså prygl for at være lige så uundværlig for karlene som sporerne for ridehesten. Gården genlød af eder, hug og slag, og der er vist sjældent blevet brygget øl under så mange forbandelser. Følgen af en sådan behandlingsmåde ville han let kunne have set, hvis han ville. Hvert halvår fik han dårligere og dårligere folk eller sådanne, som ingen anden ville have; der gik ikke en uge hen, uden at en af karlene rømte fra ham, men når rømningsmanden blev taget og tilbagesendt af politiet, måtte han tjene sit tunge slaveri ud til skiftetid.

Havde den strenge tyendelov ikke eksisteret, ville han være nødt til enten at standse sin forretning eller også kaste krabasken på ilden; det er meget muligt, at han helst ville have valgt det første. Ligeegyldigt, hvad han så havde valgt, ville det have været bedre for ham selv.

Han var, som ovenfor sagt, kommet hjem fra sine svigerforældres hus, hvor han havde tilbragt hele søndagen, for der var den dag blevet lyst første gang for ham og hans smukke, unge brud; men inden han satte foden på trappen, der førte op

til hans bolig, kom han til at kaste et blik ind i gården og fik øje på en menneskelig skikkelse, der langsomt nærmede sig ham.

"Hvem er det?" råbte bryggeren og gik skikkelsen i møde.

"Det er blot mig," svarede denne, "det er Johnson."

"Hvad går du her og snuser efter så sent på natten, din bondekamel?" spurgte bryggeren.

"Fordi jeg endnu ikke har endt mit dagværk," svarede karlen.

"Det vil sige, at du endnu ikke har fået dit sædvanlige kvantum prygl; afsted med dig op på dit kammer eller ..."

"Ak, herre," afbrød karlen ham, "herefter kommer De ikke mere til at byde nogen prygl ... inden første hanegal skal De være så from som det frommeste lam."

"Hvad siger du, din hund!" råbte husbonden og løftede sin stok.

Men inden stokken havde nået sit mål, faldt dens ejer til jorden, truffet i hovedet af en kølle, som Johnson under det korte ordskifte havde holdt skjult bag sin ryg. Derpå tog karlen fat i den faldne og slæbte ham hen til bryggeriet. Undervejs kom bryggeren til sig selv og begyndte at bede for sit liv; men døv for hans bønner trak Johnson ham ind i bryggeriet og kastede ham i et af de fyldte bryggerkar.

Således fuldbyrdedes dette forfærdelige mord, der bragte den dybeste sorg over en hæderlig og agtet familie. Efter at have udøvet forbrydelsen blev morderen selv grebet af rædsel og flygtede, men blev snart pågrebet og måtte lade sit liv på retterstedet.

Aftenbønnen

En dag – jeg glemmer den aldrig – fik jeg brev fra bankierhuset Tottie & Arfwedson med underretning om, at der hos huset var deponeret for min regning en sum af tyve tusinde rigsdaler. Jeg læste, gned mine øjne og læste endnu en gang. Udskriften var virkelig til mig, og der stod med de tydeligste bogstaver af verden: for Deres regning. Jeg styrtede over hals og hoved ned til havnen og ind i det verdensbekendte bankierkontor.

"Er dette brev til mig?" råbte jeg af fuld hals, så at det gav et sæt i kontoristerne.

"Hvad er Deres navn?" blev der spurgt.

"Jeg er bogholder Figge Höglund," svarede jeg og rakte brevet frem.

"Godt, ja så er De den rette!"

"Og jeg kan hæve tyve tusinde rigsdaler?"

"Ja!"

"Hvem har deponeret dem?"

"Vides ikke!"

"Og kan jeg få dem når som helst?"

"Ja vist!"

"Og uden videre vrøvl?"

"Er De gal, menneske?"

Jeg fløj afsted. Jeg var virkelig gal eller i det mindste på vej til at blive det. – Hvem havde skænket mig denne store sum? Jeg lod i tankerne alle, som jeg kendte, defilere forbi mig, men ingen kunne besvare dette spørgsmål. Jeg skyndte mig hjemad, men gik i tanker, som det hedder, og passerede forbi mit hjem,

blev ved at vandre op ad Klara Södra Kyrkogatan og standsede ikke før jeg befandt mig på kirkegården, uden at jeg havde bestemt at gå derhen. Det gav et sæt i mig, for jeg var blevet stående foran et splinternyt kors af granit, hvis fod tabte sig i et rigt flor af friske roser. Jeg havde i sommerens løb været mange gange ude ved denne grav, som var blevet gravet og tilkastet i forårets første dage; men hvilken usynlig magt havde ført mine skridt derhen i denne stund, og hvorfor skulle jeg standse der just nu, da hele min sjæl var fyldt af den uforklarlige lykke, der sådan på én gang var dalet ned over mig som fra Himlen.

"Skulle det være fra hende?" hviskede mine læber; "... fra hende, fra Evelina?"

Det susede i blomsterne på graven, og susningen lignede et Ja.

Noget efter forlod jeg drømmende kirkegården og gik lige til Drottninggatan, hvor Evelinas efterlevende mand boede; jeg tænkte den gang slet ikke på det mindre passende i mit besøg.

Han svarede, at han ikke kendte det mindste til denne sag, men mens han sagde dette, holdt han sine øjne fæstede på mig med et udtryk af deltagelse og velvilje; han vendte sig bort med et suk, som fandt genklang i mit bryst, og jeg fjernede mig.

Der var ingen tvivl mere. Evelina havde tænkt på mig i sine sidste timer og havde gennem sin mand givet mig dette bevis på sin ømhed. Jeg troede det i det mindste og tror det endnu, skønt der aldrig er kommet fuld klarhed i denne sag.

Imidlertid vandrede jeg gade op og gade ned under fantasier, som alle bevægede sig omkring tanken på min fremtid. Det guld, jeg havde fået, og som kærligheden havde påtrykt sit stempel, forekom mig som et lån, hvorfor jeg engang skulle stå

til ansvar. For øvrigt var det mig næsten, som om jeg allerede kendte rigmandens bekymringer. Det synes os så let at anvende det timelige gods på en forstandig måde – notabene når vi ikke har det – mens det i virkeligheden kan give den klogeste mere end nok at tænke på. Intet er så let som de kranse af forhåbninger, vi smykker vort liv med, men intet er så tungt som gyldne lænker.

Endelig bestemte jeg mig til at gå hjem, og jeg tog igen vejen over Klara Kirkegård. Det var i skumringen. Just som jeg gik forbi Evelinas grav, trængte der til mit øre et kor af barnestemmer, der sang en salme, som jeg selv havde sunget så ofte, mens jeg var dreng.

Jeg stod en stund ubevægelig, med blikket fæstet på granitkorset, for det forekom mig, som om sangen kom derfra, og det varede flere minutter, inden jeg kom på det rene med, at det var børnene i den nærliggende skole, der sang deres aftensalme.

Mit sind var opfyldt af ubeskrivelige følelser, da jeg forlod de dødes have. Sangen, som endnu lød i mine ører, blev stærkere og stærkere, jo længere jeg fjernede mig fra kirkegården, og jo mere jeg nærmede mig mit hjem. Til sidst lød den mig ganske nær. Det var Martha Lundqvists skole, hvor der også blev holdt aftenbøn og den samme salme blev sunget, og lidt efter så jeg en flok små piger komme ud af porten fra det hus, hvor hun boede.

Da gik der pludselig et lys op i min sjæl, klarere end nogen af aftenhimlens mange stjerner. Det gik forud, jeg fulgte efter, og inden jeg vidste af det, befandt jeg mig oppe i Marthas skole. Lærerinden sad alene ved et bord, der var fyldt med skolebøger;

det var nu på tredje år efter forældrenes død, i al den tid havde hun haft skole, og hun var endda ikke mere end omtrent tyve år.

Ved min indtrædelse rejste hun sig op med et udtryk af forbavselse på sit milde, indtagende ansigt. Jeg havde heller aldrig før besøgt hende så sent på dagen.

"Martha," sagde jeg og tog hendes hånd, "jeg står i begreb med at fæste bo og blive min egen herre, men ligesom fuglen søger sin mage, så søger jeg også min. Vil du blive min, Martha?"

Den dybeste rødme bredte sig over hendes ansigt, mens hun med foldede hænder stirrede på mig med sine store, blå øjne.

Jeg vedblev:

"Venskabet ejer, hvad kærligheden ofte må savne, nemlig sikkerhed og tillid. Over os har venskabet længe lyst med sin rene fakkell, og derfor skal kærligheden, når den kommer, finde vejen lys og klar uden en skygge af mistro og tvivl. Martha, svar mig af et oprigtigt hjerte, vil du være min hustru?"

Efter en stund forgæves at have bestræbt sig for at få et ord frem, udbrød hun endelig:

"Men mine skolebørn? ... mine søde små piger?"

Hendes blik rettede sig imod døren, som om hun ventede at se sine små elever træde ind.

"Vil du da ikke gøre noget for det store barn, som også søger til dig?" spurgte jeg, idet jeg lagde min arm omkring hendes slanke liv. "Vil du ikke også lade ham nyde godt af din rene sjæl, for at gøre ham lige så god som de andre? Martha! Aftenbønnen kaldte mig ind til dig, lad den blive en morgenbøn til himlen for vor lykke!"

Martha hældede sit hoved mod mit bryst, og jeg trykkede trolovelseskysset på hendes hvide, jomfruelige pande.

Om "Hyrekuskens fortællinger"

Forfatter: August Blanche (1811-1868).

Org.udgave: *Hyrekuskens berättelser. Bilder ur Werkligheten 1.* Albert Bonniers Förlag, Stockholm 1863.

Denne udgave baseret på: August Blanche: *Hyrekuskens Fortællinger. Virkelighedsbilleder.* Avtoriseret oversættelse ved L. Stange. Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag. København og Kristiania 1914.

Oversætter: Lauritz Emil Gotfred Stange (1857-1930).

Redigeret af: Kim N. Jensen.

Forside: Efter litografi af C. A. Dahlström (1806-1869): *En hyrkusk bjuds på en sup och en smörgås av en värdshuspiga.*

ISBN 978-87-7628-198-4

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-454-2 (Ølstrykke 2016).

© 2025 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk

Note 1:

Amaranten: En af de fineste foreninger i Stockholm, der hvert år arrangerede et par store fester. *Overs.anm.*

Note 2:

Tre guldringe: Det var dengang svensk skik at bære såvel forlovelsesring som vielsesring; efter det første barns fødsel bæres der endnu en ring. *Overs.anm.*

Note 3:

Jakob Ekelund, forfatter til flere udmærkede historiske skrifter, døde i Stockholm i året 1841. *Overs.anm.*

Note 4:

Theodor Sandström, var almindelig bekendt som en af sin tids talentfuldeste, hæderligste og mest frisindede publicister. Han døde i året 1854 som intendant ved Stockholms Vajsenhus.

Overs.anm.

Note 5:

Lidingöbro: Denne bro, som på den tid, da dette blev skrevet, førte fra Djurgården ved Lidingöbro værtshus over Lilla Värtan til Lidingön, blev bygget 1800, og var en af de længste flydebroer i Europa. Den er senere borttaget og erstattet af en anden længere oppe mellem Ropsten og Thorsvik på Lidingön.
Overs.anm.

Note 6:

Auroraordenen, en af Sveriges mange selskabelige foreninger med et frimureragtigt tilsnit, er senere opløst. Den beskæftigede sig navnlig med dans og dramatisk underholdning. *Overs.anm.*

Note 7:

Assessor Carlander: En berømt læge, der døde i Stockholm
1848, 89 år gammel. *Overs.anm.*

Note 8:

"**Keyserske huset**" sank aldrig. Det, og det meste af kvarteret Røda Bodarne blev i 1896 erstattet af det nuværende Centralpalatset. *Red.anm.*

Note 9:

Olof Wallin døde som ærkebiskop i året 1839 i Uppsala, "en skjald som få og en taler som ingen," som Tegnér så træffende synger om ham. *Overs.anm.*

Note 10:

Arsenalbygningen: lå på den nordre side af torvet; den var opført som "De la Gardieska palatset", blev senere brugt som arsenal, derpå som teater, indtil det brændte ned til grunden i november 1825. Brøndsalen, som var indrettet i et drivhus i 1822, blev nedrevet i 1851. *Red.anm.*

Note 11:

Agarippe og Kastale, to kilder, der i den græske mytologi var helliget muserne. *Overs.anm..*

Note 12:

Hoppa kråka: Gammel børneleg (dansk "kragehop"), hvor man hopper i siddende stilling, idet man fatter om sine hæle eller folder hænderne bag knæene og slår kolbøtter med bestemte mellemrum. *Red.anm.*

Note 13:

Fru Nybom: Dengang Stockholms dueligste guldbrodererske.

Overs.anm.

Note 14:

Politimester Olof af Wannqvist: En af Stockholms mest udmærkede politimestre, almindelig kaldet Gamle Olle. Han døde som understatholder i året 1833. *Overs.anm.*

Note 15:

Franzen: Digteren Frans Michael Franzén, der døde i 1847 som biskop i Hernösand. *Overs.anm.*

Note 16:

Den omtalte bygning købtes og indrettedes til sindssygeanstalt omkring 1785. De sindssyge blev flyttet til Konradsbergs Sjukhus i 1861, og efter at have været anvendt til forskellige formål gennem årene, blev de forfaldne bygninger i 2009 renoveret og indrettet til almindelige lejligheder. Ejendomsselskabet gik konkurs i 2022, og bygningen anvendes p.t. (2025) til kunstudstillinger. *Red.anm.*

Note 17:

Berzelius: En berømt svensk kemiker, der døde i 1848.

Overs.anm.

Note 18:

Bo Jonson Grip: var navnet på en drost under kong Albrechts regering (1363-1389), som i sin tid var Sveriges rigeste, mægtigste og voldsomste mand. *Overs.anm.*

Note 19:

I **Hornsgatan** lå dengang Stockholms gældsfængsel. *Overs.anm.*

Note 20:

Albano: Er senere nedbrændt. Bydelen af dette navn blev senere industriområde, men er nu forladt. Området er nu en del af Stockholms Universitets campus. (2025). *Red.anm.*

Note 21:

Kräftriket: En krebs-kro i nærheden af Albano. Indtil 2022 havde Stockholms Universitet forskellige bygninger og aktiviteter der, som nu er flyttet til Campus Albano, mens området selv er under udvikling til erhverv og uddannelse med bevarelse af de gamle bygninger og miljøer (2025) *Red.anm..*

Note 22:

Tude i mit horn: Det var skik i Sverige, at tårnvægteren om natten, når uret har slået fulde slag, tuder så mange gange i sit horn, som slagene har angivet. *Overs.anm.* .

Note 23:

Humlegården: Dengang en forlystelsespark og teater lidt uden for Stockholm. *Overs.anm.*